

300.7
ศ ๒๗๑ก
จ.๒

การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑
ที่เรียนสังคมศึกษาโดยวิธีกระบวนการ กลุ่มสัมพันธ์กับการสอนแบบปกติ

ปริญญานิพนธ์
ของ
สมภาพ ลีวิวรรณ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕

การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑
ที่เรียนสังคมศึกษาโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนแบบปกติ

บทคัดย่อ
ของ
สมภพ สีวิวรรณ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕

A

การศึกษารังนี้มุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่เรียน
สังคมศึกษา โดยใช้วิธีการควบคุมสัมพัทธ์กับนักเรียนที่เรียนสังคมศึกษาโดยใช้วิธีวนแบบปกติ
กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๒๓ ของโรงเรียน
เศรษฐคอม อำเภอกะชอม จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเลือกมาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย
จำนวน ๔๐ คน และสับแบ่งเป็น ๒ กลุ่ม ๆ ละ ๒๐ คน เป็นกลุ่มทดลองหนึ่งกลุ่มและกลุ่มควบคุม
อีกหนึ่งกลุ่ม กลุ่มตัวอย่างทั้งสองเรียนจากชุดการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยในเนื้อหาชื่อว่า
โครงร่างสังคมไทยและการสร้างวัฒนธรรมไทย แบ่งเป็น ๒๐ หัวข้อ ใช้เวลาสอน ๒๐ คาบ
คาบละ ๕๐ นาทีเท่ากัน ดำเนินการทดลองโดยใช้แบบ Randomized Control Group
Pretest - Posttest Design เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบวัด
ความคิดสร้างสรรค์ของทอร์เรนซ์ (Torrance) ซึ่งเรรังนี้ เลขค่าแรง นำมาหักแปลง
ใช้กับนักเรียนฝึกหัดครู และผู้วิจัยได้นำมาใช้กับนักเรียนในระดั้มัธยมศึกษา โดยคาดว่าน่าจะ
จำแนก และค่าความเชื่อมั่นใหม่พบว่า ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง
การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนรวมเพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่ม
ผลการศึกษพบว่า ความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติ

A COMPARATIVE STUDY OF CREATIVE THINKING BETWEEN
MATAYOM SUKSA I STUDENTS LEARNING SOCIAL STUDIES
THROUGH GROUP PROCESS AND CONVENTIONAL METHOD

AN ABSTRACT

BY

SOMPHOP SIRIWAN

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree
at Srinakharinwirot University
February 1982

The purpose of the study was to compare the creative thinking of social - studies students by group process and conventional approach.

The simple random sampling was used. Eighty Mathayom Suksa I students were selected from Det - Udom School, Ubonratchathani Province in the academic year 1980. The subjects were randomly divided into two groups, forty each, experimental and controled. Taking twenty periods of fifty minutes each, for instructions, the same subject - matter namely Thai Social Structure and the Accumulation of Cultural Heritage, were programmed by the researcher to apply for those two groups. The Randomized Control Group Pretest - Posttest Design was employed.

The creative thinking tests were formerly adapted from Torrance by Pannee Detkamhaeng. With some later improvement for the particular purpose, the test, as an instrument, showed high degrees of discriminating power and reliability. In the comparison of means between the two groups, the Analysis of Covariance was used.

It was found out that creative thinking scores yielded by the experimental group were significantly higher than those belonging to the controled one.

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำวันสี่และคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาปัญหานี้
ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

..... ประธาน
..... 1๒๖๓ ๑๒๕๐/๒๓ กรรมการ

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
..... 1๒๖๓ ๑๒๕๐/๒๓ กรรมการ
..... ๑๒๕๐ กรรมการ

ประกาศขอบคุณ

การทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับความช่วยเหลือและแนะนำอย่างดียิ่งจาก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชัย คิสสระ และอาจารย์เยาวพา เตชะคุปต์ ผู้วิจัยขอกราบ
ขอบพระคุณอาจารย์ทั้ง ๒ ท่านเป็นอย่างสูง

ขอขอบคุณอาจารย์ใหญ่ คณะครูและนักเรียนโรงเรียนศรีปฐมพิทยาคาร และ
โรงเรียนเคชอคม ที่ให้ความร่วมมือในการทดสอบและรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งขอขอบคุณ
เพื่อน ๆ ทุกคนที่ช่วยให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดี

ฉะนี้ ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้รับความช่วยเหลือเป็นอย่างดีจาก
คุณไพรัตน์ วงษ์นาม นักวิชาการที่ปรึกษา ๔ กองแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวง
กระทรวงศึกษาธิการ ที่ให้ยืมสถานที่ เครื่องมือ ตลอดจนให้คำแนะนำทางสถิติ
จึงขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้ด้วย

สบภพ สิริวรรณ

สารบัญ

บทที่

หน้า

๑	บทนำ	๑
	ภูมิหลัง	๑
	ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า	๔
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	๔
	สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	๔
	ตัวแปรในการศึกษาค้นคว้า	๕
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	๕
	นิยามศัพท์เฉพาะ	๖
๒	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘
	เอกสารที่เกี่ยวกับการสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	๘
	ผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	๒๐
	เอกสารที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์	๒๓
	เอกสารที่เกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา	๓๑
๓	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	๓๔
	การเลือกกลุ่มตัวอย่าง	๓๔
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๓๕
	การดำเนินการวิจัย	๔๕
	ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล	๕๒
๔	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๕๘
	สัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๕๘
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๕๘

การศึกษาค้นคว้าของกระบวนการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่เรียน

สังคมศึกษา โดยวิธีสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับวิธีสอนแบบปกติ .. ๕๕

การทดสอบความแตกต่างระหว่างกระบวนการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน

ก่อนการเรียนและหลังการเรียน ๖๐

การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนจากการสอนวิชาสังคมศึกษา

โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับวิธีสอนแบบปกติ ๖๒

๕. สรุป อภิปรายผลและขอเสนอแนะ ๖๔

ความมุ่งหมายในการศึกษาก่อนว่า ๖๔

สมมติฐานในการศึกษาก่อนว่า ๖๔

กลุ่มตัวอย่าง ๖๔

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาก่อนว่า ๖๕

การดำเนินการทดลอง ๖๖

รูปผลการวิเคราะห์ข้อมูล ๖๖

อภิปรายผล ๖๖

ข้อเสนอแนะทั่วไป ๖๘

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป ๗๐

บรรณานุกรม ๗๑

ภาคผนวก ๗๔

บัญชีตาราง

การวาง	หน้า
๑ กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ	๓๕
๒ ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ไม่ใช้ภาษา ...	๔๐
๓ ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ใช้ภาษาฉบับที่ ๑ "ประโยชน์ของสิ่งของ"	๔๑
๔ ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ใช้ภาษาฉบับที่ ๒ "ผลที่จะเกิดขึ้น"	๔๒
๕ ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ไม่ใช้ภาษา ...	๔๓
๖ ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ใช้ภาษาฉบับที่ ๑ "ประโยชน์ของสิ่งของ"	๔๓
๗ ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ใช้ภาษาฉบับที่ ๒ "ผลที่จะเกิดขึ้น"	๔๔
๘ เนื้อหาวิชาสังคมศึกษา หน่วยที่ ๔ เรื่องโครงสร้างสังคมไทยและการ สร้างสมวัฒนธรรมไทย	๔๖
๙ เปรียบเทียบแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนตามวิธีการ ขบวนการ กลุ่มสัมพันธ์และวิธีปฏิบัติ	๔๘
๑๐ แบบแผนการวิจัย	๕๐
๑๑ สูตรในการวิเคราะห์ความแปรปรวนรวม	๕๖
๑๒ ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่เรียนสังคมศึกษา โดยวิธีการ ขบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับวิธีสอนแบบปกติ	๕๕
๑๓ เปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนก่อนการเรียนรู้และ, หลังการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา โดยวิธีการสอนแบบกร ขบวนการ กลุ่มสัมพันธ์กับวิธีสอนแบบปกติ	๖๑
๑๔ ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนรวมของคะแนนความคิดสร้างสรรค์ จากการสอบวิชาสังคมศึกษาโดยวิธีการสอนแบบกร ขบวนการ กลุ่มสัมพันธ์กับวิธีสอนแบบปกติ	๖๓

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
๑ หลักการเขียนการสวดถวายกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	๑๓
๒ สมรรถภาพสมอง ๓ มิติของกิเลสford	๒๖
๓ สมรรถภาพสมองด้านความคิดสร้างสรรค์ของกิเลสford	๒๘

ภูมิหลัง

เป้าหมายของการศึกษา คือ การพัฒนาและช่วยเหลือคนให้คิดเป็น คือคิดอย่างมีเหตุผล มีหลักฐาน และหาข้ออ้างอิงมาสนับสนุน มีการไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ถัดกัน และที่สำคัญมากของคิดในทางสร้างสรรค์ (เจริญ คุณมี ๒๕๒๐ : ๑) และในปัจจุบัน ความคิดสร้างสรรค์นับเป็นจุดมุ่งหมายหลักของหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับ ทุกระดับ จนมีคำกล่าวเพื่อให้เห็นมโนทัศน์ของหลักสูตรได้ชัดเจนว่าหลักสูตรใหม่สอนคนไม่ได้สอนหนังสือ คำว่าสอนคน หมายถึงสอนให้คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น (ชัยวัฒน์ วรรณพงษ์ ๒๕๒๒ : ๓๑ - ๓๒) ซึ่งลักษณะทั้งสามนี้ก็คือลักษณะของคนที่มีความคิดสร้างสรรค์นั่นเอง (Guilford and Hoepfner. ๑๙๙๖ : ๖๖๔) แต่เจตนารมณ์ของหลักสูตรจะเป็นจริงขึ้นมาได้จนสามารถบรรลุเป้าหมายของการศึกษาก็ต่อเมื่อครูผู้ทำหน้าที่โดยตรงในการสอนเข้าใจกระบวนการเรียนการสอน มีวิธีสอนหลายวิธีที่จะทำให้ผู้เรียนรู้จักคิด รู้จักวางแผนและรู้จักหากระบวนการในการแก้ปัญหา และมีความรับผิดชอบในหน้าที่ไปพร้อม ๆ กัน (ก่อ สวัสดิพานิช ๒๕๒๒ : ๒) ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าครูเป็นบุคคลสำคัญหรือเป็นฟันเฟืองตัวสำคัญในจักรกลการศึกษาของชาติ เพราะครูเป็นเสมือนผู้ที่จะบันดาลให้การศึกษาประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลวก็ได้ (วรวิทย์ วสินสราการ ๒๕๒๓ : ๔)

ครูที่สอนวิชาสังคมศึกษามีส่วนช่วยให้เป้าหมายของการศึกษابรรลุผลสำเร็จเป็นอย่างมาก เพราะในปัจจุบันการสอนวิชาสังคมศึกษาไม่ใช่ว่าจะถ่ายทอดเนื้อหาวิชาแต่เพียงอย่างเดียว ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาต้องหันมาพึ่งเล็งความสัมพันธ์ระหว่างตัวนักเรียนกับสมาชิกคนอื่นในทองเรียน และความสัมพันธ์ระหว่างตัวนักเรียนกับสิ่งแวดล้อมนั้นคือครูสังคมศึกษาต้องเป็นผู้สร้างบุคลิกภาพของคนให้เข้ากับสังคม ให้ผู้เรียนเข้าใจ

จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักพิจารณาตลอดจน
ตัดสินใจได้ว่า จะนำเอาความรู้ที่ได้รับจากครูไปประยุกต์ใช้อย่างไรจึงจะเหมาะสมกับ
สถานการณ์ต่าง ๆ และให้เกิดประโยชน์มากที่สุด (ประนอม เชษชัย ๒๕๒๑ : ๗๕)
การสอนวิชาสังคมศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่ครูและนักเรียนจะต้องได้ปฏิบัติ กระทำ
ฝึกฝน เติบโต และแก้ปัญหาาร่วมกัน (สุนน อมรวิวัฒน์ ๒๕๑๔ : ๑) เพื่อให้บรรลุ
เป้าหมายของหลักสูตรครูสังคมศึกษาต้องฝึกให้นักเรียนเกิดทักษะที่สำคัญดังต่อไปนี้คือ
(สุนทร สุนันท์ชัย ๒๕๑๔ : ๑๔)

๑. ทักษะทางสังคม เป็นทักษะที่ช่วยให้ผู้เรียนอยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกับ
ผู้อื่นอย่างราบรื่น เช่น ทักษะในการเป็นผู้ให้หรือผู้รับ การปรับตัวให้เข้ากับ
การควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ การรู้จักสิทธิ

๒. ทักษะในการศึกษาค้นคว้า เป็นทักษะ
ทักษะในการรวบรวมข้อมูล การอ่านแผนที่

๓. ทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม
ทักษะในการวางแผน การเป็นผู้นำ

๔. ทักษะทาง...
การคิดริเริ่ม

สติปัญญา ทักษะ ทักษะ การคิดหาเหตุผล ส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม เปิดหัดแก้ ปัญหาจากการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้แบบประชาธิปไตย ท่านผู้รู้ในแขนงวิชานี้ได้เรียกวิธีสอนนี้ว่า "วิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์" การเรียน การสอนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์นี้ยึดหลักให้ผู้เรียนสัมพันธ์กับสมาชิกอื่น และให้ผู้เรียน มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ เนื้อหา และความสัมพันธ์ของสมาชิก ในกลุ่ม (เขาวพา เกษะคุปต์ ๒๕๑๗ : ๖ - ๗)

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าการเรียนแบบกลุ่มทำให้เกิดทักษะในการเรียนสังคมศึกษา ได้เป็นอย่างดี คือ เปิดทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกัน และทำงานร่วมกันตาม วิธีประชาธิปไตย ส่วนในเรื่องความคิดสร้างสรรค์นั้นเป็นปัจจัยสำคัญในการเตรียมคน เป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญอันหนึ่งของการสอนสังคมศึกษา ซึ่งเป็นที่น่าคิดว่าควรหาวิธีการ ใดที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างสร้างสรรค์ได้ จากการ ศึกษาค้นคว้าพบว่าวิธีสอนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์แนวโน้มทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงขึ้น ผลงานวิจัยส่วนใหญ่ได้ทำการศึกษาเฉพาะตัวแปรด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ พัฒนาคิดด้านมนุษยสัมพันธ์ แต่ตัวแปรด้านความคิดสร้างสรรค์อันเป็นผลจากการเรียนการสอน ด้วยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ยังมีผู้ศึกษาไว้น้อยมาก และกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาก็ เป็นกลุ่มตัวอย่างในระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยจึงเลือกทำการวิจัยตัวแปรด้านความคิด สร้างสรรค์กับกลุ่มตัวอย่างในระดับมัธยมศึกษา เพื่อศึกษาให้ทราบว่า การสอนสังคมศึกษา โดยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์หรือไม่เพียงใด

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาค้นคว้าหาวิธีสอนที่เหมาะสมเพื่อใช้ ในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ที่สามารถส่งเสริมและพัฒนาให้ผู้เรียนให้มีการ แสดงออกซึ่งความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้มากที่สุด ดังนั้นจึงได้ทดลองนำเอาแนวคิดใน เรื่องกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มาใช้ในการสอนวิชาสังคมศึกษา โดยเปรียบเทียบกับวิธีปกติ ที่ครูทั่ว ๆ ไปสอนโดยยึดตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษาที่กรมวิชาการกำหนดให้ เพื่อ

เปรียบเทียบวิธีสอนทั้งสองวิธีว่าจะส่งผลต่อการแบ่งออกซึ่งความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของ
ผู้เรียนแตกต่างกันหรือไม่ ผลจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คาดว่าจะมีประโยชน์ต่อการปรับปรุง
การเรียนการสอนของครูสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเป็น
ข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาต่อไป

ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่เรียนสังคมศึกษา โดยวิธี
กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับนักเรียนที่เรียนสังคมศึกษาโดยวิธีสอนแบบปกติ

ความสำคัญของการศึกษาครั้งนี้

๑. การศึกษาค้นคว้านี้เป็นการเสนอแนะการสอนสังคมศึกษาแนวใหม่ซึ่งสอดคล้อง
กับหลักสูตร พุทธศักราช ๒๕๒๑ แก่ครูในระดับมัธยมศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุง
หลักสูตรวิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

๒. ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนสังคมศึกษา
แก่ครู และนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาให้สามารถส่งเสริมการแสดงออกทางความคิด
สร้างสรรค์

สมมุติฐานในการศึกษาค้นคว้า

๑. นักเรียนกลุ่มที่เรียนสังคมศึกษาโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์จะแน
ความคิดสร้างสรรค์หลังการเรียนสูงกว่าจะแนความคิดสร้างสรรค์ก่อนการเรียน

๒. นักเรียนกลุ่มที่เรียนสังคมศึกษาโดยวิธีแบบปกติมีจะแนความคิดสร้างสรรค์
ก่อนการเรียนและหลังการเรียนไม่แตกต่างกัน

๓. นักเรียนกลุ่มที่เรียนสิ่งมหัศจรรย์โดยใช้กระบวนการกลุ่มจะมีคะแนนความคิดสร้างสรรค์สูงกว่ากลุ่มที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติ

ตัวแปรในการศึกษาครั้งนี้

๑. ตัวแปรอิสระ ได้แก่วิธีสอนสังคมศึกษาแยกออกตามวิธีที่ใช้ในการสอน
๒ วิธี คือ

๑.๑ วิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

๑.๒ วิธีสอนแบบปกติ

๒. ตัวแปรตาม ได้แก่ความคิดสร้างสรรค์

ขอบเขตของการศึกษาครั้งนี้

๑. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ โรงเรียนเกษตรอุดม
อำเภอเกษตรอุดม จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดกรมสามัญศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๒๓
จำนวน ๒ ห้องเรียน โดยแยกออกเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน ๑ ห้องเรียน กลุ่มควบคุม
จำนวน ๑ ห้องเรียน จำนวนนักเรียน ๔๐ คน

๒. ชุดการสอนสังคมศึกษาทั้งที่สอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และการ
สอนแบบปกติ ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยยึดหลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ เป็นหลัก
ในการสร้าง

๓. ทำการทดลองภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๒๓ เป็นเวลา ๔ สัปดาห์
ต่อเนื่องกัน โดยสอนสัปดาห์ละ ๕ ชั่วโมง

๔. เนื้อหาที่จะทำการสอนทดลองเป็นเนื้อหาที่อยู่ในหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น รายวิชา ส.๑๐๑ ประเทศของเรา หน่วยที่ ๔ เรื่องโครงสร้าง
สังคมไทยและการสร้างสมวัฒนธรรมไทย กำหนดเวลาในการสอน ๓๐ คาบต่อ ๔ สัปดาห์
(หน่วยกิตสามเทอม ๓ ภาคเรียน ๓๕๒๑ : ๔๖ - ๖๔)

๕. ผู้วิจัยถือเกณฑ์ ในการเลือกเนื้อหาเพื่อนำมาสร้างเป็นชุดการสอนดังนี้

๕.๑ เป็นเนื้อหาที่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนด้วยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ได้

๕.๒ เป็นเนื้อหาที่โรงเรียนที่จะทำการทดลองจัดให้มีการเรียนการสอนในช่วงเวลาที่ผู้วิจัยออกทำการทดลอง

นิยามศัพท์เฉพาะ

๑. ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถในการมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ หรือความสามารถในการนำสิ่งต่าง ๆ มาประกอบกันเข้าเป็นสิ่งที่ใหม่แปลกแตกต่างไปจากเดิม โดยที่สิ่งเร้าเป็นตัวกระตุ้นทำให้เกิดความคิดใหม่ต่อเนื่องกันไป ในการศึกษาครั้งนี้ความคิดสร้างสรรค์แสดงออกโดยคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์

๒. วิชาสังคมศึกษา หมายถึง วิชาที่ว่าด้วยสิ่งแวดล้อมทางสังคมและทางธรรมชาติของมนุษย์ เป็นวิชาที่กำหนดให้มีการเรียนการสอนเรื่อง ประเทศของเรา ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

๓. กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ (Group process) หมายถึงการเรียนการสอนที่ผู้เรียนได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม ทั้งกลุ่มขนาดใหญ่และกลุ่มย่อย กลุ่มขนาดใหญ่ หมายถึงการรวมกลุ่มทั้งชั้นเพื่ออภิปราย และกลุ่มย่อยนั้นแบ่งเป็นกลุ่มละ ๕ - ๖ คน ขณะทำงานกลุ่มนักเรียนทุกคนมีอิสระในการทำงาน ทุกคนจะต้องให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีครูเป็นผู้ประสานงานให้คำแนะนำ กอปรกระตุ้นให้กำลังใจและช่วยในการทำงานกลุ่มบรรลุเป้าหมาย

๔. การสอนสังคมศึกษาโดยแนวทางการกลุ่มสัมพันธ์ หมายถึง การเรียน การสอนสังคมศึกษาโดยให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม มีการอภิปรายร่วมกันเป็นกลุ่มใหญ่ และมีการแบ่งกลุ่มย่อย กลุ่มละ ๕ - ๖ คน เพื่อทำกิจกรรมกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มจะมีการปรึกษาหารือวางแผนการทำงานร่วมกัน ช่วยกันคิดแก้ปัญหาเพื่อให้งานของกลุ่ม บรรลุผลสำเร็จ เมื่อทำงานเสร็จสมาชิกในกลุ่มจะร่วมกันวิเคราะห์กระบวนการทำงาน ของตนโดยมีครูเป็นผู้ประสานงาน

๕. การสอนสังคมศึกษาแบบปกติ หมายถึง การสอนสังคมศึกษาที่ยึดจุดประสงค์ กิจกรรมการสอนในห้องเรียน สื่อการเรียนและการประเมินผลตามที่กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ในคู่มือการสอนสังคมศึกษา กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ศ.๑๐๑ ประเทศของเรา ซึ่งเป็นวิชาบังคับให้เรียนสัปดาห์ละ ๕ คาบ ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๑ เป็นหลักในการสอน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้มุ่งเปรียบเทียบการเรียนสังคมศึกษา โดยใช้วิธีการบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนแบบปกติทางด้านความคิดสร้างสรรค์ ผู้วิจัยได้แยกศึกษาออกเป็น เรื่อง ๆ ดังนี้

๑. เอกสารที่เกี่ยวกับการสอนโดยวิธีการบวนการกลุ่มสัมพันธ์
๒. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสอนโดยวิธีการบวนการกลุ่มสัมพันธ์
๓. เอกสารที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์
๔. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

เอกสารที่เกี่ยวกับการสอนโดยวิธีการบวนการกลุ่มสัมพันธ์

เรื่องของ "กลุ่ม" เป็นเรื่องที่มีประวัติและวิวัฒนาการย้อนหลังไปในอดีตนานนับพัน ๆ ปี คือตั้งแต่มนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม การศึกษาเรื่องกลุ่มนี้จำแนกออกเป็นหลายรูปแบบแล้วแต่ความสนใจของผู้ศึกษา เช่น การศึกษาถึงกลุ่มของคนในแง่ของการเมือง ปรัชญา ศาสนา การศึกษาและสังคม

การศึกษาถึงกลุ่มของคนในด้านพลังกลุ่ม ผู้ที่นับว่าเป็นผู้ริเริ่มในเรื่องนี้คือ เคิร์ท เลวิน (Kurt Lewin) นักวิทยาศาสตร์และนักจิตวิทยาสังคมชาวเยอรมัน ในระหว่างปี ค.ศ. ๑๙๓๔ - ๑๙๔๔ เลวิน และคณะ ได้ศึกษาทดลองเกี่ยวกับกลุ่มในวงสังคมการเปลี่ยนแปลงบรรยากาศของกลุ่ม และความเป็นผู้นำแบบต่าง ๆ ในกลุ่ม ในที่สุดได้สร้างทฤษฎีสถานหรือทฤษฎีขอบเขต (Field Theory) ขึ้น โดยได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีสำคัญทางจิตวิทยาของ เกสทอลท์ (Gestalt Theory) และเริ่มใช้คำว่า Group Dynamics ซึ่งในภาษาไทยแปลว่า "พลวัตกลุ่ม" หรือ "พลวัตรของกลุ่ม"

นับแต่ เคิร์ท เลวิน ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับพลังกลุ่มขึ้น ก็มีผู้นำเอาหลักการไปใช้เป็นประโยชน์ในการส่งเสริมปฏิบัติการทางสังคมอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวงการศึกษา เริ่มต้นจากการปฏิรูปการศึกษาในสหรัฐอเมริกาของ จอห์น ดีวี่ (John Dewey) จากหลักการของ ดีวี่ ที่ว่า "โรงเรียนควรมีหน้าที่ในการเตรียมเด็กให้สามารถเผชิญชีวิตในสังคมได้ ไม่ใช่มีหน้าที่เพียงการถ่ายทอดความรู้เท่านั้น" และจากคำพูดที่สำคัญของเขา คือ "Learning by doing" ได้กลายมาเป็นหลักการสำคัญในการศึกษาที่เน้นการรวมกลุ่มเพื่อการเรียนรู้ การรวมกลุ่มเพื่อทำงาน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การจัดให้นักเรียนปกครองตนเอง เป็นต้น กระบวนการกลุ่มจะช่วยให้ส่งเสริมผู้เรียนในการฝึกทักษะการทำงานร่วมกัน เช่น ความร่วมมือในการทำงาน ความเป็นผู้นำและผู้ตาม การเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม รวมทั้งทักษะในการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีได้เป็นอย่างมาก เพราะตัวครูก็ต้องเข้าใจถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในกลุ่มของเด็ก และต้องทราบถึงหลักการที่จะช่วยให้การทำงานของกลุ่มบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ (ทิสนา แชมมณี และเยาวพา เกษะคุปต์ ๒๕๒๒ : ๒ - ๖)

ในส่วนที่เป็นความหมายของคำว่า "กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์" เมืองทอง แชมมณี (เมืองทอง แชมมณี ๒๕๒๒ : ๔๓) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กลุ่มสัมพันธ์หรือกลศาสตร์กลุ่ม มีความหมายโดยละเอียดซึ่งอาจแบ่งแยกได้ดังนี้คือ

๑. เป็นวิชาแขนงหนึ่งของสังคมศาสตร์ ซึ่งใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อศึกษาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในกลุ่ม แล้วนำไปตั้งเป็นทฤษฎีและหลักการเกี่ยวกับพฤติกรรมในกลุ่ม โดยนำเอาความรู้จากต่าง ๆ มาใช้ในการศึกษาและในทางกลับกันก็นำเอาความรู้ที่ได้ไปใช้ในวิชาเหล่านั้นได้แก่ จิตวิทยาคลินิก จิตเวช สังคมวิทยา และครุศาสตร์

๒. วิชาที่ศึกษาถึงธรรมชาติของกลุ่ม กฎเกณฑ์การพัฒนากลุ่ม และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม กลุ่มกับกลุ่ม และกลุ่มกับสังคม

๓. วิชาพื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมของกลุ่มที่ประมวลได้จากการวิจัยในอดีต อันอาจกล่าวได้ว่าเป็นพฤติกรรมศาสตร์

๔. วิชาการประยุกต์ที่ใช้ความรู้ทางทฤษฎีในแง่ปฏิบัติโดยใช้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมของกลุ่ม

๕. เทคนิคที่ใช้ในกลุ่ม เช่น การแสดงตามบทบาท การประชุมกลุ่มย่อย การสังเกตและให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมของสมาชิกกลุ่ม และการตัดสินใจของกลุ่ม

๖. แนวความคิดทางการเมืองว่าด้วยการจัดโครงสร้างและดำเนินงานของกลุ่ม ความสำคัญ ของผู้นำแบบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประโยชน์ที่คนและสังคมจะได้รับจากการร่วมมือด้วยความสามัคคีของกลุ่ม สรุปว่าเน้นความสามัคคีเป็นหลักสำคัญ

๗. พลังที่เกิดขึ้นและมีผลต่อการทำงานของกลุ่ม

นอกจากนี้ผู้รู้หลายท่านได้ให้ความหมายของ "กระบวนการกลุ่ม" แตกต่างกันไปดังต่อไปนี้

✓ เรแกน และ เชพเพิร์ด (Regan and Shephard.. ๑๙๗๑ : ๑๙๗) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กระบวนการกลุ่มหมายถึงการศึกษาธรรมชาติของกลุ่มที่เกิดขึ้นเมื่อมนุษย์มีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยศึกษาสิ่งซึ่งลงไปเกี่ยวกับความประพฤติของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม ความสัมพันธ์ของเอ็กต์บุคคลในกลุ่มโดยใช้การอภิปราย การเตรียมการ และประเมินผลงานร่วมกันตลอดจนการให้สมาชิกได้เรียนรู้เกี่ยวกับเทคนิคของความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

✓ คาร์ทไวท์ และ แซนเดอร์ (Cartwright & Zander. ๑๙๖๐ : ๔) ได้ให้ความหมายว่าพลังกลุ่ม เป็นวิธีการต่าง ๆ ที่ใช้ในกระบวนการกลุ่ม เช่น การแสดงบทบาทจำลอง การอภิปราย การสังเกต และการให้ข้อวิจารณ์แก่กันเพื่อช่วยในการตัดสินใจร่วมกัน การฝึกทักษะเกี่ยวกับมนุษยสัมพันธ์ หรือการประชุมเพื่อการต่าง ๆ

พนม ลิ้มอารีย์ (พนม ลิ้มอารีย์ ๒๕๒๒ : ๖๒) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กระบวนการกลุ่มหมายถึงปฏิริยาโต้ตอบกันอย่างเสรี ซึ่งสมาชิกในกลุ่มต่างช่วยกันกระตุ้นซึ่งกันและกัน เพื่อจะใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ในสมาชิกแต่ละคนนำกลุ่มไปสู่จุดหมาย

ในประเทศอังกฤษต่อได้มีผู้นำวิธีการจิตบำบัดหมู่ไปใช้ในการวิเคราะห์จิตให้แก่บุคคลปกติที่ไม่มีความผิดปกติทางจิตในวงการต่าง ๆ เช่น ในวงการทหาร วงการธุรกิจ โรงงานอุตสาหกรรม และชุมชนต่าง ๆ ในสังคม

กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ที่ใช้ในวงการแพทย์นี้จะเป็นส่วนหนึ่งของการนำเอาวิธีฝึกกลุ่มมาใช้ให้เป็นประโยชน์อีกด้านหนึ่ง ซึ่งการฝึกกลุ่มโดยวิธีของฟรอยด์นี้ จะเกี่ยวพันกันอย่างใกล้ชิดกับหลักการพลังกลุ่มของเลวิน

๓. กระบวนการกลุ่มในวงการบริหาร กระบวนการกลุ่มมีประโยชน์กับวงการบริหารเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นเรื่องที่ต้องทำความเข้าใจกับการวางแผนงาน การประสานงาน และมนุษยสัมพันธ์ ฯลฯ เนื่องจากผู้บริหารจะต้องทำงานเกี่ยวกับกลุ่มและบุคคลในวงกว้าง เมื่อมีการถกเถียงเกี่ยวกับพลังกลุ่มขึ้น ก็ได้มีผู้นำเอาหลักการนี้ไปใช้ในงานต่าง ๆ เกือบทุกสาขาอาชีพ เช่น การบริหารธุรกิจ โรงพยาบาล และในการบริหารการศึกษา เป็นต้น

๔. กระบวนการกลุ่มในวงการศึกษาศาสตร์ กระบวนการกลุ่มเพิ่งเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาเมื่อต้นศตวรรษนี้เอง โดยเริ่มต้นจากการปฏิรูปการศึกษาในสหรัฐอเมริกาของ จอห์น ดีวี่ (John Dewey) จากหลักการของ ดีวี่ ที่ว่า "โรงเรียนควรมีหน้าที่ในการเตรียมเด็กให้สามารถเผชิญชีวิตในสังคมได้โดยไม่ใช่มิหน้าที่แค่เพียงการถ่ายทอดความรู้เท่านั้น" และจากคำพูดที่สำคัญของเขาคือ " Learning by doing" ได้กลายมาเป็นหลักการในการศึกษาที่สำคัญที่เน้นการรวมกลุ่มเพื่อเรียนรู้ การรวมกลุ่มเพื่อทำงาน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และการให้นักเรียนปกครองตนเอง เป็นต้น กระบวนการกลุ่มจะช่วยครูให้ส่งเสริมผู้เรียนในการฝึกทักษะในการทำงานร่วมกัน เช่น ความร่วมมือในการทำงาน ความเป็นผู้นำผู้ตาม การเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม รวมทั้งทักษะในการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีได้เป็นอย่างมาก เพราะตัวครูเองก็ต้องเข้าถึงใจถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มของเด็ก และต้องการทราบถึงหลักการที่จะช่วยให้การทำงานกลุ่มบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

นับแต่ปี ๑๙๓๐ เป็นต้นมา กระบวนการกลุ่มก็เข้ามามีบทบาทในวงการศึกษา โดยมีผู้นำเอาหลักการพลังกลุ่มมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน การอบรมครูประจำการ และการฝึกนักเรียนฝึกหัดครูก่อนออกฝึกสอน เป็นต้น

ในประเทศไทยเริ่มตั้งแต่ปี ๒๕๑๕ ทิศนา เทียนเสมอ ได้ทำวิทยานิพนธ์ คุุณบัณฑิต เรื่อง "A Model for Pre - Service Teacher Training in Human Relation for Thailand" ซึ่งเป็นเรื่องของการใช้กลุ่มสัมพันธ์ในการฝึกอบรมค่านิยมมนุษยสัมพันธ์สำหรับนิสิตฝึกหัดครู ต่อมาจึงมีโครงการ "การเผยแพร่การสอนกลุ่มสัมพันธ์" เพื่อช่วยให้ครูและบุคคลที่สนใจได้นำเรื่องกลุ่มสัมพันธ์นี้ไปใช้จริงให้มากยิ่งขึ้น ปรากฏว่าได้รับความสนใจจากบุคคลในวงการศึกษาเป็นอย่างมาก มีผลงานวิจัยที่เกิดจากการนำเอาวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในแง่มุมต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

✓ ในวงการศึกษาที่มีการสอนที่ยึดหลักทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน กล่าวคือ การสอนที่เน้นหรือให้ความสนใจเป็นพิเศษในเรื่องพฤติกรรมของคนที่มีผลตกกระทบต่อกัน โดยครูผู้สอนพยายามจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักการเรียนรู้ของทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ หลักการสอนตามหลักการเรียนรู้ของทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ทั้งนี้คือ (ทิศนา แชนมดี ๒๕๒๒ : ๒๐๐ - ๒๐๑)

๑. หลักการที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งเน้นให้ครูพยายามจัดการสอนให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนให้ทั่วถึงกันมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะการที่ผู้เรียนได้มีบทบาทต่าง ๆ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพร้อม ความกระตือรือร้นที่จะเรียนและเรียนอย่างมีชีวิตชีวา

๒. หลักการสอนที่ยึดกลุ่มเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ ซึ่งเน้นให้ครูพยายามจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้จากกลุ่มให้มาก ทั้งนี้เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคม จำเป็นต้องอาศัยอยู่ร่วมกับผู้อื่น ยิ่งความคึกคักความรู้สึกและพฤติกรรมมีผลตกกระทบต่อกันและกันอยู่เสมอ

การให้ผู้เรียนได้ฝึกการเรียนรู้ในลักษณะกลุ่มนี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ และเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้สามารถอยู่และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีขึ้น

๓. หลักการสอนที่ยึดการค้นพบด้วยตัวเองเป็นกระบวนการสำคัญในการเรียนรู้ ซึ่งเน้นให้ครูพยายามจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นหาและพบคำตอบด้วยตนเอง ทั้งนี้เพราะการค้นพบความจริงใด ๆ ด้วยตนเองนั้นผู้เรียนมักจะจดจำได้ดี และมักจะมีผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้มากกว่าการเรียนรู้ที่ได้รับจากการบอกเล่าจากผู้อื่น

๔. หลักการสอนที่ยึดความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ว่าเป็นเครื่องมือที่จำเป็นในการแสวงหาความรู้ และคำตอบต่าง ๆ ดังนั้นครูจึงควรพยายามเน้นให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ถึงกระบวนการต่าง ๆ ในการแสวงหาคำตอบด้วย ไม่ใช่มุ่งที่คำตอบอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงกระบวนการและวิธีการที่ได้คำตอบนั้นมา

๕. หลักการสอนที่ยึดความสำคัญของการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้การเรียนรู้มีความหมายยิ่งขึ้น ดังนั้นครูจึงควรพยายามจัดกระบวนการเรียนการสอนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิดค้นหาแนวทางที่จะนำความเข้าใจที่ได้รับจากการเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวัน รวมทั้งพยายาม ติดตามผลการปฏิบัติของผู้เรียนด้วย

จากหลักการดังกล่าว เบาพว เกษะคุปต์ ได้สร้างแบบตัวอย่างหลักสูตรกลุ่มสัมพันธ์ สำหรับการสอนในระดับประถมศึกษาโดยมีหลักการ ดังนี้

๑. จุดมุ่งหมายของการสอนจะต้องมีทั้งจุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

๒. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้หรือกิจกรรม ควรเป็นประสบการณ์ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจในตนเองได้อย่างถ่องแท้ ซึ่งมีแนวการจัดดังนี้

๒.๑ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีส่วนร่วมทั้งทางร่างกาย อารมณ์ และสติปัญญา

๒.๒ แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อย

๒.๓ กำหนดชั้นกิจกรรมดังนี้

๒.๓.๑ กิจกรรมขั้นเริ่มต้นเป็นการเตรียมล่วงหน้าโดยครูเตรียมสถานที่ การแบ่งกลุ่ม วิธีทำงาน กติกาหรือกฎเกณฑ์การทำงาน ระยะเวลาในการทำกิจกรรมและเปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัยก่อนลงมือทำงาน

๒.๓.๒ กิจกรรมขั้นปฏิบัติ อาจใช้กิจกรรมการเรียนรู้ดังนี้ คือ การอภิปราย การตั้งคำถาม การแสดงบทบาทสมมติ การศึกษาเฉพาะกรณี การเล่นเกม และสถานการณ์จำลอง

๓. การวิเคราะห์ประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อให้การเรียนรู้กว้างขวางยิ่งขึ้น และมีการรับรู้ที่ตรงกัน จึงต้องมีการอภิปรายเพื่อวิเคราะห์ประสบการณ์การเรียนรู้ โดยแบ่งออกเป็น

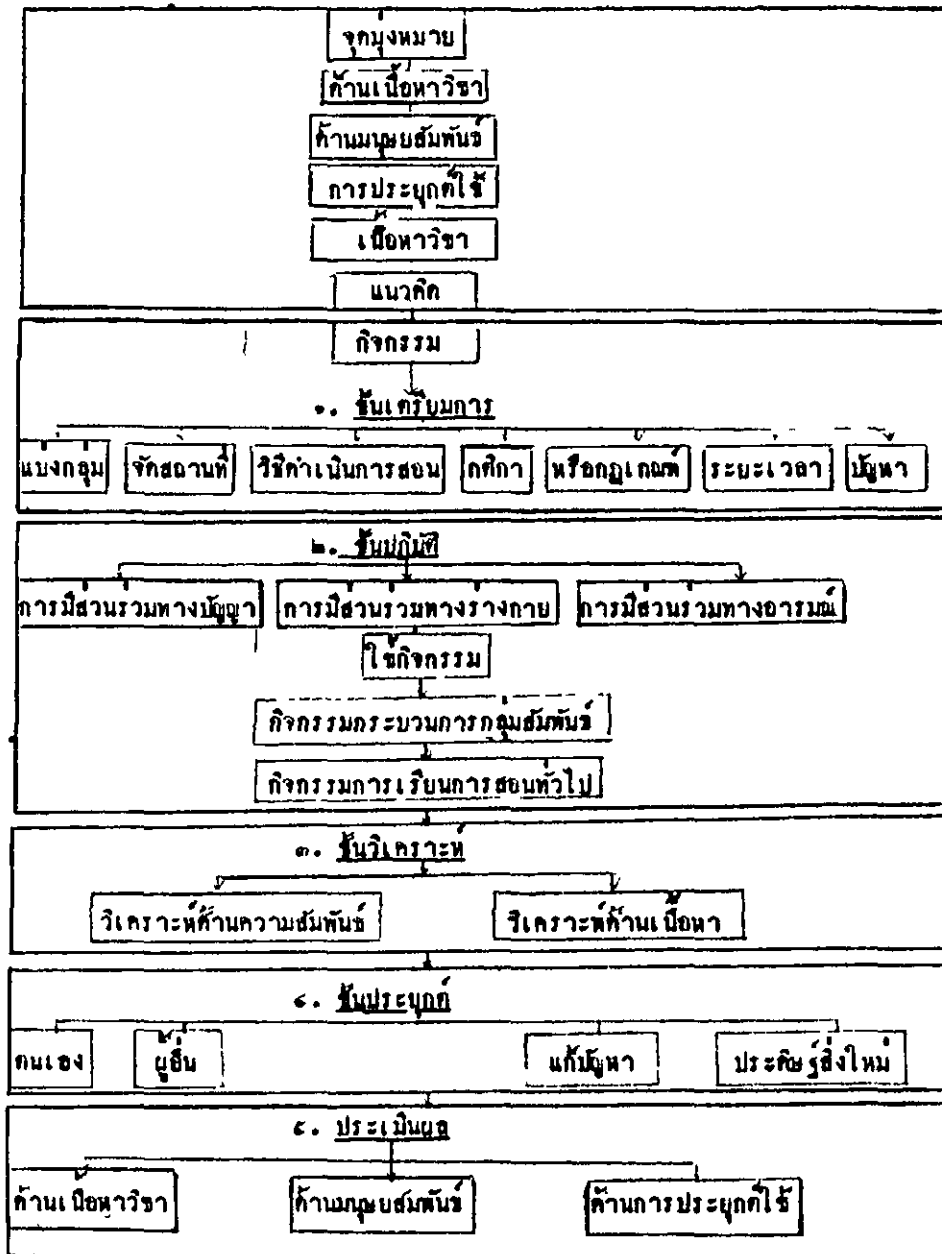
๓.๑ การวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม โดยอภิปรายถึงวิธีการทำงาน ความรู้สึกขณะที่ทำงานร่วมกัน พฤติกรรมและการมีปฏิสัมพันธ์ การวิเคราะห์นี้จะช่วยให้เข้าใจตนเอง ตลอดจนเสริมสร้างแนวคิด กำนियมของตนเองให้เหมาะสมยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยให้เข้าใจคนอื่น พัฒนาค่านิยมสัมพันธ และความเป็นผู้นำ

๓.๒ การวิเคราะห์เนื้อหา เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสิ่งที่ได้รับจากการเรียน ถ่ายทอดประสบการณ์การเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ได้ค้นพบแนวคิดที่ถูกต้อง และขยายประสบการณ์การเรียนรู้ที่เฉพาะลงมีความหมายต่อผู้เรียนแต่ละคน

๔. การสรุปและนำหลักการไปประยุกต์ใช้ เมื่อผู้เรียนได้แนวคิดแล้วควรร่วมกันสรุปโดยคิดแบบสังเคราะห์เชื่อมโยงแนวคิดของแต่ละคนให้ผสมผสานกัน ช่วยกันหาแนวทางในการนำหลักการที่ไปประยุกต์ใช้ให้เข้ากับตนเอง ให้เข้ากับคนอื่นเพื่อแก้ปัญหาในอนาคต เพื่อพัฒนาสังคม และประยุกต์ใช้เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่

๕. การประเมินผล การประเมินผลจะช่วยให้ทราบว่า การสอนตรงตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้เพียงใด ควรประเมินผลเกี่ยวกับการเตรียมบทเรียนของครู การเรียนรู้ของนักเรียนทั้งด้านต่าง ๆ ก็คือ ด้านสัมฤทธิ์ผลของกลุ่ม ด้านวิชาการ ด้านการทำงาน และด้านความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม การให้ข้อสังเกตแก่กันจะช่วยให้ผู้เรียนประเมินพฤติกรรมและความสัมพันธ์ที่มีต่อผู้อื่นได้

ขั้นตอนการเรียนการสอนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ดังแสดงในแผนภูมิซึ่ง
ฉันทนา ภาคบังกล เป็นผู้สร้างขึ้น

ภาพประกอบ ๑ • หลักการ เรียนการสอนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

กิจกรรมที่ใช้ในการเรียนการสอนตามวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

๑. การอภิปราย เป็นการสนทนาอย่างมีจุดหมายในกลุ่ม ๒ - ๒๐ คน ซึ่งประกอบด้วยผู้นำอภิปรายและสมาชิกในกลุ่ม การอภิปรายจะเป็นการแก้ปัญหารวบรวมความคิดเห็นเพื่อประเมินและสรุปความคิดเห็นนั้น อาจสนองเพียงข้อหนึ่งข้อใดก็ได้ การอภิปรายที่ได้ผล เป็นเพราะมีเป้าหมายในการอภิปรายชัดเจน บรรยากาศในกลุ่มดี ผู้นำกลุ่มที่ทำให้ทุกคนมั่นใจในตนเอง และมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

๒. การตั้งคำถาม เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่คนแสวงหาทำความเข้าใจกับปัญหา และช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล คำถามจะช่วยกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นและความสามารถทางสมอง วิธีการตั้งคำถาม เป็นวิธีการของโสเครติส การตั้งคำถามที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้ผู้เรียนตอบสนองอย่างอยากรู้อยากเห็น ชนิดของการตั้งคำถามแบ่งออกเป็น ๒ ชนิด คือ

๒.๑ คำถามชนิดแคบ เป็นคำถามที่ผู้ตอบคิดโดยใช้ความคิดขั้นต่ำ ซึ่งได้แก่ถามความจำและสรุปข้อเท็จจริง

๒.๒ คำถามชนิดกว้าง เป็นคำถามที่ยั่วให้เกิด ตั้งสมมุติฐาน ใช้ความคิดเห็นและความรู้สึกประกอบการตัดสินใจ อาจเป็นคำถามชนิดประเมินผลโดยการตัดสินใจเลือกตอบโดยมีเหตุผลแสดงประกอบ หรืออาจเป็นคำถามที่ต้องการให้ตอบโดยใช้ความคิดเอนกนิย (Divergent Thinking) คือ ผู้ตอบต้องรวบรวมองค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อสรุปเป็นความคิดใหม่ที่มีความหมาย

๓. เกม เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนอยู่ในสถานะที่กำหนดให้ฝึกการในการเล่น มีกระบวนการเป็นพิธี ทำให้เกิดพฤติกรรม เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่น เกิดอารมณ์ ความคิดสร้างสรรค์ มีความสนุกสนานเพราะได้แข่งขัน จุดประสงค์ของเกม คือช่วยฝึกผู้เรียนให้ตัดสินใจและรู้ขอบครองของตนเอง

๔. บทบาทสมมุติ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สวมบทบาทในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อฝึกว่าตนเองควรมีพฤติกรรมแบบใด จึงจะแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ผู้แสดงและผู้คุมท่ารูบทบาทของตน เพื่อให้มีความเข้าใจ และมีอารมณ์ในการแสดงบทบาทสมมุติ นอกจากนี้ยังทำให้ได้รู้ความต้องการที่ซ่อนเร้นภายในตัวผู้เรียนได้แก่แรงจูงใจ ความต้องการซึ่งมีผลต่อการทำงาน และการตัดสินใจของกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในความสัมพันธ์ของตนเองต่อผู้อื่น ต่อสังคม ประเมินผลตนเอง และเห็นความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาวิชาและชีวิตประจำวัน สามารถเข้าใจสาเหตุของพฤติกรรม เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ได้ระบายความแค้นแค้นใจ เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตนเองดีขึ้น เกิดความสามัคคีในกลุ่ม และช่วยให้รู้จักนักเรียนดีขึ้น

๕. การศึกษากรณีตัวอย่าง เป็นการนำสถานการณ์หรือปัญหาซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ในชีวิตจริงมาศึกษา กรณีตัวอย่างที่นำมาศึกษาควรเป็นเรื่องที่จริงได้ สังเกตได้ เกี่ยวข้องคุณค่าของมนุษย์และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจและเปลี่ยนแปลง กรณีที่นำมาเสนอควรละเอียดพอที่จะให้ผู้เรียนมองเห็นปัญหาได้ชัดเจน รู้สึกเห็นจริงเห็นจังกับเรื่อง จนรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของกรณี ปัญหาที่พบเปรียบเสมือนเป็นปัญหาของคนที่จะต้องแก้ไข ผู้เรียนจะแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระในการแก้ปัญหา นับว่าช่วยให้ผู้เรียนฝึกการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ (ฉันทนา ภาคบังกช ๒๕๑๔ : ๓๔ - ๔๑)

๖. จากเอกสารอ้างอิงเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ที่ได้ศึกษามา สรุปได้ว่ากลุ่มสัมพันธ์เป็นศาสตร์ที่ศึกษาดังองค์ประกอบที่ทำให้กลุ่มมาอยู่ร่วมกันได้ มีปฏิสัมพันธ์กันทั้งในทางบวกหรือในทางลบก็ตามระหว่างสมาชิกในกลุ่ม เมื่อนำมาปรับเป็นวิธีสอนเรียกว่าวิธีสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่งเป็นการสอนที่ฝึกผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์เนื้อหาซึ่งแสดงออกในรูปกิจกรรมต่าง ๆ กันและนำเอาผลจากการเรียนรู้สรุปให้เข้ากับพฤติกรรมที่จะสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ผลงานวิจัยเกี่ยวกับการสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

ผลงานวิจัยในต่างประเทศ ๒๐๖๖ : ๑๖

กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ หรือกระบวนการเรียนรู้โดยการทำงานกลุ่มเป็นกระบวนการที่ใช้กันมานานแล้วในวงการศึกษากังจะเห็นได้จากผลงานวิจัยของริชาร์ดสันและ ฮอลล์เวิร์ท (Richardson & Hallworth. อ้างอิงจาก K.M. Evans. ๑๙๖๔ : ๑๒๔) ซึ่งได้ทดลองสอนเรียงความภาษาอังกฤษชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ และปีที่ ๒ โดยแบ่งนักเรียนออกเป็น ๒ กลุ่ม กลุ่มควบคุมสอนด้วยวิธีสอนแบบเก่า กลุ่มทดลองใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

ผลปรากฏว่า กลุ่มทดลองมีทัศนคติต่อการเรียนดีกว่ากลุ่มควบคุมและเรียนเนื้อหาได้มากกว่า ผู้วิจัยเสนอแนะว่าการจัดสมาชิกในกลุ่มควรให้พอเหมาะกับการทำงานแต่ละอย่างจึงจะได้ผลดี ครูควรกระตุ้นให้เด็กทำงานร่วมกัน และควรฝึกการเป็นผู้นำให้เด็กด้วย

ส่วนเควิด วิลเลียมไรท์ (David William Wright. ๑๙๗๑ : ๗๒๑) ได้ศึกษากระบวนการทำงานของกลุ่ม ความพอใจในผลงานของกลุ่มความพอใจของสมาชิกในกลุ่มเกี่ยวกับการทำงาน ซึ่งมีผู้นำการอภิปราย ๒ ประเภท โดยแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ ประเภทที่กลุ่มเป็นศูนย์กลาง และประเภทที่ผู้นำเป็นศูนย์กลาง ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มทั้ง ๒ แบบทั้งในด้านกระบวนการทำงานของกลุ่ม ในด้านการศึกษาเปรียบเทียบ เจมส์ โจเซฟเล็กซ์ (James Joseph Lex. ๑๙๙๓ : ๖๐๕๓) ได้ทำการศึกษาทดลองกับนักศึกษาปีที่ ๑ ของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในรัฐอินเดียนา (Indiana) กลุ่มควบคุมสอนด้วยวิธีสอนแบบเก่า กลุ่มทดลองใช้วิธีสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ผลการทดสอบก่อนและหลังสอนพบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างกลุ่มทั้งสอง และพบว่ากลุ่มทดลองมีความพอใจในสภาพการณ์ที่ได้รับ และยินดีเข้าร่วม

ผลงานวิจัยในประเทศ

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ เยาวพา เกษะคุปต์ (เยาวพา เกษะคุปต์ ๒๕๑๗ : ๓) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สำหรับสอนในระดับประถมศึกษา" ให้เป็นแนวทางสำหรับครูและครูสนใจสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดประสบการณ์แก่เด็ก การเรียนการสอนตามทฤษฎีนี้จะช่วยปลูกฝังทัศนคติ กำนันคอกคองส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน และส่งเสริมบรรยากาศประชาธิปไตย

มีผู้นำเอาหลักการของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน และมีผลงานวิจัยออกมา คือ ฉันทนา ภาคบังกช (ฉันทนา ภาคบังกช ๒๕๑๘ : ๓) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสอนสังคมศึกษาหน่วย "วันสำคัญของชาติ" ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์" โดยแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มเก่ง ปานกลาง และอ่อน ผลการศึกษาปรากฏว่านักเรียนที่เรียนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๑ ส่วนพัฒนาการทางทัศนคติด้านมนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนโดยส่วนรวมมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๑ และพบว่านักเรียนกลุ่มเก่ง และปานกลาง มีพัฒนาการทางทัศนคติที่ระดับ .๐๑ ในขณะที่กลุ่มอ่อนพัฒนาการทางทัศนคติที่ระดับ .๐๕ นอกจากนี้ยังพบว่าหลังจากที่เรียนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์แล้ว ทัศนคติด้านมนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนกลุ่มอ่อน แตกต่างกับกลุ่มเก่งอย่างมีนัยสำคัญอีกด้วย

ในวิชาวิทยาศาสตร์มีผู้นำเอาไปทดลองใช้ คือ นันทนา เทพวิริทธิ์ (นันทนา เทพวิริทธิ์ ๒๕๑๘ : ๓๐๒) ได้ทำการวิจัยในหัวข้อ "การเปรียบเทียบการสอนวิชาวิทยาศาสตร์หน่วย "พลังงาน" โดยวิธีสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และวิธีสอนแบบธรรมชาติในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒" ผลการวิจัยปรากฏว่านักเรียนทั้งสองกลุ่มมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นที่ระดับความมีนัยสำคัญ .๐๑ แต่เมื่อเปรียบเทียบผลการสอบหลังการเรียนครั้งที่ ๑ และครั้งที่ ๒ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ปรากฏว่ากลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มที่ควบคุมที่ระดับความมีนัยสำคัญ .๐๑ ทั้งสองครั้ง ด้านทัศนคตินักเรียนกลุ่มทดลองมี

การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นกว่าเดิมที่ระดับความมีนัยสำคัญ .๐๐ ส่วนกลุ่มควบคุมทัศนคติไม่เปลี่ยนแปลงไปจากการสอบก่อนเลย ภายหลัง ๑ เดือนจากการสอบครั้งที่ ๑ ทัศนคติของกลุ่มทดลองมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นกว่ากลุ่มควบคุม สรุปว่าเมื่อเรียนวิชาวิทยาศาสตร์สักระยะหนึ่งกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์แล้ว นักเรียนมีพัฒนาการด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และมีทัศนคติด้านมนุษยสัมพันธ์เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นกว่าการเรียนการสอนด้วยวิธีธรรมดา

ในวิชาคณิตศาสตร์มีผู้นำไปทดลองใช้อีก คือ พชร เอี่ยมทัศน์ (พชร เอี่ยมทัศน์ ๒๕๑๔ : ๓๐๔ - ๓๑๐) ได้วิจัยในหัวข้อ "การเปรียบเทียบผลการสอนวิชาคณิตศาสตร์ หน่วย "ร้อยละ" โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และวิธีสอนแบบธรรมดาในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕" ผลการวิจัยปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของทั้ง ๒ กลุ่มแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญจากผลสอบหลังสอบครั้งที่ ๑ แต่จากการทดสอบหลังสอน ๑ เดือน ปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนทางด้านทัศนคติต่อคณิตศาสตร์และทัศนคติด้านมนุษยสัมพันธ์ของกลุ่มทดลองเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๐ ส่วนกลุ่มควบคุมนั้นไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ในการสอนระดับอุดมศึกษา เสริมศิริ เมนะเสวต (เสริมศิริ เมนะเสวต ๒๕๑๐ : ๑) ได้ทำการวิจัยในหัวข้อ "การเปรียบเทียบผลการสอนวิชาหลักการสอนหน่วย "โรงเรียนประถมศึกษา" โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และวิธีสอนแบบธรรมดาในชั้นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา" ผลการวิจัยปรากฏว่า เมื่อเรียนแล้วทั้งกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบธรรมดาทางมีพัฒนาการขึ้นที่ระดับความมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕

ต่อมาในปี ๒๕๒๐ สุภาพรณ พวงจันทเพชร (สุภาพรณ พวงจันทเพชร ๒๕๒๐ : ๔๔ - ๔๕) ได้ทำการศึกษาวิจัยในหัวข้อ "การเปรียบเทียบการสอนวิชาศีลธรรมหน่วย "คุณธรรมเสริมสร้างลักษณะนิสัย" โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และ

วิธีสอนแบบธรรมชาติในชั้นประถมศึกษาปีที่หก" ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีกลุ่มสัมพันธ์มีแนวโน้มที่จะพัฒนากันผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงชันกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีธรรมดา นอกจากนี้ผลการวิจัยยังปรากฏว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการทั้ง ๒ แบบ ไม่สามารถคงการเรียนที่ได้รับไว้เท่าเดิม กล่าวคือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนลดลงอย่างมีนัยสำคัญ

จากผลการศึกษาของ พรณี เลขกำแหง (พรณี เลขกำแหง ๒๕๑๔ : ๕๐) พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กับความคิดสร้างสรรค์ และจากงานวิจัยพบว่าการสอนด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีแนวโน้มทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงชัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานการวิจัยไว่ว่านักเรียนที่เรียนสังคมศึกษาด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่ากลุ่มที่เรียนสังคมศึกษาด้วยวิธีปกติ

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์เป็นสมรรถภาพด้านหนึ่งของสมอง ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ๒๕๒๐ : ๑๒๑) ได้ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ไว้ว่า "ความคิดสร้างสรรค์หมายถึงกระบวนการรับรู้ปัญหา หรือชักจูงข้อมูล สร้างสมมติฐาน ทดสอบสมมติฐาน และสื่อความหมายให้ทราบผลลัพธ์"

ส่วน ฟรอยด์ (Freud. ๑๙๓๔ : ๑๙๓) เชื่อว่าความคิดสร้างสรรค์เริ่มต้นจากการขัดแย้งซึ่งถูกข่มกั้นออกมาโดยพลังจิตใต้สำนึก ขณะที่มีความคิดขัดแย้งเกิดขึ้นนั้น คนที่มีความคิดสร้างสรรค์จะมีความคิดอิสระเกิดขึ้นอย่างมาก แต่คนที่ไม่มีความคิดสร้างสรรค์จะไม่มีความคิดอิสระเกิดขึ้น

นอกจากนี้ วอลเลซ และ โคแกน (Wallach & Kogan. ๑๙๖๕ : ๑๓ - ๒๐) เชื่อว่าความคิดสร้างสรรค์หมายถึงความคิดโดยสัมพันธ์ได้ คนที่มีความคิดสร้างสรรค์คือคนที่สามารถคิดอะไรได้อย่างสัมพันธ์กันเป็นลูกโซ่ เช่น เพื่อเห็นคำว่า ปรากฏา ก็นึกถึง กระดาษ จีนสอ ขวดยึก โตะ เก้าอี้ สมุดบันทึก ฯลฯ ยิ่งคิดไ้มากเท่าไรยิ่งแสดงถึงศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์มากเท่านั้น

จากการศึกษาของ กิลฟอร์ด (Guildford. ๑๙๕๕ : ๓๔๕) พบว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทั่วๆ ไปในการทำงานของสมอง เป็นความคิด ใ้หลายทิศทางซึ่งประกอบด้วย ความยืดหยุ่นในการคิด ความคล่องในการคิด และ ความคิดที่เป็นของตนเองโดยเฉพาะ

จากแนวคิดของนักการศึกษาต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว อาจสรุปความหมายของ ความคิดสร้างสรรค์ได้ว่า หมายถึงความสามารถของบุคคลในการคิดสิ่งแปลก ๆ ใหม่ โดยมีสิ่งเร้าและประสบการณ์เดิมเป็นองค์ประกอบสำคัญ

จากการศึกษาของ โรเจอร์ส พบว่า ภาวะที่ส่งเสริมให้บุคคลกล้าคิดอย่าง สร้างสรรค์ได้แก่ ภาวะที่บุคคลรู้สึกปลอดภัย รู้สึกว่าตนเองมีค่า ได้รับการยอมรับรวมทั้ง ภาวะที่มีเสรีภาพทางค่านิจิวิทยา โดยไม่ถูกวิจารณ์หรือถูกประเมินผล (Rogers. ๑๙๗๐ : ๑๔๖) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ คูณ (Coon. ๑๙๕๕ : ๗๕) ที่พบว่าวิธีการแบบกลุ่มที่เปิดโอกาสให้สมาชิกได้แสดงความคิดอย่างอิสระ โดยไม่มีการ วิพากษ์วิจารณ์หรือประเมินผล เป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยเร้าให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ได้ดี และจากการศึกษาของ เชาวนา ยุทธสุริยพันธ์ (เชาวนา ยุทธสุริยพันธ์ ๒๕๑๔ : ๑๖ - ๑๕) ได้ศึกษาพบว่า นักเรียนที่เรียนในบรรยากาศแบบเปิดโอกาสให้แก่เด็กได้ แสดงออกซึ่งความคิดเห็นไม่เคร่งระเบียบมากนัก เช่น โรงเรียนสาธิต ปรากฏว่า นักเรียนที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่่านักเรียนในโรงเรียนที่มีบรรยากาศการเรียนการสอน แบบเคร่งครัด เช่นโรงเรียนที่ใช้หลักสูตรแบบปกติ

ผลการศึกษาข้างกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นถึงธรรมชาติของความคิดสร้างสรรค์ว่า เป็นความสามารถที่มีอยู่ในตัวบุคคลสามารถพัฒนาให้สูงขึ้นได้ โดยจัดสภาวะแวดล้อมที่ เหมาะสม ยั่วยุ กระตุ้น และให้ผู้เรียนมีอิสระในการแสดงออก ในทางตรงกันข้าม ความคิดสร้างสรรค์อาจหยุดชะงักลงได้ ถ้าผู้เรียนอยู่ในภาวะที่ถูกจำกัดหรือถูกบีบบังคับ

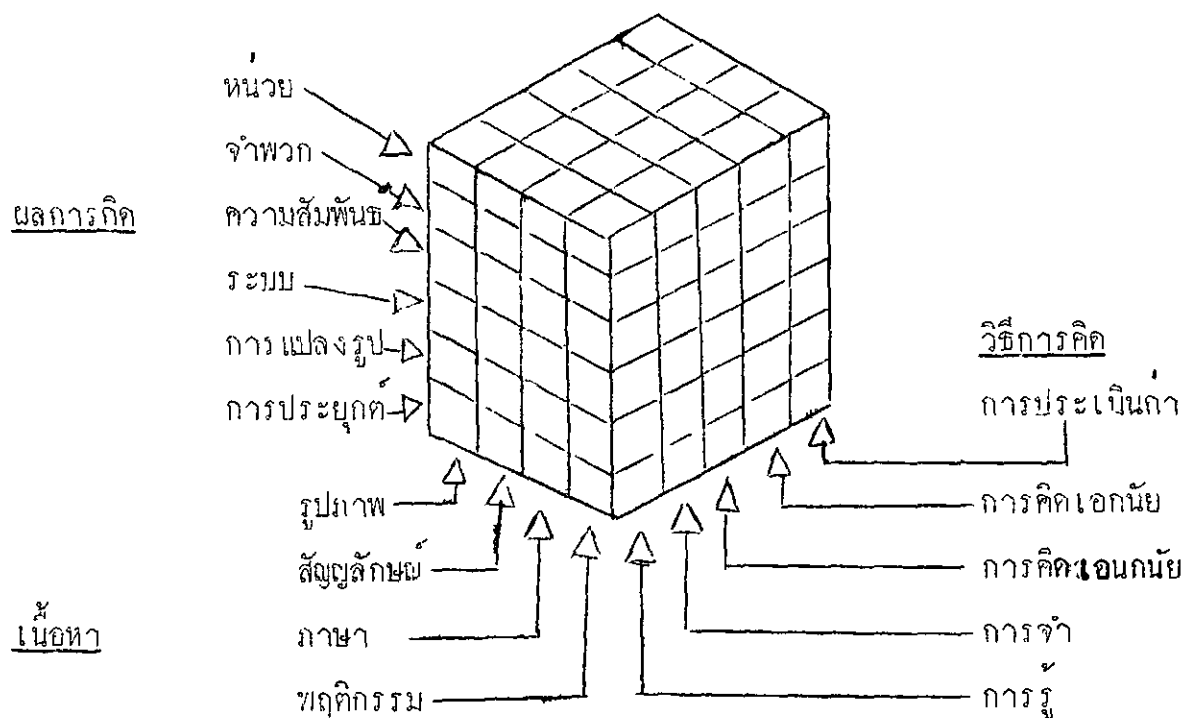
ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถที่มีลักษณะเฉพาะ แก่บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ ย่อมมีลักษณะแตกต่างไปจากคนอื่นซึ่งอาจสังเกตได้ ถ้าครุมีความรู้ความเข้าใจจะสามารถส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการแสดงออกของเด็กได้อย่างถูกต้อง

จากการศึกษาของ กร.โลเวนเฟลด์ (Lowenfeld. อ้างอิงมาจาก วิชัย วงษ์ใหญ่ ๒๕๑๗ : ๗๗) พบว่า บุคคลที่ชอบสร้างสรรค์มักชอบทำอะไรแตกต่างจากคนอื่น ไม่ชอบทำงานตามตารางที่วางไว้ตายตัว แต่ชอบทำงานต่าง ๆ ตามสบาย และยิ่งกว่านั้นคนที่ชอบสร้างสรรค์ไม่ชอบทำงานร่วมกับคนอื่นเป็นกลุ่ม ๆ เพราะงานที่บุคคลเหล่านี้ทำเป็นงานที่ต้องทำและแก้ปัญหาโดยตนเองตามลำพัง

ในส่วนที่เป็นบุคลิกลักษณะของบุคคลที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ศรีปริญญารามโกบุท (ศรีปริญญารามโกบุท ๒๕๑๕ : ๓๙๓) ได้เรียบเรียงแนวความคิดของศาสตราจารย์ เฮเกน (Everette E. Hagen) ที่อธิบายลักษณะของความคิดสร้างสรรค์ จะมีลักษณะดังนี้คือ มีความต้องการความสำเร็จสูง ต้องการเป็นตัวของตัวเอง และต้องการความเป็นระเบียบ ส่วน แมคคินนอน (MacKinnon. ๑๙๕๕ : ๑๕๔) ได้ศึกษาลักษณะของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์พบว่า ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จะเป็นผู้สนใจทั่วทุกเวลา มีสมาธิ มีความสามารถพินิจวิเคราะห์ความคิดอย่างถี่ถ้วนในการแก้ปัญหา และสามารถสอบสวนค้นคว้าหารายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องหนึ่งเรื่องใดอย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ยังมีลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ เป็นผู้เปิดรับประสบการณ์ต่าง ๆ ชอบแสดงออกมากกว่าเก็บกดไว้ ครอปเพลย์ (Cropley. ๑๙๗๐ : ๑๒๔) กล่าวว่า "ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จะประกอบไปด้วยคุณลักษณะ ๔ ประการ ดังนี้คือ การมีประสบการณ์ที่กว้างขวาง มีความพร้อมที่จะเสี่ยง มีความพร้อมที่จะก้าวไปข้างหน้า และมีความสามารถที่จะยืดหยุ่นความคิดได้อย่างแคล่วคล่องในระดับสูง" ส่วน ฮิลการ์ด และแอตคินสัน (Hilgard and Atkinson. ๑๙๖๗ : ๓๔๔) กล่าวว่า "ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ เป็นผู้ที่มีความคิดอิสระไม่ชอบตามอย่างใคร ชอบคิดหรือหาในสิ่งซับซ้อนแปลกใหม่ และมีอารมณ์ขัน"

จากผลการศึกษาและแนวคิดของนักจิตวิทยาดังกล่าวข้างต้น อาจสรุปได้ว่าผู้มี
ความคิดสร้างสรรค์ เป็นบุคคลที่มีลักษณะเปิดรับประสบการณ์อย่างอิสระ มีความสามารถ
ในการพิจารณาวิเคราะห์ปัญหาได้หลายด้าน มีความอดทน เป็นตัวของตัวเองไปรอบเลียนแบบ
ใคร ชอบคิดในสิ่งแปลกใหม่ และมีความยืดหยุ่นในการคิด

จากการศึกษาของนักจิตวิทยาที่กล่าวมาทำให้ กิลฟอร์ด และผู้ร่วมงานใน
มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนียได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าเรื่องเชาวน์ปัญญาและความคิด
สร้างสรรค์เป็นเวลา รวม ๒๐ ปี ในที่สุดได้เสนอโครงสร้างของสมรรถภาพสมอง (The
Structure of Intellect model เรียกว่า SI) ตามโครงสร้างนี้อธิบาย
สมรรถภาพสมองในลักษณะ ๓ มิติ ซึ่งแสดงในภาพประกอบ ๑ ดังนี้ (สมบุญ ธิตพงษ์
และสำเริง บุญเรืองรัตน์ ๒๕๖๔ : ๗ - ๘)

ภาพประกอบ ๑ สมรรถภาพสมอง ๓ มิติ ของกิลฟอร์ด

จากภาพประกอบ ๑ นี้ สามารถอธิบายได้ว่า สมรรถภาพสมองมี ๓ มิติ ดังนี้
มิติที่ ๑ วิธีการคิด หมายถึงขบวนการคิดมี ๔ ลักษณะ ดังนี้

๑. การรู้ หมายถึงความสามารถที่จะรู้จักและเข้าใจสิ่งต่าง ๆ
๒. การจำ หมายถึงความสามารถในการจำสิ่งของหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้
๓. การคิดออกแบบ หมายถึง ความสามารถตอบสนอง หรือคิดได้หลายทาง เมื่อได้กระทบกับสิ่งเร้าอย่างใดอย่างหนึ่ง ยกตัวอย่างเมื่อเห็นเลข ๔ ก็นึกไปถึง ๒ x ๒ ขาโต๊ะที่มี ๔ ขา ฝาแฝด ๔ คน สี่เหลี่ยมต่าง ๆ เป็นต้น

๔. การคิดเอกลัษณ์ หมายถึงความสามารถในการคิดหรือตอบสนองสิ่งเร้าในทางใดทางหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น หาวิธีที่ดีที่สุดและประหยัดที่สุดในการโยกย้ายอุปกรณ์ในบ้าน หากคำตอบที่เหมาะสมที่สุดจากตัวเลือกที่ใจหยั่งกำหนดมาให้ เป็นต้น

๕. การประเมินค่า หมายถึงความสามารถในการพิจารณาชี้ขาด ตัดสินใจ หรือกำหนดคุณค่าให้กับสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างสมเหตุสมผลสอดคล้องกับเกณฑ์

มิติที่ ๒ เนื้อหา หมายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่จะนำไปเร้าให้สมองคิดไปในรูปแบบต่าง ๆ ตามที่กล่าวมาแล้วในมิติที่ ๑ เนื้อหาที่กลฟอร์ดคิดไว้มีดังนี้

๑. ภาพ หมายถึงสิ่งที่เบ็นรูปธรรม สามารถที่จะรับรู้และทำให้เกิดความรู้สึกต่าง ๆ ได้ เช่น เสื้อผ้า ปลา ตะเกียง หลอดไฟ ความร้อน แสง เสียง เป็นต้น

๒. สัญลักษณ์ หมายถึงเครื่องหมายสัญลักษณ์ต่าง ๆ เช่น ตัวเลข ตัวอักษร โน้ตดนตรี เป็นต้น

๓. ภาษา หมายถึงสิ่งเร้าที่อยู่ในรูปภาษาพูด ภาษาเขียน ถ้อยคำสำนวน หรือประโยคต่าง ๆ ที่สามารถสื่อความหมายได้

๔. พฤติกรรม หมายถึงการแสดงออกซึ่งอากัปกริยาของมนุษย์ในลักษณะต่าง ๆ

มิตีที่ ๓ ผลการคิด หมายถึง ผลอันเกิดจากเมื่อสิ่งเร้าในมิตีที่ ๒ ไปเร้าทำให้บุคคลตอบสนองด้วยวิธีการคิดในมิตีที่ ๑ แล้วผลที่ออกมา เรียกว่าผลการคิด ซึ่งสามารถแบ่งได้ดังนี้

๑. หน่วย หมายถึง สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เป็นเอกภาพและเป็นอิสระในตัวเอง เช่น รดยนต์ กระดานคำ บ้าน หุ่นนา เป็นต้น

๒. จำพวก หมายถึง กลุ่มของหน่วยที่สามารถจัดรวมเข้ากันเป็นพวกเป็นเหล่า โดยใช้คุณสมบัติที่มีร่วมกันอยู่ เช่น ช้าง สิง ปลาวาฬ จัดรวมอยู่ในจำพวกเลี้ยงลูกด้วยนม เป็นต้น

๓. ความสัมพันธ์ หมายถึง การเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ ทั้งสองสิ่งขึ้นไปเข้าด้วยกัน เช่น คนกับบ้าน นกกับรัง เสือกับถ้ำ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่มีชีวิตกับที่อยู่อาศัย

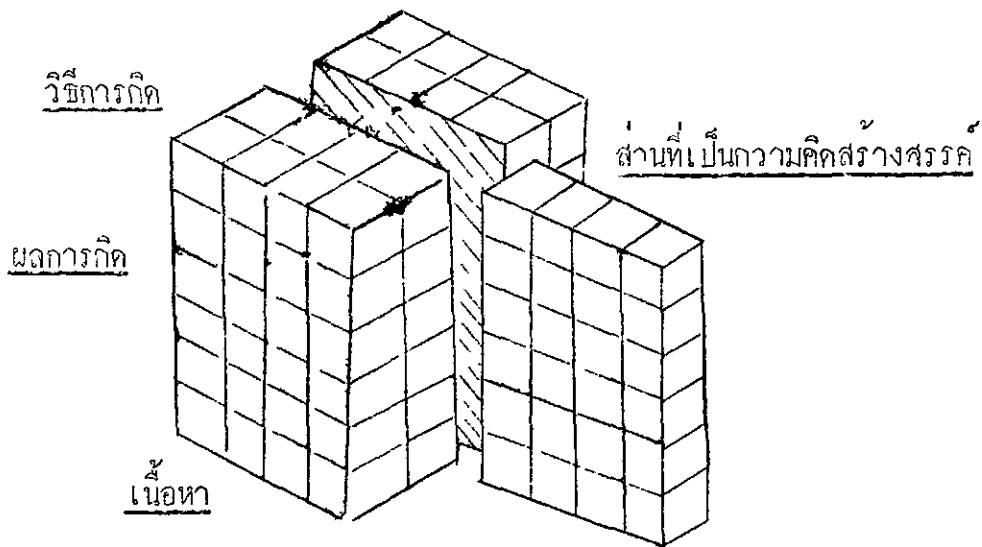
๔. ระบบ หมายถึง กลุ่มของสิ่งต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกันอยู่โดยอาศัยกฎเกณฑ์บางอย่าง เช่น ๐, ๑, ๔, ๕, ๑๖, ๒๕, ๓๖, ... เป็นระบบของเลขจำนวนเต็มยกกำลังสอง เป็นต้น

๕. การแปลงรูป หมายถึง การเปลี่ยนแปลงแก้ไขปรับปรุง ดัดแปลงสิ่งต่าง ๆ ออกมาในรูปใหม่ เช่น เป็น หรือ เป็นต้น

๖. การประยุกต์ หมายถึง การลากคะเนหรือทำนายสิ่งที่กำหนดให้ เช่น คาดว่าเป็นกระต่าย คาดว่าเป็นนกบิน เป็นต้น ฉะนั้นการจัดแบ่งตามโครงสร้างนี้จึงมีตัวประกอบหรือความสามารถอยู่ $5 \times 4 \times 2$ ประเภท หรือ ๑๒๐ ลูกบาศก์ ในแต่ละลูกบาศก์ก็วัดความสามารถอย่างน้อยหนึ่งอย่าง

จากโครงสร้างนี้ กิลฟอร์ด ได้ศึกษาความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ความมีเหตุผล (Reasoning) และการแก้ปัญหา (Problem Solving) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ พบว่าความคิดสร้างสรรค์ คือการคิด

หลายทาง ความคิดแบบนี้สามารถเปลี่ยนแก้ปัญหานำไปสู่การคิดประดิษฐ์สิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ได้ด้วย (Gulldford. ๑๙๕๕ : ๓๘๑) ดังนั้น กิลฟอร์ด จึงอธิบาย ความคิดสร้างสรรค์โดยตัดผ่าโครงสร้างออกมาศึกษาเฉพาะส่วนที่เป็นวิธีการคิด (Operation) ด้านการคิดอเนกนัยเพียงด้านเดียว โดยใช้มิติทางด้านเนื้อหา และ ผลของการคิดคงเดิม ทำให้ได้จำนวนลูกบาศก์ที่แทนความสามารถ ด้านความคิดสร้างสรรค์ อยู่ $๑ \times ๔ \times ๖$ ลูกบาศก์ ดังแสดงในภาพประกอบ ๒ ดังนี้ (Anastasi. ๑๙๖๘ : ๓๗๖)

ภาพประกอบ ๒ สมรรถภาพสมองด้านความคิดสร้างสรรค์ของกิลฟอร์ด

จากภาพประกอบ ๒- จะเห็นว่าสมรรถภาพสมองด้านความคิดอเนกนัยนั้นมี ๒๔ ลูกบาศก์ ซึ่งเป็นขอบเขตของเนื้อหาในการสร้างแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเขา ในการสร้างแบบทดสอบ กิลฟอร์ด และผู้ร่วมงานเขา เป็นคนว่า เลวิส (Levis)

วิลสัน (Wilson) คริสเตนเซน (Christensen) เบอร์เกอร์ (Barger) จะตั้งสมมติฐานขึ้นมาก่อนว่า คนที่มีความคิดสร้างสรรค์นั้นควรมีลักษณะเด่น ๆ อย่างใดบ้าง หรือมีลักษณะใดเป็นองค์ประกอบสำคัญ โดยนำผลการวิจัยของนักจิตวิทยาคนอื่น ๆ มาประกอบการพิจารณา ในที่สุดเขาถือว่าคนที่มีความคิดสร้างสรรค์จะต้องมีองค์ประกอบสำคัญ ๆ อย่างน้อย ๘ องค์ประกอบ ดังนี้ (Guildford and Hoepfner. ๑๙๗๑ : ๑๒๕ - ๑๔๓)

๑. ความคิดริเริ่ม
๒. ความคิดคล่อง
๓. ความคิดยืดหยุ่น
๔. ความไวต่อปัญหา
๕. ความสามารถให้นิยามใหม่
๖. ความซื่อซาม
๗. ความละเอียดปราณีต
๘. ความสามารถในการทำงาน

จากสมมติฐานเหล่านี้ กิลฟอร์ด และคณะ ได้สร้างแบบทดสอบตามองค์ประกอบดังกล่าว แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์องค์ประกอบอีกครั้ง ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบชี้ให้เห็นว่าความคิดสร้างสรรค์ ก็คือความคิดแบบอนินทรีย์นั่นเอง

๖.๒) ในปัจจุบันพฤติกรรมทางด้านความคิดสร้างสรรค์นี้ กำลังเป็นที่ต้องการของสังคมไทย เพราะสามารถพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง ถึงแม้จะเห็นได้จากหลักสูตร พุทธศักราช ๒๕๒๑ (กระทรวงศึกษาธิการ ๒๕๒๐ : ๖) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ไว้อย่างชัดเจนว่า "เพื่อให้ผู้เรียนมีนิสัยใฝ่หาความรู้ทักษะ รู้จักคิดและวิเคราะห์อย่างมีระเบียบวิธีการ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์" ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจว่าพฤติกรรมดังกล่าวจะสามารถสร้างให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนหลังจากได้มีการเรียนการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์หรือไม่เพียงใด

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

สังคมไทยปัจจุบันนี้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วประชาชนในสังคมเริ่มเกิดความรู้สึกว่า วิธีดำเนินชีวิตแต่ละคนจะราบรื่นหรือเผชิญอุปสรรคยอมเกี่ยวกับบุคคลอื่น และสภาพสังคมส่วนรวม ฉะนั้น บุคคลจึงต้องพยายามเรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่นและสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้

สังคมศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาสังคมศาสตร์ ที่ได้รับปรุงและเลือกให้เหมาะสมที่จะใช้ในโรงเรียนหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง สังคมศาสตร์เป็นวิชารากฐาน (Parent Discipline) ของวิชาสังคมศึกษาซึ่งเนื้อหาของวิชาสังคมศึกษาจะกล่าวถึง (กรมสามัญศึกษา ๒๕๑๕ : ๑)

๑. ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์
๒. ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสถาบันทางสังคม
๓. ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพื้นแผ่นดินที่อยู่อาศัย
๔. ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับปัจจัยการดำรงชีวิต

วิชาสังคมศึกษาจึงเป็นวิชาที่ว่าด้วยสิ่งแวดล้อมทางสังคม และทางธรรมชาติของมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ เห็นความสำคัญของวิชาสังคมศึกษา ว่ามีส่วนเกี่ยวกับชีวิตประจำวันของมนุษย์ จึงจัดวิชาสังคมศึกษาไว้ในหลักสูตรเพื่อให้นักเรียนศึกษาโดยวางจุดมุ่งหมายของวิชาหมวดสังคมศึกษาหลักสูตรพุทธศักราช ๒๕๒๑ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ ๒๕๒๑ : ๒๓)

๑. เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่ตามระบอบปกครองประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
๒. เพื่อให้มีความรักชาติ มีความสามัคคีในชาติ มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม มีความซื่อสัตย์ ในผลงานอันดีเด่นของคนไทย รู้จักการรักษาวินัยซึ่งเอกราชและรู้จักรักษาแบบอย่างวัฒนธรรมประเพณีเป็นเอกลักษณ์ที่งดงามของชาติ

๓. เพื่อเสริมสร้างให้มีคุณภาพในการดำรงชีวิต ป็นคุณธรรมประจำใจ และมีคุณสมบัติต่าง ๆ อันพึงประสงค์ของสังคมไทย

๔. เพื่อเสริมสร้างให้มีความรู้และความเข้าใจพื้นฐานในการพัฒนาสร้างสรรค์ และแก้ปัญหาในด้านสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี โดยอาศัยคุณธรรมและวิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นปัจจัยสำคัญ

๕. เพื่อเสริมบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบและความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว ในชุมชน ในประเทศ และในประชาคมของโลก

๖. เพื่อให้เกิดความรัก ความผูกพันกับท้องถิ่นของตน ตลอดจนเห็นคุณค่า มีความรับผิดชอบ รวมทั้งให้ตระหนักถึงการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ

การสอนสังคมศึกษาจึงหมายถึงการสอนให้บุคคลสามารถเข้ามามีบทบาทในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ นพรัตน์ จันทรปรณิก (นพรัตน์ จันทรปรณิก ๒๕๒๒ : ๔) ได้สรุปแนวทางการสอนสังคมศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรพุทธศักราช ๒๕๒๑ คือ

๑. พยายามให้นักเรียนเกิดทักษะในการแสวงหา และวิเคราะห์ข้อเท็จจริง รวมทั้งสามารถนำข้อมูลที่พบมาเสนอได้อย่างชัดเจนโดยมีหลักฐาน แผนผัง แผนภูมิ และแผนที่ประกอบคำอธิบาย

๒. กิจกรรมการมีความสำคัญไม่น้อยกว่าเนื้อหา เพราะกิจกรรมหรือวิธีสอนของครูจะมีส่วนช่วยให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมตามที่ต้องการ

๓. จัดชั่วโมงเข้าห้องสมุด พร้อมทั้งแนะนำเรื่องต่าง ๆ วาจากห้องสมุด

๔. จัดทำรายชื่อนหนังสืออ่านประกอบแต่ละหัวข้อที่จะศึกษาในชั้นเรียน และจัดหาหนังสือเหล่านี้ให้มีเพียงพอแก่นักเรียนที่จะใช้ค้นคว้า

๕. จัดอุปกรณ์เพื่อการเรียนการสอนโดยเฉพาะในด้านแผนผัง แผนภูมิ แผนที่

๖. จัดแผนที่โครงสร้างที่จะนำมาประกอบการเรียน

๗. ระบุจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมของแต่ละหัวข้อที่จะเรียน

วิธีสอนสังคมศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรใหม่ จึงอยู่ในลักษณะที่ให้ครูและนักเรียนร่วมกันปรับปรุงการเรียนการสอน ใช้หนังสือประกอบหลายเล่มบวกกับการจัดประสบการณ์ที่นักเรียนสามารถศึกษาจากการลงมือปฏิบัติจริงได้ โดยถือว่ากลุ่มผู้เรียนสำคัญมีครูเป็นนักคุศศกที่เชี่ยวชาญนำทาง รวมทั้งการใช้วิธีการสอนหลายวิธีเป็นต้นว่า การสอนแบบสืบสวนสอบสวน การสอนแบบหน่วย การสอนแบบสถานการณ์จำลอง การสอนแบบแก้ปัญหา รวมทั้งให้นักเรียนได้มีโอกาสอภิปราย และแสดงความคิดเห็น ทั้งโดยการทำงานเป็นกลุ่มและทำงานตามลำพัง (สันต์ ชรรณบำรุง ๒๕๒๓ : ๗๔) -

เวสลีย์ (Vesley. อ้างอิงจาก นพรัตน์ จันทรปรณิก ๒๕๒๒ : ๖) ได้เสนอวิธีการในการสอนสังคมศึกษาวิธีหนึ่ง คือวิธีสอนแบบทำงานกลุ่มซึ่งเน้นให้อิสระแก่ผู้เรียน ส่งเสริมทักษะทางสังคม และจัดให้มีกิจกรรมของกลุ่ม อันเป็นหนึ่งในหลาย ๆ วิธีของการสอนสังคมศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจว่าการสอนสังคมศึกษาแบบเน้นการทำงานกลุ่ม ให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการทำงานร่วมกัน หรือวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์จะส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนหรือไม่เพียงใด

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการดำเนินการศึกษาค้นคว้าไว้
ไว้ดังนี้

๑. การเลือกกลุ่มตัวอย่าง
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
๓. การดำเนินการวิจัย
๔. ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล
๕. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ โรงเรียน
เกษอุดม อําเภอกะชุกรม จังหวัดอุดรราชธานี ปีการศึกษา ๒๕๒๓ จำนวน ๔๐ คน
ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ ๑ สุ่มตัวอย่างทั้งหมด สุ่มโดยการเขียนเลขที่ตามสมุดประจำชั้นของ
นักเรียนแต่ละห้องในฉลาก สุ่มหยิบฉลากขึ้นมาห้องเรียนละ ๔ ใบ จากห้องเรียนทั้งหมด
๑๐ ห้อง จะได้นักเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ๔๐ คน เขียนชื่อพร้อมห้องเรียน
ของนักเรียนทั้ง ๔๐ คนในฉลากไว้ทางหากอีก ๔๐ ใบ

ขั้นที่ ๒ สุ่มกลุ่มตัวอย่างเข้ารับการทดลอง สุ่มโดยการนำฉลาก ๔๐ ใบ
ที่เขียนชื่อพร้อมห้องเรียนไว้แล้วนั้น มาสุ่มใส่กล่องกระดาษ ๒ กล่อง ซึ่งเขียนกำกับข้างว่า
A และ B จากกลุ่ม A และ B นี้ สุ่มอีกครั้ง เพื่อกำหนดว่ากลุ่มใดจะได้รับ
การสอนด้วยวิธีใด รายละเอียดเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างดังแสดงในตาราง ๑ ดังนี้

ตาราง ๑ กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ

กลุ่มตัวอย่าง	เพศ		รวม
	ชาย	หญิง	
กลุ่มที่สอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	๒๑	๑๙	๔๐
กลุ่มที่สอนโดยวิธีปกติ	๑๘	๒๒	๔๐
รวม	๓๙	๔๑	๘๐

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๑. แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ของ มิเนโซตาที่ทอร์แรนซ์ (Torrance, ๒๕๒๒ : ๒๑๔ - ๒๕๓) ได้สร้างขึ้น ซึ่ง พรณี เอกคำแหง (พรณี เอกคำแหง ๒๕๑๕ : ๔๔ - ๔๕) ได้นำมาใช้กับนักเรียนฝึกหัดครูระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ ๑ และปีที่ ๒ ผู้วิจัยได้นำมาปรับปรุงให้เหมาะสมกับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา โดยหาค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบใหม่

๑.๑ ลักษณะของแบบทดสอบ แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ใช้ใน
แยกได้เป็น ๒ ฉบับ คือ

๑.๑.๑ แบบทดสอบที่ไม่ใช้ภาษา (Nonverbal Task)
มีชื่อว่าการสร้างภาพจากวงกลมและสี่เหลี่ยม (Circles and Squares) แบบ
ทดสอบฉบับนี้มี ๒ ข้อ คือ

ข้อที่ ๑ เป็นการสร้างภาพจาก โดยให้นักเรียน
สร้างภาพจากวงกลมที่กำหนดให้ จำนวน ๔๐ วง จะสร้างเป็นรูปอะไรก็ได้ ให้มี
เป็นส่วนประกอบสำคัญของภาพ สร้างให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ภายในเวลา ๑๐ นาที

ข้อที่ ๒ เป็นการสร้างภาพจาก โดยให้นักเรียน
สร้างภาพจากสี่เหลี่ยมที่กำหนดให้ จำนวน ๔๐ รูป จะสร้างเป็นรูปอะไรก็ได้ ให้มี
เป็นส่วนประกอบสำคัญของภาพ สร้างให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ภายในเวลา ๑๐ นาที

เนื่องจากข้อทดสอบแต่ละข้อกำหนดเวลาให้เท่าๆกัน ดังนั้นการดำเนินการสอบ
จึงแยกข้อสอบ ข้อที่ ๑ และข้อที่ ๒ ออกจากกันเป็น ๒ ฉบับ เพื่อความเที่ยงตรงในการวัด

๑.๑.๒ แบบทดสอบที่ใช้ภาษา (Verbal Task) แยกออกเป็น ๒ ฉบับ คือ

ฉบับที่ ๑ แบบทดสอบที่ชื่อว่า "ประโยชน์ของสิ่งของ"
(Usefulness) ให้นักเรียนบอกประโยชน์ของสิ่งที่กำหนดให้ ให้ได้มากที่สุดเท่าที่
จะทำได้ แบบทดสอบฉบับนี้มี ๔ ข้อ ใช้เวลาในการสอบ ๑๐ นาที ตัวอย่างเช่น
"จงบอกประโยชน์ของผ้าขาวม้า มาให้มากที่สุด"

ฉบับที่ ๒ แบบทดสอบที่ชื่อว่า "ผลที่จะเกิดขึ้น"
(Consequence) ให้นักเรียนบอกผลที่จะเกิดขึ้น ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
แบบทดสอบฉบับนี้มี ๔ ข้อ ใช้เวลาสอบ ๑๐ นาที ตัวอย่างเช่น "อะไรจะเกิดขึ้น
หากคนเราไม่ตาย"

๑.๒ เกณฑ์การตรวจให้คะแนน การตรวจให้คะแนนความคิดสร้างสรรค์นั้น
ทอร์แรนซ์ (Torrance. ๑๙๖๒ : ๒๔๔ - ๒๔๓) ได้คะแนน ๔ ประเภท ดังนี้

๑. ความคิดคล่องตัว (Fluency) หมายถึง คะแนนที่ได้
จากการนับจำนวนคำตอบทั้งหมด ให้คำตอบละ ๑ คะแนน

๒. ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง
คะแนนที่ได้จากการนับว่าจำนวนคำตอบที่ไม่อยู่ในทิศทางเดียวกัน หรือคำตอบที่อยู่ใน
ประเภทที่แตกต่างกันให้คำตอบประเภทละ ๑ คะแนน

๓. ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึงคะแนนที่
ได้จากการนับจำนวนคำตอบที่แตกต่างจากคนอื่น

๔. ความคิดละเอียดลออ (Elaboration)
หมายถึงคะแนนที่ได้จากคำตอบที่คิดละเอียด

ส่วน วอลเลซ และ โคแกน ให้คะแนน ๒ ประเภท (Wallach and
Kogan. ๑๙๖๕ : ๓๐) คือ

๑. จำนวน (Number) หมายถึงคะแนนที่ได้จากการนับจำนวนคำตอบ
ทั้งหมดที่แตกต่างกัน ซึ่งเหมือนกับคะแนนความคล่องในการคิดของทอร์เรนซ์นั่นเอง

๒. เอกลักษณะ (Uniqueness) หมายถึงคะแนนที่ได้จากการนับคำตอบ
ที่แตกต่างไปจากคนอื่น ซึ่งเหมือนกับคะแนนความคิดริเริ่มของทอร์เรนซ์นั่นเอง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ให้คะแนน ๓ ประเภท ได้แก่คะแนนความคล่อง
ในการคิด คะแนนความยืดหยุ่นในการคิด และคะแนนความคิดริเริ่ม การให้คะแนน
แต่ละประเภทมีหลักการดังนี้

๑. คะแนนความคล่องในการคิด ให้คะแนนตามจำนวนคำตอบทั้งหมดที่
นักเรียนตอบได้ ยกตัวอย่าง แบบทดสอบที่ใช้ภาษาฉบับที่ ๒ ที่ชื่อว่า "บลูที่จะเกิดขึ้น"
ถ้านักเรียนตอบว่า ถ้าคนเราไม่ตายจะทำให้ โลกวุ่นวาย พลเมืองจะค้นโลก
อาหารไม่เพียงพอ ไม่มีป่าช้า โรงพยาบาลจะไม่มี โลงศพจะขายไม่ได้ จะได้คะแนน
ประเภทนี้ ๒ คะแนน

๒. คะแนนความยืดหยุ่นในการคิด ให้คะแนนโดยนับจากจำนวนกลุ่มหรือจำนวนทิศทางของคำตอบ กล่าวคือ นำคำตอบทั้งหมดที่ให้คะแนนความคล่องในการคิด ไปแล้วมาจัดกลุ่ม หรือทิศทางใหม่ การตอบที่อยู่ในทิศทางเดียวกันหรือมีความหมายทางเดียวกันก็จัดเข้ากลุ่มเดียวกัน เมื่อจัดเรียบร้อยแล้วจึงนับคำตอบให้คะแนนตามจำนวนกลุ่ม โดยให้กลุ่มละ ๑ คะแนน ยกตัวอย่างแบบทดสอบที่ใช้ภาษาฉบับที่ ๑ ที่มีชื่อว่า "ประโยชน์ของสิ่งของ" ถ้านักเรียนตอบว่า ผาขาวมาใช้ นุ่นอาบน้ำ เช็ดมือ เช็ดเท้า เช็ดรถ ทำเปลให้เด็กนอน มัดจูงควาย ผูกถังตักน้ำ

นำมาจัดกลุ่มได้ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ นุ่นอาบน้ำ เป็นประโยชน์ในการนุ่งห่ม

กลุ่มที่ ๒ เช็ดมือ เช็ดรถ เช็ดเท้า เป็นประโยชน์ในทางการเช็ดสิ่งของให้สะอาด

กลุ่มที่ ๓ ทำเปลให้เด็กนอน เป็นประโยชน์ทางหนึ่งที่ไม่เข้ากลุ่มข้างต้น เราอาจจัดเป็นประโยชน์ทางเกรว่งนอนของเด็ก

กลุ่มที่ ๔ มัดจูงควาย ผูกถังตักน้ำ เป็นประโยชน์อีกทางหนึ่งที่ต่างไปจากกลุ่มดังกล่าวข้างต้น แต่สามารถจัดรวมอยู่ในกลุ่มเดียวกัน ถือใช้แทนเชือก หรือประโยชน์ทางผูกมัด เป็นต้น

จะเห็นว่านักเรียนที่ตอบในลักษณะนี้จะได้คะแนนความยืดหยุ่นในการคิด ๔ คะแนน เพราะคำตอบสามารถจัดเข้ากลุ่มได้ ๔ กลุ่ม หรืออาจจะจัดกลุ่มในลักษณะอื่นก็ได้ แต่ถ้าจัดอย่างไรแล้ว ก็ให้ยึดหลักเกณฑ์นั้นตลอดไปในการตรวจให้คะแนนคนอื่น ๆ

๓. คะแนนความคิดริเริ่ม ให้คะแนนตามสัดส่วนของความถี่ของคำตอบซึ่งผู้วิจัยนำมาจากวิธีการของ กรอฟเลย์ (Cropley. ๑๙๖๖ : ๒๖ - ๒๖๒) คำตอบใดที่กลุ่มตัวอย่างตอบซ้ำกันมาก ๆ ก็ได้คะแนนน้อยหรือไม่ได้เลย ถ้าคำตอบยิ่งซ้ำกันน้อยหรือไม่ซ้ำเลย ก็จะได้คะแนนมากขึ้น เกณฑ์การให้คะแนนยึดหลักดังนี้

ค่าตอบซ้ำกัน > ๒ %	ขึ้นไป	ให้ ๐ คะแนน
ค่าตอบซ้ำกัน ๒ - ๑๑ %		ให้ ๑ คะแนน
ค่าตอบซ้ำกัน ๓ - ๕ %		ให้ ๒ คะแนน
ค่าตอบซ้ำกัน ๒ %		ให้ ๓ คะแนน
ค่าตอบซ้ำกันไม่เกิน ๑ %		ให้ ๔ คะแนน

ดังนั้นถ้าจะให้คะแนนความคิดริเริ่ม ก็ต้องใช้วิธีนับความถี่ของคำตอบของกลุ่มตัวอย่างโดยคิดเป็นร้อยละ (Tally) จนครบทุก ๆ คน จึงตรวจสอบความถี่นั้น เทียบกับเกณฑ์ข้างต้นแล้วให้คะแนน ยกตัวอย่างแบบทดสอบที่ไม่ใช้ภาษาข้อที่ ๑ "สร้างภาพจากวงกลม"

ภาพหน้าคน	มีค่าตอบซ้ำกันเกิน ๑๒ %	ได้ ๐ คะแนน
ภาพสัตว์	มีค่าตอบซ้ำกัน ๑๑ %	ได้ ๑ คะแนน
ภาพดอกไม้	มีค่าตอบซ้ำกัน ๕ %	ได้ ๒ คะแนน
ภาพไม้ที่ถูกไฟไหม้	มีค่าตอบซ้ำกัน ๒ %	ได้ ๓ คะแนน
ภาพลูกกระเบิด	มีค่าตอบซ้ำกัน ๑ %	ได้ ๔ คะแนน

๑.๓ การทดลองแบบทดสอบ นำแบบทดสอบทั้งสองฉบับ ที่กล่าวคือ ทั้งที่ไม่ใช้ภาษาและที่ใช้ภาษา ไปทดลองสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๒๓ โรงเรียนศรีปทุมพิทยาคาร อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน ๔๐ คน แล้วนำผลตรวจให้คะแนนความเกณฑ์ดังกล่าว นำคะแนนมาคำนวณหาค่าอำนาจจำแนกโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนแต่ละข้อกับคะแนนรวมโดยใช้สูตรผลคูณของ

เพียร์สัน (Pearson Product Moment) และค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีแบ่งครึ่ง
แบบทดสอบ (Split - Half) แล้วใช้สูตรปรับขยายให้เป็นความเชื่อมั่นของแบบ
ทดสอบทั้งฉบับโดยสูตร สเปียร์แมน - บราวน์ (Spearman - Brown)
รายละเอียดดังแสดงในตาราง ๒ - ๓ ดังนี้

ตาราง ๒ ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ไม่ใช้ภาษา

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (r)
๑. "วงกลม"	.๕๑ ^{**}
๒. "สี่เหลี่ยม"	.๕๖ ^{**}

$$r_{.01}(df = ๓๘) = .๓๖$$

จากตาราง ๒ แสดงให้เห็นว่าแบบทดสอบที่ไม่ใช้ภาษาทั้ง ๒ ข้อมีค่าอำนาจ
จำแนกสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ซึ่งหมายความว่าข้อสอบที่สามารถ
จำแนกเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงและต่ำได้ทุกข้อ

ตาราง ๓ ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ใช้ภาษาฉบับที่ ๑
"ประโยชน์สิ่งของ"

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (r)
๑	.๗๕
๒	.๘๑
๓	.๗๓
๔	.๕๕

$$r_{.01} \quad (df = ๓๘) = .๓๖$$

จากตาราง ๓ แสดงให้เห็นว่าแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ใช้ภาษาฉบับที่ ๑ ทั้ง ๔ ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ซึ่งหมายความว่า เป็นข้อสอบที่สามารถจำแนกเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงและทำได้ดีทุกข้อ

ตาราง ๔ ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ใช้ภาษาฉบับที่ ๒
"ผลที่จะเกิดขึ้น"

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก
๑	.๖๗ **
๒	.๗๐ **
๓	.๗๓ **
๔	.๖๕ **

$$r_{.01} (df = ๓๘) = .๓๖$$

จากตาราง ๔ แสดงให้เห็นว่าแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ใช้ภาษาฉบับที่ ๒ ทั้ง ๔ ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ซึ่งหมายความว่า เป็นข้อสอบที่สามารถจำแนกเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงและทำได้ดีทุกข้อ

ตาราง ๕ ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ไม่ใช้ภาษา

ประเภทของคะแนน	ค่าความเชื่อมั่น (r_{tt})
ความคล่องในการคิด	.๘๒
ความยืดหยุ่นในการคิด	.๗๕
ความคิดริเริ่ม	.๖๖

จากตาราง ๕ แสดงให้เห็นว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ไม่ใช้ภาษาของคะแนนแต่ละประเภทมีค่าสูง

ตาราง ๖ ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ใช้ภาษา ฉบับที่ ๒
"ประโยชน์ของสิ่งของ"

ประเภทของคะแนน	ค่าความเชื่อมั่น (r_{tt})
ความคล่องในการคิด	.๗๑
ความยืดหยุ่นในการคิด	.๗๓
ความคิดริเริ่ม	.๖๔

จากตาราง ๒ แสดงให้เห็นว่าค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความคิด
สร้างสรรค์ที่ใช้ภาษานับที่ ๑ ของคะแนนแต่ละประเภทมีค่าสูง

ตาราง ๓ ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ใช้ภาษา ฉบับที่ ๒
"ผลที่จะเกิดขึ้น"

ประ.ภทของคะแนน	ค่าความเชื่อมั่น (r_{tt})
ความคล่องในการคิด	.๗๕
ความยืดหยุ่นในการคิด	.๗๕
ความคิดริเริ่ม	.๕๗

จากตาราง ๓ แสดงให้เห็นว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความคิด
สร้างสรรค์ที่ใช้ภาษา ฉบับที่ ๒ คะแนนแต่ละประเภทมีค่าสูง

จากตาราง ๒ - ๓ จะเห็นว่าแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ผู้วิจัยนำมา
ทดลองใช้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นอยู่ใน
ระดับสูง จึงสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ด้วย

๒. ชุดการสอนสังคมศึกษา ซึ่งนำมาใช้กับวิธีสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่ม สัมพันธ์กับวิธีสอนแบบปกติ ผู้วิจัยยึดหลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ เป็นหลัก ในการสร้าง ชุดการสอนที่สร้างขึ้นมีทั้งหมด ๒๐ แผนการสอน แต่ละแผนการสอนใช้เวลาเรียน ๑ คาบ ๆ ละ ๕๐ นาที ชุดการสอนสังคมศึกษาโดยวิธีกระบวนการกลุ่ม สัมพันธ์ จะเน้นกระบวนการทำงานกลุ่มเป็นสำคัญหลังจากทำกิจกรรมเสร็จแล้วจะมีการ วิเคราะห์กระบวนการทำงานและสรุปบทเรียนด้วยทุกครั้ง ส่วนชุดการสอนโดยวิธีปกติ จะมุ่งให้เกิดทำงานตามลำพัง และไม่มีการวิเคราะห์กระบวนการทำงาน

๒.๑ การสร้างชุดการสอนสังคมศึกษา

๒.๑.๑ การเลือกเนื้อหา ในการเลือกเนื้อหา ผู้วิจัยได้เลือก เนื้อหาจากหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ พุทธศักราช ๒๕๒๑ หน่วยที่ ๔ เรื่อง โครงสร้างสังคมและการสร้างสมวัฒนธรรมไทย โดยแบ่งออกเป็นแผนการสอนย่อย ๒๐ แผนการสอน ดังรายละเอียดแสดงในตาราง ๔ ดังนี้

ตาราง ๘ เนื้อหาวิชาสังคม หน่วยที่ ๔ เรื่อง โครงสร้างสังคมไทยและการสร้างสม
วัฒนธรรมไทย

ลำดับ	รายการสอน	จำนวนคาบ
๑	โครงสร้างของสังคม การรวมกันเข้าเป็นสังคม กฎเกณฑ์ของสังคม สถาบัน ครอบครัวไทย	๑ ๑ ๑ ๑ ๑
๒	การปกครองของไทย การนับถือศาสนาของคนไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม อิทธิพลของศาสนาพราหมณ์	๑ ๑ ๑ ๑ ๑
๓	การรับอารยธรรมของจีน การรับอารยธรรมของอินเดีย การรับอารยธรรมตะวันตก ค่านิยมที่ควรดำรงรักษาไว้ ค่านิยมที่ควรปลูกฝังไว้	๑ ๑ ๑ ๑ ๑

ตาราง ๔ (ต่อ)

ลำดับ	รายการสอน	จำนวนคาบ
๔	ปัญหาสังคมไทย	๑
	ปัญหาชุมชน	๑
	ปัญหาอาชญากรรม	๑
	ปัญหาครอบครัว	๑
	แนวทางในการแก้ปัญหา	๑

เหตุที่เลือกเนื้อหานี้เพราะเป็นเนื้อหาที่สามารถจัดกิจกรรมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ได้สะดวกต่อการจัดเตรียมอุปกรณ์สำหรับการสอนทั้งสองวิธี และทั้งยังเป็นเนื้อหาที่โรงเรียนที่ใช้ทดลองจัดให้มีการเรียนการสอนในช่วงที่ผู้วิจัยออกทำการทดลอง

๒.๑.๒ ขั้นตอนในการสร้างชุดการสอนสังคมศึกษามีกังนี้

ขั้นที่ ๑ ศึกษาวิธีการสร้างชุดการสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์จากตำรา เอกสารงานวิจัย และเข้าร่วมสัมมนาเรื่องการสร้างบทเรียนที่สอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่งจัดโดยคณะวิทยาศาสตร์ วิทยาลัยเกษตรบุรี ระหว่าง ๑๔ - ๑๖

ธันวาคม ๒๕๒๒ ที่อำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี

ขั้นที่ ๒ ศึกษาหลักสูตร คู่มือครู เพื่อศึกษาขอบข่ายของเนื้อหาและวิธีการสอนสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ขั้นที่ ๓ ศึกษากิจกรรมที่ใช้ในการจัดกระบวนการกลุ่มหลาย ๆ กิจกรรม เพื่อนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับแผนการสอนแต่ละอย่าง

ขั้นที่ ๔ สร้างชุดการสอนสังคมศึกษาโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และวิธีปกติ โดยใช้เนื้อหาเดียวกันแต่แนวทางในการจัดกิจกรรมต่างกันซึ่งผู้วิจัยได้เปรียบเทียบแนวทางในการจัดกิจกรรมของวิธีสอบแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และวิธีปกติดังแสดงในตาราง ๕

ตาราง ๕ เปรียบเทียบแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนตามวิธีกระบวนการ
กลุ่มสัมพันธ์และวิธีปกติ

ลำดับที่	วิธีสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	วิธีสอนแบบปกติ
๑	จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม แยกเป็น ด้านเนื้อหา ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านการประยุกต์ใช้	จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม
๒	ความคิดรวบยอด	ความคิดรวบยอด
๓	เนื้อหา	เนื้อหา
๔	การดำเนินกิจกรรมแยกเป็น ชั้นนำ ชั้นปฏิบัติ ชั้นวิเคราะห์ ชั้นสรุปและประยุกต์ใช้	การดำเนินกิจกรรม ชั้นนำ ชั้นสอน ชั้นสรุป
๕	การประเมินผล แยกเป็น ด้านเนื้อหา ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านการประยุกต์ใช้	การประเมินผล
๖	สื่อการเรียน	สื่อการเรียน

จากตาราง ๕ แสดงถึงความแตกต่างของการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และวิธีสอนแบบปกติโดยวิธีสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีจุดมุ่งหมาย ๓ ด้าน คือ ด้านเนื้อหา ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านการประยุกต์ใช้ ส่วนการสอนแบบปกติได้ตั้งจุดมุ่งหมายด้านเนื้อหาเพียงด้านเดียว ไม่มีการส่งเสริมให้ให้นักเรียนเห็นความสำคัญในการทำงานกลุ่มรายละเอียดของชุดการสอนทั้ง ๒ ชุด แสดงในภาคผนวก ค. และ ง.

๒.๒ การทดลองชุดการสอน ชุดการสอนที่สร้างเสร็จแล้วนำไปทดลอง เพื่อปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพ ดังนี้

ขั้นที่ ๑ การทดลองกับกลุ่มเล็ก นำชุดการสอนทั้ง ๒ ชุดไปทดลองสอนกับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ โรงเรียนปทุมพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน ๒ คน นามาทรงแก้ไขปรับปรุงแก้ไขเรื่องภาษาและกิจกรรม

ขั้นที่ ๒ การทดลองกับกลุ่มใหญ่ เมื่อปรับปรุงบทเรียนจากการทดลองกับ นักเรียนในขั้นที่ ๑ แล้ว นำบทเรียนที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองอีกครั้ง โดยใช้กับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ โรงเรียนศรีปทุมฯ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน ๑ ห้องเรียน (๔๐คน) แล้วนามาทรงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ โดยเฉพาะในคำภาษา เพื่อให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หลังจากปรับปรุงเรียบร้อยแล้วนำไปใช้ประกอบการศึกษาค้นคว้ากับกลุ่มตัวอย่างจริง ๆ ต่อไป

การดำเนินการวิจัย

๑. การเตรียมตัวในการวิจัย

๑.๑ ผู้วิจัยเข้าศึกษาวิชาในกลุ่มสัมพันธ์ (Group Process) ณ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในระหว่างภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๒๒

๑.๒ ผู้วิจัยเข้าร่วมสัมมนาเรื่อง การสร้างบทเรียนที่สอนโดยวิธี กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่งจัดโดยคณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครูธนบุรี ระหว่างวันที่ ๑๔ - ๑๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๒ ณ ตำบลสามสวาย อำเภอสีตหีบ จังหวัดชลบุรี

๒. แบบของการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยใช้แบบแผนของการทดลองที่มีชื่อว่า Pretest - Posttest Control Group Design (อนันต์ ศรีโสภณ ๒๕๒๑ : ๑๕๑ - ๑๕๕) โดยมีแบบแผนการวิจัยดังแสดงในตาราง ๑๐ ดังนี้

ตาราง ๑๐ แบบแผนการวิจัย

Random Assigned	Pretest	Treatment	Posttest
E (Experimental Group)	O _{1E}	X	O _{2E}
R C (Control Group)	O _{1C}	~X	O _{2C}

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการวิจัย

X	แทน	การทดลองสอนด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
~X	แทน	การทดลองสอนด้วยวิธีสอนแบบปกติ
E	แทน	กลุ่มทดลองที่ ๑
C	แทน	กลุ่มทดลองที่ ๒
O ₁	แทน	การทดสอบก่อนการทดลอง
O ₂	แทน	การทดสอบหลังการทดลอง
R	แทน	การกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่ม

๓. ลำดับชั้นของการทดลอง ในการทดลองค่าเป็นการตามลำดับชั้นดังนี้

๓.๑ การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เลือกมาศึกษาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้ดำเนินการดังนี้

๓.๑.๑ สุ่มตัวอย่างทั้งหมด สุ่มโดยการเขียนเลขที่ตามสมุดประจำชั้นของนักเรียนแต่ละห้องในฉลาก สุ่มหยิบฉลากขึ้นบาท้องเรียนละ ๔ ใบ จากห้องเรียนทั้งหมด ๑๐ ห้อง จะได้นักเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ๔๐ คน เขียนชื่อพร้อมห้องเรียนของนักเรียนทั้ง ๔๐ คน ในฉลากไว้ทางหากวีก ๔๐ ใบ

๓.๑.๒ สุ่มกลุ่มตัวอย่างเข้ารับการทดลอง สุ่มโดยนำฉลากทั้ง ๔๐ ใบ ที่เขียนชื่อพร้อมห้องเรียนไว้แล้วนั้น มาสุ่มใส่กล่องกระดาษ ๒ กล่อง ที่เขียนข้างว่า A และ B จากกลุ่ม A และกลุ่ม B นี้ สุ่มอีกครั้งเพื่อกำหนดว่ากลุ่มใดจะรับการสอนด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และกลุ่มใดจะรับการสอนด้วยวิธีปกติ ซึ่งจากการสุ่มปรากฏว่ากลุ่ม A ได้รับการสอนด้วยวิธีปกติ กลุ่ม B ได้รับการสอนด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

๓.๒ การทดสอบก่อนสอน (Pretest) ก่อนสอนให้ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมตอบแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ คะแนนที่ได้จะเป็นข้อมูลของการทดสอบก่อนสอน

๓.๓ ชั้นทดลอง

๓.๓.๑ กลุ่มทดลอง เป็นกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์จากชุดการสอนวิชาสังคมศึกษา โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ สัปดาห์ละ ๕ คาบ เป็นเวลา ๔ สัปดาห์

๓.๓.๒ กลุ่มควบคุม เป็นกลุ่มที่ได้รับการสอนแบบปกติ จากชุดการสอนวิชาสังคมแบบปกติ สัปดาห์ละ ๕ คาบ คาบละ ๕๐ นาที เป็นเวลา ๔ สัปดาห์ต่อเนื่องกัน สอนโดยสับเปลี่ยนเวลากับกลุ่มทดลอง

๓.๔ การทดสอบหลังการสอน (Posttest) หลังการสอนให้ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมตอบแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ คะแนนที่ได้เป็นข้อมูลของการทดสอบหลังสอน

๓.๕ การกำจัดตัวแปรแทรกซ้อน

๓.๕.๑ เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่ม

๓.๕.๒ ผู้วิจัยทำการสอนเองทั้ง ๒ กลุ่ม

๓.๕.๓ จัดตารางสอนให้ทั้ง ๒ กลุ่ม มีชั่วโมงเรียนทั้งภาคเช้าและภาคบ่ายเหมือนกัน

๓.๕.๔ สอนโดยใช้หนังสือสังคมศึกษาเหมือนกัน

๓.๕.๕ ใช้การควบคุมทางสถิติ (Statistical Control) โดยการวิเคราะห์ผลโดยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (Analysis of Covariance)

ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ไ้จากการทดลองวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติดังต่อไปนี้

๑. เปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ ระหว่างการทดสอบก่อนและการทดสอบหลังภายในกลุ่มทดลองโดยใช้สถิติ t - test แบบ Dependent

๒. เปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ระหว่างการทดสอบก่อนและการทดสอบหลังภายในกลุ่มควบคุมโดยใช้สถิติ t - test แบบ Dependent

๓. เปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยใช้สถิติ การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (Analysis of Covariance)

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

๑. สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

๑.๑ คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) คำนวณจากสูตร (ล้วน สายยศ ๒๕๒๕ : ๕๑)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน คะแนนเฉลี่ย

X แทน คะแนนรวมของนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่ม

๑.๒ ความแปรปรวนของคะแนน คำนวณจากสูตร (ล้วน สายยศ

$$S^2 = \frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}$$

เมื่อ S^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนน

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนน

$\sum X^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่ม

๒. สถิติที่นำมาใช้ในการหาคุณภาพของข้อสอบ

๒.๑ หาค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ โดยหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนแต่ละข้อกับคะแนนรวม โดยใช้สูตรผลคูณของ เปียร์สัน (Pearson Product Moment) (Garrett. ๑๙๖๖ : ๑๔๓)

$$r_{xy} = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2][N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

$\sum XY$	แทน	ผลรวมของผลคูณของคะแนน X กับ Y
$\sum X, \sum Y$	แทน	ผลรวมของคะแนน X และคะแนน Y ตามลำดับ
$\sum X^2, \sum Y^2$	แทน	ผลรวมของกำลังสองของคะแนน X และคะแนน Y ตามลำดับ
X	แทน	คะแนนในข้อที่กองการหาค่าอ่านจจำแนก
Y	แทน	คะแนนรวมทุกข้อ
N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

๒.๒ หากความเชื่อมั่นของแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ โดยวิธีแบ่งครึ่ง (Split - Half) ใช้สูตร (Garrett. ๑๙๖๖ : ๑๔๓)

$$r_{\frac{1}{2} \frac{1}{2}} = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2] [N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ $r_{\frac{1}{2} \frac{1}{2}}$	แทน	ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบครึ่งฉบับ
X, Y	แทน	ผลรวมของคะแนนข้อคู่และข้อคี่ตามลำดับ
X^2, Y^2	แทน	ผลรวมของกำลังสองของคะแนนข้อคู่และข้อคี่ตามลำดับ
XY	แทน	ผลรวมของผลคูณของคะแนนข้อคู่และข้อคี่
N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่ม

เมื่อได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบครึ่งฉบับแล้ว นามาขยายให้เป็นค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ ใช้สูตร (Garrett. ๑๙๖๖ : ๓๓๕)

$$r_{tt} = \frac{2r_{\frac{1}{2} \frac{1}{2}}}{1 + r_{\frac{1}{2} \frac{1}{2}}}$$

เมื่อ r_{tt} แทน ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ

$r_{\frac{1}{2} \frac{1}{2}}$ แทน ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบครึ่งฉบับ

๓. สถิติที่นำมาทดสอบสมมติฐาน

๓.๑ ทดสอบความมีนัยสำคัญของความแตกต่างระหว่างคะแนนการสอบก่อนและ การสอบหลังการเรียนภายในกลุ่ม ใช้ t - test (Dependent Sample) จากสูตร (ลวัน สายยศ ๒๕๐๕ : ๒๒๐)

$$t = \frac{\bar{D}}{S_{\bar{D}}}$$

เมื่อ D แทน คะแนนความแตกต่างของการสอบหลังการเรียนและก่อนการเรียน

$\bar{D}$ แทน คะแนนเฉลี่ยของคะแนนความแตกต่าง

$S_{\bar{D}}$ แทน ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของ $\bar{D}$ ซึ่งหาได้จากสูตร

$$S_{\bar{D}} = \frac{S_D}{n}$$

$$\begin{aligned} S_D &= \frac{(D - \bar{D})^2}{n - 1} \\ &= \frac{n D^2 - (\sum D)^2}{n(n - 1)} \end{aligned}$$

๓.๒ ทดสอบเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มด้วยตารางวิเคราะห์ความแปรปรวนรวม (Lindquist. ๑๔๕๓ : ๓๑๔ - ๓๒๓) ดังแสดงในตาราง ๑๑ ดังนี้

ตาราง ๑๑ สูตรในการวิเคราะห์ความแปรปรวนรวม

ANOVA				
Source of Variation		SS _x	df	SS _y
Treatment (A)		$\sum \frac{T_x^2}{n_j} - \frac{T_x^2}{N}$	a-1	$\sum \frac{T_y^2}{n_j} - \frac{T_y^2}{N}$
Error (W)		$\sum x^2 - \frac{\sum T_x^2}{n_j}$	N-a	$\sum y^2 - \frac{\sum T_y^2}{n_j}$
Total (T)		$\sum x^2 - \frac{T_x^2}{N}$	N-1	$\sum y^2 - \frac{T_y^2}{N}$
ANCOVA				
Source of Variation		SP	df	SS _y
Treatment (A)		$\sum \frac{T_x T_y}{n_j} - \frac{T_x T_y}{N}$	a-1	$SS'_A = SS'_t - SS'_w$
Error (W)		$\sum x_j^2 - \frac{\sum T_x T_y}{n_j}$	11-2	$SS'_w = SS'_w - \frac{(SP'_w)^2}{SS'_w}$
Total (T)		$\sum xy - \frac{T_x T_y}{N}$	N-2	$SS'_t = SS'_t - \frac{(SP'_t)^2}{SS'_t}$

$$F = \frac{MS'_A}{MS'_w}$$

เมื่อ	X	แทน	คะแนนจากการทดสอบก่อนการเรียน
	Y	แทน	คะแนนจากการทดสอบหลังการเรียน
	Y'	แทน	คะแนนจากการทดสอบหลังการเรียนที่ซ้าคืออิทธิพลของ คะแนนการสอบก่อนการเรียนออก
T _{xj}		แทน	คะแนนรวมของการทดสอบก่อนเรียนในกลุ่ม
T _{yj}		แทน	คะแนนรวมของการทดสอบหลังเรียนในกลุ่ม
T _x		แทน	คะแนนรวมของการทดสอบก่อนเรียนทั้งหมด
T _y		แทน	คะแนนรวมของการทดสอบหลังเรียนทั้งหมด
df		แทน	degree of freedom เมื่อเปรียบเทียบกับ คะแนน X, Y
df'		แทน	degree of freedom เมื่อเปรียบเทียบกับ คะแนน Y
SS		แทน	sum of squares
SP		แทน	sum of products
MS		แทน	mean squares
F		แทน	ค่าสถิติทดสอบ F

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาครั้งนั้น ในหนังสือได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการทดลองเพื่อความเข้าใจตรงกันในการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล ได้เสนอข้อตกลงต่าง ๆ ดังนี้

สัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล

$\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ยเลขคณิต
S	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
D	แทน	คะแนนเฉลี่ยเลขคณิตของผลต่างระหว่างคะแนนก่อนการทดลองและหลังการทดลอง
S_D	แทน	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของ D
df	แทน	degree of freedom เมื่อเปรียบเทียบกับคะแนน X, Y
df'	แทน	degree of freedom เมื่อเปรียบเทียบกับคะแนน Y'
t	แทน	ค่าสถิติทดสอบ t
$\bar{X}$	แทน	คะแนนจากการทดสอบก่อนการเรียน
Y	แทน	คะแนนจากการทดสอบหลังการเรียน
Y'	แทน	คะแนนจากการทดสอบหลังส่วนที่ขจัดอิทธิพลของการทดสอบก่อนการเรียนออก
SS	แทน	sum of squares
SP	แทน	sum of products
MS	แทน	mean squares
F	แทน	ค่าสถิติทดสอบ F

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นเสนอตามลำดับเพื่อให้สอดคล้องกับ
จุดมุ่งหมาย ดังนี้

๑. ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่เรียนสังคมศึกษา
โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับวิธีสอนแบบปกติ

๒. การทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน
ก่อนการเรียนและหลังการเรียน

๓. การเปรียบเทียบผลการสอนวิชาสังคมศึกษาโดยการสอนแบบกระบวนการ
กลุ่มสัมพันธ์กับวิธีการสอนแบบปกติ

๑. ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่เรียนสังคมศึกษา
โดยวิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับวิธีการสอนแบบปกติ

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มทั้งก่อนการสอนและหลังการสอน
แล้วคำนวณค่าสถิติพื้นฐานคือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
(S) ผลปรากฏดังแสดงไว้ในตาราง ๑๑ ดังนี้

ตาราง ๑๑ ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่เรียน
สังคมศึกษา โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับวิธีการสอนแบบปกติ - - -

วิธีสอน	$\bar{X}$		S	
	Pretest	Posttest	Pretest	Posttest
แบบกระบวนการ กลุ่มสัมพันธ์	๑๑๐.๘๐	๑๒๑.๑๐	๔๒.๖๐	๔๘.๗๓
แบบปกติ	๑๑๐.๓๓	๑๓๕.๘๘	๓๕.๖๓	๓๘.๑๕

จากตาราง ๑๒ แสดงว่าจากการทดสอบก่อนและภายหลังการเรียนค่าเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีค่า ๑๑.๘๐ และ ๑๖๐.๑๐ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่า ๔๒.๖๔ และ ๔๔.๗๓ ส่วนวิธีสอนแบบปกติค่าเฉลี่ย ๑๑๐.๓๓ และ ๑๓๕.๔๔ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่า ๓๕.๔๓ และ ๓๘.๑๕

จะเห็นว่าก่อนการทดลองนักเรียนทั้งสองกลุ่มมีความคิดสร้างสรรค์ใกล้เคียงกันมาก แต่หลังจากได้รับการสอนไปแล้วนักเรียนสังเกตศึกษาทั้งสองกลุ่มต่างมีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นจากเดิม แต่จะเพิ่มขึ้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่จะทำการทดสอบซึ่งผลของการทดสอบจะแสดงในตาราง ๑๓ ต่อไป และถ้าพิจารณาการกระจายของคะแนนจากค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานจะเห็นว่านักเรียนแต่ละกลุ่มประกอบด้วยนักเรียนที่มีความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกันค่อนข้างสูง

๒. การทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนก่อนการเรียนและหลังการเรียน

เพื่อเป็นการทดสอบสมมุติฐานข้อ ๑ และ ข้อ ๒ ผู้วิจัยได้นำคะแนนความคิดสร้างสรรค์จากการทดสอบก่อนและภายหลังการเรียนของการสอนทั้ง ๒ วิธี มาทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติว่าคะแนนความคิดสร้างสรรค์ของทั้ง ๒ กลุ่ม เพิ่มขึ้นจากเดิมจริงหรือไม่ โดยใช้สถิติทดสอบ t - dependent ปรากฏผลดังแสดงไว้ในตาราง ๑๓ ดังนี้

ตาราง ๑๓ เปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนก่อนการเรียนและหลังการเรียนวิชาสังคมศึกษา โดยวิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับวิธีสอนแบบปกติ

วิธีสอน	$\bar{D}$	$S_{\bar{D}}$	df	t
แบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	๑๕๐.๔๓	๔.๔๔	๓๔	๑๐.๑๐**
แบบปกติ	๒๔.๒๕	๓.๘๘	๓๔	๗.๖๑**

$$t_{.00}(df=๓๔) = ๒.๔๒$$

จากตาราง (๑๒) แสดงให้เห็นว่าหลังจากได้รับการสอนวิชาสังคมศึกษาโดยวิธีสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์แล้วนักเรียนได้คะแนนความคิดสร้างสรรค์หลังการเรียนสูงกว่าคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๐ หมายความว่า การเรียนการสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ได้สามารถทำให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานในข้อที่ ๑ ที่ตั้งไว้ว่า "นักเรียนกลุ่มที่เรียนสังคมศึกษาโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ภายหลังการเรียนสูงกว่าคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนการเรียน" และหลังจากได้เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยวิธีสอนแบบปกติแล้ว นักเรียนได้คะแนนความคิดสร้างสรรค์หลังการเรียนสูงกว่าคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๐ หมายความว่า การเรียนการสอนโดยวิธีสอนแบบปกติสามารถทำให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น ซึ่งขัดแย้งกับสมมุติฐานในข้อที่ ๒ ที่ผู้วิจัยตั้งไว้ว่า "นักเรียนกลุ่ม

ที่เรียนสังคมศึกษาโดยวิธีสอนแบบปกติมีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนการเรียนและหลังการเรียนไม่แตกต่างกัน"

๓. การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนจากการสอนวิชาสังคมศึกษาโดยวิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับวิธีสอนแบบปกติ

ในการเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนจากการสอนทั้งสองวิธีดังกล่าว ผู้วิจัยได้ใช้วิธีควบคุมทางสถิติ (Statistical Control) โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนรวม (Analysis of Covariance) เพื่อจัดอิทธิพลของตัวแปรต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างการทดลอง โดยเฉพาะเป็นการจัดอิทธิพลของคะแนนความคิดสร้างสรรค์อันเกิดจากการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) ผลการทดลองปรากฏดังตาราง ๑๔ ดังนี้

ตาราง ๑๔ ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความพึงพอใจต่อการสอนวิชาสังคมศึกษา
โดยวิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับวิธีการสอนแบบปกติ

Sources of Variation	df	SS _x	SS _y	SP	SS _y '	df'	MS _y '	F
Treatment (A)	๑	๔.๕๑	๕๐๐๐.๐๑	๒๐๑.๒๔	๔๖๗๙.๕๐	๑	๔๖๗๙.๕๐	
Error (W)	๗๔	๑๓๒๗๙๙.๑๔	๑๔๙๓๔๗.๙๔	๑๐๕๖๒๓.๔๓	๕๔๔๕๕.๗๓	๗๓	๗๖๘.๓๖	๑๑.๓๖ ^{**}
Total (T)	๗๕	๑๓๓๒๕๐๓.๖๕	๑๕๔๓๕๗.๙๕	๑๐๕๘๒๕.๐๖	๖๗๕๓๕.๖๓	๗๔		

$$F_{.๐๑} (๑, ๗๓) = ๖.๕๖$$

จากตาราง ๑๔ แสดงให้เห็นว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนสังคมศึกษาโดยใช้วิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
ได้คะแนนความพึงพอใจต่อการศึกษามากกว่านักเรียนในกลุ่มที่เรียนโดยใช้วิธีการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .๐๑
นั่นคือ การสอนสังคมศึกษาโดยใช้วิธีการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ ทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการศึกษามากกว่าวิธีการสอนแบบ
ปกติ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ ๓ ที่กล่าวว่า "นักเรียนกลุ่มที่เรียนสังคมศึกษาโดยใช้วิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์จะ
มีความพึงพอใจต่อการศึกษามากกว่านักเรียนในวิธีการสอนแบบปกติ"

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการทดลองนำเอากระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มาใช้กับการสอนสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ซึ่งพอสรุปลำดับขั้นและผลการศึกษาทดลองได้ดังนี้

ความมุ่งหมายในการศึกษาครั้งนี้

เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่เรียนสังคมศึกษาโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับนักเรียนที่เรียนสังคมศึกษาโดยวิธีสอนแบบปกติ

สมมุติฐานในการศึกษาครั้งนี้

๑. นักเรียนกลุ่มที่เรียนสังคมศึกษา โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ จะคะแนนความคิดสร้างสรรค์หลังการเรียนสูงกว่าคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนการเรียน
๒. นักเรียนกลุ่มที่เรียนสังคมศึกษา โดยวิธีแบบปกติจะคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนการเรียนและหลังการเรียนไม่แตกต่างกัน
๓. นักเรียนกลุ่มที่เรียนสังคมศึกษา โดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์สูงกว่ากลุ่มที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติ

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ โรงเรียนเกษตรกรรม อำเภอกเกษตรกรรม จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดกรมสามัญศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๒๓ จำนวน ๒ ห้องเรียน โดยแยกออกเป็นกลุ่มทดลองจำนวน ๑ ห้องเรียน กลุ่มควบคุมจำนวน ๑ ห้องเรียน จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ๔๐ คน

การสุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษารังนี้เลือกมาศึกษาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามลำดับขั้นตอนดังนี้คือ

ขั้นแรก สุ่มจำนวนตัวอย่างทั้งหมดสุ่มโดยการเขียนหมายเลขในฉลากให้สมนัยกับจำนวนนักเรียนในแต่ละชั้นในสังกัดองกระษาศแล้วสุ่มหยิบฉลากขึ้นมาหองเรียนละ ๘ คน จากหองเรียนทั้งหมด ๑๐ หองเรียน จะได้นักเรียนที่ใช้เป็นตัวอย่างทั้งสิ้น ๘๐ คน เขียนเลขที่และหองเรียนของกลุ่ตัวอย่างทั้ง ๘๐ คนไว้

ขั้นที่ ๒ สุ่มกลุ่ตัวอย่างเข้ารับการทดลองสุ่มโดยนำฉลากทั้ง ๘๐ ฉลากที่เขียนเลขที่และหองเรียนไว้แล้วมาสุ่มในกระษาศ ๒ กลอง กลองที่ ๑ เป็นกลุ่มทดลองกลองที่ ๒ เป็นกลุ่มควบคุม จะได้นักเรียนกลุ่มละ ๘๐ คน

เครื่องมือที่ใช้ในการก่นกว่า

๑. แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ของ **มินโซตา ทอร์แรนซ์** (Torrance. ๑๙๖๒ : ๒๑๔ - ๒๕๓) ได้สร้างขึ้น ซึ่ง พรณี เกษกาแพง (พรณี เกษกาแพง ๒๕๑๕ : ๘๕ - ๘๖) ได้นำมาใช้กับนักเรียนฝึกหัดครูระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษานปีที่ ๑ และปีที่ ๒ โดยผู้วิจัยได้นำมาปรับปรุงเพื่อให้เหมาะสมกับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา โดยหาค่าอำนาจจำแนกจะภาควาาเชื่อมั่นของแบบทดสอบที่ปรับปรุงขึ้นไว้

๒. ชุดการสอนสังกศึกษาโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ผู้วิจัยขึ้นโดยยึดหลักหลักสูตรวิชาสังกศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนตนรายวิชา ล.๑๐๑ ประเทษของเรา หน่วยที่ ๔ เรื่อง โครงสร้างสังคมและการสร้างสมวัฒนธรรมบไทย จำนวนทั้งหมด ๒๐ แผนการสอน

๓. ชุดการสอนสังกศึกษาแบบปกติ ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้เนื้อหาเกี่ยวกับชุดการสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

การดำเนินการทดลอง

๑. ทำการทดสอบกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มด้วยแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ เพื่อศึกษาพื้นฐานของนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างเป็นข้อมูลก่อนเรียน
๒. ดำเนินการสอนแต่ละกลุ่ม กลุ่มทดลองสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์, กลุ่มควบคุมสอนโดยวิธีสอนแบบปกติผู้วิจัยสอนเอาทั้ง ๒ กลุ่ม ใช้เวลากลุ่มละ ๒๐ คาบ (คาบละ ๕๐ นาที)
๓. ทำการทดสอบหลังการเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ ชุดเดิม

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

๑. นักเรียนกลุ่มที่เรียนสังคมศึกษาโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์หลังการเรียนสูงกว่าคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑
๒. นักเรียนกลุ่มที่เรียนสังคมศึกษาโดยวิธีสอนแบบปกติมีคะแนนความคิดสร้างสรรค์หลังการเรียนสูงกว่าคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑
๓. นักเรียนกลุ่มที่เรียนสังคมศึกษาโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์สูงกว่ากลุ่มที่เรียนโดยวิธีสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

อภิปรายผล

๑. จากการที่พบว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนสังคมศึกษาโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ภายหลังการเรียนสูงกว่าคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เป็นไปตามสมมุติฐานข้อ ๑ ที่ผู้วิจัย

ทั้งไว้วางใจนักเรียนกลุ่มที่เรียนสังคมศึกษาโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ภายหลังการเรียนสูงกว่าคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนการเรียน ซึ่งแสดงว่าการสอนด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์นี้ ผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนค้นหาแสวงหาด้วยตัวเองโดยตรง ครูเป็นเพียงผู้คอยช่วยเหลือหรือครูมีฐานะเป็นผู้เรียนคนหนึ่งเท่านั้น นักเรียนได้นิยามการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน เช่น เล่นเกมส์ เล่นละคร แสดงบทบาทสมมุติ จัดป้ายนิเทศ อภิปราย เป็นต้น ทำให้นักเรียนมีความคุ้นเคยกล้าแสดงออกและทำให้เกิดความรู้สึกตนเองมีค่า ภาวะเช่นนี้ โรเจอร์ (Roger. ๑๙๗๐ : ๑๔๖) และ ฮิลเดรธ (Hildreth. อ้างอิงจาก พินิจ นิวาตะบุตร ๒๕๑๕ : ๑๔) พบว่าส่งเสริมให้บุคคลเกิดความคิดสร้างสรรค์ สอดคล้องกับการศึกษาของ ปราณีต มาลัยวงษ์ (ปราณีต มาลัยวงษ์ ๒๕๑๓ : ๗๖) ที่พบว่า การสอนศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษาด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ทำให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าวิธีสอนแบบปกติ

๒. จากการที่พบว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนสังคมศึกษาโดยวิธีการสอนแบบปกติมีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนการเรียนและภายหลังการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานข้อ ๒ ที่ผู้วิจัยตั้งไว้ว่า นักเรียนกลุ่มที่เรียนสังคมศึกษาโดยวิธีสอนแบบปกติ มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนการเรียนและหลังการเรียนไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการสร้างชุดการสอนสังคมศึกษาแบบปกติที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๐ ซึ่งได้ให้คำชี้แจงเกี่ยวกับการเรียนการสอนสังคมศึกษาตามหลักสูตรใหม่นี้ว่า การสอนสังคมศึกษาในรูปแบบใหม่หรือในสภาพการเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรใหม่จะสอนโดยวิธีบอกเล่าอย่างเดียวหรืออย่างใดหนึ่งไม่เป็นผลที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือทำให้เกิดเจริญงอกงามบรรลุตามจุดหมายของการเรียนการสอน หรือจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้ กิจกรรมที่ใช้เพื่อให้เด็กเกิดทักษะทางสังคม จึงมีทั้งการบรรยาย การอภิปราย หรือ

การฝึกหัดให้เด็กปฏิบัติจริงโดยลงมือกระทำด้วยตนเองเป็นกลุ่ม (คมกริบ เคนบุผา ๒๕๒๐ : ๓๕) ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงลงมือสร้างชุดการสอนขึ้นให้สอดคล้องกับคำชี้แจงดังกล่าว โดยมีกิจกรรมการเรียนบางกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่มคล้ายคลึงกับการจัดกิจกรรมในการสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เช่น อภิปราย เล่นเกม จัดปายนิเทศ เป็นต้น แต่ไม่มุ่งวิเคราะห์เพื่อให้เด็กเห็นความสำคัญของการทำงานเป็นกลุ่มและมุ่งให้เด็กทำงานตามลำพังเป็นส่วนมาก แต่การจัดกิจกรรมในการสอนสังคมศึกษาแบบปกติที่คล้ายคลึงกับกิจกรรมในการสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ดังกล่าว อาจจะเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสังคมศึกษาโดยวิธีปกติมีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนการเรียนและคะแนนความคิดสร้างสรรค์หลังการเรียนแตกต่างกัน

๓. จากการที่พบว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนสังคมศึกษาโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนสังคมศึกษาโดยวิธีการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่ ๓ ที่ผู้วิจัยตั้งไว้ว่า นักเรียนกลุ่มที่เรียนสังคมศึกษาโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ภายหลังการเรียนสูงกว่านักเรียนสังคมศึกษาโดยวิธีสอนแบบปกติ ซึ่งแสดงว่าการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นการกระตุ้นให้รู้จักแก้ปัญหาาร่วมกัน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความสามารถตามวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ทำให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นกว่าวิธีทำงานตามลำพังคนเดียว หรือการเรียนภายใต้สถานการณ์เอาจริงเอาจังแบบตัวใครตัวมัน มีโอกาสทำงานร่วมกันน้อยซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พรณี เกษมค (พรณี เกษมค ๒๕๒๒ : ๕๕ - ๕๖) และ เชื้อน เลือคำ (เชื้อน เลือคำ ๒๕๒๐ : ๗๔ - ๗๕) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการเรียนด้วยวิธีการแข่งขัน การร่วมมือ และวิธีสอนแบบปกติมีผลต่อการแก้ปัญหาและความคิดสร้างสรรค์ พบว่าการเรียนโดยการทำงานเป็นกลุ่มทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าการเรียนโดยการแข่งขัน และการเรียนโดยวิธีปกติ และเนื่องจากวิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

นี้ความเป็นกันเองและความเป็นประชาธิปไตยสูงกว่าแบบปกติซึ่ง แซน (Zahn. อ้างอิงจาก พินิจ นิวาตะบุตร ๒๕๐๕ : ๔๔) พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่เป็นประชาธิปไตยทำให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าความสัมพันธ์ที่เป็นแบบอัติปไตย หรือแบบปล่อยปละละเลย

จากผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้น อาจเป็นที่ยืนยันและสรุปได้ว่าวิธีการเรียนการสอนที่มุ่งให้นักเรียนทำงานหรือแก้ปัญหาเป็นกลุ่มจะความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเป็นประชาธิปไตยสามารถส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนได้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

๑. การศึกษาตามหลักสูตร ๒๕๒๑ มีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนเป็นทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และสามารถทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ การสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ จึงเป็นวิธีสอนอย่างหนึ่งที่เหมาะสมสอดคล้องตามหลักสูตรนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสังคมศึกษาที่ต้องการให้ผู้เรียนมีทักษะทางสังคม เช่น การคิด การตัดสินใจ และการทำงานร่วมกับผู้อื่น การสอนสังคมศึกษาโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์จึงเป็นวิธีหนึ่งที่สามารถทำให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้

๒. เนื่องจากการสอนโดยใช้วิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เป็นวิธีหนึ่งที่สามารถลดบทบาทของครูลงได้ เป็นวิธีที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการสอนตามหลักสูตร ๒๕๒๑ ดังนั้นผู้บริหารการศึกษาในระดับโรงเรียน จึงควรสนับสนุนให้มีการอบรมเพื่อให้ครูในโรงเรียนรู้จักวิธีสร้างบทเรียนด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ด้วยตนเอง โดยอาจเชิญผู้เชี่ยวชาญในเรื่องกระบวนการกลุ่มเป็นวิทยากรในการฝึกอบรม และนอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนควรสนับสนุนให้มีห้องที่ส่งเสริมการเรียนเป็นกลุ่ม ภายในมีสถานที่สำหรับจัดให้มีการแสดง มีเอกสารสำหรับกันกว่า มีสถานที่เก็บอุปกรณ์ บอร์ดโชว์ผลงาน และอื่น ๆ ที่จำเป็นในการทำงานกลุ่ม บรรลุอยู่ภายในห้องเดียวกัน

๓. เนื่องจากวิธีการเรียนการสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เป็นเรื่อง ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมและความรู้สึกนึกคิดของคน ซึ่งเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน ดังนั้นก่อน ที่จะนำไปให้ผู้สอนควรจะได้ศึกษาหลักการและทฤษฎีให้เข้าใจแจ่มแจ้ง และควรประยุกต์ ใช้อย่างความระมัดระวังรอบคอบที่สุด ไม่เช่นนั้นอาจก่อให้เกิดโทษยิ่งกว่าประโยชน์ก็ได้

๔. เพื่อให้การสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีประสิทธิภาพในการสอน มากขึ้น ควรได้มีการปรับปรุงเวลาในการสอนให้ยืดหยุ่นได้มากขึ้น เชื่อมมีการจัดการ เรียนการสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เช่น ประมาณ ๔๐ - ๖๐ นาที

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

๑. ควรนำเอาวิธีสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ไปใช้กับนักเรียนในระดับ อื่นและวิชาอื่น เพื่อหาข้อสรุปว่า วิธีการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ สามารถพัฒนาผู้เรียนได้ ตามจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษามาน้อยเพียงใด

๒. ควรศึกษาถึงผลการสอนวิชาสังคมศึกษา โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เปรียบเทียบกับการสอนแบบอื่น เช่น การสอน แบบบรรยาย การสอนแบบโมดูล การสอน แบบศูนย์การเรียนรู้ และอื่น ๆ เพื่อศึกษาให้ทราบว่าวิธีสอนแบบต่าง ๆ ที่ นำมาใช้ในการเรียนการสอนปัจจุบัน สามารถส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ให้นักเรียน ได้ตรงตามจุดมุ่งหมายมาน้อยเพียงใด

๓. ควรศึกษาถึงผลการสอนวิชาสังคมศึกษา โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ โดยศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรอื่น เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการคิดวิเคราะห์ ความเก่งกาจในการเรียนรู้ เป็นต้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิร

บรรณานุกรม

กอ สวัสดิพานิชย์ "วอนทุกแหล่งการศึกษาร่วมมือแก้ไขสังคม" มติชนรายวัน

๒ (๒๓๔) : ๒ วันเสาร์ที่ ๑๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๒

เชื่อน เสือคำ การศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพการเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษา ๔
ระหว่างวิธีแนะนำให้นักเรียนเรียนด้วยตนเองตามใจหัง วิธีแนะนำให้นักเรียนเรียน
ด้วยตนเองเป็นกลุ่มย่อย และวิธีสอนแบบเคิบ ปริญาณพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ๒๕๒๑, ๔๔๓ หน้า อักสำเนา

คมกริม เคนบุปผา "การสอนวิชาสังคมศึกษา" คู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยม
ศึกษาตอนต้น หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา ๑๐ เอกสารโรเนียว
๒๕๒๑, ๔๔ หน้า

จัญญ์ คุณเปี การสอนวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม
๒๕๒๐, ๒๒๕ หน้า

ฉันทนา ภาคบงกช การสอนสังคมศึกษาหน่วย "วันสำคัญของชาติ" ชั้นประถมศึกษา ๓
ถวายกระบวนกรกลุ่มสัมพันธ์ ปริญาณพนธ์ครูศาสกรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๒๕๑๘, ๑๒๔ หน้า อักสำเนา

เชาวนา ยุทธสุริยพันธ์ การศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนในระดับ
ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ระหว่างโรงเรียนสาธิตและโรงเรียนที่ไว้หลักสูตรปกติ
ปริญาการศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร ๒๕๑๔, ๑๑๘ หน้า
อักสำเนา

ชัยยงก์ พรหมวงศ์ นวัตกรรและเทคโนโลยีทางการศึกษา กับการสอนระดับอนุบาล
โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์ ๒๕๒๐, ๑๘๐ หน้า

ชัยวัฒน์ วรรณวงษ์ "พฤติกรรมกรสอนตามหลักสูตรใหม่ของกรประถมศึกษา" สํานักศึกษา
๒ : ๓๑ - ๓๒ มิถุนายน ๒๕๒๒

โชตินา แซบพันธ์ "การสอนกลุ่มสัมพันธ์" วิทยาสาร ๓๐ (๓๐) : ๔๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๒

ทิศนา แชนมตี "กระบวนการเรียนรู้โดยการทำงานกลุ่ม" วารสารครูศาสตร์ ๕ - ๖
พฤศจิกายน ๒๕๑๕, ๑๔๔ หน้า

ทิศนา แชนมตี และคณะ กลุ่มสัมพันธ์ : ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ โครงการเผยแพร่
การสอนกลุ่มสัมพันธ์ ๒๕๒๒, ๒๔๘ หน้า

นันทนา เทพบรียักษ์ การเปรียบเทียบผลการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ หน่วย "พลังงาน"
โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และวิธีสอนแบบธรรมดา ในชั้นประถมศึกษาปีที่หก
รวมบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ ปีการศึกษา ๒๕๑๔ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๒๕๑๔, ๙๕๖ หน้า

นพรัตน์ จันทรปรณิก "แนวคิดทั่วไปในวิชาสังคมศึกษา" หน่วยการเรียนรู้สังคมศึกษา
ม.๑ จงเจริญการพิมพ์ ๒๕๒๒, ๒๐๔ หน้า

ประนอม เกษชัย แนวคิดใหม่ในการสอนสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่ ๒๕๑๘ หน้า (๕๕๖ / ๕๕๖ ๖. ๖. ๖.)

ปราณี มาลัยวงษ์ การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔
ที่เรียนศิลปะศึกษา โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนแบบปกติ ปรียาณิพนธ์
กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ๒๕๒๓, ๒๓๓ หน้า อักสาเนา
พนม ลิมวารี กลุ่มสัมพันธ์ ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม ๒๕๒๒, ๑๑๖ หน้า

พัชรี เอี่ยมทัศน์ เปรียบเทียบผลการสอนวิชาคณิตศาสตร์หน่วย "ร้อยละ" โดยวิธี
กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และวิธีการสอนแบบธรรมดาในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ "รวมบท
คัดย่อวิทยานิพนธ์ ปีการศึกษา ๒๕๑๔ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๑๔, ๙๕๖ หน้า

พินิจ นิเวศบุกร ความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนในด้านการเรียน
การสอน ปรียาณิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
๒๕๑๘, ๕๒ หน้า อักสาเนา

พรณี เกษมณิ การร่วมมือการแข่งขันที่เพิ่มต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและ
 ความคิดสร้างสรรค์ ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. บัณฑิตวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสานมิตร ๒๕๒๒, ๗๖ หน้า อัดสำเนา

พรณี เกษกาทอง ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์ กับพฤติกรรมการเรียน
 ความวิตกกังวล และพฤติกรรมความความเป็นผู้นำของนักเรียนระดับประกาศนียบัตร
 วิชาการศึกษา ชั้นปีที่ ๑ และ ๒ ปรินญาณพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการ
 ศึกษา ประสานมิตร ๒๕๑๕, ๗๐ หน้า อัดสำเนา

เมืองทอง เขมมณี "เรื่องนารูบางประการเกี่ยวกับกลุ่มสัมพันธ์" กลุ่มสัมพันธ์ :
 ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ โครงการเผยแพร่การสอนกลุ่มสัมพันธ์ ๒๕๒๒, ๒๔๕ หน้า
 เยาวพา เกษคุปต์ "ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สำหรับการสอนระดับประถมศึกษา"
 ปรินญาณพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๑๗, ๒๔๗ หน้า
 อัดสำเนา

ฉวน สายยศ สถิติวิทยาการศึกษา วัฒนาพานิช ๒๕๑๕, ๒๗๖ หน้า ตาราง
 วรวิทย์ วณิสรากร "การฝึกหัดครู" : จุดเอกหนึ่งในการเสียบสร้างประชาธิปไตย"
 ศรีนกรินทร์สาร ๑ (๑) : ๔ ประจำเดือนสิงหาคม ๒๕๒๓

วิชัย วงษ์ใหญ่ "การสอนศิลปะให้สอดคล้องกับหลักสูตรใหม่" ประชาศึกษา ๒๕ (๔)
 มีนาคม ๒๕๒๑, ๕๖ หน้า

ศึกษานิเทศก์, หน่วย กรมสามัญศึกษา คู่มือนิเทศการศึกษาวชิราวุธศึกษา
 โรงพิมพ์กรุงเทพฯ ๒๕๑๕, ๒๒๕ หน้า

ศึกษาธิการ, กระทรวง กรมวิชาการ คู่มือครูวิชาสังคมศึกษาสำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑
 จงเจริญการพิมพ์ ๒๕๒๐, ๗๐ หน้า

ศึกษาธิการ, กระทรวง กรมวิชาการ คู่มือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น "หลักสูตรราช
 ๒๕๒๑. ห้างหุ้นส่วนจำกัด ป.สัมพันธ์พาณิชย์ กรุงเทพมหานคร ๒๕๒๐, ๗๕ หน้า

ศรีปริญา ราปโกมุท "ความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการพัฒนา

เศรษฐกิจในแนวคิดของเฮเกน" ทฤษฎีและแนวคิดในการพัฒนาประเทศ โรงพิมพ์

ชุมนุมสหกรณ์การขายและการซื้อ ๒๕๑๕, ๑๐๓๒ หน้า

สันต์ ธรรมบำรุง การสอนสังคมศึกษา เอกสารนิเทศการศึกษา ฉบับที่ ๒๒๑

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู บพิธการพิมพ์ ๒๕๒๓, ๒๐๘ หน้า

สุนทร สุนันทชัย เทคนิคและวิธีสอนวิชาสังคมศึกษา สำนักพิมพ์สหพันธ์พิศ ๒๕๑๔,

๓๔๔ หน้า

สุนน อมรวิวัฒน์ การสอนสังคมศึกษา เอกสารทางวิชาการ แผนกวิชาประถมศึกษา

คณะครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๑๘, ๗ หน้า อัดสำเนา

เสริมศิริ เมนะแก้ว การเปรียบเทียบผลการสอนวิชาหลักการสอน หน่วย "โรงเรียน

ประถมศึกษา" โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และวิธีสอนแบบธรรมชาติ ปฏิญานิพนธ์

การศึกษาศาสตร์บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๑๘, ๔๒ หน้า

สมบุญ จิตพงษ์ และ คำเวียง บุญเรืองรัตน์ การวัดความถนัด ไทยวัฒนาพานิช

๒๕๑๘, ๑๐๖ หน้า

สุภาพรณ พวงจันเพชร "การเปรียบเทียบการสอนวิชาศีลธรรมหน่วย "คุณธรรมเสริม

สร้างลักษณะนิสัย" โดยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และวิธีสอนแบบธรรมชาติในชั้น

ประถมศึกษาปีที่หก" ปฏิญานิพนธ์การศึกษาศาสตร์บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๒๕๒๐, ๕๐ หน้า

อนันต์ ศรีโสภณ หลักการวิจัยเบื้องต้น ไทยวัฒนาพานิช ๒๕๒๐, ๔๓๒ หน้า

Anastasi, Anne. Psychological Testing. 4th ed. The Macmillan Publishing Co., Inc., New York, 1976. pp. 337 - 378.

Coon Arthur M. 'Brainstroming : A Creative Problem solving Technique' Psychological Abstract 3: 7a, June, 1959.

Cropley, A.L. S - R Psychology and Cognitive Psychology' In Creativity. Harmon worth, Penguin Book Ltd., 1970. 124 p.

Cropley, A.L. "Creative and Intelligence" The British Journal of Educational Psychology. XXXVI : 259 - 266, November, 1966.

Dorwin Cartwright and Alvin Zander, Group Dynamics. 3rd ed, Harper and Row, Publisher, New York, 1960. p.4.

Evans, K.M. 'Sociometry in School - II Application' Educational Research VI February 1964, 124 p.

Freud, S., 'The Interpretation of Dreams', in A - A Brill (Ed.) The Basic Writings of Sigmund Freud. New York The modern Library, 1938, p. 193.

Guildford, J.P. Personality. New York, McGraw - Hill. 1959, 562 p.

Guildford, and Hoepfner, R. The Analysis of Intelligence. New York, The Ronald Press Company, 1959, p. 10.

Garrett, Henry E. Statistic in Psychology and Education. Bombay, Feffer and Simonds Privated Ltd., 1909, 443 p.

fn Hillgard. Ernest R. and Richard C. Atkinson. Introduction to Psychology. New York, Brace and World, Inc., 1967, 338 p.

/ Lex James Joseph "Attitude Change of Seminary Students Associated with a Course in Group Dynamics" Dessertation Abstracts. 11 : 6093 - A, May, 1973.

Lindquist. Design and Analysis of Experiments in Psychology and Education. Houghton Mifflin Company, 1953. 393 p.

ix Mackinnon, Donald W. "What makes a person creative?" Contemporary Reading in General Psychology. Houghton Mifflin Company, 1959. 154 p.

Rogers, G.R. "Toward a Theory of Creative' In Creativity. Harmon worth Penguin Books Ltd., 1970, p. 146 - 149.

Torrance. E.P. Education and Creative Potential. The long Press, Inc., 1963. 280 p.

Torrance. Guiding Creative Talent. Prentice - Hall Inc., Englewood Cliff, N.J., 1962 278 pp.

Wellach Michael A. and Kogan Nathan. Mode of Thinking in Young Children. Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1965. 357 p.

William B. Regan and Gene D. Shephard. Modern Elementary Curriculum. 4th ed. Holt, Rinehart and Winston, Inc., New York, 1971. pp. 1972.

/ Wright, David William. "A comparative study of two Leadership Styles in Good - Bound Group Discussion" Dissertation Abstract. 12 . 7121 - A, June 1974.

ภาคผนวก ก.
การวิเคราะห์ข้อมูล

คะแนนความคิดสร้างสรรค์จากแบบทดสอบที่ไม่ใช้ภาษา "วางกลม" และ "สี่เหลี่ยม" จาก
การทดลองเครื่องมือ โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 40 คน

เลขที่	ข้อ 1 (X)	ข้อ 2 (X)	รวม (Y)	เลขที่	ข้อ 1 (X)	ข้อ 2 (X)	รวม (Y)
1	25	40	65	21	27	41	68
2	13	31	49	22	17	22	39
3	22	24	46	23	20	50	70
4	32	45	77	24	5	25	30
5	23	40	71	25	9	21	30
6	22	25	47	26	36	47	83
7	17	35	52	27	17	39	56
8	35	40	75	28	12	36	48
9	23	34	57	29	5	13	18
10	10	34	44	30	15	30	45
11	10	30	40	31	21	22	43
12	23	47	70	32	10	27	37
13	16	32	48	33	14	24	38
14	21	39	60	34	11	22	33
15	13	20	33	35	19	26	45
16	20	45	65	36	21	25	46
17	25	47	72	37	13	23	36
18	10	26	36	38	6	11	17
19	21	37	58	39	21	22	43
20	10	30	40	40	0	17	17

คะแนนความคิดสร้างสรรค์จากแบบทดสอบที่ใช้ภาษามือที่ ๑ "ประโยชน์ของสิ่งของ"
จากการทดลองเครื่องมือโดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 40 คน

เลขที่	ข้อ 1 (X)	ข้อ 2 (X)	ข้อ 3 (X)	ข้อ 4 (X)	รวม (Y)	เลขที่	ข้อ 1 (X)	ข้อ 2 (X)	ข้อ 3 (X)	ข้อ 4 (X)	รวม (Y)
1	11	8	8	8	35	21	9	8	16	26	59
2	14	10	8	13	45	22	17	12	13	10	52
3	13	21	15	5	54	23	20	15	16	8	59
4	19	16	15	20	70	24	12	7	9	14	42
5	10	18	14	13	55	25	2	8	4	5	19
6	12	17	11	12	52	26	14	15	14	21	64
7	19	14	10	9	52	27	2	11	10	9	32
8	8	16	8	5	37	28	22	21	12	9	64
9	4	4	7	4	19	29	10	11	17	9	47
10	23	19	9	12	63	30	13	6	8	4	31
11	10	15	10	9	44	31	15	13	12	10	50
12	10	13	7	13	43	32	10	12	9	12	43
13	9	4	13	5	41	33	18	24	15	9	66
14	15	8	17	6	46	34	15	12	14	10	51
15	8	6	11	0	25	35	10	14	18	5	47
16	20	8	2	8	38	36	11	11	14	12	48
17	31	37	21	13	90	37	8	9	10	9	36
18	11	18	13	13	55	38	13	15	13	11	52
19	5	2	5	4	16	39	20	16	21	14	71
20	28	13	13	7	61	40	13	11	8	7	39

คะแนนความคิดสร้างสรรค์จากแบบทดสอบที่ใช้ภาษามือปีที่ 2 "ผลที่จะเกิดขึ้น"
จากการทดลองเครื่องมือโดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 40 คน

เลขที่	ข้อ 1 (X)	ข้อ 2 (X)	ข้อ 3 (X)	ข้อ 4 (X)	รวม (Y)	เลขที่	ข้อ 1 (X)	ข้อ 2 (X)	ข้อ 3 (X)	ข้อ 4 (X)	รวม (Y)
1	6	6	8	6	26	21	17	0	16	26	59
2	6	5	7	6	24	22	14	10	11	9	44
3	6	10	8	2	26	23	14	9	7	0	30
4	11	11	11	9	42	24	7	12	5	7	31
5	8	13	10	7	38	25	1	5	0	4	10
6	3	9	14	5	31	26	13	10	11	13	47
7	11	22	18	14	65	27	6	4	5	2	17
8	7	2	6	6	21	28	13	7	10	12	42
9	4	7	7	10	28	29	6	13	8	8	35
10	35	12	7	8	62	30	6	7	10	12	35
11	14	6	12	5	37	31	9	23	12	15	59
12	7	11	8	12	38	32	10	10	12	11	43
13	2	3	13	9	27	33	6	11	7	0	24
14	2	5	8	12	27	34	2	2	6	2	12
15	2	0	2	2	6	35	5	20	13	21	59
16	3	0	12	10	25	36	14	14	16	15	59
17	23	24	11	2	60	37	6	4	9	4	23
18	4	14	17	13	48	38	8	9	10	11	38
19	11	4	9	19	43	39	6	12	9	4	31
20	10	7	9	6	32	40	5	3	10	9	27

วิธีคำนวณค่าอำนาจจำแนกรายของแบบทดสอบวัดความถนัดสร้างสรรค์

จากข้อมูลข้างบน หากอำนาจจำแนก (r) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์ระหว่างคะแนนแต่ละข้อ (X) กับคะแนนรวมทั้งฉบับ (Y)

$$\text{จากสูตร } r_{XY} = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2] [N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

$$r_{XY} = r =$$

ก. แบบทดสอบที่ไม่ใช่ภาษา

$$\begin{array}{ll} \text{ข้อ 1 : } N &= 40 & \sum XY &= 41681 \\ & & \sum X &= 740 & \sum X^2 &= 15840 \\ & & \sum Y &= 2013 & \sum Y^2 &= 112379 \end{array}$$

$$\begin{aligned} \therefore r &= \frac{40 \times 41681 - 740 \times 2013}{\sqrt{[40 \times 15840 - (740)^2] [40 \times 112379 - (2013)^2]}} \\ &= .91 \end{aligned}$$

$$\begin{array}{ll} \text{ข้อ 2} & N = 40 & \sum XY &= 70458 \\ & \sum X &= 1268 & \sum X^2 &= 44532 \\ & \sum Y &= 2013 & \sum Y^2 &= 112379 \end{array}$$

$$\begin{aligned} \therefore r &= \frac{40 \times 70458 - 1268 \times 2013}{\sqrt{[40 \times 44532 - (1268)^2] [40 \times 112379 - (2013)^2]}} \\ &= .96 \end{aligned}$$

ข. แบบทดสอบที่ใช้ภาษามือที่ 2

$$\begin{array}{ll} \text{ข้อ 1} & N = 40 \qquad \Sigma XY = 28502 \\ & \Sigma X = 534 \qquad \Sigma X^2 = 8690 \\ & \Sigma Y = 1913 \qquad \Sigma Y^2 = 100509 \end{array}$$

$$\begin{aligned} \therefore r &= \frac{40 \times 28502 - 534 \times 1913}{\sqrt{[40 \times 8690 - (534)^2] [40 \times 100509 - (1913)^2]}} \\ &= .79 \end{aligned}$$

$$\begin{array}{ll} \text{ข้อ 2} & N = 40 \qquad \Sigma XY = 27314 \\ & \Sigma X = 518 \qquad \Sigma X^2 = 7806 \\ & \Sigma Y = 1913 \qquad \Sigma Y^2 = 100509 \end{array}$$

$$\begin{aligned} r &= \frac{40 \times 27314 - 518 \times 1913}{\sqrt{[40 \times 7806 - (518)^2] [40 \times 100509 - (1913)^2]}} \\ &= .81 \end{aligned}$$

$$\begin{array}{ll} \text{ข้อ 3} & N = 40 \qquad \Sigma XY = 24340 \\ & \Sigma X = 470 \qquad \Sigma X^2 = 6236 \\ & \Sigma Y = 1913 \qquad \Sigma Y^2 = 100509 \end{array}$$

$$\begin{aligned} \therefore r &= \frac{40 \times 24340 - 470 \times 1913}{\sqrt{[40 \times 6236 - (470)^2] [40 \times 100509 - (1913)^2]}} \\ &= .73 \end{aligned}$$

$$\begin{array}{lll}
 \text{ข้อ 4} & N = & 40 \\
 & \Sigma X = & 393 \\
 & \Sigma Y = & 1913 \\
 & \Sigma XY = & 20533 \\
 & \Sigma X^2 = & 4817 \\
 & \Sigma Y^2 = & 100509
 \end{array}$$

$$\begin{aligned}
 \therefore r &= \frac{40 \times 20533 - 393 \times 1913}{\sqrt{[40 \times 4817 - (393)^2][40 \times 100509 - (1913)^2]}} \\
 &= .59
 \end{aligned}$$

ก.แบบทดสอบที่ใช้ภาษาฉบับที่ 2

$$\begin{array}{lll}
 \text{ข้อ 1} & N = & 40 \\
 & \Sigma X = & 343 \\
 & \Sigma Y = & 1431 \\
 & \Sigma XY = & 14761 \\
 & \Sigma X^2 = & 4525 \\
 & \Sigma Y^2 = & 59865
 \end{array}$$

$$\begin{aligned}
 \therefore r &= \frac{40 \times 14761 - 343 \times 1431}{\sqrt{40 \times 4525 - (343)^2} \sqrt{40 \times 59865 - (1431)^2}} \\
 &= .67
 \end{aligned}$$

$$\begin{array}{lll}
 \text{ข้อ 2} & N = & 40 \\
 & \Sigma X = & 356 \\
 & \Sigma Y = & 1431 \\
 & \Sigma XY = & 15179 \\
 & \Sigma X^2 = & 4574 \\
 & \Sigma Y^2 = & 59865
 \end{array}$$

$$\begin{aligned}
 \therefore r &= \frac{40 \times 15179 - 356 \times 1431}{\sqrt{40 \times 4574 - (356)^2} \sqrt{40 \times 59865 - (1431)^2}} \\
 &= .70
 \end{aligned}$$

10.3

$$\begin{aligned} N &= 40 & \Sigma XY &= 15320 \\ \Sigma X &= 384 & \Sigma X^2 &= 4234 \\ \Sigma Y &= 1431 & \Sigma Y^2 &= 59865 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} r &= \frac{40 \times 15320 - 384 \times 1431}{\sqrt{[40 \times 4234 - (384)^2][40 \times 59865 - (1431)^2]}} \\ &= .73 \end{aligned}$$

10.4

$$\begin{aligned} N &= 40 & \Sigma XY &= 14605 \\ \Sigma X &= 348 & \Sigma X^2 &= 4292 \\ \Sigma Y &= 1431 & \Sigma Y^2 &= 59865 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} r &= \frac{40 \times 14605 - 348 \times 1431}{\sqrt{[40 \times 4292 - (348)^2][40 \times 59865 - (1431)^2]}} \\ &= .65 \end{aligned}$$

คะแนนความพึงพอใจสร้างสรรค์ของกลุ่มตัวอย่าง 40 คนจากการทดลองแบบทดสอบ
ที่ใช้ภาษามันที่ 1 "ประโยชน์ของสิ่งของ" แยกตามประเภทของคะแนนที่ตรวจ

เลขที่	ความกลอง ในการคิด				ความยืด หยุ่นในการคิด		เลขที่	ความกลอง ในการคิด		ความยืด หยุ่นในการคิด		ความกลัด ริเริ่ม	
	ความกลอง		ความยืด		ความกลอง			ความยืด		ความกลัด			
	ข้อ (X)	ข้อ (Y)	ข้อ (X)	ข้อ (Y)	ข้อ (X)	ข้อ (Y)		ข้อ (X)	ข้อ (Y)	ข้อ (X)	ข้อ (Y)		
1	9	11	5	10	0	0	21	12	12	9	11	2	13
2	9	11	3	13	0	4	22	12	10	6	9	9	6
3	11	11	9	12	4	7	23	11	13	9	14	3	9
4	12	13	14	15	5	10	24	7	14	6	10	1	4
5	14	11	8	8	2	12	25	3	8	5	3	0	0
6	11	11	8	8	2	12	26	10	13	11	10	7	12
7	8	15	7	15	6	1	27	5	8	4	7	3	5
8	7	11	8	6	2	3	28	13	18	6	11	6	10
9	3	5	2	6	3	0	29	13	9	8	13	1	3
10	16	15	12	13	4	3	30	7	11	3	9	1	0
11	9	11	8	8	3	5	31	12	12	7	12	3	4
12	8	9	9	6	3	8	32	9	11	7	5	5	6
13	9	9	8	8	5	2	33	15	18	10	15	3	5
14	13	8	6	12	0	7	34	12	15	7	14	3	3
15	12	4	2	6	1	0	35	9	11	7	11	1	8
16	13	10	3	7	2	3	36	14	11	2	4	7	10
17	19	14	15	14	11	17	37	7	10	5	9	2	3
18	9	15	7	12	3	9	38	13	17	6	11	2	3
19	4	4	2	4	2	0	39	18	19	7	17	5	5
20	10	16	7	12	3	13	40	9	10	8	10	2	0

คะแนนความพึงพอใจต่อการบริการของลูกจ้าง 40 คน จากการทดลองแบบทดสอบ
ที่ไม่ใช่ภาษา "วงกลม" และ "สี่เหลี่ยม" แยกตามประเภทของคะแนนที่ตรวจ

เลขที่	ความถ่วง ในความลึก		ความถ่วง ในความลึก		ความถ่วง ในความลึก		เลขที่	ความถ่วง ในความลึก		ความถ่วง ในความลึก		ความถ่วง ในความลึก	
	ข้อดี	ข้อเสีย	ข้อดี	ข้อเสีย	ข้อดี	ข้อเสีย		ข้อดี	ข้อเสีย	ข้อดี	ข้อเสีย	ข้อดี	ข้อเสีย
(X)	(Y)	(X)	(Y)	(X)	(Y)	(X)	(Y)	(X)	(Y)	(X)	(Y)	(X)	(Y)
1	16	18	8	16	1	6	21	11	20	10	15	6	6
2	5	15	5	14	8	2	22	9	13	8	8	0	1
3	10	12	9	8	3	4	23	9	20	9	18	10	12
4	14	19	12	17	6	5	24	3	11	2	12	0	2
5	11	19	11	20	1	9	25	5	13	4	8	0	0
6	10	14	8	11	4	0	26	20	23	12	14	4	10
7	11	18	6	12	0	5	27	11	18	5	14	3	7
8	17	22	12	18	6	8	28	6	19	6	15	0	2
9	10	18	10	14	3	2	29	3	15	2	8	0	0
10	8	15	8	15	2	4	30	9	14	6	16	0	0
11	8	16	9	14	1	0	31	18	16	3	5	0	1
12	9	16	10	17	4	14	32	6	13	8	11	4	3
13	9	17	7	11	2	4	33	10	15	4	8	0	1
14	12	23	8	13	1	3	34	6	13	5	9	0	0
15	6	11	4	8	3	1	35	6	10	8	11	5	5
16	8	17	12	17	0	11	36	15	16	6	7	0	2
17	11	18	8	16	6	13	37	8	15	5	7	0	1
18	6	11	4	12	0	3	38	4	6	2	5	0	0
19	11	15	9	12	1	10	39	13	17	6	4	2	1
20	5	12	4	13	4	5	40	5	8	3	7	0	2

คะแนนความพึงพอใจต่อการบริการของลูกจ้าง 40 คน จากการทดลองแบบทดสอบ
 1. จำนวนครั้งที่ 2 "ผลที่จะเกิดขึ้น" ผลการประเมินประเภทของคะแนนที่ตรวจ

เลขที่	ความตรงในการปฏิบัติ		ความยืดหยุ่นในการปฏิบัติ		ความลึกวิธีปฏิบัติ		เลขที่	ความคล่องในการปฏิบัติ		ความยืดหยุ่นในการปฏิบัติ		ความลึกวิธีปฏิบัติ	
	ข้อก	ข้อค	ข้อก	ข้อค	ข้อก	ข้อค		ข้อก	ข้อค	ข้อก	ข้อค	ข้อก	ข้อค
	(X)	(Y)	(X)	(Y)	(X)	(Y)		(X)	(Y)	(X)	(Y)	(X)	(Y)
1	3	8	4	4	0	2	21	14	9	12	3	7	9
2	10	9	2	2	1	0	22	8	8	8	8	9	3
3	4	5	4	4	6	3	23	7	5	6	3	3	8
4	7	8	6	8	9	4	24	3	7	3	5	6	7
5	8	7	6	7	4	0	25	1	2	0	2	0	5
6	7	5	5	3	5	6	26	10	7	7	7	7	9
7	13	24	7	9	9	3	27	6	3	4	2	1	1
8	5	4	3	4	0	5	28	9	6	9	5	5	8
9	4	7	3	4	4	6	29	7	7	4	7	3	7
10	14	7	13	7	6	0	30	1	9	5	8	1	2
11	11	6	7	4	1	8	31	8	14	6	10	7	14
12	6	7	4	7	5	9	32	7	7	7	5	8	9
13	5	5	5	4	0	5	33	5	10	3	1	5	0
14	4	5	4	5	2	7	34	0	2	2	2	0	0
15	2	1	2	1	0	0	35	9	16	8	15	1	10
16	5	3	3	4	4	6	36	11	13	9	8	8	10
17	12	10	10	6	0	12	37	6	4	6	4	3	0
18	9	10	6	6	6	9	38	9	9	6	6	3	5
19	15	12	4	1	1	7	39	9	7	5	5	1	4
20	7	5	0	4	6	1	40	5	5	4	3	6	4

จากคะแนนแต่ละประเภทซึ่งแยกไว้เป็นข้อดี (X) และข้อถูก (Y) นั้น นำมาคำนวณหาความเชื่อมั่น โดยสูตรผลคูณของเบียร์สัน แล้วปรับขยายให้เป็นความเชื่อมั่นเต็มฉบับโดยสูตร สเปียร์แมน-บราวน์ ดังนี้

$$\text{สูตร } r_{\frac{1}{2} \frac{1}{2}} = \frac{N \Sigma XY - \Sigma X \Sigma Y}{\sqrt{[N \Sigma X^2 - (\Sigma X)^2] [N \Sigma Y^2 - (\Sigma Y)^2]}}$$

$$\text{สูตร } r_{tt} = \frac{2r_{\frac{1}{2} \frac{1}{2}}}{1 + r_{\frac{1}{2} \frac{1}{2}}}$$

1. ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบที่ไม่ใช่ภาษา

1.1 คะแนนความคล่องในการคิด

$$\Sigma XY = 6219 \quad N = 40$$

$$\Sigma X = 374 \quad \Sigma X^2 = 4140$$

$$\Sigma Y = 621 \quad \Sigma Y^2 = 10205$$

$$\begin{aligned} r_{\frac{1}{2} \frac{1}{2}} &= \frac{40 \times 6219 - 374 \times 621}{\sqrt{[40 \times 4140 - (374)^2] [40 \times 10205 - (621)^2]}} \\ &= .69 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} r_{tt} &= \frac{2 \times .69}{1 + .69} \\ &= .82 \end{aligned}$$

1.2 คะแนนความยืดหยุ่นในการฝึก

$$\sum XY = 3623$$

$$N = 40$$

$$\sum X = 276$$

$$\sum X^2 = 2256$$

$$\sum Y = 480$$

$$\sum Y^2 = 6414$$

$$r_{\frac{1}{2} \frac{1}{2}} = \frac{40 \times 3623 - 276 \times 480}{\sqrt{[40 \times 2256 - (276)^2][40 \times 6414 - (480)^2]}}$$

$$= .65$$

$$r_{tt} = \frac{2 \times .65}{1 + .65}$$

$$= .79$$

1.3 คะแนนความถี่ที่เริ่ม

$$\sum XY = 601$$

$$N = 40$$

$$\sum X = 90$$

$$\sum X^2 = 466$$

$$\sum Y = 177$$

$$\sum Y^2 = 1421$$

$$r_{\frac{1}{2} \frac{1}{2}} = \frac{40 \times 601 - 90 \times 177}{\sqrt{[40 \times 466 - (90)^2][40 \times 1421 - (177)^2]}}$$

$$= .50$$

$$r_{tt} = \frac{2 \times .50}{1 + .50}$$

$$= .66$$

2. ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบที่ใช้ภาษามัธยมศึกษา 1

2.1 คะแนนความคล่องในการคิด

$$\sum XY = 5122$$

$$N = 40$$

$$\sum X = 418$$

$$\sum X^2 = 4886$$

$$\sum Y = 464$$

$$\sum Y^2 = 5864$$

$$r_{\frac{1}{2} \frac{1}{2}} = \frac{40 \times 5122 - 418 \times 464}{\sqrt{[40 \times 4886 - (418)^2] [40 \times 5864 - (464)^2]}}$$

$$= .55$$

$$r_{tt} = \frac{2 \times .55}{1 + .55}$$

$$= .71$$

2.2 คะแนนความยืดหยุ่นในการกัก

$$\sum XY = 3045$$

$$N = 40$$

$$\sum X = 281$$

$$\sum X^2 = 2319$$

$$\sum Y = 400$$

$$\sum Y^2 = 4470$$

$$r_{\frac{1}{2} \frac{1}{2}} = \frac{40 \times 3045 - 281 \times 400}{\sqrt{[40 \times 2319 - (281)^2] [40 \times 4470 - (400)^2]}}$$

$$= .58$$

$$r_{tt} = \frac{2 \times .58}{1 + .58}$$

$$= .73$$

2.3 คะแนนความพึงพอใจ

$$\sum XY = 912$$

$$N = 40$$

$$\sum X = 127$$

$$\sum X^2 = 635$$

$$\sum Y = 225$$

$$\sum Y^2 = 2035$$

$$r_{\frac{1}{2} \frac{1}{2}} = \frac{40 \times 912 - 127 \times 225}{\sqrt{[40 \times 635 - (127)^2] [40 \times 2035 - (225)^2]}}$$

$$= .47$$

$$r_{tt} = \frac{2 \times .47}{1 + .47}$$

$$= .64$$

3. ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบที่ใช้ภาษาฉบับที่ 2

3.1 คะแนนความถ่วงในการคิด

$$\sum XY = 2592$$

$$N = 40$$

$$\sum X = 306$$

$$\sum X^2 = 2758$$

$$\sum Y = 296$$

$$\sum Y^2 = 2888$$

$$r_{\frac{1}{2} \frac{1}{2}} = \frac{40 \times 2592 - 306 \times 296}{\sqrt{[40 \times 2758 - (306)^2] [40 \times 2888 - (296)^2]}}$$

$$= .61$$

$$r_{tt} = \frac{2 \times .61}{1 + .61}$$

$$= .75$$

3.2 คะแนนความยืดหยุ่นในการคิด

$$\sum XY = 1351$$

$$N = 40$$

$$\sum X = 218$$

$$\sum X^2 = 1472$$

$$\sum Y = 215$$

$$\sum Y^2 = 1465$$

$$r_{\frac{1}{2} \frac{1}{2}} = \frac{40 \times 1351 - 218 \times 215}{\sqrt{[40 \times 1472 - (218)^2][40 \times 1465 - (215)^2]}}$$

$$= .60$$

$$r_{tt} = \frac{2 \times .60}{1 + .60}$$

$$= .75$$

3.3 คะแนนความกักใจเริ่ม

$$\sum XY = 1122$$

$$N = 40$$

$$\sum X = 164$$

$$\sum X^2 = 1002$$

$$\sum Y = 232$$

$$\sum Y^2 = 1902$$

$$r_{\frac{1}{2} \frac{1}{2}} = \frac{40 \times 1122 - 164 \times 232}{\sqrt{[40 \times 1002 - (164)^2][40 \times 1902 - (232)^2]}}$$

$$= .40$$

$$r_{tt} = \frac{2 \times .40}{1 + .40}$$

$$= .57$$

คะแนนความพึงพอใจต่อการเรียนและหลังการเรียนของกลุ่มควบคุม และ
กลุ่มทดลอง

เลขที่	กลุ่มทดลอง			กลุ่มควบคุม			เลขที่
	Pretest (X_1)	Posttest (Y_1)	$Y_1 - X_1$ (D)	Pretest X_2	Posttest Y_2	$Y_2 - X_2$ (D)	
1	108	127	19	126	136	10	1
2	100	157	57	98	131	33	2
3	69	110	41	122	138	16	3
4	168	176	8	207	177	-30	4
5	165	230	65	130	190	60	5
6	168	318	150	94	131	37	6
7	81	132	51	183	209	26	7
8	82	117	35	157	147	-10	8
9	177	171	-6	109	120	11	9
10	103	152	49	134	185	51	10
11	66	104	38	163	164	1	11
12	44	182	138	139	174	35	12
13	119	182	63	98	134	36	13
14	96	167	71	114	172	58	14
15	76	153	77	33	56	23	15
16	151	197	46	116	146	30	16
17	95	140	45	154	180	26	17
18	102	150	48	124	154	30	18
19	167	191	24	103	118	15	19
20	176	238	62	106	154	48	20

กะแนน (กอ)

เลขที่	กลุ่มทดลอง			กลุ่มควบคุม			เลขที่
	Pretest (X_1)	Posttest (Y_1)	$Y_1 - X_1$ (D)	Pretest X_2	Posttest Y_2	$Y_2 - X_2$ (D)	
21	88	123	40	153	197	39	21
22	77	114	37	84	134	50	22
23	130	135	5	168	165	-3	23
24	131	149	18	41	131	90	24
25	104	156	52	13	59	41	25
26	72	136	64	144	209	65	26
27	124	193	74	95	110	15	27
28	71	96	25	119	130	61	28
29	131	153	27	16	113	27	29
30	69	93	29	90	89	-9	30
31	206	279	73	112	130	18	31
32	54	99	45	136	164	23	32
33	64	145	61	32	111	29	33
34	156	209	53	75	87	12	34
35	137	174	37	91	159	68	35
36	110	112	2	78	146	63	36
37	93	143	50	63	36	18	37
38	117	177	60	109	110	1	38
39	89	193	109	86	103	22	39
40	26	96	70	55	91	36	40

จากคะแนนข้างต้นนี้ นำมาคำนวณค่าสถิติต่าง ๆ เพื่อทดสอบสมมุติฐานดังนี้

1. สถิติ t -dependent ในการทดสอบสมมุติฐานที่ 1, 2

ค่าสถิติที่ใช้ในสถิติทดสอบ t - dependent

กลุ่มตัวอย่าง	n	D	S_D	S_D
กลุ่มทดลอง	40	50.4250	31.5638	4.9906
กลุ่มควบคุม	40	29.5500	24.5700	3.8849

$$\text{สูตร } t = \frac{\bar{D}}{S_D}$$

$$\begin{aligned} \text{สำหรับกลุ่มทดลอง } t &= \frac{50.4250}{4.9906} \\ &= 10.1039 \\ &= 10.10 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{สำหรับกลุ่มควบคุม } t &= \frac{29.5500}{3.8849} \\ &= 7.6064 \\ &= 7.61 \end{aligned}$$

$$\text{ค่า } t_{.01, (df = 39)} = 2.42$$

2. สถิติ F จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมในการทดสอบสมมุติฐานที่ 3

$$n_1 = 40$$

$$n_2 = 40$$

$$N = n_1 + n_2 = 80$$

$$Tx_1 = 4432$$

$$T = 4413$$

$$\begin{aligned}
 T_x &= T_{x_1} + T_{x_2} = 8845 \\
 T_{y_1} &= 6444 \\
 T_{y_2} &= 5595 \\
 T_y &= T_{y_1} + T_{y_2} = 12039 \\
 \sum xy &= 1440387 \\
 \sum x^2 &= 1110729 \\
 \sum y^2 &= 1970077
 \end{aligned}$$

แทนค่าลงในสูตรการวิเคราะห์ความแปรปรวนรวมเป็นดังนี้

ANOVA Source of variation	SS_x	df	SS_y
A	$\sum \frac{T_{xj}^2}{n_j} - \frac{T_x^2}{N}$ $= \frac{(4432)^2}{40} + \frac{(4413)^2}{40} - \frac{(8845)^2}{80}$ $= 4.5125$	$a-1$ $2-1$ 1	$\sum \frac{T_{yj}^2}{n_j} - \frac{T_y^2}{N}$ $= 9010.0125$
W	$\sum x^2 - \sum \frac{T_{xj}^2}{n_j}$ $= 1110729 - \left[\frac{(4432)^2}{40} + \frac{(4413)^2}{40} \right]$ $= 132799.1750$	$N-a$ $80-2$ 78	$\sum y^2 - \sum \frac{T_{yj}^2}{n_j}$ $= 1970077 - \left[\frac{(6444)^2}{40} + \frac{(5595)^2}{40} \right]$ $= 149347.9750$
T	$\sum x^2 - \frac{T_x^2}{N}$ $= 1110729 - \frac{(8845)^2}{80}$ $= 132803.6880$	$N-1$ $80-1$ 79	$\sum y^2 - \frac{T_y^2}{N}$ $= 1970077 - \frac{(12039)^2}{80}$ $= 158357.9875$

ANCOVA Source of Variation	SP	df	SS _y
A	$\frac{\sum T_{xj} T_{yj}}{n_j} - \frac{T_x T_y}{n}$ $= \frac{4432 \times 6444}{40} + \frac{4413 \times 5595}{40} - \frac{8845 \times 12039}{80}$ $= 201.6375$	$a - 1$ $2 - 1$ 1	$SS_{y_A}' = SS_{y_t}' - SS_{y_W}'$ $= 67535.6276 - 58855.7313$ $= 8679.8963$
W	$\sum_{xy}^N - \frac{\sum T_{xj} T_{yj}}{n_j}$ $= 1440887 - \frac{(4432 \times 6444 + 4413 \times 5595)}{40}$ $= 109623.4250$	$n - a - 1$ 77	$SS_{y_W}' = SS_{y_W} - \frac{(SP_W)^2}{SS_{x_W}}$ $= 149347.9750 - \frac{(109623.4250)^2}{132799.1750}$ $= 58855.7313$
T	$\sum_{xy}^N - \frac{T_x T_y}{N}$ $= 1440887 - \frac{8845 \times 12039}{80}$ $= 109825.0625$	$N - 2$ 78	$SS_{y_t}' = SS_{y_t} - \frac{(SP_t)^2}{SS_{x_t}}$ $= 158357.9875 - \frac{(109825.0625)^2}{132803.6880}$ $= 67535.6276$

$$\begin{aligned}
 MS_{y_A} &= \frac{SS'_{y_A}}{df} \\
 &= \frac{8679.8963}{1} \\
 &= 8679.8963
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 MS'_{y_W} &= \frac{SS'_{y_W}}{df} \\
 &= \frac{58855.7313}{77} \\
 &= 764.3601
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 F &= \frac{MS'_{y_A}}{MS'_{y_W}} \\
 &= \frac{8679.8963}{764.3601} \\
 &= 11.3558
 \end{aligned}$$

$$F_{01}(1, 77) = 6.96$$

ภาคผนวก ข.
แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์

แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ไม่ใช้ภาษา

ฉบับที่ ๑

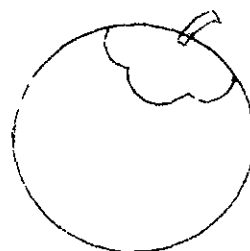
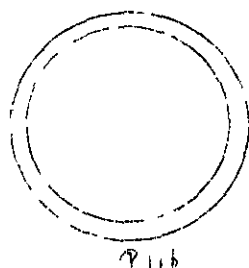
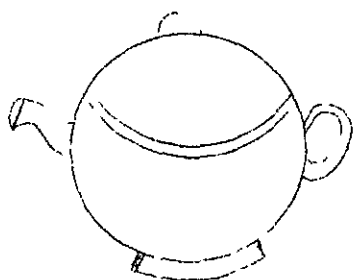
การร่างภาพจากทรงกลม

โปรดกรอกรายละเอียดเกี่ยวกับตัวนักเรียนต่อไปนี้

โรงเรียน ..... ชื่อ ..... ชั้น .....
 เพศ ..... อายุ ..... ชั้น .....
 .....
 .....

คำชี้แจง

ภายในเวลา ๑๐ นาทีให้นักเรียนร่างภาพอะไรก็ได้จากทรงกลมที่กำหนดยุ่ โดยใช้
วงกลมเป็นจำนวนหนึ่ง องค์ภาพ ในการร่างภาพให้นักเรียนเติมเต็มไว้เรื่อยๆ ไปภายใน หรือ
 ขอบของวงกลมเพื่อให้ง่ายขึ้นจนกระทั่งนักเรียนสามารถที่จะร่างภาพจากวงกลมได้
 ภายนอก วงกลมก็ได้ตามต้องการ และตามเวลาสร้างรูปได้ไม่เหมือนความที่บางครั้ง จะเขียนหรือกำกับ
 ไว้ด้วยก็ได้ (ถ้ามีตัวอย่าง)

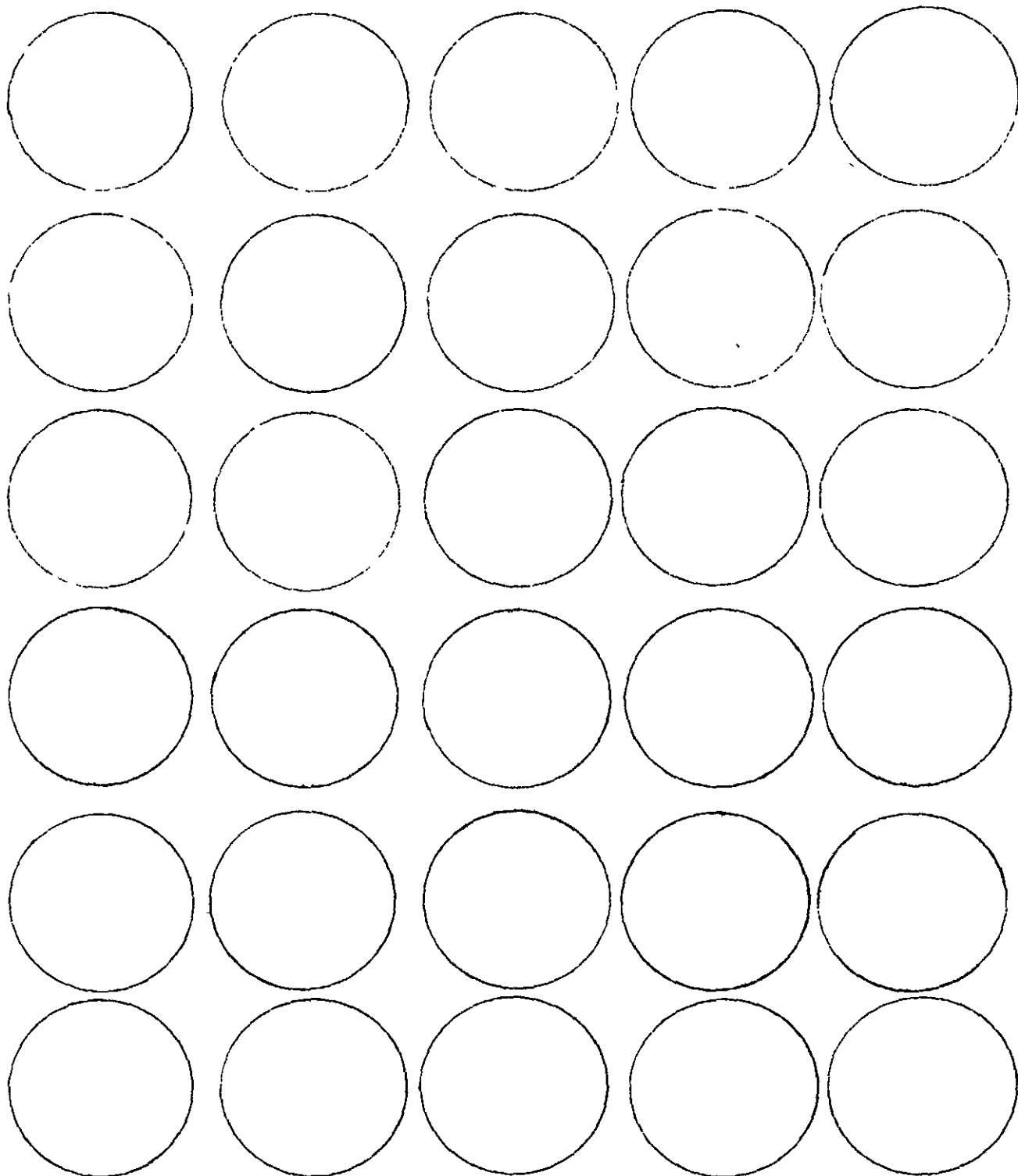

จงพยายามร่างรูปให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และพยายามร่างรูปได้แปลกๆ ใหม่ ๆ
 ไม่ซ้ำกันของใครจึงจะได้คะแนนมาก

ขอบคุณในความร่วมมือ

วงสร้างรูปจากวงกลมที่ການให้

แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ ๑ วิชาภาษาไทย

ฉบับที่ ๒

การสร้างภาพจากที่เห็น

โปรดกรอกรายละเอียดเกี่ยวกับตัวนักเรียนต่อไปนี้

โรงเรียน ..... ปีที่ ..... ชั้น .....
 เลข ..... เลขที่ ..... วัน .....

คำชี้แจง

ภายในเวลา ๑๐ นาที ให้นักเรียนสร้างภาพอะไรก็ได้จากสิ่งที่เห็นที่กล่าวต่อไปนี้
โต้วเทียมที่หายากเป็นส่วนหนึ่งของภาพ ในการสร้างภาพนักเรียนจะจินตนาการหรือจดจำ
 ภาพในโทรทัศน์นอกที่เห็น เพื่อให้อุปกรณ์ตามที่ต้องการได้ นักเรียนอาจจะสร้างภาพ
 โต้วเทียมที่หายากหลายรูปก็ได้ตามต้องการ และจากนั้นนักเรียนสร้างรูปต่อไป พร้อมทั้งกล่าวการ
 จะเขียนหรือกำกับไว้ด้วยก็ได้

จงบรรยายภาพที่ได้ดูมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และบรรยายภาพที่แปลก ๆ ใด ๆ
 ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ว่าสิ่งนี้จะใกล้เคียงมาก

ขอขอบคุณในความร่วมมือ

แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ ๑

ฉบับที่ ๑

ประโยชน์ของสิ่งของ

โปรดกรอกรายละเอียดเกี่ยวกับตัวนักเรียนต่อไปนี้

โรงเรียน ..... ชื่อ ..... ชื่อสกุล .....

เพศ ..... เลขที่ ..... ชั้น .....

ทราจแจง

๑. แบบทดสอบฉบับนี้ใช้เวลาทำ ๑๐ นาที

๒. โปรดเขียนให้นักเรียนบอกประโยชน์ของสิ่งของที่กล่าวมาในใบให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ แล้วให้นักเรียนเขียนคำตอบลงในช่องว่างข้างล่างนั้น ๆ พยายามเขียนตอบลงในช่องว่างให้ครบทุกข้อและง่าย ๆ สั้น ๆ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างข้อ (๑)

๐ จงบอกประโยชน์ของไม้บรรทัดให้มากที่สุด

คำตอบ ใช้วัดความยาว ใช้ขีดเส้น ใช้เกาเล้ง .....

นักเรียนจะเห็นว่าไม้บรรทัดใช้ทำประโยชน์ได้หลายอย่าง นักเรียนพยายามนึกภาพตอบในภายหลังด้วย และไม่ว่าเมื่อถึงคิดในเรื่องที่นักเรียนเคยเห็นมาแล้วหรือไม่ นักเรียนสามารถไปใช้โดยดัดแปลงก็ได้ เช่นไม้บรรทัดอาจใช้เป็นวงเวียน โดยเอาเชือกผูกแล้วแกว่งให้เกิดเสียงดัง เป็นต้น ดังนั้นคำตอบของนักเรียนอาจเป็นความคิดที่แปลกใหม่ไม่เหมือนใครเลยก็ได้ และคำตอบนั้นจะเป็นคำตอบที่ดีด้วย

๓. นักเรียนต้องทำทุกข้อ ถ้าข้อใดยังไม่สามารถตอบไม่ได้ ให้ทำข้ออื่นที่นึกได้ก่อน

๔. จงจำไว้ว่า พยายามหาคำตอบให้ให้มากที่สุด และนอกจากคำตอบที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ ว่าจะได้คะแนนดี

ประโยชน์ของ

๑. จงบอกประโยชน์ของหนังสือพิมพ์มาไว้มากที่สุด

คำตอบ

๒. จงบอกประโยชน์ของผ้าขาวม้ามาไว้มากที่สุด

คำตอบ

๓. จงบอกประโยชน์ของงานที่ว่างเมื่อเข้ามาใหม่มากที่สุด
น้อย

๔. จงบอกประโยชน์ของงานที่ว่างเมื่อเข้ามาใหม่มากที่สุด
น้อย

แบบทดสอบวัดความถนัดทางเรขาคณิต

ฉบับที่ ๒

ผู้ที่เกิดขึ้น

โปรดกรอกรายละเอียดเกี่ยวกับตัวนักเรียนต่อไปนี้

โรงเรียน ..... ปี ..... ชั้น .....

เลข ..... เลขที่ ..... ชั้น .....

คำถาม

๑. แบบทดสอบนี้ มี ๔ ข้อ ให้เวลาทำ ๑๐ นาที
๒. ข้อสอบแต่ละข้อให้นักเรียนบอกผลที่จะเกิดขึ้นมาตามหลักการต่าง ๆ ที่ท่านได้ เพราะนี้คำตอบแปลก ๆ ใหญ่ ๆ ไม่ซ้ำแบบใคร ดัง ตัวอย่าง

ตัวอย่าง ก (๑)

- ๐ อะไรจะเกิดขึ้นถ้าคนเราหายใจไม่ได้

คำตอบ วาเป็น

- คนจะมีอาการจุกเสียด
- ไม่สามารถหายใจได้
- ไม่สามารถทำอะไรได้
- วาจะมีกลิ่นเหม็น

ฯลฯ

๑. นักเรียนทั้งหมดจะถามคำถามที่ไม่ได้ให้ไว้ข้างต้น แล้วถามว่า

๒. จงพยายามทำให้เร็วที่สุด และนึกคำตอบให้ไว ๆ ด้วย จึงจะได้คะแนน

๖. อะไรจะเกิดขึ้นถ้าภรรยาเราเข้าใจว่าเราผิดใจกับใคร
คำตอบ

๖. อะไรจะเกิดขึ้นถ้าภรรยาเราสามารถแยกตัวได้ด้วยการ
คำตอบ

๓. อะไรเกิดขึ้นถ้าคนเราไม่ทำ
การบุญ

๔. อะไรเกิดขึ้น ถ้าคนเราสามารถเนรมิตสิ่งต่าง ๆ ได้
ทุกอย่าง

ภาคผนวก ค.

ชุดการสอนสังคมศึกษาแบบปฏิ

คำชี้แจงในการใช้ชุดการสอนสังคมศึกษาที่ใช้สอนโดยวิธีปกติ

ชุดการสอนสังคมศึกษาแบบปกตินี้มุ่งให้นักเรียนทำกิจกรรมด้วยตนเองเป็นรายบุคคล หรือกิจกรรมบางแผนการสอนที่จำเป็นจะต้องให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อระยะเวลาในการทำงานก็ไปได้มุ่งที่จะให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการทำงานร่วมกัน ดังนั้นจึงไม่จำเป็นที่จะต้องวิเคราะห์เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญของกระบวนการในการทำงานร่วมกัน ครูเป็นผู้มีบทบาทเป็นผู้ให้คำแนะนำในการทำกิจกรรม อำนวยความสะดวกในการเรียน และคอยให้ความช่วยเหลือในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ในขณะที่นักเรียนทำกิจกรรม ครูจะต้องศึกษารายละเอียดในบทเรียนและจัดเตรียมสื่อการเรียนต่าง ๆ ให้พร้อมที่จะใช้ไ้ทันที การสอนโดยใช้ชุดการสอนแบบปกติครูจะต้องปฏิบัติตามคำแนะนำดังนี้

คำแนะนำในการใช้ชุดการสอนสังคมศึกษาแบบปกติสำหรับครู

๑. ในชุดการสอนนี้เน้นให้นักเรียนได้ศึกษาเนื้อหาตามหลักสูตร มุ่งให้นักเรียนทำงานด้วยตนเองเป็นส่วนมาก

๒. ครูควรศึกษาแผนการสอนในแต่ละแผนให้ละเอียด และเตรียมสื่อการสอนอุปกรณ์การเรียนให้พร้อม

๓. นำเข้าสู่บทเรียนตามกิจกรรมในขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

๔. เมื่อนักเรียนทำงานเสร็จครูควรนำผลงานของนักเรียนไปจัดแสดงไว้หน้าชั้น

๕. เมื่อนักเรียนทำกิจกรรมในแต่ละชั่วโมงเสร็จเรียบร้อยแล้ว ครูควรกำหนดหรือมอบหมายให้นักเรียนจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในชั่วโมงถัดไป

คำแนะนำในการใช้ชุดการสอนสังคมศึกษาแบบปกติสำหรับนักเรียน

การที่เรียนโดยใช้ชุดการสอนสังคมศึกษาแบบปกติ นักเรียนจะต้องทำกิจกรรมด้วยตนเองตามลำพัง ในบางกรังต้องทำงานเป็นกลุ่มและต้องปฏิบัติตามขั้นตอนดังนี้

๑. ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเข้าสู่บทเรียน

๒. จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ตามคำสั่งครู

๓. ส่งผลงานที่ทำเสร็จทุกครั้งให้ครูตรวจ
๔. ให้ความร่วมมือในการนำผลงานไปแสดง
๕. ให้ความร่วมมือในการเป็นอาสาสมัคร
๖. ถัดจากการแสดงความคิดเห็นควรยกมือขึ้น
๗. ให้ความร่วมมือกับครูในการทำแบบฝึกหัด

แผนการสอนที่ ๑
โครงสร้างของสังคม

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

เวลา ๕๐ นาที

-
๑. ความมุ่งหมาย
    - สามารถบอกได้ว่าโครงสร้างของสังคมประกอบไปด้วยสิ่งใดบ้าง
    - บอกสิ่งที่จำเป็นสำหรับการดำรงอยู่ของสังคม
    - ให้ความหมายของคำว่าโครงสร้างของสังคมได้
  ๒. ความคิกรวบยอด สังคมมีส่วนประกอบที่จำเป็นสามส่วนรวมกันเข้าเป็นโครงสร้างสังคม ส่วนประกอบเหล่านี้จะต้องมีคุณภาพจึงจะทำให้คนในสังคมอยู่รวมกัน อย่างมีความสุข
  ๓. เนื้อหา
    - โครงสร้างสังคมหมายถึงสิ่งที่มาอยู่รวมกันเข้าเป็นสังคม เป็นสิ่งที่ำจุนให้สังคมดำรงอยู่ได้ สิ่งเหล่านั้นมี ๓ ประการ คือ ๑ คน ๒ ความสัมพันธ์ระหว่างคน ๓ ลักษณะเด่นของสังคม ส่วนประกอบทั้ง ๓ ประการนี้ จะต้องมียุภาพจึงจะทำให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างมีความสุข
  ๔. กิจกรรมการเรียนรู้
    - ขั้นนำ
      - ครูให้นักเรียนดูภาพบ้านไทยหลังหนึ่งแล้วให้นักเรียนบอกส่วนประกอบที่จำเป็นของบ้านไทยหลังนั้น
      - ครูเปรียบเทียบส่วนประกอบของบ้านกับส่วนประกอบของสังคม
    - ขั้นสอน
      - ครูถามนักเรียนว่าบ้านและครอบครัวมีความหมายอย่างเดียวกันหรือไม่
      - ครูให้ความหมายของครอบครัวว่า "ครอบครัวหมายถึงส่วนประกอบที่ประกอบไปด้วยสมาชิกซึ่งผูกพันด้วยการสมรส ผูกพันด้วยสายโลหิต รวมทั้งญาติและคนอาศัย"

- ครูอธิบายให้นักเรียนเห็นว่าครอบครัวไทยมีลักษณะแตกต่างจากครอบครัวสังคมอื่นซึ่งเป็นลักษณะเด่นอย่างหนึ่งของสังคมไทย
- ครูให้นักเรียนทุกคนวาดภาพสังคมที่นักเรียนต้องการจากอุปกรณ์ที่ครูแจกให้

ขั้นสรุป

- ครูสรุปความหมายของโครงสร้างสังคม
- ครูสรุปส่วนประกอบของสังคมโดยการถามนักเรียน
- ครูให้นักเรียนหาแบบฝึกหัด

๕. การประเมินผล

- จากการทำแบบฝึกหัด
- จากการตอบคำถาม
- จากผลงานของนักเรียน

๖. สื่อการเรียนรู้

- ภาพบ้านไทย
- กาะภาษาวาดเขียนแบบเล็กสำหรับทุกคน
- สีเทียน
- แบบฝึกหัด

จงตอบคำถามต่อไปนี้

๑. สิ่งที่มาารวกันเป็นสังคมคือสิ่งใดบ้าง
๒. โครงสร้างของสังคมหมายถึงอะไร
๓. สังคมที่ดีควรเป็นสังคมอย่างไร

แผนการสอนที่ ๒
การรวบกันเข้าเป็นสังคม

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

เวลา ๕๐ นาที

-
๑. ความมุ่งหมาย
    - บอกสาเหตุที่ทำให้มนุษย์มาอยู่รวมกันเป็นสังคม
    - อธิบายความหมายของสังคมโดยทั่วไปได้
    - บอกให้นักเรียนสามารถอธิบายปัญหาาร่วมกัน
  ๒. ความกติการบยอก
    - มนุษย์ของการอยู่ร่วมกันแต่การที่จะอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขนั้นสมาชิกในสังคมต้องรู้จักการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน
  ๓. เนื้อหา
    - สังคมหมายถึงกลุ่มคนที่อยู่รวมกันคนใดคนหนึ่งหรือบริเวณเกี่ยวกับมีความสัมพันธ์ติดต่อกันมาเป็นระยะเวลาานพอสมควร
    - ในสังคมไทยประชากร ๔๐ % อาศัยอยู่ในชนบทและประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีรายได้ไม่แน่นอนจึงเป็นประชากรกลุ่มที่ต้องได้รับความช่วยเหลือมากที่สุด
  ๔. กิจกรรมการเรียน
ชั้นนำ
    - ครูถามนักเรียนว่ามีอาชีพอะไรบ้างที่นักเรียนรู้จัก
    - ให้นักเรียนช่วยกันบอกว่าอาชีพเหล่านั้นมีส่วนช่วยเหลือสังคมอย่างไร
    - ครูสรุปว่าทุกอาชีพมีส่วนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดังนั้นการที่มนุษย์มาอยู่รวมกันนั้นหลายคนมีอาชีพที่แตกต่างกันทุกคนและทุกอาชีพจะอยู่รวมกันได้อย่างมีความสุขถ้าไม่มีการเบียดเบียนกัน
  - ชั้นสอน
    - ครูและนักเรียนช่วยกันสันนิษฐานถึงสาเหตุของการมาอยู่รวมกันเป็นสังคม

- กรูบอกนักเรียนว่าต่อไปนี้ครูจะเล่าเรื่องของสังคมแห่งหนึ่งให้นักเรียนช่วยกันคิดว่าในเรื่องที่นักเรียนได้เห็นนั้นใครควรจะได้รับการช่วยเหลือมากที่สุด เพราะเหตุใด
- ครูเล่าเหตุการณ์เรื่อง "ที่นาของนางมา"
- กลุ่มอาสาสมัคร เขามาแสดงบทบาท

ขั้นสรุป

- ครูให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นว่าเรื่องควรจะจบลงอย่างไร ใครควรจะได้รับการช่วยเหลือมากที่สุด
- ให้นักเรียนช่วยกันอภิปรายความหมายของ "สังคม"
- ครูสรุปความหมายของสังคม

๕. การประเมินผล

- จากการตอบคำถาม
- จากการมีส่วนร่วมในการอภิปราย

๖. สื่อการเรียนรู้

เหตุการณ์

เหตุการณ์เรื่อง "ที่นาของนางมา"

ที่นาของกำนันแห่งหนึ่งในหมู่บ้านหนองหว้าอ มีการโต้เถียงกันเพื่อแก้ไขปัญหาคาการ เป็นเจ้าของที่ดินกันระหว่างนางมาและคุณนายฉะอ้อน โภยมีกำนันเป็นผู้ไกล่เกลี่ย ปี่เพาโตตายเป็นผู้ที่ช่วยข้างนางมาและนางมาเชิญให้มาร่วมในการไกล่เกลี่ยครั้งนี้ด้วย มีชาวบ้านก๊ว ทิดจ้อย เป็นผู้รับฟังและคอยสอดแทรกแสดงความคิดเห็นช่วยบุคคลซึ่งอยู่รวมเหตุการณ์มีเบื้องหลังความเป็นมาดังนี้

นางมาเป็นคนยากจนประจำหมู่บ้านหนองหว้าอ นางมา มีที่นา ๒๐ ไร่ อยู่ติดกับถนนใหญ่ซึ่งเป็นถนนที่เชื่อมระหว่างหมู่บ้านกับจังหวัด ที่นาของนางดึงดูดใจของคนหลายคนเพราะนอกจากจะอยู่ติดกับถนนใหญ่แล้ว ยังอยู่ติดกับโรงงานทำแป้งมันอีกด้วย และ

มีผู้มาขอซื้อหลายราย แต่นางไม่ยอมขายมีตราหนึ่งคนในครอบครัวของนางล้วยลง นางจึงไปยืมเงินคุณนายฉ้วน เศรษฐีใหญ่ของหมู่บ้าน โดยนำที่ดินไปขายฝากไว้กับคุณนายฉ้วน เมื่อถึงกำหนดนัดหมาย นางไม่มีเงินชดใช้ คุณนายฉ้วนจึงทำการยึดที่ดินของนางโดยไปทำสิทธิในการครอบครองกับทางอำเภอ

คุณนายฉ้วนเศรษฐีเงินกูซึ่งมักเรียกเก็บดอกเบี้ยแพงจากชาวบ้าน คุณนายเป็นคนใจบุญสุนทาน ซึ่งชาวบ้านก็รู้อยู่ทั่วไปว่านางชอบไปทำบุญที่วัดอยู่เสมอ และนอกจากนั้นนางยังหมั่นทำกุศลทุกปีบริจาคเงินให้วัดเป็นจำนวนมากอยู่เสมอ จนเป็นที่เกรงใจของพระเถระโดยทั่วไป วันนั้นคุณนายได้เดินทางไปพ้องกำนันโต เรื่องนางมาไม่ยอมออกจากที่ ๆ นางยึดมาจากนางมา

กำนันโต เป็นเจ้าหน้าที่ทางการประจำหมู่บ้าน เขาเป็นคนดีเกรงครักต่อหน้าที่ เขาเคยช่วยเหลือคุณนายฉ้วนในทุกเรื่องที่คุณนายขอความช่วยเหลือ เพราะคุณนายเคยออกทุนซื้อโรงสีข้าวให้กำนันก่อน นอกจากนี้คุณนายฉ้วนยังเคยช่วยเหลือให้เขาได้รับเลือกเป็นกำนันเมื่อคุณนายมาพ้องเขาจึงไปเรียกนามมา

เต่าโศกตายเป็นผู้อาวุโสประจำหมู่บ้าน เป็นคนแก่ที่คนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านให้ความนับถือว่าเป็นคนรักความยุติธรรม มีความฉลาดรอบรู้ในด้านการปกครองความแบบดั้งเดิมของอีสาน สามารถพูดคำผญา – เปรียบเทียบในสิ่งต่าง ๆ ได้ เช่น “คันเจ้าไค้ช้างกางร่มเป็นพญาอย่าลืมลาผู้ขี่ควายกอนกล้า” ซึ่งแปลว่าถ้าไค้คิบบิดคิบล้วนอย่าลืมผู้ลากจนถึงนี้เป็นต้น วันนี้นางมาไค้มาเชิญเต่าโศกตายให้ไปที่บ้านกำนันท่วย ซึ่งแก่ไปด้วยความยิเกร็ดและเจ็บใจ

ทิดจอย ทิดที่สี่ออกจากวัดมาแล้วหลายปี เป็นคนที่ชอบความ
สนุกสนานรื่นเริง ชอบกินเหล้าและเล่นการพนัน เขาชอบมาที่บ้าน
กำนันบ่อย เพราะที่บ้านกำนันมีการขายเหล้าและบางทีก็มีวงไฟอยู่ที่
บ้านกำนันด้วย วันนี้เขามาที่บ้านกำนันเหมือนอย่างที่เคยมา เลยพบ
กับเหตุการณ์ที่ยุ่งกลาวเขาจึงเกรงเข้าไปรับฟังด้วย

เหตุการณ์ครั้งนี้การจะจบลงอย่างไร ใครควรจะได้รับ
ช่วยเหลือมากที่สุด

แผนการสอนที่ ๓
กฎเกณฑ์ของสังคม

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

เวลา ๔๐ นาที

-
๑. ความมุ่งหมาย เมื่อยกตัวอย่างกฎเกณฑ์ที่นักเรียนพบในชีวิตประจำวัน นักเรียนสามารถบอกได้ว่ากฎเกณฑ์เหล่านั้นเป็นระเบียบ มารยาท ขนบธรรมเนียมประเพณี กติกรรม หรือกฎหมาย
  ๒. ความคิดรวบยอด สังคมทุกสังคมต้องมีกฎเกณฑ์เพื่อช่วยในการจัดระเบียบให้เกิดขึ้นในสังคม
  ๓. เนื้อหา กฎเกณฑ์ คือ สิ่งที่คุณมีมนุษย์ อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และทำให้สังคมของมนุษย์เจริญก้าวหน้า กฎเกณฑ์ที่พบเห็นในปัจจุบันสามารถจำแนกออกได้เป็นกฎเกณฑ์ที่เป็นมารยาท ขนบธรรมเนียมประเพณี กติกรรม และกฎหมาย กฎเกณฑ์บางชนิดจะมีบทลงโทษผู้ฝ่าฝืนไว้ เช่น ระเบียบโรงเรียนหรือกฎหมาย เป็นต้น ส่วนกฎเกณฑ์อื่นถ้าผู้ละเมิดมักจะได้รับการประณามจากสังคม เช่น กติกรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น
  ๔. กิจกรรมการเรียนรู้
ขั้นนำ
    - ครูให้นักเรียนช่วยกันบอกถึงระเบียบของโรงเรียนเรา แล้วครูเขียนลงบนกระดานดำ
    - ครูบอกนักเรียนว่าในชั่วโมงนี้จะให้นักเรียนเล่นเกมส่อกภาพอย่างหนึ่ง กลุ่มใดที่ต่อเสร็จก่อนจะเป็นผู้ชนะถือเป็นการแข่งขันระหว่างกลุ่ม กลุ่มที่แพ้จะต้องได้รับโทษแล้วแต่นักเรียนทั้งหมดจะเห็นสมควร

ขั้นปฏิบัติ

- ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น ๘ กลุ่ม เพื่อเล่นเกม
- ครูให้ตัวแทนกลุ่มออกมาดูภาพหนึ่งนอกห้องเรียน แล้วนำอุปกรณ์ไปแจกให้ทุกกลุ่ม
- ให้นักเรียนทุกกลุ่มตอบภาพโดยไม่ได้พูดคุยกัน แต่มีวิธีถามตัวแทนกลุ่มว่าภาพนั้นถูกหรือไป
- กลุ่มที่ตอบภาพได้เสร็จก่อนและถูกต้องจะเป็นผู้ชนะกลุ่มที่ตอบเสร็จทีหลังจะเป็นกลุ่มที่แพ้และต้องทำอะไร ได้ตามบทของห้อง
- ครูให้นักเรียนกลุ่มที่แพ้ออกมาแสดงหน้าชั้นเรียนตามบทของห้อง เช่น ร้องเพลง รำวง หัวเราะ หรือร้องไห้ อย่างใดอย่างหนึ่ง
- จากชิ้นส่วนที่นักเรียนร่วมกันต่อครูถามนักเรียนว่ามีข้อความใดที่แสดงถึง ระเบียบ มารยาท ขนบธรรมเนียมประเพณี กติกรรม กฎหมาย
- ครูชี้ให้นักเรียนเห็นว่าสิ่งเหล่านี้เป็นกฎเกณฑ์ของสังคม
- ครูให้นักเรียนบอกกฎเกณฑ์อื่น ๆ และให้นักเรียนช่วยกันบอกว่า เป็นกฎเกณฑ์ชนิดใด

ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปว่ากฎเกณฑ์มีผลดีหรือผลเสียต่อสังคมอย่างไร

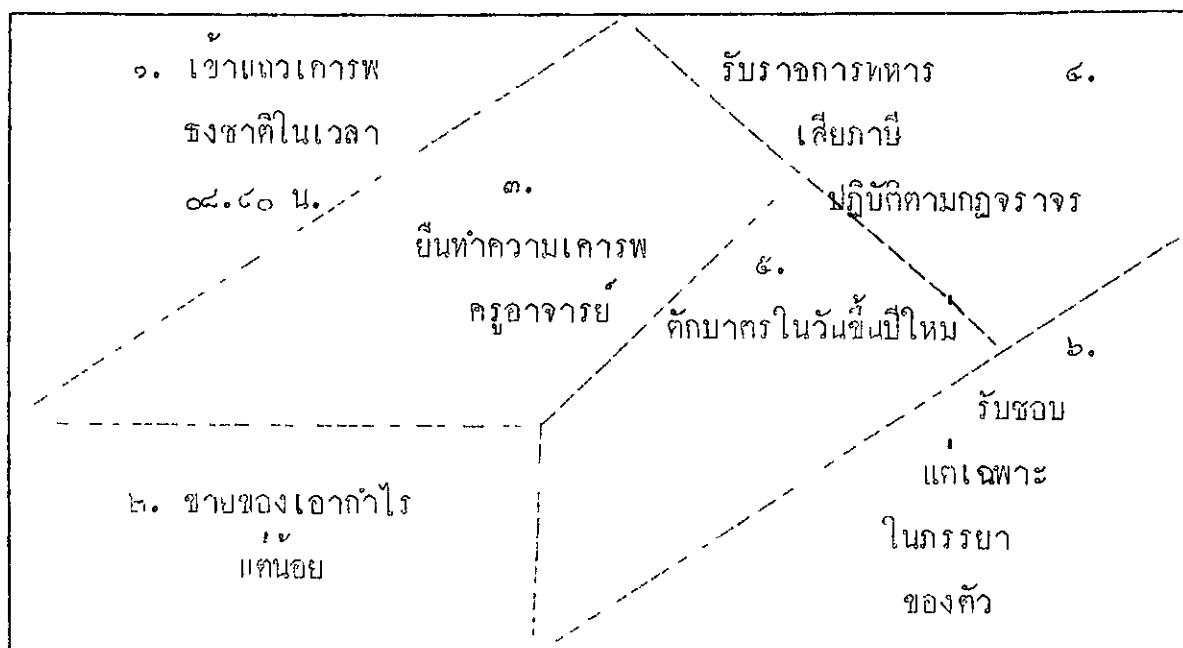
๕. การประเมินผล

- จากการตอบคำถาม
- จากการทำแบบฝึกหัด

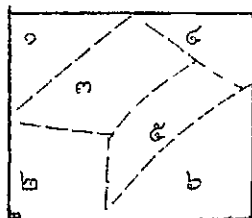
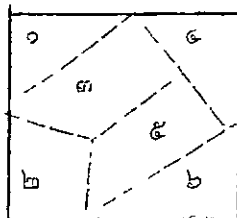
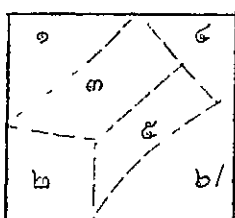
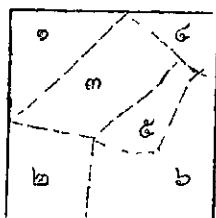
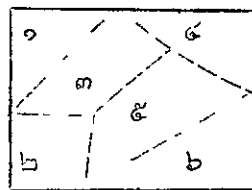
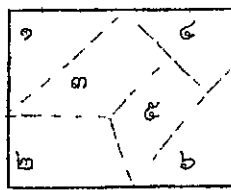
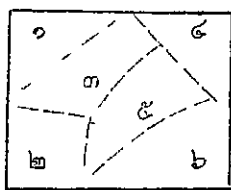
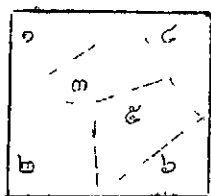
๒. สื่อการเรียนรู้

๒.๑ เกมสื่การตอบภาพ

- ภาพที่กรูให้เฉพาะตัวแทนของกลุ่ม

ขึ้นส่วนสำหรับทุกคนในกลุ่มตัดตามรอยขีดดั่งภาพ

๒.๒

แบบฝึกหัดประกอบแผนการสอนที่ ๓

จงตอบคำถามต่อไปนี้

๑. กฎเกณฑ์ของสังคมหมายถึงอะไร
๒. กฎเกณฑ์ที่นักเรียนรู้จักมีอะไรบ้าง แบ่งออกเป็นกี่ชนิด
๓. จงอธิบายถึงผลที่ผลเสียของการมีกฎเกณฑ์
๔. กฎเกณฑ์อย่างไรเป็นโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืน
๕. กฎเกณฑ์เช่นไรที่ไม่เป็นโทษแต่ผู้ฝ่าฝืนจะได้รับผลอย่างไร

แผนการสอนที่ ๔

สถาบัน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

เวลา ๕๐ นาที

-
๑. ความมุ่งหมาย
    - อธิบายความหมายของคำว่าสถาบันได้
    - บอกชื่อสถาบันที่มีอยู่ในสังคมได้
  ๒. ความถึกรวบยอกสถาบันในสังคมไทยมีหลายสถาบัน เป็นสิ่งที่ำจุนให้สังคมดำรงอยู่ได้ เราควรรักษาสถาบันที่มีอยู่ในสังคมไว้
  ๓. เนื้อหาสถาบันคือ การดำเนินการที่ได้วางแผนแ่นไว้อย่างเป็นระเบียบ มีความมั่นคงถาวร มีอุดมการณ์รวบกัน และมีเครื่องมือ – เครื่องหมายต่าง ๆ เป็นสัญลักษณ์เฉพาะตัวสถาบัน สถาบันที่ีในสังคมไทย ได้แก่
    - สถาบันครอบครัว
    - สถาบันการศึกษา
    - สถาบันชาติ
    - สถาบันศาสนา
    - สถาบันพระมหากษัตริย์
  ๔. การดำเนินกิจกรรม
    ชั้นนำ
    - ครูนำภาพพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันมาให้ให้นักเรียนดูแล้วให้นักเรียนช่วยกันแสดงความคิดเห็นถึงความสำคัญของการมีพระมหากษัตริย์
    - ครูพูดถึงความสำคัญของการมีพระมหากษัตริย์ เช่น เป็นประมุข เป็นศูนย์รวมน้ำใจ เป็นมิ่งขวัญและที่สำคัญคือเป็นสถาบันเก่าแก่อยู่กับประวัติศาสตร์ชาติไทยมานาน

ขั้นตอน

- ครูอธิบายความหมายของคำว่าสถาบันให้นักเรียนฟัง
- ให้นักเรียนช่วยกันบอกชื่อสถาบันที่มีอยู่ในสังคมไทย
- ครูขออาสาสมัคร ๔ คน เล่นเกมส์ การค้นหาชิ้นส่วน โดยครูนำซอง ๒ ประเภทมาให้นักเรียน
ซองประเภทที่ ๑ มีทั้งหมด ๔ ซอง เป็นซองเปล่าหน้าซองเขียนชื่อสถาบันต่างลงบนหน้าซอง
ซองประเภทที่ ๒ มี ๑ ซอง ภายในซองมีชิ้นส่วนประมาณ ๒๔ ชิ้นแต่ละชิ้นเขียนข้อความที่มีความสัมพันธ์กับคำว่า
สถาบันทั้ง ๕ สถาบัน
- ครูแจกซองทั้งสองประเภทให้นักเรียนที่อาสาสมัครเล่นเกมส่ทุกคน
- ให้นักเรียนค้นหาชิ้นส่วนที่มีความสัมพันธ์กับคำว่าสถาบันต่าง ๆ หน้าซองเปล่าใส่ลงในซองเปล่า ก้นที่หาได้ก่อนและถูกต้องจะเป็นผู้ชนะ
- ครูตรวจงานของผู้เล่นให้นักเรียนทั้งชั้นรู้ว่าผู้เล่นทำถูกหรือผิดอย่างไร

ขั้นสรุป

- ครูสรุปให้นักเรียนเห็นว่าสถาบันที่มีในสังคมไทยสำคัญอย่างไร
- ครูให้นักเรียนช่วยกันเสนอแนะวิธีการที่จะรักษาสถาบันที่สำคัญในสังคมไว้

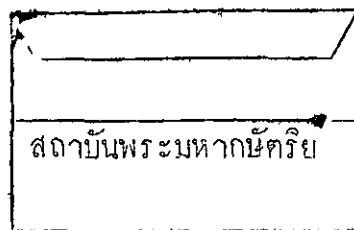
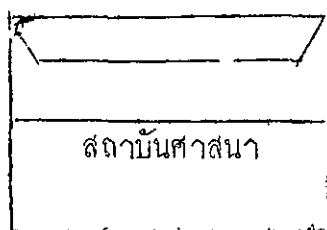
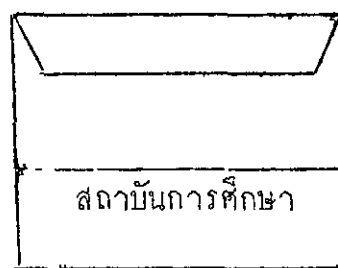
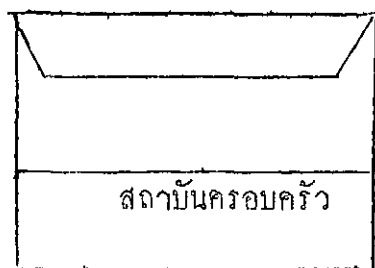
๕. การประเมินผล

- จากการตอบคำถาม
- จากการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น

๖. สื่อการเรียนรู้

๖.๑ ของเปล่าประเภทที่ ๑ มีลักษณะดังภาพ จำนวน ๕ ของ

๖.๒ ชั้นส่วน ๖๕ ขึ้น ไล่ลงไปในช่องค้างภาพ

๑. มีรัฐบาลปกครองประชาชน
กวยระเบียบกฎหมาย

๖. มีสมาชิกประมาณ ๖-๘ คน

๗. สมาชิกทุกคนทำงานรวบกัน

๘. ผลิตภัณฑ์ให้กับสังคม

๙. สมาชิกอยู่ในบ้านเดียวกัน

๑๐. มีบ้านเป็นสัญลักษณ์

๑๑. เป็นสถานที่เฝ้าแกสถาบันหนึ่ง
ที่ประชาชนให้ความเคารพ

๑๒. มีศัพทราชธรรม

๑๓. ประกอบกรณียกิจเพื่อประชาชน

๑๔. เป็นหลักฐานอ้างอิงทางประวัติศาสตร์

๑๕. เป็นศูนย์รวมนำใจของคนทั้งชาติ

๑๖. โรงเรียนเคชอคม

๑๗. มีครู นักเรียน

๑๘. มีหลักสูตร

๑๙. มีระเบียบการปกครอง

๒๐. นักเรียนมีตักเรียน

๒๑. มีผู้ประกาศสั่งสอน

๒๒. มีผู้รักษาปฏิบัติคาม

๒๓. มีผู้สืบทอดคำสอน

๒๔. มีสัญลักษณ์เป็นรูปปั้น

๒๕. มีพิธีกรรมที่มีผู้ปฏิบัติตาม
ต่อกันมานาน

๕. มีเป้าหมายในการปกครอง
เพื่อประโยชน์สุขของ
ประ ช ติ ๗

แผนการสอนที่ ๕
ครอบครัวไทย

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

เวลา ๕๐ นาที

-
๑. ความหมาย
    - อธิบายลักษณะของครอบครัวไทยโดยทั่วไปได้
    - บอกลักษณะเด่นของครอบครัวไทยได้
  ๒. ความกตเวทียอกครอบครัวไทยเป็นรากฐานที่สำคัญในสังคมไทยเพราะเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่เลี้ยงดูและอบรมประชากรให้เป็นสมาชิกที่ดี และวิเทศในสังคม
  ๓. เนื้อหาครอบครัวไทยในสมัยแรกเป็นครอบครัวขยาย คือมีครอบครัวมากกว่าหนึ่งครอบครัวอยู่ในบ้านเดียวกัน ปัจจุบันครอบครัวไทยเป็นแนวโน้มที่จะเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น คือ มีเพียงครอบครัวเดี่ยวประกอบไปด้วยสมาชิกประมาณ ๒ - ๔ คน ลักษณะเด่นของครอบครัวไทย คือ
    - มีความรักใคร่ช่วยเหลือกันระหว่างสมาชิกของครอบครัว
    - เด็ก ๆ จะเป็นศูนย์กลางความรักใคร่ของครอบครัว
    - ภายในครอบครัวจะมีการให้ความเคารพกันตามลำดับอาวุโส
  ๔. กิจกรรมการเรียนรู้
ขั้นนำ
    - ครูถามนักเรียนว่าโดยทั่วไปครอบครัวทำหน้าที่อะไรให้กับสังคมบ้าง
    - ครูอธิบายลักษณะของครอบครัว ๒ ประเภท คือลักษณะของครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย

ขั้นสอน

- ครูขออาสาสมัคร ๒ คน เพื่อแสดงละครใบ้เรื่อง "ครอบครัวของจอย"
- ให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มอาสาสมัครปรึกษารื้อกันเพื่อแบ่งบทบาทตามบทละครที่ครูแจกให้
- ระหว่างที่กลุ่มอาสาสมัครปรึกษารื้อกันเพื่อแบ่งหน้าที่กันตามบทละครที่ครูแจกให้ครูให้นักเรียนในชั้นสังเกตลักษณะของครอบครัวที่กลุ่มอาสาสมัครแสดง โดยให้นักเรียนทุกคนบันทึกลักษณะเด่นของครอบครัวนี้
- หลังจากกลุ่มอาสาสมัครแสดงละครจบแล้วครูและนักเรียนช่วยกันอภิปรายถึงลักษณะเด่นของครอบครัวไทย

ขั้นสรุป

- ครูสรุปลักษณะเด่นของครอบครัวไทย และชี้ให้นักเรียนเห็นบทบาทที่สำคัญของครอบครัวต่อสังคม
- ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด

๕. การประเมินผล

- จากการตอบคำถาม
- จากการทำแบบฝึกหัด

๖. สื่อการเรียนรู้

๖.๑ บทละครเรื่อง "ครอบครัวของจอย"

ฉาก   ห้องนาในหมู่บ้านแห่งหนึ่ง

ตัวละคร   ๕ คน รับบทบาทเป็น พ่อ แม่ ลูกชาย ลูกสาว และหลาน

ให้ตัวละครที่ได้รับบทบาททุกคนแสดงบทบาทต่อไป

พ่อ กำลังไถนา
 แม่ ทำกับข้าว ทำกับข้าวและค่านา
 ลูกสาว ทำกับข้าวช่วยแม่ เลี้ยงลูกตัวเอง และค่านา
 ลูกชาย จักตอกปักฟ่อนกล้าและหอบฟ่อนกล้ามายังที่ค่านา
 หลาน เพิ่งหัดเดินและกำลัง เป็นการทำให้ทุกคนเลี้ยงดู

๒.๒ แบบฝึกหัด

จงตอบคำถามต่อไปนี้

๑. กรอบครัวเคียวหมายถึงอะไร
๒. กรอบครัวขยายหมายถึงอะไร
๓. ลักษณะเด่นของกรอบครัวไทยมีอะไรบ้าง
๔. กรอบครัวมีความสำคัญต่อสังคมไทยอย่างไร

แผนการสอนที่ 6
การปกครองของไทย

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เวลา 50 นาที

1. ความมุ่งหมาย

- สามารถบอกลักษณะการปกครองของไทยได้
- สามารถบอกได้ว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอย่างน้อย 3 ประการ เช่น การเลือกตั้ง การเสนอข้อคิดเห็น การประพฤติกายเป็นพลเมืองดี เป็นต้น

2. ความคิดรวบยอด

ประเทศไทยมีการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการปกครองได้หลายทาง

3. เนื้อหา

ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยมีรัฐ - ธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศและมีพระมหากษัตริย์ประมุขอยู่ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ การปกครองระบอบนี้เป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน หมายความว่ารัฐหรือผู้ที่ขึ้นมาปกครองประเทศจะต้องจัดการให้ทุกคนมีสิทธิและความเสมอภาคกันให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เช่นให้มีโอกาสที่จะได้รับการศึกษา หรือหางานทำโดยเท่าเทียมกัน เป็นต้น

4. กิจกรรมการเรียนรู้
ขั้นนำ

- ครูถามนักเรียนว่าประเทศของเราปกครอง ด้วยระบอบอะไร
- ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปความหมายของคำว่า ประชาธิปไตย ลงบนกระดานดำ

ชั้นสอน

- ครูอธิบายให้นักเรียนฟังว่าประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการปกครองได้อย่างไรบ้าง
- ครูขอให้อาสาสมัคร 2 กลุ่ม ที่ครูเตรียมไว้แล้วดัดกันออกมาแสดงถึงข้อพรรคการเมืองสมมุติของตน แสดงถึงนโยบายพรรค และออกมาหาเสียงเลือกตั้ง
- ครูจัดให้มีการเลือกตั้งสมมุติ เป็นการแข่งขันกันระหว่างกลุ่มที่เป็นพรรคการเมือง 2 กลุ่ม โดยให้นักเรียนทั้งหมดเป็นผู้เลือก

ชั้นสรุป

- ครูสรุปการปกครองในระบบประชาธิปไตยของไทยในปัจจุบัน
- ครูให้นักเรียนเสนอความคิดเห็นว่านักเรียนจะมีส่วนร่วมในการปกครองได้อย่างไรบ้าง

5. การประเมินผล

- จากการตอบคำถาม
- จากการแสดงความคิดเห็น
- จากผลงานของนักเรียน

6. สื่อการเรียนรู้

- อุปกรณ์การเลือกตั้ง เช่น กล่องใส่บัตร บัตรลงคะแนน คูหาสมมุติ
- กระดาษสำหรับพรรคการเมืองใช้ทำใบปลิวโฆษณาหาเสียง

แผนการสอนที่ 7
การนับถือศาสนาของคนไทย

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เวลา 50 นาที

-
1. ความมุ่งหมาย
    - สามารถบอกศาสนาที่คนไทยเรานับถือได้อย่างน้อย 4 ศาสนา
    - สามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการนับถือศาสนาของคนไทยได้
  2. ความคิดรวบยอด พุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีคนนับถือมากที่สุดในประเทศไทย เป็นศาสนาที่สอนให้คนเชื่อมั่นในข้อเท็จจริงที่สามารถพิสูจน์ได้
  3. เนื้อหา ประเทศไทยมีพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ องค์พระประมุขของประเทศต้องนับถือพุทธศาสนาตามกฎหมาย แต่พระองค์ก็ทรงทำนุบำรุงศาสนาอื่น ๆ ด้วย คนไทยส่วนใหญ่ นับถือพุทธศาสนาแต่ประชาชนทุกคนก็มีสิทธิที่จะเลือกนับถือศาสนาใด ๆ ก็ได้ นอกจากพุทธศาสนา เช่น คริสต์ พราหมณ์ อิสลาม เป็นต้น
  4. กิจกรรมการเรียนรู้
ขั้นนำ
    - ครูให้นักเรียนช่วยกันบอกคำสอนของศาสนาพุทธเท่าที่นักเรียนได้ศึกษามา
    - ครูทบทวนสัญลักษณ์ของศาสนาต่าง ๆ ลงบนกระดานดำ และสรุปว่าภาพต่าง ๆ เป็นสัญลักษณ์ของศาสนาอะไรขั้นสอน
    - ครูเล่าประวัติของศาสนาต่าง ๆ อย่างย่อ ๆ ให้นักเรียนฟัง

- ครูให้นักเรียนช่วยกันบอกว่าศาสนาต่าง ๆ เหล่านี้มีกี่นิกาย นับถือในหมู่คนประเภทใด
- ครูเล่าให้นักเรียนฟังว่าในจำนวนศาสนาทั้งหมดที่ปรากฏบนภาพ ศาสนาพุทธได้รับการนับถือมากที่สุด ในหมู่คนไทย
- ครูยกตัวอย่างคำสอนของศาสนาพุทธบางอย่าง เช่น ศีลธรรม กฎแห่งกรรม เป็นต้น ให้นักเรียนช่วยกันแสดงความคิดเห็น ว่าเป็นความจริงมากน้อยเพียงใด
- ครูให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นว่าทำไมคนไทยจึงนับถือศาสนา สภาพการนับถือศาสนาของคนไทยในปัจจุบันเป็นที่พอใจของนักเรียนหรือไม่ เพราะเหตุใด

ขั้นสรุป

- ครูให้นักเรียนเสนอวิธีปฏิบัติตนเพื่อให้สอดคล้องกับคำสอนของพระพุทธองค์
- ให้นักเรียนหาแบบฝึกหัด
- ครูขออาสาสมัครประมาณ 2 คน เล่นเกมส์ต่อภาพสัญลักษณ์ของศาสนา

5. การประเมินผล

- จากการตอบคำถาม
- จากการหาแบบฝึกหัด

6. สื่อการเรียน

6.1 ชิ้นส่วนรูปภาพสัญลักษณ์ของศาสนาต่าง ๆ ตัดใส่ซองแจกให้อาสาสมัครเล่นเกมส์

6.2 แบบฝึกหัด

จึงตอบคำถามต่อไปนี้

1. คนไทยนับถือศาสนาอะไรบ้าง
2. ศาสนาเหล่านั้นเป็นที่นิยมนับถือกันในกลุ่มของคนไทยประเภทใด
3. สภาพการนับถือศาสนาพุทธของคนไทยในปัจจุบันเป็นที่พอใจของนักเรียนหรือไม่ เพราะเหตุใด
4. ให้นักเรียนให้ข้อเสนอแนะว่าคนที่นับถือพุทธศาสนิกชนควรปฏิบัติอย่างไร

แผนการสอนที่ 8
ขนบธรรมเนียมประเพณี

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เวลา 50 นาที

-
1. ความมุ่งหมาย
    - อธิบายความหมายของคำว่าขนบธรรมเนียมประเพณีได้
    - บรรยายภาพให้สอดคล้องกับประเพณีที่พบเห็นได้
  2. ความคิดรวบยอด
    - ขนบธรรมเนียมประเพณีไทยมีหลายชนิดเป็นสิ่งแสดงออกซึ่งความเป็นไทย เราควรดำรงรักษาไว้
  3. เนื้อหา
    - ขนบธรรมเนียมประเพณีหมายถึง ความประเพณีที่ชนกลุ่มหนึ่งนิยมปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นแบบแผน ขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยมีทั้งการปฏิบัติกันในระบอบชาติและในระดับท้องถิ่น ประเพณีบางอย่างอาจสูญหายไปเพราะไม่มีผู้ปฏิบัติ หรือรับเอาอารยธรรมของชาติอื่นมาปฏิบัติเป็น นิสัยจนกลายเป็นประเพณีใหม่ได้
  4. กิจกรรมการเรียนรู้
    - ขั้นนำ
      - ครูให้นักเรียนดูสไลด์ชุดขนบธรรมเนียมประเพณีของไทย
      - ครูให้นักเรียนช่วยกันอภิปรายถึงความสำคัญของขนบธรรมเนียมประเพณีที่นักเรียนดูจากสไลด์
    - ขั้นสอน
      - ครูอธิบายความหมายของคำว่า ขนบธรรมเนียมประเพณี
      - ครูอธิบายภาพขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยลงบนกระดานให้นักเรียนทุกคนทำงานดังนี้
        1. ตั้งชื่อภาพโดยเลือกจากภาพใดภาพหนึ่ง
        2. บอกเหตุผลที่ตั้งชื่อภาพนั้น
        3. บรรยายภาพนั้นให้สอดคล้องกับความรู้สึกที่แท้จริงของนักเรียนที่มีต่อภาพนั้น

- นักเรียนส่งงาน
- ครูให้นักเรียนช่วยกันบอกชื่อชนบทธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ที่ปฏิบัติในชาติไทย
- ครูสรุปความหมายของคำว่า ชนบทธรรมเนียมประเพณี

ขั้นสรุป

- ครูให้นักเรียนช่วยกันบอกวิธีการที่จะรักษาชนบทธรรมเนียมประเพณีไทย

5. การประเมินผล

- จากการมีส่วนร่วมในการอภิปรายและแสดงความคิดเห็น
- จากการทำแบบฝึกหัด
- จากผลงานการบรรยายภาพของนักเรียน

6. สื่อการเรียน

- 6.1 สไลด์ชุดชนบทธรรมเนียมประเพณีไทย
- 6.2 รูปภาพชนบทธรรมเนียมประเพณีไทย 5 – 6 ภาพ
- 6.3 กระดาษขาวสำหรับนักเรียนทุกคน
- 6.4 แบบฝึกหัด

ตอบคำถามต่อไปนี้

1. จงบอกความหมายของคำว่าชนบทธรรมเนียมประเพณี
2. จงบอกชื่อชนบทธรรมเนียมประเพณีไทยที่นักเรียนรู้จัก
3. จงบอกวิธีการที่จะรักษาชนบทธรรมเนียมประเพณีไทยไว้

แผนการสอนที่ 9

วัฒนธรรม

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เวลา 50 นาที

1. ความมุ่งหมาย
  - สามารถบอกได้ว่าสิ่งใดเป็นวัฒนธรรมไทย
  - อธิบายความหมายของวัฒนธรรมได้

2. ความคิดรวบยอด

วัฒนธรรมเป็นวิถีปฏิบัติที่แสดงถึงความเจริญ ความมีระเบียบของสังคม เรามีวัฒนธรรมที่สั่งสมหลายอย่างที่สร้างสมกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษที่เราควรค่ารักษาไว้

3. เนื้อหา
  - วัฒนธรรมคือ วิธีการดำเนินชีวิตของกลุ่มคนที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ปัจจุบันที่ก่อให้เกิดวัฒนธรรมไทยได้แก่

- ขนบธรรมเนียมประเพณีเก่าโบราณ
- พิธีกรรมและศาสนาในศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์
- อารยธรรมตะวันตกที่เข้ามาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 และที่ 5 ของกรุงรัตนโกสินทร์

4. กิจกรรมการเรียนรู้
ขั้นนำ

- ครูให้นักเรียนดูภาพวัฒนธรรมโดยครูแยกประเภทของภาพออกเป็นวัฒนธรรมทางค่าน คติธรรม เนติธรรม วัตถุธรรม และค่านสทธรรม
- ครูถามนักเรียนว่าสิ่งเหล่านั้นมนุษย์เป็นผู้สร้างใช่หรือไม่ ทำให้มนุษย์เจริญงอกงามหรือเสื่อมลงเพราะเหตุใด

ขั้นสอน

- ครูศึกษารูปภาพที่แสดงถึงวัฒนธรรมบนกระดานเป็นภาพวัฒนธรรมไทยที่แสดงถึง การปกครอง การแต่งกาย ศิลปกรรม การก่อสร้าง และอื่น ๆ
- ครูอธิบายให้นักเรียนฟังว่าภาพเหล่านั้นเป็นวัฒนธรรมทางก้านใด เพราะเหตุใด
- ครูให้นักเรียนยกตัวอย่างวัฒนธรรมไทยอย่างอื่นนอกจากที่คิดไว้บนกระดาน และให้นักเรียนช่วยกันบอกว่าเป็นวัฒนธรรมประเภทใด
- ครูและนักเรียนช่วยกันให้ความหมายของคำว่าวัฒนธรรม
- ให้นักเรียนช่วยกันอภิปรายถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดวัฒนธรรมไทย

ขั้นสรุป

- ครูสรุปปัจจัยที่ก่อให้เกิดวัฒนธรรมไทย
- ครูให้นักเรียนเสนอวิธีการที่จะรักษาวัฒนธรรมไทย
- ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด

5. การประเมินผล

- จากการตอบคำถาม
- จากการมีส่วนร่วมในการอภิปรายและแสดงความคิดเห็น
- จากการทำแบบฝึกหัด

6. สื่อการเรียน

- 6.1 สไลด์ชุดขนบธรรมเนียมประเพณีไทย
- 6.2 รูปภาพที่แสดงถึงวัฒนธรรมไทย
- 6.3 แบบฝึกหัด

จงตอบคำถามต่อไปนี้

1. วัฒนธรรมหมายถึงอะไร
2. วัฒนธรรมแยกออกมาได้เป็นที่ประเภทอะไรบ้าง
3. ให้นักเรียนยกตัวอย่างสิ่งที่เป็นวัฒนธรรมไทย
4. ให้นักเรียนเสนอถึงวิธีการที่จะรักษาวัฒนธรรมไทย

แผนการสอนที่ 10
"อิทธิพลของศาสนาพราหมณ์"

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เวลา 50 นาที

-
1. ความมุ่งหมาย
    - บอกได้ว่าการปฏิบัติตนของคนไทยอย่างไรที่ได้รับอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์
    - สามารถจัดให้มีการอภิปรายและหาเหตุผลมาประกอบการอภิปรายได้
  2. ความถึกรวบยอกศาสนาพราหมณ์แพร่จากอินเดียเข้าสู่ดินแดนสุวรรณภูมิก่อนศาสนาพุทธ ประเพณีและพิธีกรรมของไทยหลายอย่างได้รับอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์
  - 3 เนื้อหาศาสนาพราหมณ์ได้แพร่จากอินเดียเข้าสู่ดินแดนสุวรรณภูมิตั้งแต่ก่อนพุทธกาล คติความเชื่อในเรื่องเทพเจ้าของศาสนาพราหมณ์มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนไทย ดังจะเห็นได้จากเทวรูปต่าง ๆ ที่คนไทยนับถือ หรือคนไทยทำสิ่งใดมักอุทิศถวายศาสนาพราหมณ์เชื่อว่าเทพเจ้าเป็นศูนย์กลางของจักรวาล เทพเจ้าระดับสูง 3 องค์ที่เป็นที่นับถือกันมากคือ พระพรหม พระอิศวร และพระนารายณ์ สิ่งเป็นที่รู้จักและนับถือในหมู่คนไทยเหมือนกัน ศาสนาพราหมณ์มีอิทธิพลต่อประเพณีในเทศกาลต่าง ๆ มากเหมือนกัน เช่น วันสงกรานต์ เทศกาลสารท และเทศกาลลอยกระทง เป็นต้น
  4. กิจกรรมการเรียนรู้
ขั้นนำ
    - ครูให้นักเรียนช่วยกันบอกขั้นตอนของการทำบุญเลี้ยงพระ แล้วชี้ให้นักเรียนเห็นว่าขั้นตอนใดเป็นอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ เช่น การหาฤกษ์ยาม การกรวดน้ำ

- ครูบอกนักเรียนว่า วันนี้ครูได้เตรียมผู้รอบรู้ไว้กลุ่มหนึ่ง ผู้รอบรู้กลุ่มนี้จะมาอภิปรายเรื่องศาสนาพราหมณ์กับคนไทยให้นักเรียนฟัง
- (ครูสั่งให้นักเรียนกลุ่มหนึ่งประมาณ 5 คน ไปค้นเรื่องศาสนาพราหมณ์มาก่อน)

ขั้นสอน

- ครูกล่าวถึงความจำเป็นมาของศาสนาพราหมณ์
- นักเรียนที่ออกมาอภิปรายจะพูดถึงประเด็นต่อไปนี้
- ศาสนาพราหมณ์เข้ามามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยได้อย่างไร
  - การดำเนินชีวิตของคนไทยอย่างไรที่ได้รับอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์
  - ความเชื่อของศาสนาพราหมณ์มีว่าอย่างไร
  - พิธีกรรมของศาสนาพราหมณ์ที่เราปฏิบัติกันอยู่หรือไม่อย่างไร

ขั้นสรุป

หลังจากอภิปรายเสร็จครูเปิดโอกาสให้นักเรียนถาม และครูสรุปที่นักเรียนได้พูดมาทั้งหมด

5. การประเมินผล

- จากการเฝ้าคำถามและตอบคำถาม
- จากการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น

6. สื่อการเรียนรู้

1. อุปกรณ์การอภิปราย เช่น โท้ะ แก้ว บ้านมือสำหรับผู้อภิปราย
2. หนังสือประกอบการเรียนวิชา ส. 101 ประเทศของเรา ของกรมวิชาการ

แผนการสอนที่ 11
การรับอารยธรรมของจีน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เวลา 50 นาที

-
1. ความมุ่งหมาย
    - สามารถอธิบายถึงการแพร่หลายของอารยธรรมจีนเข้ามาสู่ประเทศไทยได้
    - สามารถยกตัวอย่างวัฒนธรรมที่ไทยรับมาจากจีน เช่น กานชนบธรรมเนียม ภาษา ศิลปกรรม การดำเนินชีวิต เป็นต้น
  2. ความคิกรวบยอด
    - ไทยและจีนเคยมีความสัมพันธ์กันมาเป็นเวลาช้านาน ส่วนมากจะเป็นความสัมพันธ์กันในด้านการค้าขาย ก่อนมาคนจีนได้อพยพหนีภัยสงครามและความยากจนเข้ามาสู่ประเทศไทย ส่วนใหญ่เข้ามาขายผ้าค้าขาย การดำเนินชีวิตของคนจีนบางอย่างเรายังยึดถือเป็นแบบอย่าง เช่น การประหยักร ความอดทนขยันขันแข็ง เป็นต้น

3. เนื้อหา

ไทยมีการติดต่อค้าขายกับจีนมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย เพราะปรากฏว่าเมื่อ พ.ศ. 1825 พระเจ้าหงวนลีโจ้วฮ่องเต้ แห่งอาณาจักรจีน ได้ส่งทูตมาเจริญพระราชไมตรีกับพ่อขุนรามคำแหงแห่งกรุงสุโขทัยจึงได้รับอิทธิพลจากจีน โดยเฉพาะการทอผ้าด้วยขดสามสีโลกเราทำเป็นสินค้าออกขายยังประเทศใกล้เคียง โดยอาศัยเรือเดินทะเลของคนจีน การที่เราต้องอาศัยคนจีนในการเดินเรือนี้ทำให้เราต้องนำเอาภาษาบางคำของคนจีนมาใช้ นอกจากนี้เรายังได้รับ

อิทธิพลจากอารยธรรมด้านอื่น ๆ อาทิ เช่น ความเชื่อ
การค้าขาย ศิลปกรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี
เป็นต้น

4. กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

- ครูถามนักเรียนว่าคนจีนในประเทศไทยส่วนใหญ่ทำที่
นักเรียนพบประกอบอาชีพอะไร
- จากแผนที่ทวีปเอเชียให้นักเรียนสันนิษฐานเส้นทางการ
อพยพของคนจีน
- ครูบอกนักเรียนว่า วันนี้จะให้นักเรียนได้อ่านจดหมาย
จากเมืองจีนฉบับหนึ่ง

ขั้นสอน

- ครูเล่าประวัติความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีน
- ครูให้นักเรียนทำบทเรียนปลายเปิดเรื่องจดหมายจาก
เมืองไทย

ขั้นสรุป

- ครูช่วยให้นักเรียนช่วยกันคิดว่าการดำเนินชีวิตของคนจีน
อย่างไรที่เราควรยึดถือเป็นแบบอย่าง

5. การประเมินผล

- จากผลงานของนักเรียน
- จากแบบประเมินผลการปฏิบัติงานของนักเรียน

6. สื่อการเรียนรู้

บทเรียนปลายเปิดเรื่อง "จดหมายจากเมืองไทย" ประกอบแผนการสอนที่ 11

ใบสั่งงาน

คำสั่ง ให้นักเรียนอ่านจดหมายฉบับต่อไปแล้วช่วยกันแสดงความคิดเห็นลงในตอนท้าย

จดหมายจากเมืองไทย

ในคืนพระจันทร์ทรงายที่หน้าแกง

วันเชิงเม้ง เดือน 1 ปีลิง

การระมายังอาม่า

อ้าวจากเมืองจีนมาเป็นเวลานานแล้ว ตั้งแต่คืนวันหิมะตกในฤดูซุนเทียน ที่จริงแล้ว อ้าวไม่อยากจากอากง อาม่าเลย แต่อ้าวอยากหนีให้พ้นภัยสงครามและความยากจนนี่ ดังนั้นอ้าวจึงสมัครมากับเรือไต้กงฮวคเมื่อ 50 ปีล่วงมาแล้ว และได้ล่องเรือค้าขายมาจนถึงแผ่นดินสยาม อ้าวมีเพียงเสื้อผ้านวมอนโบ เมื่อมาพบดินแดนที่พี่พี่พันธุ์เขียวข่มเอนแผ่นดินสยามนี้ เลือดเนื้อในร่างกายของอ้าว บอกให้อ้าวรู้ว่า ไ้พามันเข้าสู่ดินแดนสวรรค์แล้ว

อ้าวตกลงใจที่จะอยู่ในดินแดนนี้เพราะอ้าวคิดใจหลายอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หน้าตาที่ยิ้มแย้มแจ่มใสของชาวเมือง พวกเขาเป็นคนซื่อ ๆ ขอบบถยอมเจ้านาย ไม่ชอบทำงานหนักเพราะถือว่าเป็นงานของไพร่ พวกเขาเคยกล่าวคำพังเพยให้อ้าวฟังว่า "สิบพ่อค้าไม่เท่าหนึ่งพระยาเลี้ยง" ขอให้อากงแปลเป็นจีนเอาเองเถอะ และอ้าวก็คงไม่มีโอกาสเป็นเจ้านายเพราะอ้าวเป็นคนจีนอ้าวจึงสมัครเป็นจ้บักขงของที่ทำเรือ ต่อมาพอมีเงินอ้าวจึงหันมาหาขายเต้าฮวยขาย ต่อจากนั้นจึงเปิดร้านขายกาแฟและขายของชำ จึงมีเงินมากพอที่จะตั้งโรงรับสืข้าวเปลือกจากชาวนาเป็นโรงสีเล็ก ๆ แต่ประเดี๋ยวนี้ อ้าวได้ขยายเป็นโรงสีขนาดใหญ่ ตอนนี้อ้าวเป็นเจ้าแก่โรงรับสืข้าวส่งออกนอกประเทศ ก็กิจการอ้าวเจริญรุ่งเรือง มีเจ้านายของแผ่นดินสยามหลายคนมารับเลี้ยงจากอ้าวเสมอ

คนจีนในแผ่นดินสยาม (อ้อ เดียวนี้เขาเปลี่ยนเป็น ไทยแลนด์) มีมากมาย ลูกหลานของเราได้รวมกลุ่มกันช่วยเหลือกันในด้านต่าง ๆ ดีมาก โดยเฉพาะในด้านการค้าขายเราใช้ระบบกงสีกันให้เงินไปค้าขาย เรามีวัดของเราเอง เรามีฮวงซุ้ยตลอดจนร้านขายกระดาษเงินกระดาษทองสำหรับประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เรามีอิสระเสรี

ในการประกอบพิธีฉลองวันตรุษจีน วันซึ่งเฝ้ามองตามความเชื่อของเรา เกี่ยวกับอาถรรพ์
อาถรรพ์ของอ๊วโศกเป็นหนุ่มเป็นสาวแล้ว อาถรรพ์ของอ๊วหลายคนได้รู้เรียนถึงระดับมหา
วิทยาลัย บางคนเรียนแพทย์ บางคนเรียนค้าขาย นอกนั้นช่วยอ๊วทำการค้าทำให้อ๊ว
มีความสุข อยากให้อ๊วมามายอยู่กับเราคงทำให้อ๊วมีความสุขมากขึ้น ถ้าอ๊วมายมาได้
จดหมายจากเมืองจีนมาบอกอ๊วด้วยนะ อ๊วจะส่งอ๊วไปให้เป็นค่าเดินทาง

ขอให้อ๊วมาเจริญสุข
เถาเถา

บทเรียนปลายเปิดเรื่อง "จดหมายจากเมืองไทย"

เมื่อข้าพเจ้าได้อ่านจดหมายฉบับนี้แล้ว ชักคิดที่ได้จากการอ่านจดหมายฉบับนี้
ของข้าพเจ้าคือ

1. . . . .
2. . . . .
3. . . . .
4. . . . .
5. . . . .

แบบประเมินผลการปฏิบัติงานของนักเรียนประกอบแผนการสอนที่ 11

1. ข้าพเจ้าได้ช่วยเหลือรอบครัวของข้าพเจ้าคือ
  - ก. . . . .
  - . . . . .
  - ข. ผลที่ข้าพเจ้าคาดว่าจะได้รับ . . . . .
  - . . . . .
2. ข้าพเจ้าได้ช่วยเหลือผู้อื่น
  - ก. สิ่งที่ทำ . . . . .
  - . . . . .

- ข. ผลที่ข้าพเจ้าได้รับ .....
 .....
 3. งานที่ข้าพเจ้าได้ทำในห้องเรียนคือ .....
 .....
 4. สัปดาห์ข้าพเจ้ามีรายรับจาก .....
 .....
 5. รายจ่ายของข้าพเจ้าในสัปดาห์นี้คือ ... ..
 .....
 .....

แผนการสอนที่ 12
"การรับอารยธรรมของอินเดีย"

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เวลา 50 นาที

-
1. ความมุ่งหมาย
    - สามารถบอกได้ว่าวัฒนธรรมของไทยอย่างไรบ้างที่ได้รับอิทธิพลจากอารยธรรมอินเดีย
    - สามารถจัดป้ายนิเทศอย่างง่าย ๆ ได้
  2. ความคิดรวบยอด
    - อารยธรรมของอินเดียมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยในด้านต่าง ๆ เช่น ศาสนา อักษรศาสตร์ วรรณกรรม ศิลปะ สถาปัตยกรรม

3. เนื้อหา

ดินแดนแหลมทองเคยเป็นที่อยู่ของชนชาติมอญ เขมร ก่อนที่ไทยจะอพยพเข้ามา มอญและเขมร ได้รับอารยธรรมของอินเดียมาผสมผสานเป็นอารยธรรมของตัวเอง และถ่ายทอดอารยธรรมนี้ให้แก่ไทยอารยธรรมของอินเดียที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมไทย คือ

1. ศาสนา เช่น พุทธ พราหมณ์ พิธีกรรมทางศาสนา
2. อักษรศาสตร์และวรรณกรรม เช่น ตัวอักษร เรื่องรามเกียรติ์ มหาภารตะ ยุทธ กามนิธ - วาสิฐฎี เป็นต้น
3. ศิลปะ สถาปัตยกรรม เช่น สิ่งก่อสร้าง ปูนียสถาน ทางศาสนา พระพุทธรูป เป็นต้น

4. การดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

- ครูให้นักเรียนช่วยกันเล่าถึงความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียกับไทยตามที่นักเรียนได้เรียนมา
- ครูให้นักเรียนช่วยกันสรุปว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอินเดียด้านใดเด่นที่สุด
- ครูให้นักเรียนช่วยกันบอกลักษณะของป้ายนิเทศที่นักเรียนเคยเห็นในห้องสังเกตศึกษา

ขั้นสอน

- กรูบอกสิ่งที่เป็นอารยธรรมของอินเดียที่พบเห็นในประเทศไทย
- ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มให้นักเรียนแต่ละกลุ่มแข่งขันกันจัดป้ายนิเทศจากอุปกรณ์ที่เตรียมมา
- นักเรียนจัดป้ายนิเทศเรื่อง "การรับอารยธรรมของอินเดีย"
- ครูชักลึนป้ายนิเทศจาก ความรู้ที่นักเรียนให้กันดูชม จากความเป็นระเบียบเรียบร้อย จากความร่วมมืงที่สมาชิกให้กับกลุ่ม

ขั้นสรุป

- ครูชี้ให้นักเรียนเห็นว่าอารยธรรมของอินเดียมีประโยชน์ต่อสังคมไทยอย่างไร

5. การประเมินผล

- จากการตอบคำถาม
- จากผลงานของนักเรียน

6. สื่อการเรียน

- กระดาษรอนด์และกระดาษวาดเขียน
- สีเมจิก
- หนังสือประกอบการเรียนวิชา ศ. 101 ประเทศของเรา
กรมวิชาการ

แผนการสอนที่ 13

"การรับอารยธรรมตะวันตก"

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เวลา 50 นาที

-
1. ความมุ่งหมาย
    - บอกได้ว่าสิ่งใดคือ อารยธรรมตะวันตกที่ปรากฏในประเทศไทย
    - สามารถอภิปรายถึงปัญหาที่เกิดจากอารยธรรมตะวันตก
  2. ความคิดรวบยอด
    - การแพร่หลายของอารยธรรมตะวันตกทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงชั้นในสังคมไทย
  3. เนื้อหา
    - ตั้งแต่ปลายรัชกาลของกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นต้นมาชาวตะวันตกได้เริ่มเข้ามาติดต่อค้าขายกับไทยปีการพาณิชย์สัญญากันในสมัยรัชกาลที่ 4 และสนธิสัญญาเหล่านั้นนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างมากมายพร้อมกันนั้นอารยธรรมตะวันตกได้หลั่งไหลเข้ามาสู่ประเทศไทยอย่างท่วมท้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านการปกครอง สังคม และวัฒนธรรมในทุกด้าน
  4. กิจกรรมนักเรียน
    - ครูให้นักเรียนช่วยกันยกตัวอย่างอารยธรรมตะวันตกที่พบเห็นในประเทศ
    - ครูถามนักเรียนว่า คำว่า ชาวตะวันตกน่าจะหมายถึงประเทศใดบ้าง

- ครูเล่าให้นักเรียนฟังว่า มีชาวตะวันตกชาติใดบ้างที่เคยติดความสัมพันธ์กับประเทศไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณ

ขั้นสอน

- ครูขออาสาสมัครประมาณ 5 คน เพื่อแสดงละครนอกเรื่อง "การรับอารยธรรมตะวันตก"
- ในขณะที่นักเรียนที่เป็นอาสาสมัครปรึกษากันเพื่อแสดงละคร ครูชี้แจงให้นักเรียนที่เหลือฟังว่า นักเรียนควรสังเกตว่าผู้แสดงได้แสดงอะไรให้แนวคิดอะไรบ้างแก่ผู้ชม
- ให้กลุ่มอาสาสมัครแสดงละครประมาณ 10 นาที
- ให้นักเรียนช่วยกันแสดงแนวคิดที่ได้จากการชมละคร
- ครูสรุปความสัมพันธ์ระหว่างชาวตะวันตกกับประเทศไทย

ขั้นสรุป

- ให้นักเรียนช่วยกันอภิปรายถึงผลลัพธ์ของการรับอารยธรรมตะวันตก

5. การประเมินผล

- จากการมีส่วนร่วมในการอภิปรายและแสดงความคิดเห็น
- จากการตอบคำถาม

6. สื่อการเรียนรู้ บทละครเรื่อง "การรับอารยธรรมตะวันตก"

สื่อการเรียนรู้ประกอบแผนการสอนที่ 13

บทละครนอกเรื่อง "การรับอารยธรรมตะวันตก"

ฉาก โต๊ะอาหารของครอบครัวหนึ่ง

ตัวละคร พ่อ แม่ ลูกชาย ลูกสาว

ผู้มีหน้าที่บอกบทเพื่อให้ตัวละครพูด 1 คน

การดำเนินการแสดง ให้ผู้ออกบทพูดก่อน และให้ตัวละครอื่น ๆ พูดตามโดยแสดงกิริยาอาการให้สอดคล้องกับคำพูด

บรรยาย (สำหรับผู้ออกบท) หลังจากอ่านบทจนจบแล้วเสร็จเรียบร้อยแล้ว
ทุกคนในครอบครัวยืนนิ่งคุยกัน

พ่อ วันนี้ลูกได้เรียนอะไรมาบ้างลูก

ลูกชาย ครับพ่อ วันนี้ครูสังคมศึกษาได้พูดถึงการรับอารยธรรมของชาวตะวันตก ท่านได้บอกว่าชาวตะวันตกได้เริ่มมีความสัมพันธ์กับประเทศไทยตั้งแต่สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ชาวตะวันตกได้เข้ามาค้าขายกับไทย และนำเอาวิทยาการสมัยใหม่เข้ามาสู่ประเทศไทย ยังผลให้สังคมไทยเปลี่ยนแปลงเรื่อยมา ผมอยากทราบว่าสิ่งที่ชาวตะวันตกนำเข้ามา มีอะไรบ้างนะครับ

ลูกสาว ที่ถามอะไรก็ไม่รู้ ไม่เห็นรู้เรื่องไปคู่วิดีก็ว่า

พ่อ เครื่องอำนวยความสะดวกในบ้านเราไม่ว่าจะเป็น โทรทัศน์ วิทยุ พัดลม ก็เป็นผลมาจากความคิดของชาวตะวันตกทั้งนั้นแหละลูก

ลูกชาย มีอะไรอีกไหมครับพ่อ

พ่อ เท่าที่พ่อพอนึกออกนะลูก การปกครองของไทยนี่ล่ะ แต่ก่อนนะลูก เราเคยปกครองแบบพระมหากษัตริย์มีอำนาจแค่เพียงพระองค์เดียว แต่เดี๋ยวนี้เรามีการปกครองแบบที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองด้วย คือ การปกครองแบบประชาธิปไตย ก็เป็นผลมาจากแนวความคิดของชาวตะวันตกนะลูก

ลูกชาย รู้สึกว่าชาวตะวันตกจะนำเอาแต่สิ่งที่ดี ๆ มาให้กับประเทศของเราเลย หรือว่าอย่างไรรึครับแม่

แม่   แต่ลูกก็ยังไม่ฉันทะจะว่า เมื่อมีส่วนดีแล้วก็ต้องมีส่วนเสียตามมา เช่น
 โรงงานอุตสาหกรรม หรือการขุดแร่ของชาวตะวันตกทำให้ธรรมชาติ
 ของไทยเราขาดความสวยงามไป หรือวัฒนธรรมตะวันตกบางอย่าง
 เช่น การแต่งกายตามแฟชั่นตะวันตก ก็มีส่วนทำให้ประเทศเราขาดคุณ
 การค้า หรือการเที่ยวเตร่ตามบาร์ ตามไนท์คลับ หรือความเห็นแก่เงิน
 ก็มีส่วนทำให้สังคมของเราวุ่นวายเหมือนกันนะลูก

พ่อ   ใช้อย่างที่แม่เขาว่าเหมือนกันนะลูก เบื่อปัญหาก็แล้วก็มักมีผลเสีย
 ถ้าเราเป็นคนที่ฉลาดเราต้องเลือกรับเอาสิ่งดี และปรับปรุงสิ่งที่เสีย
 ให้ดีขึ้นใช่ไหมลูก

ลูกชาย   ใจครับพ่อ

แผนการสอนที่ 14
"ค่านิยมที่ควรดำรงรักษาไว้"

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เวลา 50 นาที

-
1. ความมุ่งหมาย
    - สามารถบอกได้ว่าค่านิยมที่ควรดำรงรักษาไว้มีอะไรบ้าง
    - สามารถสร้างภาพประกอบนิทานเพื่อบรรยายค่านิยมต่าง ๆ ได้
  2. ความคิดรวบยอด
    - เพื่อให้หลังคมดำรงอยู่ได้อย่างเป็นปกติสุข เราต้องมีค่านิยมที่ถูกต้องและปฏิบัติตามค่านิยมที่มีอยู่นั้น
  3. เนื้อหา

ค่านิยม คือการเกิดทัศนคติใจ แสดงบทบาทอย่างไรอย่างหนึ่ง
เมื่อตกอยู่ในสถานการณ์อย่างหนึ่ง ๆ ค่านิยมที่ควรดำรงรักษาไว้ในสังคมไทยได้แก่

    1. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
    2. ความร่าเริงรักอิสระเสรีนิยมเข้มแข็งมีใส
    3. รู้จักที่สูงต่ำมีสัมมาคารวะมีความสุภาพอ่อนโยน
    4. รู้จักบาปบุญคุณโทษ
    5. มีความกตัญญูทุกทเวที
  4. กิจกรรมนักเรียน

ขั้นนำ

    - ครูให้นักเรียนดูภาพประกอบการเล่าเรื่อง "กิมย้งกตัญญู" และเรื่อง "ป้อมเจอฟอมก" ซึ่งส่งเสริมให้เด็กมีความกตัญญูและรู้จักบาปบุญคุณโทษ

ขั้นปฏิบัติ

- ครูให้นักเรียนแสดงข้อคิดที่ได้จากการดูนิทานประกอบภาพ
- ครูนำบัตรคำที่เขียนคำที่แสดงถึงค่านิยมที่ควรดำรงรักษาไว้ติดบนกระดานดำ
- ครูแจกกระดาษวากเขียนแผ่นเล็กสำหรับทุกคน
- ให้นักเรียนทุกคนคิดนิทานประกอบภาพ เพื่อสอนให้คนมีคุณสมบัติทั้งในบัตรคำ
- นักเรียนสามารถเลือกเขียนตามบัตรใดบัตรหนึ่งเพียงบัตรเดียว
- ให้ความเวลาในการเขียนสำหรับนักเรียนประมาณ 15 นาที

ขั้นสรุป

- ครูให้นักเรียนช่วยกันสรุปว่าค่านิยมเหล่านี้ควรดำรงรักษาไว้หรือไม่ เพราะเหตุใด
- ครูแจกแบบบันทึกการปฏิบัติตนของนักเรียน ให้นักเรียนไปบันทึกมาส่งครูภายใน 1 สัปดาห์

5 การประเมินผล

- จากผลงานของนักเรียน
- จากแบบบันทึกของนักเรียน
- จากการตอบคำถาม

6. ที่่อการเรียน

1. นิทานเรื่อง "ป๋อมเจ๋อพอมก" และนิทานเรื่อง "ศิษย์เอกคัณฐะ"
2. กระดาษวาดเขียน
3. แบบบันทึกการปฏิบัติตนของนักเรียน

- (1) ข้าพเจ้าได้แบ่งปันสิ่งเหล่านี้ให้ผู้อื่น คือ .....
- (2) ยี่ม ข้าพเจ้ายิ้มไค้อย่างร่าเริงที่สุดเมื่อ .....
- (3) ข้าพเจ้าไค้แสดงการเคารพคุณครู .. .. ครั้งเมื่อ .....
- (4) ข้าพเจ้าไค้ระเมิดกฎของโรงเรียน .. .. ครั้ง คอ้ข้าพเจ้าไค้ทำ ... ..
 .. ..
- (5) ข้าพเจ้าไค้ช่วยงานพ่อแม่กอ .. ..

บันทึกนี้ขอรับรองว่าเป็นความจริง

ลงชื่อ .....

( )

ผู้ปกครอง

4. บัศรคา

แผนการสอนที่ 15
"ค่านิยมที่ควรปลูกฝัง"

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เวลา 50 นาที

-
1. ความมุ่งหมาย
    - บอกลักษณะค่านิยมที่นักเรียนควรมีอยู่ได้
    - สะท้อนค่านิยมออกมาเป็นภาพได้
  2. ความศึกรวบยอค
    - ค่านิยมที่ถูกต้องควรได้รับการปลูกฝังในตัวนักเรียน ค่านิยมเหล่านี้กำลังเป็นที่ต้องการในสังคมไทย
  3. เนื้อหา
    - ค่านิยมที่ควรปลูกฝังให้เกิดในตัวนักเรียนได้แก่
      1. การเสียสละเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว
      2. รู้จักรับผิดชอบต่อสังคม
      3. รู้จักอดทน รู้จักประหยัด
      4. มีความซื่อสัตย์สุจริต
      5. มีความเป็นระเบียบวินัย
  4. กิจกรรมการเรียนรู้
    ชั้นนำ
    - ครูเล่านิทานเรื่อง "นกพิราบกับนกอินทรี" ซึ่งมีเนื้อหาเน้นปลูกฝังค่านิยมการเสียสละให้นักเรียนฟัง
    - ครูให้นักเรียนช่วยกันอภิปรายว่า นิทานเรื่องนี้สอนให้เรามีความเชื่ออย่างไร

ขั้นตอน

- ครูอภิปรายคำซึ่งเขียนคำที่แสดงถึงค่านิยมที่ควรปลูกฝังตามเนื้อหาฉบับกระดานดำ
- ครูให้นักเรียนช่วยกันแสดงความคิดเห็นว่า ค่านิยมต่าง ๆ เหล่านี้ นักเรียนมีหรือไม่มี เพราะเหตุใด
- ครูให้นักเรียนเลือกเอาคำใดคำหนึ่งจากบัตรคำเพียงคำเดียว จากคำนั้นให้นักเรียนนำมาแก่นิทานประกอบภาพ เพื่อส่งเสริมให้คนปฏิบัติตามค่านิยมดังกล่าว
- ให้เวลาทุกคนในการทำงานประมาณ 15 นาที
- คนที่ทำงานเสร็จแล้วให้นำผลงานมาส่งครู

ขั้นสรุป

- ให้นักเรียนช่วยกันถกวิธีการที่จะปลูกฝังค่านิยมเหล่านี้

5. การประเมินผล

- จากการตอบคำถาม
- จากผลงานของนักเรียน

6. สื่อการเรียน

1. นิทานประกอบภาพเรื่อง "นกพิราบกับนกอินทรี"
2. บัตรคำ
3. กระดาษวาดเขียนสำหรับทุกคน

คำชี้แจงในการใช้ชุดการสอนสังคมศึกษาด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

ชุดการสอนสังคมศึกษาด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ได้แบ่งเป็นแผนการสอนย่อย ๒๐ แผนการสอน แต่ละแผนการสอนมุ่งให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมการแก้ปัญหาาร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยมีบทบาทเป็นผู้นำให้คำแนะนำในการทำกิจกรรม อำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่จะนำมาใช้ให้พร้อมก่อนการเรียน ทำหน้าที่เป็นผู้นำเข้าสู่กิจกรรม กระตุ้นให้นักเรียนทุกคนเข้าร่วมในการวิเคราะห์ ตลอดจนคอยให้คำแนะนำปรึกษาปัญหาต่าง ๆ อันเกิดจากการทำกิจกรรมกลุ่ม ครูควรศึกษาบทเรียนให้ละเอียด และจัดเตรียมห้องเรียนให้อยู่ในสภาพพร้อมที่จะแบ่งงานนักเรียนออกได้สะดวก พร้อมทั้งเตรียมสื่อการเรียนการสอนที่จะใช้แต่ละชั่วโมงให้เรียบร้อยและครบตามจำนวนกลุ่มของนักเรียน ก่อนการใช้ชุดการสอนครูควรปฏิบัติตามคำแนะนำ ดังนี้

คำแนะนำในการใช้ชุดการสอนสังคมศึกษาด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สำหรับครู

๑. ศึกษาแผนการสอนในแต่ละแผนอย่างละเอียด และเตรียมสื่อการเรียนให้พร้อม
๒. นำเข้าสู่บทเรียนตามกิจกรรมที่กำหนดไว้ในขั้นนำและขั้นปฏิบัติกิจกรรม
๓. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ
๔. แจกใบสั่งงาน หรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ให้นักเรียนตามสื่อการเรียนของแต่ละแผนการสอน แล้วให้นักเรียนลงมือทำงาน
๕. หลังจากนักเรียนทำงานเสร็จแล้วให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเสนอผลงาน และผู้สังเกตการณ์รายงานข้อสังเกตที่ได้ในขณะทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน
๖. ครูเป็นผู้นำการวิเคราะห์กระบวนการเรียน โดยพยายามใช้คำถามที่เร้าเร้าให้นักเรียนช่วยกันอภิปรายเสนอแนะและสรุปบทเรียน

นิทานประกอบเรื่อง "นกพิราบหนุ่มกับนกอินทรี"

กาลครั้งหนึ่งยังมีนกพิราบฝูงหนึ่งอาศัยอยู่ด้วยกัน ช่วยกันทำมาหากินและ
ถลาร่อนไปมาบนท้องฟ้าอย่างอิสระเสรีและอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขมา
เป็นเวลานาน อยู่มาครั้งหนึ่งมีนกอินทรีตัวหนึ่งเหินมาจับนกพิราบฝูงนั้น
ไปกินเป็นอาหารวันละตัว โดยที่ไม่มีนกพิราบขาวตัวใดกล้าขัดขืน แต่มี
นกพิราบหนุ่มตัวหนึ่งเสียสละชีวิตเข้าต่อสู้กับ พญาอินทรี แต่ในที่สุดก็
ถูกพญาอินทรีฆ่าตาย นกพิราบขาวตัวอื่น ๆ เมื่อเห็นเพื่อนถูกฆ่า จึงพร้อมใจ
กันต่อสู้และสามารถฆ่าพญาอินทรีตาย นกพิราบฝูงนั้นจึงได้อยู่ร่วมกัน
อย่างมีความสุข

แผนการสอนที่ 16

"ปัญหาสังคมไทย"

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เวลา 50 นาที

1. ความมุ่งหมาย

- ให้เหตุผลถึงสาเหตุที่ก่อเกิดปัญหาสังคมได้
- ยกตัวอย่างปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมได้

2. ความคิกรวบรวม

สังคมไทยมีปัญหามากมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของประชาชน

3. เนื้อหา

ปัญหาสังคม คือปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิภาพของมนุษย์

โดยส่วนรวม สมาชิกส่วนใหญ่ในสังคมเห็นพ้องกันว่า

ควรจะหาทางแก้ไข ปัญหาสังคมไทยที่พอรวบรวมได้ คือ

- ปัญหาความยากจน
- ปัญหาแหล่งเสื่อมโทรม
- ปัญหาเรื่องสุขภาพและการรักษาพยาบาล
- ปัญหาการไม่รู้หนังสือและขาดการศึกษา
- ปัญหาประชากร
- ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ
- ปัญหาการกดขี่แรงงานและการเรียกร่องของกรรมกร
- ปัญหาการจราจร

4. กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

- ครูอ่านข่าวจากหน้าหนังสือพิมพ์ให้นักเรียนฟังและให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นว่าข่าวนั้นเกิดจากสาเหตุอะไร
- ครูให้นักเรียนช่วยกันแสดงความคิดเห็นว่าข่าวนี้เชื่อถือได้หรือไม่ เราควรมีขั้นตอนในการศึกษาข่าวอย่างไร

แผนการสอนที่ 17

ปัญหาชุมชน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เวลา 50 นาที

1. ความมุ่งหมาย
  - บอกสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้
  - บอกปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาในชุมชนได้
2. ความคิดรวบยอด
  - ปัญหาชุมชนเป็นปัญหาที่ใกล้ชิดสมาชิกในสังคม
  - สมาชิกในสังคมหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน

เนื้อหา

ปัญหาชุมชนเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิภาพของสมาชิกในชุมชนในการอยู่ร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสังคมกำลังอยู่ในระยะที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่น สังคมไทย ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนย่อมมีมากขึ้นตามตัว ดังนั้นนักเรียนจึงต้องเข้าใจสภาพสังคม และสภาพของชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่ คอยกระตุ้นเตือนให้เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลหาทางแก้ไข หรือลดผลกระทบของปัญหาให้น้อยลง

4. กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ

- ครูให้นักเรียนบอกชื่อของปัญหาที่นักเรียนพบบ่อยที่สุดในชีวิตประจำวัน
- ครูเขียนปัญหาเหล่านั้นลงบนกระดานดำ

ขั้นสอน

- ครูอ่านหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ คอลัมน์จดหมายจากเด็กถึงนายกรัฐมนตรี หน้า 8 ฉบับวันอาทิตย์ให้นักเรียนฟัง
- ครูถามนักเรียนว่าเมื่อนักเรียนพบปัญหาแล้วนักเรียนอยากจะเขียนจดหมายถึงนายกรัฐมนตรีเหมือนเด็กคนอื่น ๆ หรือไม่

- ครูแจกกระดาษให้นักเรียนเขียนจดหมายถึงนายกรัฐมนตรี โดยเรียงร่องให้ท่านแก้ปัญหาที่นักเรียนพบในชีวิตประจำวัน

ขั้นสรุป

- ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาชุมชน

5. การประเมินผล

- จากการตอบคำถาม
- จากผลงานของนักเรียน
- จากการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น

6. สื่อการเรียน

1. หนังสือพิมพ์ไทยรัฐฉบับวันอาทิตย์
2. กระดาษสำหรับเขียนจดหมาย

-
1. ความมุ่งหมาย
    - ยกตัวอย่างและบอกสาเหตุที่เป็นปัญหาอาชญากรรม
    - จัดป้ายนิเทศที่เกี่ยวข้องกับปัญหาอาชญากรรมอย่างง่าย ๆ ได้
  2. ความคิดรวบยอด
    - ปัญหาอาชญากรรมเป็นปัญหาที่กระทบกระทั่งจนถึงสวัสดิภาพของคนในสังคมจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องหาแนวทางในการแก้ปัญหาอาชญากรรม
  3. เนื้อหา

ปัญหาอาชญากรรมได้แก่ปัญหาต่อไปนี้ คือ

    - การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน
    - สถิติอาชญากรรมในเมืองใหญ่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว
    - ปัญหายาเสพติด
    - ปัญหาโสเภณี
  4. กิจกรรมการเรียนรู้
ขั้นนำ
    - ครูให้นักเรียนดูภาพการเกิดของปัญหาอาชญากรรมจากหน้าหนังสือพิมพ์
    - ครูให้นักเรียนช่วยกันแสดงความคิดเห็นว่าภาพเช่นนี้เกิดขึ้นเพราะสาเหตุอะไร
    - ครูถามนักเรียนว่าต้องการให้มีภาพแบบนี้เกิดในสังคมหรือไม่ เพราะเหตุใด

ขั้นสอน

    - ครูบอกปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นอาชญากรรม

- ให้นักเรียนจัดป้ายนิเทศเพื่อต่อต้านอาชญากรรมจากอุปกรณ์ที่นักเรียนเตรียมมา
- ครูใช้เวลาในการจัดป้ายนิเทศสำหรับนักเรียนประมาณ 15 นาที
- ครูให้นักเรียนช่วยกันยกตัวอย่างเหตุการณ์ที่เป็นปัญหาอาชญากรรม

ขั้นสรุป

- ครูให้นักเรียนเสนอแนะวิธีการในการแก้ปัญหาอาชญากรรม

5. การประเมินผล

- จากผลงานของนักเรียน
- จากการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น

6. สื่อการเรียนรู้

1. รูปภาพที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมจากหนังสือพิมพ์และนิตยสารที่นักเรียนเตรียมมา
2. กระดาษรองบอร์ดและอุปกรณ์ที่จำเป็นในการจัดป้ายนิเทศอื่น ๆ เช่น สีเมจิก กระดาษวากเขียน กาว และอื่น ๆ

-
1. ความมุ่งหมาย
    - บอกสภาพที่เป็นปัญหาครอบครัวได้
    - บอกสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาครอบครัวได้
  2. ความคิดรวบยอด
    - ปัญหาครอบครัวเป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ที่ตามมาได้มาก สมาชิกในครอบครัวมีส่วนในการแก้ปัญหานี้ร่วมกัน
  3. เนื้อหา
    - ปัญหาครอบครัวเกี่ยวข้องกับปัญหาค่าต่อไปนี้ คือ
      - ปัญหาวัยรุ่น
      - ปัญหาการหย่าร้าง
      - ปัญหาคนจร
      - ปัญหาคนบุพผลภาพ
  4. กิจกรรมการเรียนรู้
ขั้นนำ
    - ครูถามนักเรียนว่าปัญหาที่นักเรียนพบในครอบครัวของนักเรียนมีปัญหอะไรบ้าง ให้นักเรียนบางคนเล่าปัญหาที่พบในครอบครัวนักเรียน หรือพบในครอบครัวอื่น
ขั้นสอน
    - ครูและนักเรียนช่วยกันอภิปรายถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาครอบครัว
    - ครูขออาสาสมัคร 5 คน เพื่อแสดงบทบาทสมมติเรื่องความเข้มแข็งของครอบครัว อาสาสมัครตกลงกันเพื่อรับบทบาทต่าง ๆ ที่ครูสมมติให้
    - ให้นักเรียนที่เหลือทำการปรึกษารื้อกันเพื่อทำงานครั้งนี้คือ

1. เขียนเรื่องย่อที่กลุ่มอาสาสมัครแสดง
2. ตั้งชื่อเรื่องพร้อมกับบอกเหตุผลในการตั้งชื่อเรื่องเช่นนั้น
3. หาวิธีที่จะแก้ปัญหานี้

(รายละเอียดของเรื่องนี้อยู่ในสื่อการเรียน)

หลังจากที่กลุ่มอาสาสมัครแสดงบทบาทสมมุติจบแล้ว ให้นักเรียนส่งงาน
ขั้นสรุป

- ครูและนักเรียนช่วยกันอภิปรายถึงวิธีแก้ปัญหาครอบครัวโดย
ทั่วไป

5. การประเมินผล

- จากการมีส่วนร่วมในการอภิปรายและแสดงความคิดเห็น
- จากผลงานของนักเรียน

6. สื่อการเรียน

6.1 บทบาทสมมุติ เรื่อง "ความขมขื่นของครอบครัว" เหตุการณ์

ครอบครัวของข้าราชการชั้นผู้น้อยครอบครัวหนึ่ง หัวหน้าครอบครัวชอบ
ทะเลาะวิวาทตบตีกันเสมอ เรื่องที่ทะเลาะกันส่วนมากก็เป็นปัญหาที่เกี่ยวกับเงินไม่
พอใช้ในครอบครัว เพราะพ่อชอบดื่มเหล้าและเล่นการพนัน

วันนี้เป็นวันสิ้นเดือน พ่อและแม่ได้ทะเลาะกันเช่นเคย การทะเลาะกันถึงขั้น
ตบตีกันและในที่สุดตกลงจะหย่าร้างกัน

ให้นักเรียนสวมบทบาทต่อไปนี้ให้สมจริงที่สุด

- บทบาทที่ 1 สมมุติให้คุณเป็นพ่อ วึ่งเป็นหัวหน้าของครอบครัวนี้ คุณทำงานในหน่วยงาน
 แห่งหนึ่ง ชอบดื่มเหล้าและเล่นการพนัน เมื่อเมาเหล้ากลับมากจะส่งเสียงดัง
 อะอะโว้ยวาย หาเรื่องค่าดู ๆ และทะเลาะกับภรรยา ตลอดจนทำลาย
 ข้าวของเสียหาย
- บทบาทที่ 2 สมมุติให้คุณเป็นแม่ของครอบครัวนี้ คุณทำงานเป็นแม่ค้าหาบเร่ขายอาหาร
 เลี้ยงดู ๆ คุณเป็นคนปากร้ายแต่ใจดี คุณต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายใน
 ครอบครัวทุกอย่างในขณะที่พ่อไม่เกยสนใจกับความเป็นอยู่ในครอบครัวเลย
- บทบาทที่ 3 สมมุติให้คุณเป็นลูกชายคนโตอายุประมาณ 20 ปี ไม่มีงานทำและกำลังริ
 อ่านเสพยาเสพติด คุณมักจะเป็นสาเหตุหนึ่งให้พ่อแม่ทะเลาะกันเพราะแม่
 มักจะทรมานใจและให้ท้ายคุณเสมอ เมื่อมีการทะเลาะกันครั้งใด คุณมักจะ
 เข้าข้างมารดา
- บทบาทที่ 4 สมมุติให้คุณเป็นลูกชายคนรอง กำลังเรียนอยู่ชั้น ม.1 โรงเรียนรัฐบาล
 แห่งหนึ่ง คุณต้องหาเงินมาเลี้ยงครอบครัวและเป็นค่าเล่าเรียนด้วยการ
 ขายหนังสือพิมพ์และขายพวงมาลัยในตอนหลังเลิกเรียนครุมีความรู้สึกว่า
 ตัวเองมีปมก้อยและน่าละอายที่เกิดมาจน
- บทบาทที่ 5 สมมุติให้คุณเป็นเพื่อนบ้านที่รอบสอรู้สอเห็น และคอยน้ำใจด้วยคำพูด
 ต่อครอบครัวนี้เสมอ คุณชอบเอาเรื่องราวของครอบครัวนี้ไปพูคุยให้คนอื่น ๆ
 ฟัง และวันนี้คุณได้บ้ายืนฟังครอบครัวนี้ทะเลาะกันอีก

แผนการสอนที่ 20
"แนวทางในการแก้ปัญหา"

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เวลา 50 นาที

-
1. ความมุ่งหมาย
    - วางแผนในการแก้ปัญหาสังคมที่เป็นระบบอย่างง่าย ๆ ได้
    - บอกวิธีการในการแก้ปัญหาสังคมได้
  2. ความคิดรวบยอด

ปัญหาสังคมจะลดลงได้ถ้ารู้จักวิธีการในการแก้ปัญหา รู้จัก
ต้นตอของปัญหาและที่สำคัญคือ ต้องได้รับความช่วยเหลือ
จากประชาชนในการแก้ไขปัญหา
  3. เนื้อหา
    - สังคมทุกสังคมย่อมมีปัญหา การแก้ปัญหาสังคมก็เหมือน
กับการแก้ปัญหานั้น ๆ ก่อ จะต้องรู้จักต้นตอของปัญหา
มีการวางแผนเพื่อแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ
โดยการค้นหาวิธีการหลาย ๆ วิธี ในการแก้ปัญหา
วิธีการแก้ปัญานั้นควรจะเป็นวิธีที่สอดคล้องกับสภาพของ
สังคมในระบะนั้นมากที่สุด โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดตามมา
ในระยะสั้นและในระยะยาว
  4. กิจกรรมการเรียนรู้
ขั้นนำ
    - ครูให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นว่าในการแก้ปัญหาสังคมเรา
ควรมีการวางแผนก่อนหรือไม่อย่างไร
    - ครูถามนักเรียนว่าอยากดูวิธีการในการแก้ปัญหาของคน ๆ
หนึ่งหรือไม่

ขั้นตอน

- ครูแจกแผ่นปลิวการศึกษาตัวอย่างกรณีของนาย ก.
- ครูให้นักเรียนฝึกหัดวางแผนในการแก้ปัญหา โดยการให้นักเรียนสมมุติปัญหาใดปัญหาหนึ่งแล้วให้นักเรียนวางแผนในการแก้ปัญหานั้นตามแบบฟอร์มการวางแผนงานที่ครูแจกให้

ขั้นสรุป

- ครูให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการในการแก้ปัญหาสังคม

5. การประเมินผล

- จากผลงานของนักเรียน
- จากการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น

6. สื่อการเรียนรู้

6.1 ตัวอย่างกรณีนาย ก.

นาย ก. เป็นผู้มีอำนาจมากผู้หนึ่งในสังคมของมนุษย์เผ่าหนึ่ง จากการที่เขาเป็นผู้นำมานาน เขาได้พบว่าคนในเผ่าของเขาได้ประกอบอาชญากรรมเพิ่มขึ้น คนในเผ่าของเขาที่เป็นคนสุจริต เกิดความไม่มั่นใจในความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เขาจึงถูกโจมตีจากประชาชนของเขาอยู่เสมอ ในฐานะที่เขาเป็นผู้นำที่ดูแลทุกข์สุขของคนในเผ่าว่าเขาปฏิบัติหน้าที่บกพร่อง เขาจึงคิดจะหาทางแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น

เขาคิดว่าคนในเผ่าของเขาประกอบอาชญากรรมมากขึ้นเพราะ

1. อบายมุขในเผ่าของเขามากเกินไป
2. ประชากรในเผ่าของเขาเพิ่มมากขึ้น

ดังนั้น เขาจึงวางแผนที่จะแก้ปัญหาทั้งในระยะสั้นและในระยะยาว โดยในระยะสั้นเขาตั้งปณิธานเรียงรายต่าง ๆ และยังสั่งห้ามไม่ให้มีการเล่นการพนันกันทุกชนิดในเขตของเขา หลังจากนั้นเพื่อเป็นการป้องกันปัญหาในระยะยาว เขาจึงออกกฎหมายให้ประชาชนมีบุตรได้ไม่เกิน 2 คน เพื่อลดปัญหาการเพิ่มขึ้นของประชากร

เขาคาดว่าอาชญากรรมในเขตของเขาคงจะลดลงในไม่ช้า

6.2 แบบบันทึกแผนการณ์ในการแก้ปัญหาของนักเรียน

แผนการของนักเรียน ชื่อ . . . . .

ชื่อปัญหา . . . . .

สภาพปัญหา . . . . .

. . . . .

สาเหตุของปัญหา . . . . .

. . . . .

วิธีการในการแก้ปัญหา . . . . .

. . . . .

ผลที่คาดว่าจะได้รับ . . . . .

. . . . .

ภาคผนวก ง.

ชุดการสอนสังคมศึกษาโดยวิธีการระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

คำแนะนำในการใช้ชุดการสอนศึกษาโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สำหรับนักเรียน

๑. ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม
๒. ให้ความร่วมมือในการแบ่งกลุ่มให้เป็นไปอย่างมีระเบียบ
๓. ในการแบ่งกลุ่มย่อยในการทำงาน จะต้องคัดเลือกประธานกลุ่ม เลขาคู่ม และมีผู้สังเกตการเปลี่ยนแปลงกลุ่ม
๔. ส่งตัวแทนมารับอุปกรณ์จากครู แล้วลงมือทำงานร่วมกัน
๕. เมื่อทำงานเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้ส่งตัวแทนออกมาเสนอผลงาน
๖. ให้ความร่วมมือในการวิเคราะห์กระบวนการเรียน สรุปการเรียนรู้ และให้ข้อเสนอแนะ
๗. ในการทำงานร่วมกับ นักเรียนควรมีความรับผิดชอบร่วมกัน รู้จักเสียสละ ถ้าเจตนาออกจะยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สามารถทำงานที่เป็นทั้งผู้นำและผู้ตาม

แผนการสอนที่ 1
"โครงสร้างของสังคม"

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เวลา 50 นาที

1. ความมุ่งหมาย

1.1 ด้านเนื้อหา นักเรียนจะสามารถ

1.1.1 นักเรียนจะสามารถบอกได้ว่าโครงสร้างของสังคมประกอบไปด้วย
สิ่งใดบ้าง

1.1.2 บอกสิ่งที่จำเป็นสำหรับการดำรงอยู่ของสังคมได้

1.1.3 ให้ความหมายของคำว่าโครงสร้างสังคมได้

1.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์ นักเรียนจะสามารถ

1.2.1 นักเรียนสามารถทำงานและการแก้ปัญหาร่วมกันได้

1.2.2 แสดงความคิดเห็นในกลุ่มได้

1.2.3 ปรึกษารื้อกันและต่างงานได้

1.2.4 ตีบทักวางแผนในการทำงาน

1.3 ด้านการประยุกต์ใช้ นักเรียนจะสามารถ

1.3.1 นักเรียนจะสามารถบอกลักษณะของสังคมที่มีความสุขได้

1.3.2 ให้ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการทำงานของสังคมได้

2. ความคิดรวบยอด สังคมมีส่วนประกอบที่จำเป็นสามส่วนรวมกันเข้าเป็นโครงสร้าง
ของสังคม ส่วนประกอบเหล่านั้นจะต้องมีคุณภาพจึงจะทำให้
สังคมดำรงอยู่ได้

3. เนื้อหา

- โครงสร้างของสังคมหมายถึงสิ่งที่มากรูปรวมกันเข้าเป็นสังคม
เป็นสิ่งที่คำจูงให้สังคมดำรงอยู่ได้ สิ่งเหล่านั้นมี 3 ประการ คือ

1. คน

2. ความสัมพันธ์ระหว่างคน

3. ลักษณะเด่นของสังคม

- ส่วนประกอบทั้งสามประการนี้จะต้องมีคุณภาพจึงจะทำให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างมีความสุข

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1. ขั้นนำ

- ครูให้นักเรียนดูภาพบ้านแล้วให้นักเรียนบอกส่วนประกอบที่จำเป็นของบ้าน
- ครูถามนักเรียนว่า ถ้าว้าน หมายถึงครอบครัวนั้นนี้ใช่หรือไม่ ถ้าไม่ใช่ครอบครัวควรจะมีสิ่งใดอีกบ้าง
- ครูให้นักเรียนช่วยกันให้ความหมายของคำว่า ครอบครัวแล้วครูสรุปให้นักเรียนฟังว่า "ครอบครัวหมายถึง ที่ประกอบไปด้วยสมาชิก ซึ่งผูกพันกันเข้าด้วยการสมรส ผูกพันกันด้วยสายโลหิต รวมทั้งญาติและคนอาศัย"
- ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มละ 5 คน แต่ละกลุ่มมีผู้สังเกตการณ์ 1 คน

4.2. ขั้นปฏิบัติกิจกรรม

- ครูให้นักเรียนเล่นเกม "สร้างสังคม"
- ครูอธิบายกติกาในการเล่น (กติกาการเล่น "สร้างสังคม" อยู่ในสื่อการเรียน ข้อ 6.1)
- ให้ผู้สังเกตการณ์รวบรวมผลงานทั้งหมดของกลุ่มเสนอต่อชั้น

4.3. ขั้นวิเคราะห์

ก. คำนวณเนื้อหา

- สังคมที่นักเรียนช่วยกันสร้างประกอบไปด้วยสิ่งใดบ้าง
- นักเรียนคิดว่าสิ่งที่จำเป็นที่สามารถหาได้สังคมอยู่ได้สิ่งนั้นคืออะไร
- ถ้าโครงสร้างของบ้านหมายถึงส่วนประกอบที่จะทำให้บ้านดำรงอยู่ได้โครงสร้างของสังคมน่าจะหมายถึงสิ่งใด

ข. ค่านิยมสัมพันธ

- นักเรียนรู้สึกอย่างไรเมื่อให้ทำงานในตอนแรก โดยไม่ได้ปรึกษาหารือกัน
- ถ้าไม่มีการปรึกษาหารือกันในการทำงานกลุ่มในชั้นที่ 2 นักเรียนคิดว่างานของกลุ่มจะเป็นอย่างไร
- นักเรียนคิดว่าถ้าไม่มีคนแสดงความคิดเห็นจะทำให้งานของกลุ่มเป็นอย่างไร
- กลุ่มที่ทำงานเสร็จก่อนเพื่อนมีวิธีการทำงานอย่างไร
- กลุ่มที่ทำงานเสร็จช้าหรือไม่เสร็จมีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไร
- นักเรียนคิดว่าองค์ประกอบที่จะทำให้ทำงานกลุ่มสำเร็จควรมีอะไรบ้าง

4.4 ขั้นประยุกต์ใช้ ครูนำการอภิปรายดังนี้

- นักเรียนในคณะสมาชิกครบครวซึ่งเป็นสังคมหนึ่ง ควรปฏิบัติอย่างไร เพื่อให้ครบครวมีความสุข
- สังคมที่เป็นสุขควรบิบัติกันอย่างไร
- นักเรียนคิดว่าควรปรับปรุงกิจกรรมในการทำงานกลุ่มครั้งนี้ อย่งไรบ้าง

5. การประเมินผล

5.1 ก้านเนื้อหา

- จากการตอบคำถาม
- จากผลงานของนักเรียน

5.2 ก้านความสัมพันธ์

- ปฏิสัมพันธ์ระหว่างงานร่วมกัน
- จากการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์

5.3 ก้านการประยุกต์ใช้

- จากการบอกวิธีในการปฏิบัติตนของนักเรียน
- จากข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกระบวนการในการทำงานกลุ่ม

6. สื่อการเรียนรู้

6.1 เกม "สร้างสังคม"

- จำนวนสมาชิก กลุ่มละ 5 คน แต่ละกลุ่มมีอาสาสมัครเป็นผู้สังเกตการณ์กลุ่มละ 1 คน เวลา 15 นาที

อุปกรณ์

- กระดาษวากเขียนเท่ากับจำนวนคนในกลุ่ม
- กระดาษวากเขียนแผ่นใหญ่กลุ่มละ 1 แผ่น
- ดินสอสีกกลุ่มละ 1 กดอก

กติกา

- ขั้นที่ 1 ให้นักเรียนต่างคนต่างวาดภาพสังคมที่นักเรียนต้องการจะเป็นภาพอะไรก็ได้ที่มีในสังคม พร้อมกับคำอธิบายประกอบภาพโดยห้ามปรึกษา ห้ามดู หรือแจกเปลี่ยนกันดู
- ขั้นที่ 2 ให้นักเรียนช่วยกันวาดภาพสังคมที่กลุ่มของนักเรียนต้องการเพียงภาพเดียว โดยไม่ให้รู้กันกับภาพของสมาชิกคนใดในกลุ่มที่วาดไปแล้ว

6.2 แบบสังเกตการณ์สำหรับผู้สังเกตการณ์

ใบสังเกตการณ์กลุ่มที่ .....

1. มีการปรึกษาหารือกันภายในกลุ่มหรือไม่ .....
2. ในกลุ่มมีการโต้เถียงกันหรือไม่ .....
3. ผู้ที่มีส่วนช่วยให้งานของกลุ่มสำเร็จมากที่สุดคือ .....
4. คนที่ไม่ร่วมงานคือ .....
5. กลุ่มนี้มีปัญหาในการทำงานหรือไม่ ..... สมาชิกของกลุ่มมีวิธีการใน
การแก้ปัญหา คือ .....
6. ข้อเสนอแนะในการทำงานของกลุ่มนี้ คือ .....

แผนการสอนที่ 2
"การรวมกันเข้าเป็นสังคม"

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เวลา 50 นาที

1. ความมุ่งหมาย

1.1 ด้านเนื้อหา นักเรียนจะสามารถ

1.1.1 บอกสาเหตุที่ทำให้มนุษย์มาอยู่รวมกันเป็นสังคมได้

1.1.2 อธิบายความหมายของสังคมโดยทั่วไปได้

1.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์ นักเรียนจะสามารถ

1.2.1 ทำงานและการแก้ปัญหาารวมกันได้

1.2.2 ร่วมมือกันในการทำงานได้

1.2.3 ฝึกการแสดงความคิดเห็นในกลุ่ม

1.3 ด้านการประยุกต์ใช้ นักเรียนจะสามารถ

1.3.1 เสนอแนะลักษณะของคนที่ยังคงต้องการได้

1.3.2 เสนอแนะวิธีปรับปรุงการทำงานกลุ่มได้

2. ความคิดรวบยอด - มนุษย์ต้องการอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขนั้น สมาชิกในสังคมที่มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน

3. เนื้อหา
- สังคมหมายถึง กลุ่มคนที่อยู่รวมกันแดนหรือบริเวณเดียวกันมีความสัมพันธ์ติดต่อกันมาเป็นระยะเวลาอันพอสมควร
  - ในสังคมไทยประชากร 80 เปอร์เซ็นต์อาศัยอยู่ในชนบทและประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีรายได้ไม่แน่นอนจึงเป็นประชากรกลุ่มที่ต้องได้รับความช่วยเหลือมากที่สุด

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1 ขั้นนำ

- ครูถามนักเรียนว่ามีอาชีพอะไรบ้างในสังคม ให้นักเรียนช่วยกันตอบเท่าที่นักเรียนรู้จัก
- ครูถามนักเรียนว่าอาชีพเหล่านั้นช่วยเหลือสังคมได้อย่างไร
- ครูสรุปว่าทุกอาชีพมีส่วนช่วยเหลือกันเพื่อบำบัดความต้องการของกันและกัน
- ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มละ 5 คน แต่ละกลุ่มมีผู้สังเกตการณ์ 1 คน

4.2 ขั้นปฏิบัติการกิจกรรม

- ครูบอกนักเรียนว่าจะให้ทุกคนสวมบทบาทเป็นบุคคลในอาชีพต่าง ๆ ให้นักเรียนแสดงให้สมจริง
- ครูแจกใบสั่งงานเพื่อให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติ เรื่อง "ที่นาของนางมา" (ใบสั่งงานเรื่องนี้อยู่ข้อ 6.1 สื่อการเรียนรู้ การแสดงบทบาทสมมติ เรื่องที่นาของนางมา)
- ผู้สังเกตการณ์รายงานผลการปฏิบัติงานของแต่ละกลุ่ม

4.3 ขั้นวิเคราะห์ หลังจากการเสนอผลงานของนักเรียนแล้ว ครูนำการวิเคราะห์โดยใช้คำถามต่อไปนี้

ก. คำนึงเนื้อหา

- นางมาประกอบอาชีพอะไร คนที่ประกอบอาชีพเช่นเดียวกับนางมามีมากหรือไม่ในประเทศของเรา
- นักเรียนคิดว่าทำไมทุกคนจึงมาอยู่รวมกันที่หมู่บ้านนี้
- ให้นักเรียนช่วยกันสนธิฐานถึงสาเหตุของการมาอยู่รวมกันในสังคมของคน
- เมื่อมีแก่มารวมกันอยู่เราจะเรียกว่าเป็นสังคมได้หรือไม่
- ถ้าไม่ใช่สังคมควรประกอบไปด้วยอะไรอีก
- ให้นักเรียนช่วยกันให้ความหมายของคำว่าสังคม

ข. คำนมนุษย์สัมพันธ์

- นักเรียนรู้สึกอย่างไรเมื่อเพื่อนมอบหมายงานให้ทำ
- ถ้าไม่มีการร่วมมือกันจะทำให้งานเป็นอย่างไร
- นักเรียนรู้สึกอย่างไรเมื่อได้รับคำสั่งให้แสดงบทบาทร่วมกัน
- กลุ่มที่ทำงานเสร็จก่อนมีวิธีการทำงานอย่างไร
- มีองค์ประกอบอะไรบ้างที่จะช่วยให้การทำงานของนักเรียนสำเร็จลงได้
- กลุ่มที่ทำงานไม่เสร็จมีปัญหาหรืออุปสรรคอะไร

4.4 ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ ครุฑนำการอภิปรายดังนี้

- สังคมที่มีความสุขน่าจะเป็นสังคมอย่างไร
- นักเรียนคิดว่ามีวิธีที่จะปรับปรุงการทำงานของกลุ่มให้ดีขึ้นอย่างไร

5. การประเมินผล

5.1 ด้านเนื้อหา

- จากการตอบคำถาม
- จากการแสดงบทบาทสมมุติ

5.2 คำนมนุษย์สัมพันธ์

- ปฏิสัมพันธ์ขณะทำงานร่วมกัน
- จากการให้ความร่วมมือในการอภิปรายและการแสดงความคิดเห็น

5.3 ด้านการประยุกต์ใช้

- จากการบอกถึงลักษณะของสังคมที่มีความสุข
- จากการให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกระบวนการในการทำงานกลุ่ม

6. สื่อการเรียน

๔.๑ บทบาทสมมุติเรื่อง "ที่นาของนางมา"

เวลา 20 นาที

ผู้สังเกตการณ์ 1 คน ผู้แสดง 5 คน

- คำอธิบาย 1. ให้ผู้สังเกตการณ์รับส่งงาน และแบบ ทึกการสังเกตการณ์จากครู
2. เมื่อแต่ละกลุ่มทำงานเสร็จแล้วให้ผู้สังเกตการณ์รายงานผลการทำงาน
ของกลุ่ม

ใบสั่งงาน

เหตุการณ์ ที่บ้านของกำนันแห่งหนึ่งในหมู่บ้านหนองหมาวัว มีการโต้เถียงกัน
เพื่อแก้ไขปัญหาการเป็นเจ้าของที่ดินกันระหว่างนางมา และคุณนาย
จะอ่อน โดยมีกำนันเป็นผู้ไกล่เกลี่ย มีเพ้าโสตายเป็นผู้ที่อยู่ข้าง
นางมา และนางมาเชิญให้มาร่วมในการไกล่เกลี่ยครั้งนี้ด้วย
มีชาวบ้านคือ ทิดจ้อย เป็นผู้รับเชิญมาฟังและคอยสอดแทรกแสดง
ความคิดเห็นด้วย ให้นักเรียนสังเกตบทบาทให้เข้ากับเหตุการณ์ให้
สมจริงที่สุดภายในเวลา 10 นาที

บทที่ 1 สมมุติให้นักเรียนเป็นนางมา ซึ่งเป็นคนยากจนประจำหมู่บ้าน
หนองหมาวัว นางมามีที่นา 20 ไร่ อยู่ติดกับถนนใหญ่ซึ่งเป็นถนน
ที่เชื่อมระหว่างหมู่บ้านกับจังหวัด ที่นาของนางถึงคู่ใจคน
หลายคนเพราะนอกจากจะอยู่ติดกับถนนใหญ่แล้วยังอยู่ติดกับ
โรงงานทำแป้งมันอีกด้วย มีผู้มาขอซื้อหลายรายแต่นางไม่ยอมขาย
มีอยู่คราวหนึ่งคนในครอบครัวของนางล้มป่วยลง นางจึงไปยืมเงิน
คุณนายจะอ่อนเศรษฐีใหญ่ของหมู่บ้าน โดยนำที่ดินไปขายฝากไว้
กับคุณนายจะอ่อน เมื่อถึงกำหนดนัดหมายนางไม่มีเงินชดใช้
คุณนายจะอ่อนจึงทำการยึดที่นานางมาโดยไปทำพิธีในการ
ครอบครองที่ดินกับทางอำเภอ

บทที่ 2

สมมติให้นักเรียนเป็นคุณนายอะออน เศรษฐีเงินกู้ซึ่งมักเรียกเก็บดอกเบี้ยแพงจากชาวบ้าน คุณนายเป็นคนใจบุญสุนทาน ซึ่งชาวบ้านรู้อยู่ทั่วไปว่านางชอบไปทำบุญที่วัดอยู่เสมอ และนอกจากนั้นยังหมั้นทำกฐินทุกปี บริจาคเงินให้วัดอยู่เสมอเป็นจำนวนมากอยู่ จนเป็นที่เกรงใจของพระเณรโดยทั่วไป วันนี้คุณนายได้เดินทางไปฟ้องกำนันเรื่องนางมาไม่ยอมออกจากที่ ๆ นางยึดมาจากนางมา

บทที่ 3

สมมติให้นักเรียนเป็นกำนันโตเป็นเจ้าหน้าที่ทางการประจำหมู่บ้าน เขาเป็นคนที่เคร่งครัดต่อหน้าที่ เขาเคยช่วยเหลือคุณนายอะออนในทุกเรื่องที่นางมาขอความช่วยเหลือ เพราะคุณนายเคยออกทุนซื้อโรงสีข้าวให้กำนันก่อน นอกจากนี้คุณนายมาฟ้องเขาจึงไปเรียกนางมา

บทที่ 4

เผ่าโศคาย ผู้อาวุโสประจำหมู่บ้าน เป็นคนแก่ที่คนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านให้ความนับถือว่าเป็นคนรักความยุติธรรมมีความฉลาดรอบรู้ในด้านการปกครองตามแบบดั้งเดิมของอีสานสามารถพูดคำขวัญเปรียบเทียบกับสิ่งต่าง ๆ ได้ เช่น "คันเจ้าได้ชี้ช้างกางร่มเป็นพญา อย่าสืบลายชีควายคอนกล้า" ซึ่งแปลว่า ถ้าได้ดิบได้ดีแล้วอย่าลืมนึกบุญคุณ จั่วนี้ เป็นคัน วันนี้นางมาได้มาเชิญเผ่าโศคายให้ไปที่บ้านกำนันควย ซึ่งแกล้งไปด้วยความยินดีและเต็มใจ

บทที่ 5

ทิดจ้อย ทิดที่สีกออกจากวัดมาแล้วหลายปี เป็นคนที่ชอบความสนุกสนานรื่นเริง ชอบดื่มเหล้าและเล่นการพนัน เขาชอบมาที่บ้านกำนันบอย เพราะที่บ้านกำนันมีการขายเหล้าและบางทีก็มีวงไฟอยู่ที่บ้านกำนันควย วันนี้เขามาที่บ้านกำนันเหมือนอย่างที่เคยมา เลยพบกับเหตุการณ์ดังกล่าว เขาจึงเกรงเข้าไปรบกวน

6.2 แบบบันทึกการสังเกตการณ์ กลุ่มที่ .....

1. เมื่อรับใบสั่งงานแล้ว สมาชิกมีปัญหาอะไรหรือไม่ .....
ปัญหานั้นคือ .. . .
2. สมาชิกแก้ปัญหานั้นอย่างไร ....
3. มีการโต้เถียงกันหรือไม่ ....
4. ก่อนการแสดงบทบาทมีการปรึกษาหารือกันก่อนหรือไม่ ....
5. คนที่แสดงบทบาทสมจริงมากที่สุดคือ ....
6. คนที่แสดงบทบาทได้ไม่สมจริงแยกก่อน ....
7. ท่านคิดว่าการทำงานของกลุ่มนี้เป็นอย่างไร ... .
8. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำงานของกลุ่มนี้คือ ....

แผนการสอนที่ 3
"กฎเกณฑ์ของสังคม"

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เวลา 50 นาที

-
1. ความมุ่งหมาย
    - 1.1 คำนึงเนื้อหา นักเรียนจะสามารถ
      - 1.1.1 แยกได้ว่า กฎเกณฑ์ที่นักเรียนพบในชีวิตประจำวันเป็นระเบียบ มารยาท ขนบธรรมเนียมประเพณีหรือกฎหมาย
      - 1.1.2 บอกกฎเกณฑ์ที่นักเรียนพบในชีวิตประจำวันได้
    - 1.2 คำนึงมนุษย์สัมพันธ์ นักเรียนจะสามารถ
      - 1.2.1 ฝึกต่อความต้องการและความรู้สึกของผู้อื่น
      - 1.2.2 สื่อความหมายได้อย่างถูกต้อง
      - 1.2.3 แสดงความคิดเห็นในกลุ่มได้
    - 1.3 คำนึงการประยุกต์ใช้ นักเรียนจะสามารถ
      - เขียนแบบบันทึกการปฏิบัติตามกฎระเบียบโรงเรียนของนักเรียนได้
      - บอกได้ว่าการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคมให้ผลดีหรือผลเสียอย่างไร
      - ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกระบวนการในการทำงานกลุ่มได้
  2. ความคิดรวบยอด
    - สังคมทุกสังคมต้องมีกฎเกณฑ์เพื่อช่วยในการจัดระเบียบให้เกิดขึ้น
  3. เนื้อหา
    - กฎเกณฑ์ คือสิ่งที่ควบคุมให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และทำให้สังคมมนุษย์เจริญก้าวหน้า กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่พบเห็นได้ในปัจจุบันสามารถจำแนกออกได้เป็นกฎเกณฑ์ที่เป็นมารยาท

- ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปกรรม กฎหมาย กฎเกณฑ์บางชนิด จะมีบทลงโทษผู้ฝ่าฝืนไว้ เช่น ระเบียบโรงเรียน และกฎหมาย เป็นต้น ส่วนกฎเกณฑ์อื่นถ้ามีผู้ละเมิดมักจะได้รับการประณามจากสังคม เช่น ศิลปกรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1 ขั้นนำ

- ครูให้นักเรียนช่วยกันบอกวาระเบียบของโรงเรียนเรามีอะไรบ้าง
- ครูบันทึกคำตอบของนักเรียนลงบนกระดานดำ
- ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมา กลุ่มละ 1 คน

4.2 ขั้นปฏิบัติกิจกรรม

- ครูอธิบายกติกาการเล่น เกมโดยครูบอกนักเรียนว่าจะให้เล่นเกมการต่อภาพ ซึ่งผู้ที่จะเห็นภาพนี้คือ ตัวแทนของกลุ่มนักเรียนเท่านั้น แต่ละกลุ่มจะต่อภาพโดยไม่มีการพูดคุยกัน แต่มีสิทธิถามตัวแทนกลุ่มเมื่อต่อภาพเสร็จแล้วว่าภาพที่ต่อเสร็จนั้นถูกต้องหรือไม่
- ครูนำตัวแทนของแต่ละกลุ่มมาดูภาพนอกห้องเรียน
- ให้ตัวแทนกลุ่มนำอุปกรณ์ไปแจกให้สมาชิกของกลุ่ม
- นักเรียนแต่ละกลุ่มเริ่มทำงานตามกติกาในขั้นแรก
- ขั้นที่สอง ครูให้สมาชิกในแต่ละกลุ่มช่วยกันทำงานโดยอนุญาตให้พูดคุยกันได้

4.3 ขั้นวิเคราะห์

เมื่อนักเรียนเล่นเกมเสร็จแล้วครูนำการวิเคราะห์ โดยใช้คำถามต่อไปนี้

ก. ด้านเนื้อหา

- จากชิ้นส่วนที่นักเรียนก่อ มีข้อความที่แสดงถึงอะไรบ้าง
(ระเบียบ)
(มารยาท)
(ขนบธรรมเนียมประเพณี)
(ศีลธรรม)
(กฎหมาย)
- ข้อความทั้ง 5 ประการนี้ หมายถึงอะไรในสังคม
- นอกจากกฎเกณฑ์ที่ปรากฏในชิ้นส่วนมีกฎเกณฑ์อะไรอีกบ้างที่นักเรียนพบในชีวิตประจำวัน

ข. ด้านมนุษยสัมพันธ์

- ในการทำงานทั้งสองชั้นก่อนมีตอนไหนที่นักเรียนชอบ
- การทำงานที่เด็กก่อนลงมือทำงานควรทำเช่นไร
- การไม่ปรึกษากันก่อนทำงานจะทำให้การทำงานมีปัญหาหรือไม่
- การสื่อความหมายเช่นไร จะทำให้นักเรียนเข้าใจได้มากที่สุด
- กลุ่มที่ทำงานเสร็จก่อนมีวิธีในการทำงานอย่างไร
- กลุ่มที่ทำงานเสร็จช้ามีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไร

4.4 ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ ครูนำการอภิปรายโดยใช้คำถามต่อไปนี้

- นักเรียนคิดว่าทำไมในทุกสังคมต้องมีกฎเกณฑ์
- การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคมทำให้เกิดผลดีหรือผลเสียอย่างไร
- ในชั่วโมงนี้นักเรียนมีข้อเสนอแนะในการทำงานกลุ่มอย่างไร

5. การประเมินผล

5.1 ด้านเนื้อหา

- จากการตอบคำถาม

5.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์

- ปฏิสัมพันธ์ขณะทำงานกลุ่ม
- จากการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็น

5.3 ด้านการประยุกต์ใช้

- จากการให้ข้อคิดเรื่องการมีกฎเกณฑ์ของสังคม
- จากการบอกถึงผลถึงผลเสียของการมีกฎเกณฑ์ของสังคม
- จากข้อคิดในการปรับปรุงกระบวนการทำงานกลุ่ม

6. สื่อการเรียนรู้

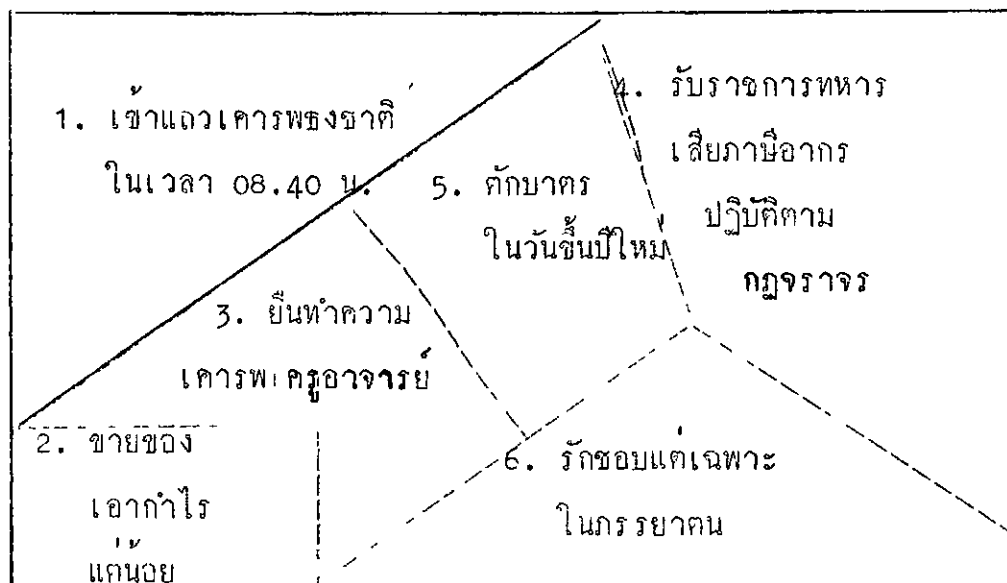
6.1 เกมการต่อภาพกฎเกณฑ์ของสังคม

จุดมุ่งหมาย

- ฝึกให้มีความไวต่อความต้องการและความรู้สึกของผู้อื่น
- ให้เห็นความสำคัญของการสื่อความหมาย

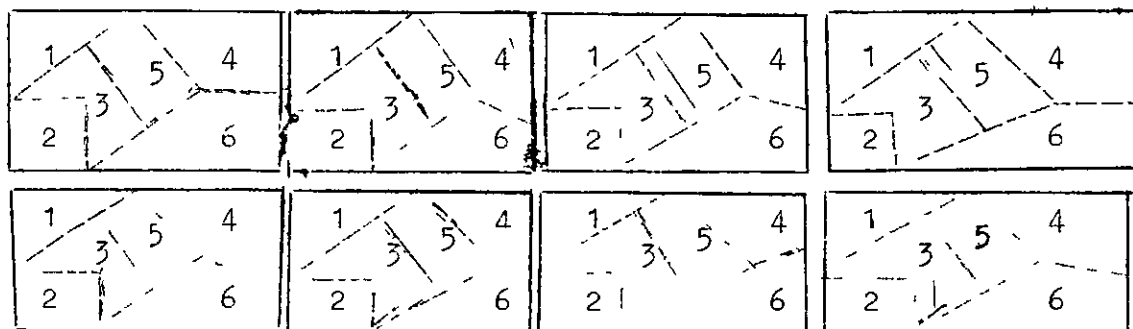
ผู้เล่น กลุ่มละ 5 คน

อุปกรณ์ 1. ภาพสำหรับให้ตัวแทนของทุกกลุ่มดู

1. เข้าแถวเคารพธงชาติในเวลา 08.40 น.
2. ข่ายของเอากำไร แค้นอย
3. ยืนทำความเคารพครู อาจารย์
4. รับราชการทหาร เสียภาษี ปฏิบัติตามกฎหมาย กฏจราจร
5. ตักบาตรในวันขึ้นปีใหม่
6. รักชอบแต่เฉพาะภรรยาคน

2. ภาพที่ตัดเป็นชิ้นส่วนตามรอยขีดสำหรับทุกกลุ่ม

คำอธิบาย

1. ครูให้นักเรียนตัวแทนกลุ่ม กลุ่มละ 1 คน มาดูภาพนอกห้องเรียน
2. ครูให้ตัวแทนกลุ่มที่มาดูภาพนำชิ้นส่วนไปแจกให้กลุ่มของตัวเอง และให้แต่ละกลุ่มทำงานตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นแรก จากชิ้นส่วนที่แจกให้ ให้นักเรียนต่อเป็นภาพ ๆ หนึ่งโดยห้ามไม่ให้มีการพูดคุยกัน แต่สามารถถามตัวแทนกลุ่ม เมื่อทำงานเสร็จแล้วว่าภาพที่ตอนนั้นถูกหรือผิด กลุ่มที่ทำงานเสร็จแล้วและต่อภาพได้ถูกต้องให้ตัวแทนกลุ่มรีบยกมือขึ้น กลุ่มที่ทำงานเสร็จก่อนจะเป็นผู้ชนะ

ขั้นที่สอง ครูให้นักเรียนต่อภาพเดิมโดยอนุญาตให้พูดคุยปรึกษารื้อกันได้

แผนการสอนที่ 4

"สถาบันในสังคม"

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เวลา 50 นาที

1. ความมุ่งหมาย

1.1 ด้านเนื้อหา นักเรียนจะสามารถ

1.1.1 อธิบายความหมายของคำว่าสถาบันได้

1.1.2 บอกชื่อสถาบันที่มีอยู่ในสังคมไทยได้

1.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์ นักเรียนจะสามารถ

1.2.1 เคารพปัญหาและหาทางในการแก้ปัญหาร่วมกัน

1.2.2 ร่วมมือกันในการทำงาน

1.2.3 สื่อความหมายได้อย่างถูกต้องวิธี

1.3 ด้านการประยุกต์ นักเรียนจะสามารถ

1.3.1 ให้ข้อเสนอแนะถึงวิธีการที่จะรักษาสถาบันต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมไทยได้

1.3.2 เสนอแนะวิธีการปรับการทำงานกลุ่มในชั่วโมงนี้ได้

2. ความคิดรวบยอด

- สถาบันในสังคมไทยมีหลายสถาบัน เป็นสิ่งที่คำจูนสังคมให้ดำรงอยู่ได้ เราควรรักษาสถาบันที่มีอยู่ในสังคมไทยไว้

3. เนื้อหา

สถาบันคือ การดำเนินการที่ไ้วางแผนเป็นระเบียบ และมีความมั่นคงถาวร เพื่ออุดมการณ์ร่วมกัน และมีเครื่องมือเครื่องหมายต่าง ๆ เป็นสัญลักษณ์เฉพาะตัว สถาบันที่มีในสังคมไทยได้แก่

- สถาบันครอบครัว
- สถาบันการศึกษา
- สถาบันชาติ
- สถาบันศาสนา
- สถาบันพระมหากษัตริย์

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1 ขั้นนำ

- กรู้นำภาพพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันมาให้นักเรียนชม
- ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นถึงความสำคัญของการมีพระมหากษัตริย์
- กรูพูดถึงความสำคัญของการมีพระมหากษัตริย์ เช่น เป็นประมุข เป็นศูนย์รวมจิตใจ เป็นมิ่งขวัญ และที่สำคัญคือ การเป็นสถาบันที่เก่าแก่คู่กับความเป็นไทยมาเป็นเวลานาน
- ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มละ 5 คน แต่ละกลุ่มมีผู้สังเกตการณ์ 1 คน

4.2 ขั้นปฏิบัติกิจกรรม

- ครูนำบัตรคำที่เขียนความหมายของคำว่าสถาบันติดไว้บนกระดานดำ
- นักเรียนช่วยกันอภิปรายความหมายของคำว่าสถาบัน
- ครูให้เวลานักเรียน 10 นาที ในการเล่นเกมการกันหาชิ้นส่วน (รายละเอียดของเกม อยู่ในสื่อการเรียนรู้ข้อ 6.1)

4.3 ขั้นวิเคราะห์

- กรูนำการวิเคราะห์โดยใช้คำถามต่อไปนี้

ก. คำนเนื่อหา

- จากชิ้นส่วนที่นักเรียนเล่นเกมสัทำให้ทราบว่าในสังคมไทยประกอบด้วยสถาบันอะไรบ้าง
- มีสิ่งใดบ้างที่ประกอบกันเป็นสถาบันครอบครัว
- มีสิ่งใดบ้างที่ประกอบกันเป็นสถาบันการศึกษา
- มีสิ่งใดบ้างที่ประกอบกันเป็นสถาบันชาติ
- มีสิ่งใดบ้างที่ประกอบกันเป็นสถาบันศาสนา
- มีสิ่งใดบ้างที่ประกอบกันเป็นสถาบันพระมหากษัตริย์

ข. คำนมณยสัมพันธ์

- ในการทำงานนักเรียนได้พบปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไรบ้าง
- นักเรียนได้แก้ปัญหานั้นอย่างไร
- สมาชิกของกลุ่มให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีหรือไม่
- คนที่ไม่ให้ความร่วมมือมีเหตุผลอย่างไร
- ถ้าทุกคนไม่ให้ความร่วมมือจะทำให้การทำงานเป็นอย่างไ
- กลุ่มที่ทำงานเสร็จก่อนมีวิธีในการทำงานอย่างไร
- กลุ่มที่ทำงานเสร็จช้าหรือไม่เสร็จมีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไร

4.4 ขั้นตอนการประยุกต์ใช้

- เราจะรักษาสถาบันต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมไทยไว้ได้อย่างไร
- มีข้อเสนอแนะอะไรบ้างในการปรับปรุงการทำงานกลุ่มในชั่วโมงนี้

5. การประเมินผล

5.1 คำนเนื่อหา

- จากการตอบคำถาม

5.2 คำนมนุษย์สัมพันธ์

- ปฏิสัมพันธ์ขณะทำงานกลุ่ม
- การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็น

5.3 คำนการประยุกต์ใช้

- จากข้อเสนอแนะถึงวิธีการในการรักษาสถาบัน
- จากข้อเสนอแนะถึงวิธีการปรับปรุงการทำงานกลุ่ม

6. สื่อการเรียน

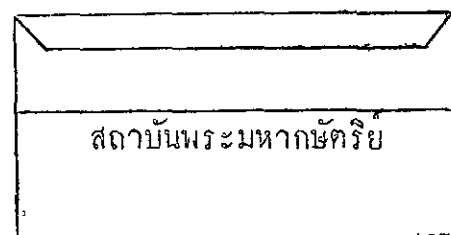
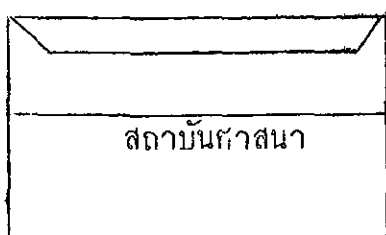
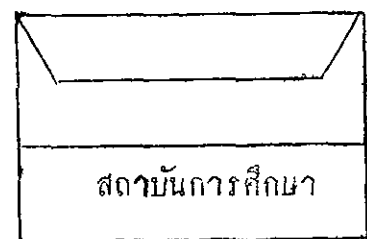
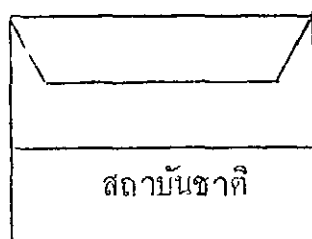
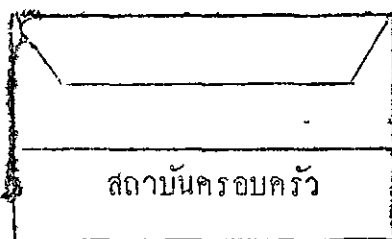
6.1 เกมส์ "การค้นหาชิ้นส่วน"

จุดมุ่งหมาย

- ฝึกการแก้ปัญหาาร่วมกัน
- ฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม
- ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ผู้เล่น กลุ่มละ 5 คน แต่ละกลุ่มมีผู้สังเกตการณ์ 1 คน

อุปกรณ์ ก. ของเปล่าที่เขียนชื่อสถาบันต่าง ๆ ในสังคมไทยลงบนหน้าของ
จำนวน 5 ของ ดังตัวอย่าง

ข. ชิ้นส่วนที่เขียนให้สัมพันธ์กับความหมายของสถาบันที่ปรากฏอยู่บนหน้าของ
 ค้างข้อ ก. จำนวน 25 ชิ้นส่วน

มีรัฐบาลปกครองประชาชน
 กวาระเบียบกฎหมาย

9. สมาชิกอยู่ในบ้านเดียวกัน

20. มีนักเรียน มีตึก

มีธงชาติเป็นสัญลักษณ์

10. มีบ้านเป็นสัญลักษณ์

21. มีผู้ประกาศสั่งสอน

มีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์
 ของตนเอง

11. เป็นสถาบันที่เก่าแก่สถาบันหนึ่ง
 ที่ประชาชนให้ความเคารพ

22. มีผู้ศรัทธาปฏิบัติตาม

เป็นที่ยอมรับของชาติอื่น ๆ
 มาเป็นเวลานาน

12. มีศัพทราชาศัพท์

23. มีผู้สืบต่อกำถาม

มีเป้าหมายในการปกครอง
 เพื่อประโยชน์สุขของ
 ประชาชนส่วนใหญ่

13. ประกอบกรณียกิจเพื่อประชาชน

24. มีสัญลักษณ์เป็นรูปปั้น

มีสมาชิกประมาณ 6 - 8 คน

14. มีหลักฐานอ้างอิงทาง
 ประวัติศาสตร์

25. มีพิธีกรรมที่มีผู้ปฏิบัติ
 ต่อกันมา

มีสมาชิกทุกคนทำงานร่วมกัน

15. เป็นศูนย์รวมน้ำใจของคน
 ทั้งชาติ

16. โรงเรียนเคหะอุดม

17. มีครู นักเรียน

ผลิตสมาชิกให้กับสังคม

18. มีหลักสูตร

19. มีระเบียบการปกครอง

คำอธิบาย

- ผู้สังเกตการณ์นำอุปกรณ์ตามข้อ ก. และ ข. แจกให้นักเรียน
ทุกกลุ่ม
- ภายใน 10 นาที ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเลือกเอาชิ้นส่วนที่ครู
แจกให้ไปใส่ลงในซอง โดยให้ข้อความในชิ้นส่วนสัมพันธ์กับคำ
ที่ปรากฏบนหน้าของกลุ่มที่ทำงานเสร็จก่อนและถูกต้องจะเป็น
ผู้ชนะ

6.2 แบบบันทึกการสังเกตการณ์

- การทำงานของกลุ่ม ..... .
1. เมื่อเริ่มต้นการทำงานกลุ่มนี้มีปัญหา คือ .....
.....
.....
  2. ผู้ที่มีส่วนช่วยแก้ปัญหามากที่สุด คือ .....
.....
  3. ผู้ที่มีส่วนช่วยแก้ปัญหามากที่สุด คือ .. .. .
  4. กลุ่มนี้มีวิธีในการทำงาน คือ .....
.....
  5. ข้อเสนอแนะในการทำงานของกลุ่มนี้ . ....
.....

แผนการสอนที่ 5

"ครอบครัวไทย"

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เวลา 50 นาที

1. ความมุ่งหมาย

1.1 คำนึงเนื้อหา นักเรียนจะสามารถ

1.1.1 อธิบายลักษณะของครอบครัวไทยโดยทั่วไปได้

1.1.2 บอกลักษณะเด่นของครอบครัวไทยได้

1.2 คำนึงคุณสมบัติ นักเรียนจะสามารถ

1.2.1 ฝึกการเป็นผู้นำและสมาชิกที่ดีของกลุ่ม

1.2.2 ฝึกการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

1.2.3 แบ่งงานกันทำในกลุ่มได้

1.2.4 ปรึกษาหารือและการแสดงความคิดเห็นในขณะทำงานกลุ่ม

1.3 การประยุกต์ใช้ นักเรียนจะสามารถ

1.3.1 บอกสิ่งที่ทุกคนในครอบครัวพึงปฏิบัติต่อกันได้

1.3.2 ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการทำงานของกลุ่มได้

2. ความคิดรวบยอด

ครอบครัวไทยเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดของสังคมไทย เพราะเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่เลี้ยงดูและอบรมประชากรให้เป็นสมาชิกที่ดีและมีคุณค่าในสังคมไทย

3. เนื้อหา

ครอบครัวไทยในสมัยแต่ก่อนเป็นครอบครัวขยาย คือ ครอบครัวที่มีมากกว่า 1 ครอบครัวอยู่ในบ้านเดียวกัน แต่ปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น คือ มีเพียงครอบครัวเดี่ยวและมีสมาชิก 6 คน ลักษณะเด่นของครอบครัวไทย คือ

- มีความรักใคร่และช่วยเหลือกันในระหว่างสมาชิกของครอบครัว
- เด็ก ๆ จะเป็นศูนย์กลางความรักใคร่ของครอบครัว

- ภายในครอบครัวจะมีการให้ความเคารพ ถาบันลำดับอาวุโส

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1 ขั้นนำ

- ครูให้นักเรียนดูภาพครอบครัวแล้วถามนักเรียนว่า
ครอบครัวประกอบควยใครบ้าง ครอบครัวทำหน้าที่อะไรให้
กับสังคมบ้าง
- ครูอธิบายลักษณะของครอบครัว 2ประเภท คือ ครอบครัวเดี่ยว
และครอบครัวขยาย

4.2 ขั้นปฏิบัติกิจกรรม

- ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน แต่ละกลุ่มมี
ผู้สังเกตการณ์ 1 คน
- ครูให้แต่ละกลุ่มแสดงละครใบ้ เรื่อง "ครอบครัวของจ้อย"
ตามใบส่งงานที่ครูแจกให้โดยให้ปรึกษากันก่อน 5 นาที
(ใบส่งงานเรื่อง "ครอบครัวของจ้อย" อยู่ในสื่อการเรียน
ข้อ 6.1)
- แต่ละกลุ่มเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

4.3 ขั้นวิเคราะห์

- เมื่อนักเรียนแต่ละกลุ่มเสนอผลงานแล้วครูนำการวิเคราะห์
โดยใช้คำถามต่อไปนี้คือ

ก. ด้านเนื้อหา

- จากการแสดงนักเรียนเห็นว่าครอบครัวนี้ได้ช่วยเหลือกันหรือไม่
- เขาได้ช่วยเหลือกันอย่างไร
- ใครคือผู้ที่ควรจะได้รับ การเคารพสูงสุดในครอบครัวนี้
- ครอบครัวไทยมีลักษณะเด่นอย่างไร (ครูและนักเรียนช่วยกัน
สรุปลงบนกระดาน)

ข. ค่านมนุษย์สัมพันธ์

- มุ่งองค์ประกอบอะไรบ้างที่นักเรียนคิดว่าช่วยให้การแสดงของนักเรียนสำเร็จลง
- ถ้าไม่ได้รับความร่วมมือจะทำให้การทำงานของนักเรียนเป็นอย่างไร
- แต่ละกลุ่มมีสมาชิกที่มีลักษณะเป็นผู้นำหรือไม่
- ลักษณะของผู้นำที่ดีควรเป็นอย่างไร
- บทบาทของสมาชิกที่จะทำให้การทำงานกลุ่มเป็นไปด้วยดีควรเป็นอย่างไร
- การทำงานครั้งนี้มีการแบ่งหน้าที่ให้สมาชิกได้อย่างเหมาะสมหรือไม่
- นักเรียนถืออะไรเป็นหลักในการแบ่งหน้าที่
- กลุ่มที่คิดว่าแสดงได้ไม่ดีมีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไร

4.4 ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ ครูนำการอภิปรายโดยใช้คำถามต่อไปนี้

- นักเรียนคิดว่าตัวเองเป็นสมาชิกที่ช่วยให้กลุ่มทำงานเป็นไปด้วยดีหรือจัดขวางการทำงานของกลุ่ม
- สมาชิกในครอบครัวยังควรปฏิบัติตนอย่างไร เพื่อช่วยให้ครอบครัวมีความสุข
- นักเรียนมีข้อเสนอแนะสำหรับการทำงานในครั้งต่อไปอย่างไร

5. การประเมินผล

5.1 ค่านเนื้อหา

- จากการตอบคำถาม

5.2 ค่านความสัมพันธ์

- ปฏิสัมพันธ์ขณะทำงานร่วมกัน
- จากการให้ความร่วมมือในการอภิปรายและแสดงความคิดเห็น

5.3 ด้านการประยุกต์ใช้

- จากการตอบคำถาม
- จากการเสนอข้อคิดในการทำกิจกรรม

6. สื่อการเรียนรู้

6.1 บทละครใบ้เรื่อง "ครอบครัวของจ้อย"

จาก ท้องนาในหมู่บ้านของนักเรียน
 ตัวละคร พ่อ แม่ ลูกชาย และหลาน
 พ่อ รับบทาตไถนา
 แม่ รับบทาตหาคับข้าว และค่านา
 ลูกสาว ทำกับข้าวและเลี้ยงลูกและค่านา
 ลูกชาย จักกอกมกฟ่อนกล้า และหาบฟ่อนกล้ามายังที่ค่านา
 หลาน เพิ่งหัดเดิน เดินไปล้มไป

ให้นักเรียนแสดงให้สมจริงที่สุดจนผู้ชมสามารถรู้ว่าใครรับบทาตอะไรภายในเวลา 2 นาที

6.2 แบบบันทึกการสังเกตการณ์

การทำงานของกลุ่มที่ .....

1. ในกลุ่มมีการปรึกษาตรงตามเวลาที่กำหนดให้หรือไม่ .....
2. ผู้แสดงบทาตได้สมจริงมากที่สุด คือ .....
3. ผู้มีส่วนช่วยงานของกลุ่มสำเร็จมากที่สุด คือ .....
4. เมื่อได้รับใบสั่งงานสมาชิกมีปัญหาหรือไม่ ... ..
5. สมาชิกแก้ปัญหานั้นอย่างไร .....
6. การแบ่งงานให้สมาชิกของกลุ่มเหมาะสมหรือไม่ .....
7. เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมอย่างไร . ....
8. ท่านคิดว่าการแสดงของกลุ่มนี้เป็นอย่างไร .....
9. ข้อเสนอแนะ คือ .. ....

แผนการสอนที่ 6
"การปกครองของไทย"

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เวลา 50 นาที

1. ความมุ่งหมาย

1.1 ด้านเนื้อหา นักเรียนจะสามารถ

1.1.1 สามารถบอกลักษณะการปกครองของไทยได้

1.1.2 สามารถบอกได้ว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยได้อย่างน้อย 3 ประการ คือ การเลือกตั้ง การเสนอข้อคิดเห็น การประพาศติคนเป็นพลเมืองดี

1.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์ นักเรียนจะสามารถ

1.2.1 วางแผนในการทำงานได้

1.2.2 ปรึกษาหารือร่วมกันในการทำงานได้

1.2.3 ให้ความร่วมมือในการทำงานกับผู้อื่นได้

1.3 ด้านการประยุกต์ใช้ นักเรียนจะสามารถ

1.3.1 บอกผลดีของการมีผู้แทนราษฎรได้

1.3.2 เสนอแนะการปรับปรุงกิจกรรมในชั่วโมงนี้ได้

2. ความคิดรวบยอด

- ประเทศไทยมีการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการปกครองได้หลายทาง

3. เนื้อหา

ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงในการปกครองประเทศ และมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขโดยอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ การปกครองระบอบนี้เป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน หมายความว่ารัฐหรือผู้ที่ขึ้นมาปกครองประเทศจะต้องจัดการให้ทุกคนมีสิทธิและความเสมอภาคได้เท่าเทียมกัน เป็นต้น

4. การดำเนินการกิจกรรม

4.1 ขั้นนำ

- ครูถามนักเรียนว่าประเทศของเราปกครองด้วยระบอบอะไร
- ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปความหมายของคำว่าประชาธิปไตยลงบนกระดาน

4.2 ขั้นปฏิบัติกิจกรรม

- ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 6 คน โดยให้แต่ละกลุ่มมีผู้สังเกตการณ์ 1 คน
- ครูสมมุติให้แต่ละกลุ่มเป็นพรรคการเมืองพรรคหนึ่ง ซึ่งกำลังจะส่งสมาชิกคนหนึ่งลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้นักเรียนช่วยกันวางแผนเพื่อให้ผู้สมัครซึ่งอยู่ในพรรคของนักเรียนได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยการช่วยกันเขียนคำโฆษณาลงในกระดาษที่ครูแจกให้
- นักเรียนแต่ละกลุ่มเสนอผลงานความสำคัญขั้นตอนดังนี้
  1. บอกชื่อพรรคที่กลุ่มของนักเรียนตั้ง
  2. บอกเหตุผลที่ถึงชื่อพรรคเช่นนั้น
  3. แดงนโยบายของพรรคให้นักเรียนให้ชั้นเรียนทราบ
  4. นำใบโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งไปติดไว้บนบอร์ดหน้าชั้นเรียน

4.3 ขั้นวิเคราะห์ เมื่อนักเรียนแต่ละกลุ่มเสนอผลงานแล้ว ครูนำการวิเคราะห์โดยใช้คำถามต่อไปนี้

ก. คำนึงเนื้อหา

- ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนของแต่ละกลุ่มนักเรียนคิดว่ามีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะเป็นผู้แทนราษฎรหรือไม่อย่างไร
- นักเรียนคิดว่าคุณสมบัติเหมาะสมที่จะเป็นผู้แทนราษฎรควรจะมีอะไรบ้าง

- นักเรียนคิดว่าเราเลือกผู้แทนราษฎรไปทำไม
- นอกจากการเลือกตั้งแล้ว นักเรียนคิดว่าเรามีส่วนร่วมในการปกครองประเทศตามระบอบประชาธิปไตยด้วยวิธีการอย่างไรอีก

ข. คำนมณุษย์สัมพันธ์

- นักเรียนได้ผลงานทั้งหมดมาด้วยวิธีใด
- ถ้าไม่มีการปรึกษาหารือจะทำให้การทำงานครั้งนี้ประสบผลสำเร็จหรือไม่
- ก่อนการทำงานแต่ละกลุ่มมีการวางแผนการในการทำงานครั้งนี้หรือไม่
- แต่ละกลุ่มได้รับความร่วมมือจากสมาชิกเป็นอย่างใดหรือไม่
- ถ้าไม่ได้รับความร่วมมือจะทำให้การทำงานเป็นอย่างใด
- กลุ่มที่ทำงานเสร็จเร็วมีวิธีในการทำงานอย่างไร
- กลุ่มที่เสร็จช้ามีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไร

4.4 ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ กรุณาการอภิปรายดังนี้

- ถ้านักเรียนมีสิทธิในการเลือกผู้แทนนักเรียนจะมีหลักการเลือกอย่างไร
- นักเรียนคิดว่าผู้แทนราษฎรมีประโยชน์อย่างไร
- การทำกิจกรรมกลุ่มในชั่วโมงนี้มีข้อบกพร่องอย่างไรบ้าง
- นักเรียนคิดว่าจะปรับปรุงข้อบกพร่องนั้นได้อย่างไร

5. การประเมินผล

5.1 คำนเนื่อหา

- จากผลงานของนักเรียน
- จากการตอบคำถาม

5.2 คำนมนุษย์สัมพันธ์

- ปฏิสัมพันธ์ขณะทำงานกลุ่ม
- จากการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และเสนอข้อคิดเห็น

5.3 คำนการประยุกต์ใช้

- จากการสรุปหลักการเลือกผู้แทนราษฎรและประโยชน์ของผู้แทนราษฎร
- จากข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการทํากิจกรรมกลุ่ม

6. สื่อการเรียน

6.1 เกม "การสร้างพรรคการเมือง"

จุดมุ่งหมาย

- ให้นักเรียนรู้จักแก้ปัญหาาร่วมกัน
- ฝึกให้รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
- ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

จำนวนสมาชิก กลุ่มละ 6 คน แต่ละกลุ่มมีอาสาสมัครเป็นผู้สังเกตการณ์

1 คน

อุปกรณ์ กระดาษโปสเตอร์แผ่นใหญ่กลุ่มละ 1 แผ่น

กติกา สมมุติให้กลุ่มของนักเรียนเป็นพรรคการเมืองพรรคหนึ่ง ภายในเวลา 15 นาที ให้แต่ละกลุ่มทำงานดังนี้

- ตั้งชื่อพรรคการเมืองให้กลุ่มตัวเอง
- บอกเหตุผลที่ตั้งชื่อพรรคเช่นนั้น
- วางนโยบายของพรรคของนักเรียน
- คัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

1 คน ภายในพรรคของนักเรียนแล้วเขียนคำโฆษณาสนับสนุนเขาลงในกระดาษโปสเตอร์ที่ครูแจกให้

6.2 แบบบันทึกการสังเกตการณ์

การทำงานของกลุ่มที่ ..... .

1. ในการปรึกษาหารือกันภายในกลุ่มมีการโต้เถียงกันหรือไม่ .....
  2. ผู้ที่มีเหตุผลประกอบมากที่สุด คือ .....
  3. ผู้ที่มีลักษณะก้าวร้าวมากที่สุด คือ .....
  4. ผู้ที่ไม่พูดแสดงความคิดเห็นเลย คือ .....
  5. ข้อเสนอแนะในการทำงานของกลุ่มนี้ คือ .....
- .....

แผนการสอนที่ 7
"การนับถือศาสนาของคนไทย"

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เวลา 50 นาที

1. ความมุ่งหมาย

1.1 ด้านเนื้อหา นักเรียนจะสามารถ

1.1.1 บอกศาสนาที่คนไทยเรานับถือได้อย่างน้อย 4 ศาสนา

1.1.2 ให้ความเห็นเกี่ยวกับการนับถือศาสนาของคนไทยได้

1.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์

1.2.1 ทำงานร่วมกันได้

1.2.2 แสดงความคิดเห็นและปรึกษาหารือกันในการทำงาน

1.3 ด้านการประพฤติปฏิบัติ

1.3.1 เสนอแนวทางในการปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับคำสอนของพุทธศาสนาได้

1.3.2 เสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงข้อบกพร่องในการทำงานกลุ่มได้

2. ความคิดรวบยอด

- พุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีคนนับถือมากที่สุดในประเทศไทย เป็นศาสนาที่สอนให้คนเชื่อมั่นในข้อเท็จจริงที่สามารถพิสูจน์ได้

3. เนื้อหา

ประเทศไทยมีพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ มีองค์พระประมุขของประเทศคือนับถือพุทธศาสนาตามกฎหมาย แต่พระองค์ก็ทรงอนุบำรุงศาสนาอื่น ๆ ด้วย คนไทยส่วนใหญ่ก็นับถือศาสนาใด ๆ ก็ได้ นอกจากศาสนาพุทธ เช่น คริสต์ พราหมณ์ อิสลาม เป็นต้น

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1 ขั้นนำ

- ครูให้นักเรียนช่วยกันบอกคำสอนของศาสนาพุทธเท่าที่นักเรียนได้ศึกษามา

- ครูศึกษาสัญลักษณ์ของศาสนาต่าง ๆ บนกระดานดำ และสรุปให้นักเรียนฟังว่าเป็นภาพสัญลักษณ์ของศาสนาอะไร
- ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มละ 5 คน แต่ละกลุ่มมีผู้สังเกตการณ์ 1 คน

4.2 ขั้นปฏิบัติ

- ครูให้นักเรียนเล่นเกมต่อภาพสัญลักษณ์ของศาสนา (เกมต่อภาพสัญลักษณ์ของศาสนาอยู่ในข้อ 6.1 สื่อการเรียน)
- นักเรียนเสนอผลงาน

4.3 ขั้นวิเคราะห์

- หลังจากให้นักเรียนทำงานเสร็จแล้วครูนำการวิเคราะห์โดยใช้คำถามต่อไปนี้

ก. ด้านเนื้อหา

- กลุ่มที่ต่อภาพเสร็จก่อนกลุ่มอื่นเป็นสัญลักษณ์ของศาสนาอะไร
- กลุ่มอื่น ๆ ต่อเสร็จแล้วเป็นภาพสัญลักษณ์ของศาสนาอะไรบ้าง
- นักเรียนคิดว่าศาสนาอะไรที่มีคนนับถือมากที่สุดในประเทศไทย
- ศาสนาอะไรที่คนไทยนับถือมากที่สุด
- คำสอนของพุทธศาสนาเป็นข้อเท็จจริงที่สามารถพิสูจน์ได้หรือไม่
- ให้นักเรียนช่วยกันยกตัวอย่างคำสอนของพุทธศาสนาที่นักเรียนคิดว่าเป็นจริงและสามารถพิสูจน์ได้

ข. ด้านมนุษยสัมพันธ์

- นักเรียนชอบกระบวนการทำงานในขั้นแรกหรือขั้นที่สอง
- ให้นักเรียนให้เหตุผลประกอบการชอบหรือไม่ชอบ
- กลุ่มที่ทำงานเสร็จก่อนมีวิธีการในการทำงานอย่างไร
- กลุ่มที่เสร็จช้ามีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไร

- ถ้าการทำงานไม่มีการปรึกษาหารือกันจะทำงานเป็นอย่างไร
- ถ้าทุกคนไม่ให้ความร่วมมือจะทำให้การทำงานเป็นอย่างไร

4.4 ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้

ครูนำการอภิปรายโดยใช้คำถามต่อไปนี้

- นักเรียนคิดว่าเราควรปฏิบัติตนอย่างไร เพื่อให้สอดคล้องกับคำสอนของพุทธศาสนาที่เรานับถือนอยู่
- นักเรียนมีข้อเสนอแนะอะไรบ้างที่จะทำให้การทำงานกลุ่มเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

5. การประเมินผล

5.1 ด้านเนื้อหา

- จากการตอบคำถาม

5.2 ด้านความสัมพันธ์

- ปฏิสัมพันธ์ขณะทำงานกลุ่ม
- การมีส่วนร่วมในการอภิปรายและแสดงความคิดเห็น

5.3 ด้านการประยุกต์ใช้

- จากข้อเสนอแนะในการปฏิบัติตนตามคำสอนของพุทธศาสนา
- จากข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มในชั่วโมงนี้

6. สื่อการเรียนรู้

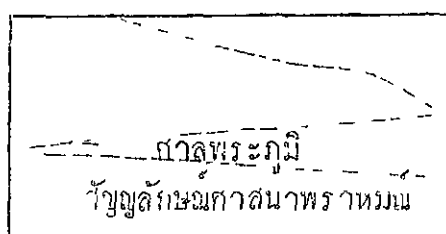
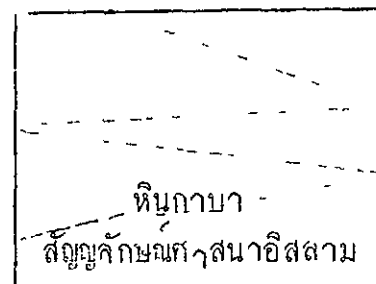
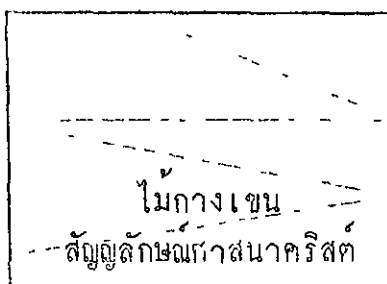
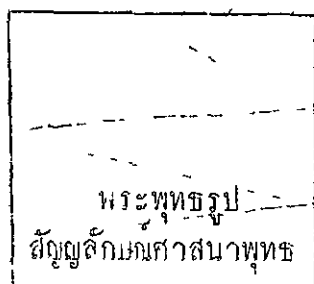
6.1 เกมการถอดภาพสัญลักษณ์ของศาสนา

จุดมุ่งหมาย

- ให้เห็นความสำคัญของการร่วมมือกัน
- เห็นความสำคัญของการปรึกษาหารือ
- ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

สมาชิก กลุ่มละ 6 คน แต่ละกลุ่มมีผู้สังเกตการณ์ 1 คน

อุปกรณ์ ภาพของสัญลักษณ์ศักดิ์สิทธิ์ส่วนใต้ของกางตัวอย่าง

คำอธิบาย นำชิ้นส่วนที่ตัดแล้วใส่ลงในช่อง แล้วแจกให้แต่ละกลุ่ม กลุ่มละ 1 ของ
ทุกคนในกลุ่มจะได้รับชิ้นส่วนของภาพ คนละ 3 - 4 ชิ้น

กติกา

- ขั้นที่ 1 ให้ทุกคนต่อภาพสัญลักษณ์ของศาสนาโดยไม่มีการปรึกษารื้อกัน
กลุ่มที่ทำงานเสร็จก่อนและมีภาพวางไว้ข้างหน้าอย่างเรียบร้อย
ให้ยกมือขึ้น
- ขั้นที่ 2 ให้ทุกคนช่วยกันต่อภาพโดยมีการปรึกษารื้อกันได้ กลุ่มที่ทำ
เสร็จก่อนให้ยกมือขึ้น

6.2 แบบบันทึกการสังเกตการณ์

การทำงานของกลุ่มที่ ... ..

1. เมื่อครูสั่งให้ทำงานสมาชิกแสดงอาการอย่างไร .....
2. ขณะทำงานมีการปรึกษาหารือกันหรือไม่ .....
3. ก่อนการทำงานมีการวางแผนกันก่อนหรือไม่ .....
4. ผู้ที่มีลักษณะเป็นผู้นำของกลุ่มนี้ คือ .....
5. คนที่แสดงความคิดเห็นมากที่สุด คือ .....
- คนที่ไม่แสดงความคิดเห็นเลย คือ .....
6. ในขณะที่ทำงานมีคนที่ย้ายมาแสดงความคิดเห็นแต่เพื่อนไม่ยอมรับฟังเลย คือ .....
- ....
7. วิธีการทำงานของกลุ่ม มีดังนี้ .....
- ข้าพเจ้าอยากเสนอแนะว่า .. ..

แผนการสอนที่ 8
"ชนบทธรรมนิยมประเพณี"

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เวลา 50 นาที

1. ความมุ่งหมาย

1.1 ด้านเนื้อหา นักเรียนจะสามารถ

1.1.1 อธิบายความหมายของคำว่าชนบทธรรมนิยมประเพณีได้

1.1.2 บรรยายภาพให้สอดคล้องกับประเพณีที่พบเห็นได้

1.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์ นักเรียนจะสามารถ

1.2.1 ฝึกให้เห็นความสำคัญของการปรึกษาหารือและการแสดงความคิดเห็น

1.2.2 วางแผนการในการทำงานร่วมกันได้

1.2.3 ฝึกให้รู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของกลุ่ม

1.3 ด้านสรุปและประยุกต์ใช้ นักเรียนจะสามารถ

1.3.1 เสนอแนะวิธีที่จะรักษาชนบทธรรมนิยมประเพณีของไทยได้

1.3.2 ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกระบวนการในการทำงานของกลุ่มได้

2. ความคิดรวบยอด

- ชนบทธรรมนิยมประเพณีไทยมีหลายชนิดเป็นสิ่งแสดงออกซึ่งความเป็นไทย เราควรซำรงรักษาไว้

3. เนื้อหา

ชนบทธรรมนิยมประเพณี หมายถึง ความประเพณีที่ชนกลุ่มหนึ่งนิยมปฏิบัติ เป็นแบบแผนสืบต่อกันมา ชนบทธรรมนิยมประเพณีของไทยมีทั้งปฏิบัติกันในระดับชาติและปฏิบัติในท้องถิ่น ประเพณีบางอย่างอาจสูญหายไป เพราะไม่มีผู้ปฏิบัติหรือรับเอาอารยธรรมของชาติอื่นมาประเพณีปฏิบัติ จนกลายเป็นประเพณีใหม่ได้

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1 ขั้นนำ

- ครูให้นักเรียนคู่สไลด์ชุดขนบธรรมเนียมประเพณีของไทย
- ครูให้นักเรียนช่วยกันอภิปรายถึงความสำคัญของประเพณีที่นักเรียนได้พบ จากการได้ชมสไลด์ เช่น มารยาทไทย ประเพณีการบวชนาค เป็นต้น

4.2 ขั้นปฏิบัติ

- ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มละ 6 คน แต่ละกลุ่มมีผู้สังเกตการณ์ 1 คน
- ครูแจกภาพที่เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยให้นักเรียนภาพละกลุ่มแล้วให้แต่ละกลุ่มช่วยกันทำงาน ดังนี้
  1. ตั้งชื่อภาพ
  2. บอกเหตุผลที่ตั้งชื่อภาพเช่นนั้น
  3. บรรยายภาพนั้นให้สอดคล้องกับความรู้สึกรู้สึกที่แท้จริงของนักเรียนที่มีต่อภาพนั้น

4.3 ขั้นวิเคราะห์ ครูนำการอภิปรายโดยใช้คำถามต่อไปนี้

ก. คำนึงเนื้อหา

- ภาพที่นักเรียนบรรยายทุกกลุ่มเป็นภาพที่เกี่ยวกับอะไรบ้าง
- ประเพณีใดบ้างที่ปฏิบัติกันทั้งชาติ
- ประเพณีใดบ้างที่ปฏิบัติกันเฉพาะในท้องถิ่นของเรา
- ประเพณีใดบ้างที่เรารับเอาจากชาติที่เจริญแล้วมาปฏิบัติ
- ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปความหมายของคำว่าขนบธรรมเนียมประเพณี

ข. คำนมนุษยสัมพันธ์

- ก่อนการทำงานนักเรียนได้มีการวางแผนการทำงานหรือไม่
- การทำงานกลุ่มครั้งนี้จำเป็นต้องมีการวางแผนการทำงานหรือไม่
- การทำงานที่ไม่มีแผนจะทำให้งานเป็นอย่างไร
- ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือไม่
- ถ้าไม่มีการแสดงความคิดเห็นจะทำให้งานเป็นอย่างไร
- กลุ่มที่ทำงานเสร็จก่อนมีวิธีในการทำงานอย่างไร
- กลุ่มที่ทำงานเสร็จช้ามีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไร

4.4 ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้

ครูนำการอภิปรายโดยใช้คำถามต่อไปนี้

- นักเรียนคิดว่าเราควรจะมีวิธีการอย่างไรในการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยไว้
- นักเรียนมีข้อเสนอแนะอะไรบ้างในการปรับปรุงการทำกิจกรรมกลุ่มในครั้งนี้

5. การประเมินผล

5.1 คำนเนื้อหา

- จากผลงานของนักเรียน
- จากการตอบคำถาม

5.2 คำนมนุษยสัมพันธ์

- ปฏิสัมพันธ์ขณะทำงานกลุ่ม
- การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และตอบคำถาม

5.3 ก้า๑การประยุก๑ใช้

- จากข้อเสนอน๑ถึงวิธีการในการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีไทย
- จากข้อเสนอน๑ในการปรับปรุงกิจกรรมกระบวนการในการทำงานกลุ่ม

6. สื่อการเรียน

6.1 เกมการบรรยายภาพ

จุดมุ่งหมาย

- ฝึกให้นักเรียนรู้จักใช้เหตุผล
- ใ้มีโอกา๑แสดงความคิดเห็น
- ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

จำนวนสมาชิก กลุ่มละ 6 คน แต่ละกลุ่มมีอาสาสมัครเป็นผู้นำสังเกตการณ์
กลุ่มละ 1 คน

อุปกรณ์

- ก. รูปภาพที่เกี่ยวกับประเพณีต่าง ๆ
การบวชนาค การเคารพพู่อาว๑ใส่ วันสงกรานต์ การเข้๑บ้องไฟ
- ข. กระดาษขาวสำหรับทุกกลุ่ม

กติกา

1. ภายในเวลา 10 นาที ใ้ให้นักเรียนปรึกษากันเพื่อให้ได้คำตอบต่อไปนี้คือ
  - ถึ๑งชื่อภาพที่กรู๑คิดไว้บนกระดาษคำ
  - นอกเหตุผลที่ถึ๑งชื่อภาพเช่นนั้น
  - บรรยายภาพนั้นตามความรู้สึกของนักเรียน
2. กลุ่มที่ทำงานเสร็จก่อนใ้รีบเขียนงานที่เก๑ิดจากข้อตกลงของนักเรียนลงในกระดาษขาวแล้วนำไปติดไว้ใ้ภาพที่กรู๑คิดไว้

6.2 สไลด์ชุด ประเพณีไทย เช่น มารยาทไทย ประเพณีการบวชนาค

6.3 แบบบันทึกสำหรับผู้สังเกตการณ์

แบบบันทึกการสังเกตการณ์ประกอบแผนการสอนที่ ๘

ใบสังเกตการณ์ที่ .....

1. มีการปรึกษาหารือกันภายในกลุ่มหรือไม่ .....
2. ในกลุ่มมีการโต้เถียงกันหรือไม่ . . . . .
3. ผู้ที่มีส่วนช่วยให้งานของกลุ่มสำเร็จมากที่สุด คือ .....
4. คนที่ไม่ร่วมงาน คือ .....
5. กลุ่มนี้มีปัญหาในการทำงานหรือไม่ ... . สมาชิกของกลุ่มมีวิธีการ
ในการแก้ปัญหา คือ .....
6. ข้อเสนอแนะในการทำงานของกลุ่มนี้ .....

แผนการสอนที่ 9
"วัฒนธรรม"

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เวลา 50 นาที

1. ความมุ่งหมาย

- 1.1 กำนเนื้อหา นักเรียนจะสามารถบอกได้ว่า
  - 1.1.1 สิ่งใดเป็นวัฒนธรรมไทย
  - 1.1.2 อธิบายความหมายของคำว่าวัฒนธรรมได้
- 1.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์ นักเรียนจะสามารถ
  - 1.2.1 ฝึกความสามารถในการแก้ปัญหาร่วมกัน
  - 1.2.2 ฝึกการยอมรับทั้งความคิดเห็นของผู้อื่น
  - 1.2.3 แบ่งหน้าที่ในการทำงานได้
  - 1.2.4 วางแผนในการทำงานร่วมกันได้
- 1.3 ด้านการประยุกต์ใช้
  - 1.3.1 ให้ข้อเสนอแนะในการรักษาวัฒนธรรมไทยได้
  - 1.3.2 ให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงวิธีทำงานร่วมกันได้

2. ความคิดรวบยอด

- วัฒนธรรมคือ วิธีปฏิบัติที่แสดงถึงความเจริญ ความมีระเบียบของสังคมมนุษย์เรามีวัฒนธรรมที่ค้ำจุนหลายอย่างที่เราสร้างสมมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษที่ควรรักษาไว้

3. เนื้อหา

วัฒนธรรมคือ วิธีการดำเนินชีวิตของกลุ่มคนที่แสดงถึงความเจริญ
งอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ปัจจัยที่ก่อให้เกิด
วัฒนธรรมไทยได้แก่

- ขนบธรรมเนียมประเพณีแต่โบราณ
- พิธีกรรมและคำสอนในศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์
- อารยธรรมตะวันตกที่เข้ามาตั้งแต่รัชกาลที่ 4 และที่ 5 ของกรุงรัตนโกสินทร์

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1 ขั้นนำ

- ครูให้นักเรียนดูภาพวัฒนธรรมโดยครูแยกประเภทเป็น คติธรรม เนติธรรม วัตรธรรมและค่านิยมธรรม
- ครูถามนักเรียนว่าสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นหรือไม่
- ให้นักเรียนช่วยกันอภิปรายว่าสิ่งเหล่านี้ทำให้สังคมของมนุษย์เจริญงอกงามหรือเสื่อมลง

4.2 ขั้นปฏิบัติกิจกรรม

- ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ กลุ่มละ 6 คน แต่ละกลุ่มมีผู้สังเกตการณ์ 1 คน
- ครูศึกษาที่แสดงถึงความเป็นผู้มีวัฒนธรรมของสังคมไทย เช่น ภาพที่แสดงถึงการปกครอง การแต่งกาย ศิลปกรรม การก่อสร้าง และอื่น ๆ โดยครูศึกษาแสดงไว้บนกระดานดำ
- ให้นักเรียนช่วยกันค้นหาสิ่งที่เป็นวัฒนธรรมจากภาพ และบอกว่าเป็นวัฒนธรรมด้านใด
- นักเรียนกลุ่มที่ทำงานเสร็จก่อนให้นำผลงานไปติดแสดงไว้บนบอร์ดหน้าชั้นเรียน

4.3 ขั้นวิเคราะห์

- เมื่อนักเรียนเสนอผลงานแล้วครูนำการวิเคราะห์ โดยใช้คำถามต่อไปนี้

ก. ด้านเนื้อหา

- จากภาพสิ่งที่แสดงถึงวัฒนธรรมมีอะไรบ้าง
- สิ่งใดบ้างที่เป็นวัฒนธรรมไทย
- สิ่งใดบ้างที่เรารับเอามาจากสังคมอื่น
- ส่วนมากเรามักจะยอมรับเอาอารยธรรมของสังคมใด
- ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปความหมายของคำว่า "วัฒนธรรม"

ข. ด้านมนุษยสัมพันธ์

- ในการทำงานนักเรียนได้รับความร่วมมือจากทุกคนหรือไม่
- ถ้าทุกคนไม่ให้ความร่วมมือในการทำงานจะทำให้งานนั้นเป็นอย่างไร
- ความร่วมมือเป็นวัฒนธรรมทางด้านใด
- ในกลุ่มใดบ้างที่มีการวางแผนการทำงาน
- ถ้าไม่มีแผนในการทำงานจะทำให้งานเป็นอย่างไร
- ในกลุ่มมีการแบ่งงานกันทำหรือไม่
- การทำงานคนเดียวหรือไม่ว่างๆ
- กลุ่มที่ทำงานเสร็จก่อนมีวิธีในการทำงานอย่างไร
- กลุ่มที่ทำงานเสร็จช้ามีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไร

ค. ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้

ครูนำการอภิปรายโดยใช้คำถามต่อไปนี้

- มีวิธีการอย่างไรบ้างที่จะรักษาวัฒนธรรมที่งามของสังคมไทยไม่สูญหายไป
- การทำงานกลุ่มให้ใคร่ครวญวิธีในการทำงานอย่างไร

5. การประเมินผล

5.1 ก้านเนื้อหา

- จากการตอบคำถาม

5.2 ค่านมนุษย์สัมพันธ์

- ปฏิสัมพันธ์ขณะทำงานกลุ่ม
- การมีส่วนร่วมในการอภิปรายและแสดงความคิดเห็น

5.3 ก้านการประยุกต์ใช้

- จากข้อเสนอแนะถึงวิธีปฏิบัติในการรักษาวัฒนธรรมไทย
- ข้อเสนอแนะในการทำกิจกรรมกลุ่ม

6. สื่อการเรียน

6.1 เกม "ค้นหาวัฒนธรรม"

ผู้เล่น กลุ่มละ 6 คน แต่ละกลุ่มมีอาสาสมัครเป็นผู้สังเกตการณ์กลุ่มละ 1 คน

เวลา 10 นาที

อุปกรณ์

- รูปภาพที่แสดงถึงวัฒนธรรมสำหรับติดไว้บนกระดานหน้าชั้นเรียน
- กระดาษสำหรับเขียนกลุ่มละ 1 แผ่น

- กติกา

- ภายในเวลา 10 นาที ให้นักเรียนช่วยกันค้นหาสิ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมจากภาพ
- ให้นักเรียนช่วยกันบอกว่าวัฒนธรรมที่นักเรียนค้นพบเป็นวัฒนธรรมจากภาพ
- กลุ่มที่ทำงานเสร็จก่อนและค้นหาได้มากที่สุดให้ริบนำไปแสดงไว้บนบอร์ดหน้าชั้นเรียน

6.2 แบบบันทึกสำหรับผู้สังเกตการณ์

แบบบันทึกการสังเกตการณ์ประกอบแผนการสอนที่ ๑

ใบสังเกตการณ์กลุ่มที่ .....

1. มีการปรึกษาหารือกันภายในกลุ่มหรือไม่ .....
2. ในกลุ่มมีการโต้เถียงกันหรือไม่ .....
3. ผู้ที่มีส่วนช่วยในงานของกลุ่มสำเร็จมากที่สุดคือ .....
4. คนที่ไม่ร่วมงาน คือ .....
5. กลุ่มนี้มีปัญหาในการทำงานหรือไม่ ..... สมาชิกของกลุ่มมีวิธีการ
ในการแก้ปัญหา คือ ... ..
.....
6. ข้อเสนอแนะในการทำงานกลุ่มนี้ คือ ... ..
.....

แผนการสอนที่ 10
"อิทธิพลของศาสนาพราหมณ์"

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เวลา 50 นาที

---

1. ความมุ่งหมาย

1.1 คำนึงเนื้อหา นักเรียนจะสามารถ

1.1.1 บอกได้ว่าการปฏิบัติตนของคนไทยอย่างไรที่ได้รับอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์

1.1.2 สามารถจัดให้มีการอภิปรายและหาเหตุผลมาประกอบการอภิปรายได้

1.2 คำนึงมนุษยสัมพันธ์ นักเรียนจะสามารถ

1.2.1 อภิปรายและแสดงความคิดเห็นได้

1.2.2 วางแผนในการทำงาน

1.2.3 เห็นคุณค่าของการร่วมมือกัน

1.3 คำนึงการประยุกต์ใช้

1.3.1 สามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความเชื่อของศาสนาพราหมณ์กับการดำเนินชีวิตของคนไทย

1.3.2 ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกิจกรรมกลุ่มได้

2. ความคิดรวบยอด

- ศาสนาพราหมณ์ แพร่จากอินเดียเข้าสู่ดินแดนสุวรรณภูมิก่อนศาสนาพุทธ ประเพณีและพิธีกรรมของไทยหลายอย่างได้รับอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์

3. เนื้อหา

ศาสนาพราหมณ์ ได้แพร่จากอินเดียเข้าสู่ดินแดนสุวรรณภูมิตั้งแต่ก่อนพุทธกาล คติความเชื่อในเรื่องเทพเจ้าของศาสนาพราหมณ์มีอิทธิพลต่อความคิดของคนไทย ดังจะเห็นได้จากเทวรูปต่าง ๆ ที่คนไทยสร้างขึ้นหรือคนไทยทำสิ่งใดมักถูกอุทิศยาม ศาสนาพราหมณ์เชื่อว่าเทพเจ้า

ระดับสูง 3 องค์ที่เป็นที่นับถือกันมาก คือพระพรหม พระอิศวร และพระนารายณ์ ซึ่งเป็นที่รู้จักและนับถือในหมู่คนไทยเหมือนกัน ศาสนาพราหมณ์มีอิทธิพลต่อประเพณีในเทศกาลต่าง ๆ มากเหมือนกัน เช่น สงกรานต์ เทศกาลสารภี และเทศกาลลอยกระทง เป็นต้น

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1 ขั้นนำ

- ครูให้นักเรียนช่วยกันเล่ากับขั้นตอนของพิธีทำบุญเลี้ยงพระ
- ให้นักเรียนบอกว่าขั้นตอนใดได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาพราหมณ์
- สรุปเรื่องความเป็นมาของศาสนาพราหมณ์ตามเนื้อหา
- ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน แต่ละกลุ่มมีผู้สังเกตการณ์ 1 คน

4.2 ขั้นปฏิบัติกิจกรรม

- ครูให้นักเรียนในกลุ่มปรึกษาหารือกันในประเด็นปัญหาที่ครูตั้งขึ้นแล้ว ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกปากกลุ่มละ 1 คน เพื่อร่วมอภิปราย เรื่อง "ศาสนาพราหมณ์กับคนไทย" กับตัวแทนของกลุ่มอื่น ๆ หน้าชั้นเรียน (รายละเอียดอยู่ในสื่อการเรียน ข้อ 6.1)
- ให้ผู้สังเกตการณ์ของแต่ละกลุ่มออกมารับใบส่งงานจากครู

4.3 ขั้นวิเคราะห์ ครูนำการวิเคราะห์โดยใช้คำถามต่อไปนี้

ก. คำนึงเนื้อหา

- นักเรียนคิดว่ากลุ่มใดให้เหตุผลดีที่สุดว่าทำไมศาสนาพราหมณ์จึงมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยเพราะเหตุใด
- ขอให้นักเรียนช่วยกันสรุปว่าศาสนาพราหมณ์มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของคนไทยอย่างไรบ้าง
- ให้นักเรียนยกตัวอย่างในการดำเนินชีวิตของนักเรียนที่มีความเกี่ยวข้องกับศาสนาพราหมณ์

ข. ค่านมนุษย์สัมพันธ์

- นักเรียนรู้สึกอย่างไรเมื่อได้รับใบปลิวตั้งงาน
- นักเรียนมีปัญหอย่างไรบ้าง
- แต่ละกลุ่มมีวิธีการแก้ปัญหานั้นอย่างไร
- ในการอภิปรายมีการตั้งคำถาม ถามแล้วผู้ฟังฟังไม่เข้าใจมีหรือไม่
- มีคำตอบที่ผู้ฟังฟังแล้วไม่เข้าใจหรือไม่
- นักเรียนคิดว่าการพูดที่ดีควรมีลักษณะอย่างไร
- ในการทำงานนักเรียนได้รับความร่วมมือจากสมาชิกทุกคนในกลุ่มหรือไม่
- ถ้าไม่ได้รับความร่วมมือจากสมาชิกของกลุ่มจะทำให้งานของกลุ่มเป็นอย่างไร
- ทุกคนควรมีส่วนแสดงความคิดเห็นหรือไม่
- ในการทำงานมีผู้ถูกขาคในการแสดงความคิดเห็นหรือไม่ นักเรียนคิดว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น
- ความคิดเห็นที่ดีควรมีลักษณะอย่างไร

4.4 ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ ครูนำการอภิปรายโดยใช้คำถามต่อไปนี้

- นักเรียนคิดว่าเราจะนำเอาความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ไปประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์กับชีวิตประจำวันของเราได้อย่างไร
- ข้อคิดสำหรับการทำกิจกรรมกลุ่มในชั่วโมงนี้มีอะไรบ้าง

5. การประเมินผล

5.1 คำนเนื่อหา

- จากการตอบคำถาม
- จากการอภิปราย

5.2 ค่านมนุษย์สัมพันธ์

- ปฏิสัมพันธ์ขณะทำงานกลุ่ม
- การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็น

5.3 ค่านการประยุกต์ใช้

- จากการแสดงความคิดเห็นเรื่องการนำเอาความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันของนักเรียน

6. สื่อการเรียนรู้

6.1 ใบสั่งงาน

ใบสั่งงานประกอบแผนการสอนที่ 10

1. ให้นักเรียนปริกษาหารือกันเพื่อตอบประเด็นปัญหาต่อไปนี้
  - ก. นักเรียนคิดว่าทำไมศาสนาพราหมณ์จึงเข้ามามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนไทย
  - ข. การดำเนินชีวิตของคนไทยอย่างไรที่ได้รับอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์
  - ค. นักเรียนคิดว่าความเชื่อของศาสนาพราหมณ์มีว่าอย่างไร
  - ง. การที่เรายอมรับเอาพิธีกรรมของศาสนาพราหมณ์มาปฏิบัติเป็นสิ่งที่สมควรหรือไม่ อย่างไร
2. ให้นักเรียนใช้เวลาในการอภิปรายกลุ่ม 10 นาที
3. ให้นักเรียนใช้เวลาในการอภิปรายกลุ่มละ 1 คน เพื่อร่วมถกการอภิปรายหน้าชั้นเรียนเรื่อง "ศาสนาพราหมณ์กับคนไทย" ตามประเด็นปัญหาที่นักเรียนได้ปรึกษากันในกลุ่ม
4. ถ้ามีปัญหาจากผู้ฟังถามผู้อภิปรายคนใด ถ้าตอบไม่ได้ให้ปรึกษากลุ่มเพื่อตอบปัญหาคงกล่าวได้

6.2 แบบบันทึกการสังเกตการณ์

การทํางานของกลุ่มที่ . . . . .

1. ผู้ที่มีส่วนช่วยให้การทํางานของกลุ่มสำเร็จมากที่สุด คือ . . . . .
2. ผู้ที่แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลมากที่สุด คือ . . . . .
3. ผู้ที่มีลักษณะการรวบ คือ . . . . .
4. กลุ่มนี้มีวิธีในการทํางาน คือ . . . . .
 . . . . .
 . . . . .
5. ข้อตกลงของกลุ่มนี้ข้าพเจ้า (เห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วย) เพราะ . . . . .
 . . . . . ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกระบวนการ
 ทํางานของกลุ่มนี้ คือ . . . . .
 . . . . .

แผนการสอนที่ 11
การรับอารยธรรมของจีน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เวลา 60 นาที

1. ความมุ่งหมาย

1.1 ด้านเนื้อหา นักเรียนจะสามารถ

1.1.1 อธิบายถึงการแพร่หลายของอารยธรรมจีนที่เข้ามาสู่ประเทศไทยได้

1.1.2 ยกตัวอย่างวัฒนธรรมที่ไทยได้รับมาจากจีน เช่น ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษา ศิลปกรรม การดำเนินชีวิต เป็นต้น

1.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์ นักเรียนจะสามารถ

1.2.1 แสดงความคิดเห็นในกลุ่มได้

1.2.2 ให้ความร่วมมือกันในการทำงานได้

1.2.3 ช่วยกันแก้ปัญหาของกลุ่มได้

1.2.4 ปรึกษาหารือกันในการทำงาน

1.2.5 ฝึกให้รู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

1.3 ด้านการประยุกต์ใช้ นักเรียนจะสามารถ

1.3.1 บอกได้ว่าการดำเนินชีวิตของคนจีนแบบใดที่เราควรยึดถือเป็นแบบอย่าง

1.3.2 เสนอแนะในการปรับปรุงกระบวนการทำงานกลุ่มได้

2. ความคิดรวบยอด

- ไทยและจีนเคยมีความสัมพันธ์กันมาเป็นเวลาช้านาน ส่วนมากเป็นความสัมพันธ์กันในด้านการค้าขาย ต่อมาคนจีนได้อพยพเข้ามาสู่ประเทศไทยเพราะหนีภัยสงคราม และความยากจนเข้ามายึดอาชีพ

ค้าขาย และมีความสุขบนแผ่นดินไทย การดำเนินชีวิตบางอย่างของคนจีน เช่น การประหยัด ความอดทน ขยัน เราควรยึดถือไว้เป็นแบบอย่าง

3. เนื้อหา

ไทยมีการติดต่อค้าขายกับจีนมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย เพราะปรากฏว่าเมื่อ พ.ศ. 1825 พระเจ้าหงวนลีโจวฮ่องเต้ แห่งอาณาจักรจีนได้ส่งทูตมาเจริญทางพระราชไมตรี กับพ่อขุนรามคำแหงแห่งกรุงสุโขทัย ไทยเราจึงรับอิทธิพลจากจีนโดยเฉพาะการทำด้วยขามสังคโลก เราทำเป็นสินค้าส่งออกขายยังประเทศใกล้เคียงโดยอาศัยเรือเดินทะเลของคนจีน การที่เราต้องอาศัยคนจีนในการเดินเรือนี้ ทำให้เราต้องนำเอาภาษาบางคำของจีนมาใช้ ปัจจุบันจึงมีคำภาษาจีนปะปนอยู่ในภาษาไทย นอกจากนี้เรายังได้รับอิทธิพลจากอารยธรรมจีนด้านอื่น ๆ อาทิ เช่น ความเชื่อ การค้าขาย ศิลปกรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ เป็นต้น

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1 ขั้นนา

- ครูถามนักเรียนว่าคนจีนในประเทศไทยเท่าที่นักเรียนพบเห็นส่วนใหญ่ประกอบอาชีพอะไร
- ให้นักเรียนดูแผนที่ทวีปเอเชียแล้วให้นักเรียนช่วยกันสันนิษฐานว่าคนจีนอพยพเข้าสู่ประเทศไทยโดยทางใดบ้าง ครูขออาสาสมัครไปชี้แผนที่
- ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 6 คน แต่ละกลุ่มมีอาสาสมัครเป็นผู้สังเกตการณ์ 1 คน

4.2 ขั้นปฏิบัติกิจกรรม

- นักเรียนแต่ละกลุ่มรับแผ่นปลิวส่งงานเพื่อทำงานร่วมกันโดยการอ่านจดหมายและร่วมกันแสดงความคิดเห็นในตอนท้าย(รายละเอียดอยู่ในสื่อการเรียนข้อ 6.1 จดหมายจากเมืองไทย)

- นักเรียนแต่ละกลุ่มเสนอผลงาน

4.3 ขั้นวิเคราะห์ หลังจากให้นักเรียนเสนอผลงานแล้วครูนำการวิเคราะห์โดยใช้คำถามต่อไปนี้

ก. ด้านเนื้อหา

- เจ้าแกลงเข้ามาเมืองไทยโดยทางใดนอกจากทางเรือ มีทางใดที่คนจีนจะอพยพเข้าสู่ประเทศไทยได้
- สิ่งที่คุณจีนนำเข้ามาเมื่ออพยพเข้ามาสู่ประเทศไทยสิ่งนั้นคืออะไร
- (ครูพยายามสรุปให้นักเรียนเห็นว่าสิ่งนั้นคือวัฒนธรรม)
- วัฒนธรรมของคนจีนที่นักเรียนรู้จักมีอะไรบ้าง
- ให้นักเรียนช่วยกันหาคำในภาษาจีนที่ใช้ปะปนอยู่ในภาษาไทย

ข. ด้านมนุษยสัมพันธ์

- เมื่ออ่านจดหมายจบลงแล้วนักเรียนมีปัญหาอะไรหรือไม่
- นักเรียนมีวิธีการแก้ปัญหานั้นอย่างไร
- นักเรียนในแต่ละกลุ่มได้รับความร่วมมือจากสมาชิกทุกคนในกลุ่มหรือไม่
- ถ้าสมาชิกในกลุ่มไม่ให้ความร่วมมือ นักเรียนคิดว่าจะทำให้การทำงานเป็นอย่างไร
- กลุ่มที่ทำงานเสร็จเร็วมีวิธีการทำงานอย่างไร
- กลุ่มที่ทำงานเสร็จช้าหรือไม่เสร็จมีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไรบ้าง

4.4 ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ ครูนำการอภิปรายโดยใช้คำถามดังนี้

- จากจดหมายที่นักเรียนได้อ่านนักเรียนคิดว่ามีการปฏิบัติตัวของคนจีนอย่างไรบ้างที่เราควรยึดถือเป็นแบบอย่าง
- ในช่วงนี้มีข้อเสนอแนะในการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกันอย่างไรบ้าง

5. การประเมินผล

5.1 ด้านเนื้อหา

- จากการตอบคำถาม
- จากผลงานของนักเรียน

5.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์

- ปฏิสัมพันธ์ขณะทำงานกลุ่ม
- การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็น

5.3 ด้านการประยุกต์ใช้

- จากการบอกแบบอย่างการดำเนินชีวิตที่ควรยึดถือ
- จากการเสนอข้อคิดเห็นในการปรับปรุงการทำงานกลุ่ม

6. สื่อการเรียน

6.1 บทเรียนปลายเปิดเรื่อง "จดหมายจากเมืองไทย"

บทเรียนปลายเปิดเรื่อง "จดหมายจากเมืองไทย" ประกอบแผนการสอนที่ 11

ใบสั่งงาน

คำสั่ง ให้นักเรียนอ่านจดหมายฉบับต่อไปนี้ แล้วช่วยกันแสดงความคิดเห็นลงในตอนท้าย

จดหมายจากเมืองไทย
ในคืนพระจันทร์ทรงายที่หน้าแก่ง
วันแข่งม้ง เดือน 1 ปีลิง

การะวะมายังอำมา

อ้าวจากเมืองจีนมาเป็นเวลานานแล้ว ตั้งแต่คืนวันหิมะตกในฤดูหนาวที่จริงแล้ว
อ้าวไม่อยากจากอากงอำมามาเลย แต่อ้าวอยากหนีให้พ้นจากภัยสงครามและความยากจนน้อ

ดังนั้น อี้วจึงสมัครมากับเรือไต้กงฮวด เมื่อ 50 ปีล่วงมาแล้ว และได้ลงเรือค้าขายมาจนถึงแผ่นดินเชียม อี้วจึงมีเพียงเสื้อผืนหมอนใบ เมื่อมาพบดินแดนที่มีพืชพันธุ์เขียวชอุ่ม เช่นแผ่นดินเชียมนี้ เลือดเนื้อในร่างกายของอี้วบอกให้อี้วรู้ว่าได้พามาเข้ามาสู่ดินแดนสวรรค์แล้ว

อี้วตกลงใจที่จะอยู่ในดินแดนนี้ เพราะอี้วติดใจหลายอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน้าตาที่อ่อนเยาว์แจ่มใสของชาวเมือง พวกเขาเป็นคนซื่อ ๆ ชอบยกย่องพวกเจ้านาย ไม่ชอบทำงานหนัก เพราะถือว่าเป็นงานของไพร่ เขาเคยกล่าวคำพังเพยให้อี้วฟังว่า "สิบพ่อค้าไม่เท่าหนึ่งพระยาเลี้ยง" ขอให้อากงแปลเป็นจีนเอาเองเถอะ และอี้วก็คงไม่มีโอกาสเป็นเจ้านาย เพราะอี้วเป็นคนจีน อี้วจึงสมัครเป็นจ้บักกงของที่ท่าเรือ จ้บักกงมาพอมีเงิน อี้วจึงหันมาหาแม่ค้าฮวยซาย ต่อจากนั้นจึงเปิดร้านขายกาแฟและชาของชาวจีน จึงมีเงินมากพอที่จะตั้งโรงสีรับสีข้าวเปลือกจากชาวนาเป็นโรงสีเล็ก ๆ แต่เดี๋ยวนี้อี้วได้ขยายเป็นโรงสีไฟขนาดใหญ่ ตอนนี้อี้วเป็นเจ้าแห่งโรงสีรับสีข้าวส่งออกนอกประเทศ กิจกรรมอี้วเจริญรุ่งเรือง มีเจ้านายของแผ่นดินเชียมหลายคนมารับเลี้ยงจากอี้วเสมอ

คนจีนในแผ่นดินเชียม (อ้อ เดิวนี่เขาเปลี่ยนเป็นไทยแลนด์) มีมากมายลูกหลานของเราได้รวมกลุ่มกันช่วยเหลือกันในด้านต่าง ๆ ค่อนข้างมาก โดยเฉพาะในด้านการค้า เราใช้ระบบกงสีกันให้เงินไปค้าขาย เรามีวัดของเราเอง เรามีฮวงซุ้ย ตลอดจนร้านขายกระดาษเงินกระดาษทองสำหรับประกอบพิธีงูเต็ก আহมยของอี้วโตเป็นหนุ่มเป็นสาวแล้ว อาต๋องอี้วหลายคนได้ร่ำเรียนถึงระดับมหาวิทยาลัย บางคนเรียนแพทย์ บางคนเรียนการค้าขาย นอกจากนี้ช่วยอี้วทำการค้า ทำให้อี้วมีความสุข อยากให้อาม้ามาอยู่กับเราคงทำให้อี้วมีความสุขมากยิ่งขึ้น ถ้าอาม้ามาได้จดหมายจากเมืองจีนมาบอกอี้วด้วยนะ อี้วจะส่งอีแปะไปให้เป็นค่าเดินทาง

ขอให้อาม้าเจริญสุข
เถ้าแกฮวด

เมื่อกลุ่มของข้าพเจ้าได้อ่านจดหมายฉบับนี้แล้ว ข้อคิดที่ได้จากการอ่านจดหมายฉบับนี้ของข้าพเจ้าคือ

1. . . . .
2. . . . .
3. . . . .
4. . . . .

6.2 แบบประเมินผลการปฏิบัติตนของนักเรียนประกอบแผนการสอนที่ 11

ในรอบสัปดาห์ที่ข้าพเจ้าได้ดำเนินชีวิต คือ

1. ข้าพเจ้าได้ช่วยเหลือครอบครัวของข้าพเจ้า คือ

ก. สิ่งที่ทำ . . . . .

. . . . .

. . . . .

ข. ผลที่ข้าพเจ้าคาดว่าจะได้รับ . . . . .

. . . . .

. . . . .

2. ข้าพเจ้าได้ช่วยเหลือผู้อื่น คือ

ก. สิ่งที่ทำ . . . . .

. . . . .

. . . . .

ข. ผลที่ข้าพเจ้าได้รับ .. . . .

. . . . .

. . . . .

3. งานที่ข้าพเจ้าทำในห้องเรียน คือ . . . . .

. . . . .

. . . . .

4. สัปดาห์นั้นข้าพเจ้ามีรายรับจาก .....

.....

.....

5. รายจ่ายของข้าพเจ้าในสัปดาห์นี้ คือ .....

.....

.....

6.3 แบบบันทึกการสังเกตการประกอบแผนการสอนที่ 11

การทำงานของกลุ่ม .....

1. ในกลุ่มนี้ผู้ที่ไม่แสดงความคิดเห็นเลยมีหรือไม่ ... ผู้ที่ไม่แสดง
ความคิดเห็นเลย คือ .....

2. คนที่ให้ข้อคิดที่น่าสนใจและมีเหตุผลมากที่สุดในกลุ่มนี้ คือ ..

3. คนที่มีลักษณะก้าวร้าวในกลุ่มนี้ คือ .....

4. ในกลุ่มมีการโต้เถียงกันหรือไม่ .....

5. เมื่อมีปัญหามาฉีกแก้ปัญหาโดยการ ...

6. ข้อเสนอแนะในการทำงานของกลุ่มนี้คือ ..

.....

การรับอารยธรรมของอินเดีย

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เวลา 50 นาที

1. ความมุ่งหมาย

1.1 ด้านเนื้อหา นักเรียนจะสามารถ

1.1.1 สามารถบอกได้ว่าวัฒนธรรมของไทยอย่างไรที่ได้รับอิทธิพลจาก
อารยธรรมของอินเดีย

1.1.2 สามารถจัดป้ายนิเทศอย่างง่าย ๆ ได้

1.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์ นักเรียนจะสามารถ

1.2.1 วางแผนในการแก้ปัญหาร่วมกันได้

1.2.2 แก้ปัญหาร่วมกันได้

1.2.3 ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นได้

1.2.4 ฝึกการเป็นผู้นำและสมาชิกที่ดีของกลุ่ม

1.2.5 แสดงความคิดเห็นในกลุ่มได้

1.3 ด้านการประยุกต์ใช้ นักเรียนจะสามารถ

1.3.1 บอกได้ว่าอารยธรรมของอินเดียมีประโยชน์ต่อสังคมไทยอย่างไร

1.3.2 ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงข้อบกพร่องจากการทำงานกลุ่มได้

2. ความคิดรวบยอด - อารยธรรมของอินเดียมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนไทย
ในด้านต่าง ๆ หลายด้าน

3. เนื้อหา

ดินแดนแหลมทองเคยเป็นที่อยู่ของชนชาติมอญ และเขมร ก่อน
ที่ไทยจะอพยพเข้ามา มอญและเขมร ได้รับอารยธรรมของอินเดีย
มาผสมผสานกับอารยธรรมของตัวเองและถ่ายทอดอารยธรรมนี้
แก่ไทย

วัฒนธรรมของอินเดียที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมไทย คือ

1. ศาสนา เช่น พุทธ พราหมณ์ พิธีกรรมทางศาสนา
2. อักษรศาสตร์และวรรณกรรม เช่น ตัวอักษร เรื่องรามเกียรติ์
มหากาพย์พุทธ กามนิทวาสิฏฐี เป็นต้น
3. ศิลปะ และสถาปัตยกรรม เช่น สิ่งก่อสร้าง ปูนยีสถานทางศาสนา
พระพุทธรูป เป็นต้น

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1 ขั้นนำ

- ครูให้นักเรียนช่วยกันเล่าถึงความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียกับไทยตาม
ที่นักเรียนได้เรียนมา
- ครูให้นักเรียนช่วยกันสรุปว่าความสัมพันธ์ของไทยกับอินเดียด้านใด
เด่นที่สุด
- ครูให้นักเรียนช่วยกันบอกลักษณะของป้ายนิเทศที่นักเรียนเคยเห็นใน
ห้องสังคมศึกษา
- แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มละประมาณ 5 คน ให้แต่ละกลุ่มมีอาสาสมัคร
เป็นผู้สังเกตการณ์ กลุ่มละ 1 คน

4.2 ขั้นปฏิบัติ

- ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันจัดทำป้ายนิเทศ โดยอาศัยข้อมูลจาก
ใบสั่งงานภายในเวลาที่กำหนดให้ (รายละเอียดอยู่ในสื่อการเรียนรู้
ข้อ 6.1)
- นักเรียนเสนอผลงานโดยนำไปติดไว้บนบอร์ดหน้าชั้นเรียน

4.3 **ชั้นวิเคราะห์** - เมื่อนักเรียนเสนอผลงานแล้ว ครูนำการวิเคราะห์โดยใช้คำถามต่อไปนี้

ก. **ด้านเนื้อหา**

- นักเรียนได้รับความรู้อะไรบ้างจากการจัดป้ายนิเทศครั้งนี้
- มีวัฒนธรรมของไทยอย่างใดบ้างที่ได้รับอิทธิพลจากอินเดีย
- ชนชาติที่มีส่วนในการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้ไทยคือชาติใด
- นักเรียนคิดว่ากลุ่มใดที่จัดป้ายนิเทศให้นักเรียนเข้าใจได้มากที่สุด (เกี่ยวกับอารยธรรมของอินเดีย)

ข. **ด้านมนุษยสัมพันธ์**

- นักเรียนรู้สึกอย่างไรเมื่อได้รับคำสั่งให้ทำงาน
- แต่ละกลุ่มมีปัญหาหรือไม่ สมาชิกของกลุ่มมีวิธีแก้ปัญหา
นั้นอย่างไร
- ในกลุ่มของนักเรียนมีการขัดแย้งกันหรือไม่
- ความเห็นเช่นไรจึงจำเป็นที่ยอมรับของคนอื่น
- ถ้าไม่มีการแสดงความคิดเห็นจะทำให้งานเป็นอย่างไร
- ในแต่ละกลุ่มมีคนที่มีลักษณะเป็นผู้นำหรือไม่
- กลุ่มที่ทำงานเสร็จก่อนมีวิธีในการทำงานอย่างไร
- กลุ่มที่เสร็จช้า หรือไม่เสร็จมีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไร

4.4 **ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้** ครูนำการอภิปรายโดยใช้คำถามต่อไปนี้

- อารยธรรมอินเดียมีประโยชน์ต่อสังคมอย่างไร
- นักเรียนมีข้อเสนอแนะอะไรบ้างสำหรับการทำกิจกรรมกลุ่ม
ในชั่วโมงนี้

5. การประเมินผล

5.1 ด้านเนื้อหา

- จากการตอบคำถาม
- จากการจับป้ายนิเทศ

5.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์

- ปฏิสัมพันธ์ขณะทำงานกลุ่ม
- การมีส่วนร่วมในการอภิปรายและแสดงความคิดเห็น

5.3 ด้านการประยุกต์ใช้

- จากการแสดงข้อคิดเห็นถึงประโยชน์ของอารยธรรมอินเดียต่อสังคมไทย
- จากข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกระบวนการทำงานกลุ่ม

6. สื่อการเรียนรู้

6.1 การจัดป้ายนิเทศ

- อุปกรณ์
1. กระดาษชาร์ตแผ่นใหญ่ กลุ่มละ 1 แผ่น
  2. สีเมจิก
  3. สีเทียน
  4. ข้อมูลเรื่อง การรับอารยธรรมของอินเดีย ในหนังสือของนักเรียน
  5. ใบสั่งงาน

ใบสั่งงานประกอบแผนการสอนที่ 12

- คำสั่ง
1. ให้นักเรียนช่วยกันจัดป้ายนิเทศเรื่อง การรับอารยธรรมของอินเดีย ตามข้อมูลที่ปรากฏในหนังสือของนักเรียน
  2. ป้ายนิเทศ ควรมีข้อความกะทัดรัดและมีภาพประกอบที่ผู้ดูสามารถเข้าใจได้ง่าย

3. ภาพที่ใช้ประกอบป้ายนิเทศ ควรวาดจากจินตนาการของนักเรียนเอง
4. ให้เวลาในการจัด 15 นาที

แบบบันทึกการสังเกตการณ์ประกอบแผนการสอนที่ 12

การทำงานของกลุ่ม .....

1. เมื่ออ่านใบสั่งงานแล้วสมาชิกแสดงอาการอย่างไร .....
  2. ขณะทำงานมีการปรึกษารื้อกันหรือไม่ .....
  3. ก่อนการทำงานมีการวางแผนกันก่อนหรือไม่ .....
  4. ผู้ที่มีลักษณะเป็นผู้นำของกลุ่มนี้คือ .....
  5. คนที่แสดงความคิดเห็นมากที่สุดคือ ....
คนที่ไม่แสดงความคิดเห็นเลยคือ . . .
  6. ในขณะที่ทำงานมีคนพยายามแสดงความคิดเห็นแต่เพื่อไม่ยอมรับฟังเลยคือ .....
  7. วิธีการทำงานของกลุ่มมีดังนี้ .....
- ข้าพเจ้าอยากเสนอแนะว่า ....

แผนการสอนที่ 13
การรับอารยธรรมตะวันตก

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เวลา 50 นาที

---

1. ความมุ่งหมาย

1.1 คำนึงเนื้อหา นักเรียนจะสามารถ

1.1.1 บอกได้ว่าสิ่งใด คืออารยธรรมตะวันตกที่ปรากฏอยู่ในประเทศไทย

1.1.2 สามารถอภิปรายถึงปัญหาที่เกิดจากการแพร่หลายของอารยธรรมตะวันตกได้

1.2 คำนมนุษย์สัมพันธ์ นักเรียนจะสามารถ

1.2.1 วางแผนในการปฏิบัติงานร่วมกันได้

1.2.2 ร่วมมือกันในการทำงานได้

1.2.3 แก้ปัญหาร่วมกันได้

1.2.4 ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

1.3 ก้า่นการประยุกต์ใช้ นักเรียนจะสามารถ

1.3.1 สามารถบอกผลดีและผลเสียของการแพร่หลายของอารยธรรมตะวันตกได้

1.3.2 ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกระบวนการทำงานกลุ่มให้มีประสิทธิภาพ

2. ความคิดรวบยอด

- การแพร่หลายของอารยธรรมตะวันตก ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
ขึ้นของสังคมไทย

3. เนื้อหา

ตั้งแต่ปลายรัชกาลของกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นต้นมา ชาวตะวันตกได้เริ่มเข้ามาติดต่อกับคนไทย มีการทำสนธิสัญญาทางการค้ากับไทย ในสมัยรัชกาลที่ 4 และสนธิสัญญาเหล่านั้นนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างมากมาย พร้อมกันนั้นอารยธรรมตะวันตกหลั่งไหลเข้าสู่ประเทศไทยอย่างห้ามไม่ได้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านการปกครอง สังคม และวัฒนธรรมในทุกด้าน

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1 ขั้นนำ

- ครูให้นักเรียนช่วยกันยกตัวอย่างสิ่งที่เป็นวัฒนธรรมตะวันตกที่ปรากฏอยู่ในสังคมไทย
- ครูถามนักเรียนว่าชาวตะวันตกหมายถึงคนที่อยู่ในประเทศใดบ้าง แล้วถามนักเรียนว่าเท่าที่นักเรียนได้เรียนมามีชาวตะวันตกชาติใดบ้างที่เคยมีความสัมพันธ์กับคนไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณ
- ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มละ 5 คน

4.2 ขั้นปฏิบัติ

- ครูหาอาสาสมัครจากนักเรียนกลุ่มหนึ่งเพื่อแสดงละครบอกเรื่อง "การรับอารยธรรมตะวันตก" (บทละครอยู่ในข้อ 6 สื่อการเรียนรู้)
- หลังจากกลุ่มอาสาสมัครแสดงละครจบแล้ว ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันให้ข้อคิดที่ได้จากการชมละครและวิจารณ์การแสดงละครของกลุ่มอาสาสมัคร

4.3 ขั้นวิเคราะห์ หลังจากให้นักเรียนเสนอผลงานแล้ว ครูนำการวิเคราะห์โดยใช้คำถามต่อไปนี้

ก. กำนัเนื้อหา

- จากการสนทนากันของครอบครัวดังกล่าว มีสิ่งใดบ้างที่เป็นอารยธรรมตะวันตก
- นอกจากที่กล่าวมาแล้วมีอะไรอีกไหม
- ในตอนที่แม่บอกว่าทำให้สังคมไทยเรามีปัญหา นักเรียนคิดว่ามีปัญหายังไง

ข. คำนความสัมพันธ์

- นักเรียนคิดว่ากลุ่มที่แสดงละครแสดงได้สมบทบาทหรือไม่
- การแสดงได้รับความร่วมมือจากผู้แสดงทุกคนหรือไม่
- การทำงานของกลุ่มนักเรียนได้รับความร่วมมือจากทุกคนหรือไม่
- ถ้าไม่ได้รับความร่วมมือนักเรียนคิดว่าจะทำให้งานเป็นอย่างไร
- องค์ประกอบที่ช่วยให้การทำงานสำเร็จมีอะไรบ้าง
- ให้กลุ่มของนักเรียนมีการแสดงความคิดเห็นทุกคนหรือไม่
- ถ้าไม่มีการแสดงความคิดเห็นจะทำให้งานสำเร็จหรือไม่
- ความคิดเห็นที่ดีควรมีลักษณะอย่างไร

4.4 ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ ครูนำการอภิปรายใช้คำถามต่อไปนี้

- สิ่งที่ดีของอารยธรรมตะวันตก คือสิ่งใดบ้าง
- ผลิตเสียของอารยธรรมคือสิ่งใดบ้าง
- นักเรียนมีข้อเสนอแนะอะไรบ้างสำหรับกระบวนการในการทำงานกลุ่มครั้งนี้

5. การประเมินผล

5.1 กำนัเนื้อหา

- จากการตอบคำถาม
- จากผลงานของนักเรียน

5.2 ด้านความสัมพันธ์

- ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการทำงานกลุ่ม
- การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และเสนอแนะความคิดเห็น

5.3 ด้านการประยุกต์ใช้

- การบอกถึงผลดีและผลเสียของการแพร่หลายของอารยธรรมตะวันตก
- จากการเสนอแนะการปรับกระบวนการทำงานกลุ่ม

6. สื่อการเรียน

6.1 บทละครบอก "การรับอารยธรรมตะวันตก"

ฉาก โต๊ะอาหารของครอบครัวหนึ่ง

ตัวละคร พ่อ แม่ ลูกชาย ลูกสาว

ผู้บอกบท

การแสดง ให้ผู้บอกบทพูดก่อนและให้ตัวละครอื่น ๆ พูดตามโดยแสดงกริยาอาการ ให้สอดคล้องกับคำพูดนั้น

บรรยาย หลังจากที่ได้รับประทานอาหารเย็นเสร็จเรียบร้อยแล้ว ทุกคนในครอบครัวได้นั่งคุยกัน

พ่อ วันนี้ลูกได้เรียนอะไรมาบ้างละลูก

ลูกชาย ครับพ่อ วันนี้ครูสังคมศึกษาได้พูดถึงการรับอารยธรรมตะวันตก ท่านได้บอกว่าชาวตะวันตกได้เริ่มมีความสัมพันธ์กับประเทศไทย ตั้งแต่สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ชาวตะวันตกได้เข้ามาค้าขายกับไทยและนำเอาวิทยาการสมัยใหม่เข้ามาสู่ประเทศไทย ยังผลให้สังคมไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

- ลูกสาว พ่อ พี่เออะไรมา...ก็ไม่รู้ ไปดูทีวีดีกว่า (พูดแล้วเดินไป)
 เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่ใช้ในบ้านเราไม่ว่า
 จะเป็น ทีวี วิทยุ พัดลม ก็เป็นผลจากความคิดของชาว
 ตะวันตกทั้งนั้นนะลูก
- ลูกชาย พ่อ มีอะไรอีกไหมครับพ่อ
 มีสิลูก เท่าที่พ่อพอนึกออกก็การปกครองไทยละลูก แต่ก่อน
 เราเคยปกครองแบบพระมหากษัตริย์มีอำนาจเพียงพระองค์เดียว
 แต่เดี๋ยวนี้เรามีการปกครองที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการ
 ปกครองด้วย คือ การปกครองระบอบประชาธิปไตย ก็เป็นผล
 มาจากความคิดของชาวตะวันตก
- ลูกชาย แม่ รู้สึกว่าชาวตะวันตกได้นำเอาสิ่งดี ๆ มาให้กับประเทศไทย
 ของเราทั้งนั้นเลย หรือว่าอย่างไรครับแม่
 แต่ลูกต้องไม่ลืมนะจ๊ะว่า เมื่อมีผลดีแล้วก็มักต้องมีผลเสียตามมา
 นะลูก เช่น โรงงานหรือการขุดแร่ของชาวตะวันตก ทำให้
 ธรรมชาติของเราขาดความสวยงามไป หรือวัฒนธรรม
 ตะวันตกบางอย่าง เช่น การแต่งกาย การเที่ยวไนท์คลับ
 ความเห็นแก่เงิน ก็มีส่วนทำให้ชีวิตของคนไทยและสังคมไทย
 ของเรารุนวายเป็นเหมือนกันนะลูก
- พ่อ ใช้อย่างที่แม่เขาวาเหมือนกันนะลูก มีผลดีแล้วก็ต้องมีผลเสีย
 ถ้าเราเป็นคนฉลาดเราต้องเลือกรับเอาสิ่งที่ดีใช้ใหม่ลูก
- ลูกชาย ใชครับพ่อ

ค่านิยมที่ควรดำรงรักษาไว้

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

เวลา 60 นาที

1. ความมุ่งหมาย

1.1 คำนวณเนื้อหา นักเรียนจะสามารถ

- 1.1.1 สามารถบอกได้ว่าค่านิยมที่ควรรักษาไว้มีอะไรบ้าง
- 1.1.2 สามารถสร้างภาพประกอบนิทานเพื่อบรรยายค่านิยมต่าง ๆ ได้

1.2 คำนวณขอบเขตสัมพัทธ์ นักเรียนจะสามารถ

- 1.2.1 รวมนมมือกันในการทำงานได้

1.3 ความการประยุกต์ใช้ นักเรียนจะสามารถ

- 1.3.1 สามารถบอกสิ่งที่นักเรียนได้ปฏิบัติตามค่านิยมที่ถูกต้อง
- 1.3.2 ให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงข้อบกพร่องในการทำงานของกลุ่มได้

2. ความคิดรวบยอด

- เพื่อให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างปกติสุข เราต้องมีค่านิยมที่ถูกคอง และปฏิบัติตามค่านิยมที่เรามีอยู่นั้น

3. ^๕เนือทา

- ค่านิยม คือ การตัดสินใจเลือกแสดงบทบาทอย่างใดอย่างหนึ่ง เมื่อตกอยู่ในสถานการณ์หนึ่ง ๆ ค่านิยมที่ควรรักษาไว้ในสังคมไทยได้แก่
  - ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
  - ความร่าเริง รักอิสระเสรี ยิ้มแย้มแจ่มใส
  - รู้จักที่สูง ที่ต่ำ มีสัมมาคารวะ มีความสุภาพอ่อนโยน
  - รู้จักบาปบุญคุณโทษ
  - มีความกตัญญูกตเวที

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1 ขั้นนำ

- ครูให้นักเรียนดูหนังสือ ภาพประกอบการเล่าเรื่อง "ศิษย์เอกคณูญ" และ เรื่อง "ป้อมเจ๊พอมค"
- ครูถามนักเรียนว่าเรื่องดังกล่าวสามารถให้ข้อคิดกับนักเรียนอย่างไรบ้าง
- ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มละ 5 คน แต่ละกลุ่มมีอาสาสมัครสังเกตการณ์ 1 คน

4.2 ขั้นปฏิบัติ

- ครูให้นักเรียนช่วยกันหาเนื้อหาที่มีเนื้อหา ตามหัวข้อที่กำหนดให้และสร้างภาพประกอบเนื้อหานั้น ภายในเวลา 20 นาที
- เนื้อหาที่นักเรียนนำมาสร้างเป็นนิทานประกอบภาพนั้นจะต้องสามารถบอกให้ผู้อ่านรู้ว่า ควรจะมีค่านิยมดังนี้
  - ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
  - ความร่าเริง รักอิสระเสรี ยิ้มแย้มแจ่มใส
  - ความรู้จักที่สูงต่ำ มีสัมมาคารวะ มีความสุภาพอ่อนโยน
  - รู้จักบาปบุญคุณโทษ
  - ความมีกตัญญู
- ให้นักเรียนนำเอาหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งไปสร้างนิทานมีภาพประกอบเพียงหัวข้อเดียว นักเรียนเสนอผลงาน

4.3 ขั้นวิเคราะห์ เมื่อนักเรียนเสนอผลงานแล้วครูนำการวิเคราะห์โดยใช้คำถามต่อไปนี้

ก. ด้านเนื้อหา

- จากนิทานที่เป็นผลงานของนักเรียน นักเรียนคิดว่าเป็นแนวทางให้ปฏิบัติตนอย่างไรบ้าง
- เราควรปฏิบัติตามข้อคิดดังกล่าวหรือไม่เพราะเหตุใด
- ถ้าแนวปฏิบัติดังกล่าวเป็นค่านิยม เราควรรักษาไว้หรือไม่เพราะเหตุใด

ข. ด้านมนุษยสัมพันธ์

- จากการทำงาน of นักเรียน สมาชิกทุกกลุ่มให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานทุกคนหรือไม่
- ในกลุ่มของนักเรียนมีผู้ช่วยงานของกลุ่มมากที่สุดหรือไม่ เข้าทำอย่างไร
- คนที่ไม่ช่วยเหลือกลุ่มเลยมีหรือไม่
- นักเรียนคิดว่าคนที่ไม่ช่วยเหลืองานของกลุ่มเรามีปัญหาอะไร
- ถ้าไม่ได้รับความร่วมมือจะทำให้งานของกลุ่มเป็นอย่างไร
- นักเรียนคิดว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่ทำให้การทำงานของกลุ่มนักเรียนสำเร็จ

4.4 ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้

- ให้นักเรียนเขียนรายงานการปฏิบัติตนของนักเรียนในรอบสัปดาห์
- ครูให้นักเรียนเสนอแนะการปรับปรุงการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนภายในชั่วโมง

5. การประเมินผล

5.1 ด้านเนื้อหา

- จากการตอบคำถาม
- จากผลงานการวาดภาพและนิทานที่นักเรียนเสนอ

5.2 คำนมนุษย์สัมพันธ์

- ปฏิสัมพันธ์ระหว่างงานกลุ่ม
- ความร่วมมือในการวิเคราะห์และเสนอความคิดเห็น

5.3 คำนการประยุกต์ใช้

- จากแบบรายงานผลของการปฏิบัติตนของนักเรียนในรอบสัปดาห์
- วาขอเสนอแนะในการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

6. สื่อการเรียน

6.1 นิทานประกอบภาพเรื่อง "ป้อมเจอฟอมค" สมบูรณ์ คิงหมานันท์
เขียนเรื่อง ไพโรจน์ ดาวประกายงษ์ เขียนภาพ พิมพ์จำหน่ายโดย
สำนักพิมพ์ชมรมเด็ก

6.2 นิทานประกอบภาพเรื่อง "กีย่อกัฏญ" ของ น.ส. วราภรณ์ ส่งสุข
นักศึกษาค.บ. 1.1 วิทยาลัยครูอุบลราชธานี

6.3 แบบบันทึกการสังเกตการณ์ประกอบการสอนที่ 14

การทำงานของกลุ่มที่ .....

1. คำนิยมที่กลุ่มนี้นำมาตราเป็นนิทาน คือ .....
2. ผลงานของกลุ่มนี้อยู่ในขั้น .....
3. ผู้ที่มีส่วนช่วยให้งานของกลุ่มนี้สำเร็จมากที่สุด คือ ..
4. กลุ่มนี้มีวิธีในการทำงานคือ .....
- .....
- ข้อเสนอแนะในการทำงานของกลุ่มนี้ คือ .....
- .....

1. ความมุ่งหมาย

1.1 ด้านเนื้อหา นักเรียนจะสามารถ

1.1.1 บอกลักษณะของค่านิยมที่นักเรียนควรมีอยู่ได้

1.1.2 วาดภาพที่แสดงถึงค่านิยมได้

1.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์ นักเรียนจะสามารถ

1.2.1 วางแผนในการทำงานได้

1.2.2 แสดงความคิดเห็นในกลุ่มได้

1.2.3 ร่วมมือกันในการทำงานได้

1.2.4 แบ่งงานกันทำในกลุ่มได้

1.3 ด้านการประยุกต์ใช้

1.3.1 เสนอแนะวิธีการปลูกฝังค่านิยมที่นักเรียนควรมีอยู่ได้

1.3.2 เสนอแนะวิธีปรับปรุงกิจกรรมกระบวนการกลุ่มได้

2. ความคิดรวบยอด

- ค่านิยมที่ถูกต้อง ควรได้รับการปลูกฝังในตัวนักเรียน ค่านิยมเหล่านี้กำลังเป็นที่ต้องการในสังคมไทย

3. เนื้อหา

- ค่านิยมที่ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับนักเรียนได้แก่
  - การเสียสละ เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว
  - รู้จักรับผิดชอบต่อสังคม
  - รู้จักอดทน รู้จักประหยัด
  - มีความซื่อสัตย์สุจริต
  - มีความเป็นระเบียบวินัย

4. คำเนื่งกิจกรรม

4.1 ช้้นนำ

- ครูเล่านิทานเรื่อง "นกพิราบกับนกอินทรี" ซึ่งมีเนื้อหาเน้นปลูกฝังค่านิยมการเสียสละให้นักเรียนฟัง
- ครูให้นักเรียนช่วยกันบอกว่า นิทานเรื่องนี้สอนให้เรามีความเชื่ออย่างไร

4.2 ช้้นปฏิบัติ

- ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ แต่ละกลุ่มมีผู้สังเกตการณ์ 1 คน
- ครูตัดบัตรคำเหล่านี้ลงบนกระดาษดำ
  - เสียสละ
  - รับผิดชอบต่อสังคม
  - อุดหนุนประหยัค
  - ซื่อสัตย์
  - ระเบียบ วินัย
- ให้นักเรียนช่วยกันบอกว่าเป็นสิ่งที่นักเรียนควรจะมีหรือไม่มี
- ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันถ้งนิทานโดยมีภาพประกอบ โดยมีเนื้อหาสอนให้คนมีความเชื่อตามบัตรคำดังกล่าว โดยให้แต่ละกลุ่มเลือกเอาบัตรคำใดบัตรคำหนึ่งเพียงบัตรเดียว
- ครูแจกอุปกรณ์ให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม
- นักเรียนกลุ่มที่ทำเสร็จแล้วนำผลงานมาติดไว้บนบอร์ดหน้าชั้นเรียน

4.3 ชั้นวิเคราะห์

ก. คำนเนื่อหา

- แต่ละกลุ่มเลือกสร้างภาพนิทานประกอบภาพสอนอะไรบ้าง
ทำไมจึงเลือกที่จะสอนอย่างนั้น
- นักเรียนควรมีความเชื่อตามที่ทุกกลุ่มเสนอมาหรือไม่
เพราะเหตุใด

ข. คำนมนุษย์สัมพันธ์

- ก่อนการทำงานมีการวางแผนกันหรือไม่
- ทุกคนมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นหรือไม่
- ถ้าทุกคนไม่ให้ความร่วมมือจะทำให้การงานเป็นอย่างไร
- ทุกคนได้รับการแบ่งงานให้ทำทุกคนหรือไม่
- กลุ่มที่ทำงานเสร็จก่อนมีวิธีการทำงานอย่างไร
- กลุ่มที่ทำงานเสร็จช้า มีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไร

4.4 ชั้นสรุปและประยุกต์ใช้ ครูนำการอภิปรายโดยใช้คำถามต่อไปนี้

- นักเรียนคิดว่ามีวิธีการเช่นไรที่จะปลุกฝังให้คนมีความเชื่อ
ที่ถูกต้อง
- มีข้อเสนอแนะในการทำกิจกรรมในชั่วโมงนี้อย่างไรบ้าง

5. การประเมินผล

5.1 คำนเนื่อหา

- จากการตอบคำถาม
- จากผลงานของนักเรียน

5.2 คำนมนุษย์สัมพันธ์

- ปฏิสัมพันธ์ขณะทำงานกลุ่ม
- การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และเสนอความคิดเห็น

5.3 ด้านการประยุกต์

- จากข้อเสนอแนะถึงการปลูกฝังค่านิยม
- จากข้อเสนอแนะการปรับปรุงกระบวนการทำงานกลุ่ม

6. สื่อการเรียน

เกม การสร้างภาพประกอบนิทานสอนใจ

จุดมุ่งหมาย

- ฝึกให้รู้จักทำงานร่วมกัน
- ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

อุปกรณ์ กระดาษวาดเขียนกลุ่มละ 1 แผ่น

กติกา ให้นักเรียนแต่นิทานสอนคนให้มีค่านิยมอย่างใดอย่างหนึ่ง แล้ววาดภาพประกอบภายในเวลา 15 นาที

1. ความมุ่งหมาย

1.1 ด้านเนื้อหา นักเรียนจะสามารถ

1.1.1 อธิบายความหมายของคำว่าปัญหาสังคมได้

1.1.2 ให้เหตุผลถึงสาเหตุที่ต้องศึกษาปัญหาสังคมได้

1.1.3 ยกตัวอย่างปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทย

1.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์ นักเรียนจะสามารถ

1.2.1 สื่อความหมายให้ตรงกันได้

1.2.2 สื่อความหมายได้อย่างถูกต้องวิธี

1.2.3 บอกปัญหาและอุปสรรคในการสื่อความหมายได้

1.2.4 ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

1.3 ด้านการประยุกต์ใช้

1.3.1 เสนอแนะถึงวิธีการในการสื่อความหมายอย่างมีประสิทธิภาพได้

1.3.2 เสนอแนะวิธีปรับปรุงกิจกรรมในชั่วโมงนี้ได้

2. ความกี่ยวข้อง

– สังคมไทยมีปัญหามากมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของประชาชน

3. เนื้อหา ปัญหาสังคม คือ ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิภาพของมนุษย์โดยส่วนรวม
สมาชิกส่วนใหญ่ในสังคมเห็นพ้องกันว่าควรหาทางแก้ไขปัญหาสังคมไทยที่
พบบ่อยๆได้ คือ

– ปัญหาความยากจน

– ปัญหาแหล่งเสื่อมโทรม

- ปัญหาเรื่องสุขภาพและการรักษาพยาบาล
- ปัญหาการไม่รู้หนังสือและขาดการศึกษา
- ปัญหาประชากร
- ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ
- ปัญหาการกักขังแรงงานและการเรียกร้องของกรรมกร
- ปัญหาการจราจร

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1 ขั้นนำ

- ครูอ่านข่าวจากหนังสือพิมพ์ให้นักเรียนฟังแล้วให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นว่า ข่าวนั้นเกิดจากสาเหตุอะไร
- ครูให้นักเรียนช่วยกันคิดว่าข่าวดังกล่าวทำให้สังคมเดือดร้อนหรือไม่ เพราะเหตุใด (ข่าวที่นำมาอ่านควรเป็นข่าวที่สามารถเชื่อมโยงมาถึงปัญหาสังคมได้)

4.2 ขั้นปฏิบัติ

- ครูขออาสาสมัครมาเป็นผู้แสดง 5 คน นักเรียนที่เหลือนอกนั้นเป็นผู้สังเกตการณ์
- ให้อาสาสมัครทั้ง 5 คน ออกไปนอกห้องเรียนแล้ว ครูบอกกับอาสาสมัครว่าจะให้เล่นเกมอะไรสักอย่างหนึ่ง โดยขอให้อาสาสมัครเข้าไปในห้องที่ละคน
- ครูให้อาสาสมัครเลือกลำดับว่าใครจะเข้าไปเล่นเกมให้เองก่อน (การเลือกอาสาสมัครที่ข้างพู่ข้างซ้ายเข้าไปในห้องก่อนเป็นคนแรก)
- ครูกลับเข้ามาในห้องแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มสังเกตการณ์และบันทึกการเล่าเรื่องของอาสาสมัครซึ่งจะมาเล่าเรื่องให้ฟังเรื่องหนึ่ง

- ให้แต่ละกลุ่มเป็นผู้บันทึกข้อความที่ขาดหายไป ข้อความที่บิดเบือน และข้อความที่เพิ่มขึ้นในตอนที่ผู้อาสาสมัครแต่ละคนเล่า ตามแบบบันทึกการสังเกตการณ์ที่ครูแจกให้
- ให้แต่ละกลุ่มช่วยกันตั้งชื่อเรื่องที่ผู้อาสาสมัคร เล่าและให้เหตุผล ด้วยว่าทำไมจึงตั้งเช่นนั้น
- อาสาสมัครเริ่มออกมาเล่าเหตุการณ์ให้ละคน
- แต่ละกลุ่มลงตัวแทนออกมารายงานผลหน้าชั้นเรียน
- ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเลือกปัญหาสังคมปัญหาใดปัญหาหนึ่ง
- ให้นักเรียนปรึกษากันถึงสาเหตุของปัญหานั้นและร่วมกันเสนอความคิดเห็นในการแก้ไข
- นำข้อกล่าวของนักเรียนมาส่งครูในชั่วโมงต่อไป

4.3 ขั้นวิเคราะห์ หลังจากนักเรียนแต่ละกลุ่มรายงานผลแล้วครูนำการวิเคราะห์ โดยใช้คำถามต่อไปนี้

ก. ก้านเนื้อหา

- เรื่องที่ผู้อาสาสมัครที่เล่าจบลงไป นักเรียนคิดว่าเป็นเรื่องที่มีผลกระทบกระเทือนต่อผู้อื่นหรือไม่อย่างไร
- นักเรียนคิดว่าเป็นปัญหาหรือไม่ ปัญหานั้นเกี่ยวกับอะไร
- อะไรที่เป็นสาเหตุเกี่ยวกับปัญหานี้
- ปัญหานี้จัดเป็นปัญหาสังคมหรือไม่ ปัญหาสังคมน่าจะหมายถึงอะไร
- ให้นักเรียนช่วยกันยกตัวอย่างสิ่งที่เป็นปัญหาสังคม
- นักเรียนคิดว่าใครควรจะเป็นผู้แก้ปัญหานี้มากที่สุดเพราะเหตุใด

ข. ความมนุษยสัมพันธ์

- นักเรียนคิดว่าอะไรเป็นเหตุให้ข้อความที่เล่าบิดเบือนไป
- ผู้เล่ามีเจตนาบิดเบือนหรือไม่

- การสื่อความหมายที่มีเป้าหมายชัดเจนต่อชีวิตประจำวันหรือไม่
- มีผลต่อการทำงานกลุ่มของนักเรียนหรือไม่อย่างไร
- ในการทำงานร่วมกันผู้ร่วมงานควรมีคุณสมบัติอย่างไร

4.4 ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ ครูณาการวิเคราะห์โดยใช้คำถามต่อไปนี้

- เราควรมีวิธีการอย่างไรในการพูดเพื่อให้เข้าใจตรงกัน
- นักเรียนมีข้อเสนอแนะอะไรบ้างในการปรับปรุงกิจกรรมกลุ่มครั้งนี้

5. การประเมินผล

5.1 ด้านเนื้อหา

- จากการตอบคำถาม
- จากผลงานของนักเรียน

5.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์

- ปฏิสัมพันธ์ขณะทำงานกลุ่ม
- การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็น

5.3 ด้านการประยุกต์ใช้

- ข้อเสนอแนะถึงวิธีการในการสื่อความหมาย
- ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการทำงานกลุ่ม
- จากข้อตกลงในการแก้ไขปัญหาสังคมเป็นกลุ่มของนักเรียน

6. สื่อการเรียนรู้

6.1 แบบบันทึกการสังเกตการณ์

กลุ่มที่ .....

คนที่

สิ่งเพิ่มเติม

สิ่งที่คัดออก

สิ่งที่เปลี่ยนไป

ชื่อเรื่องที่กลุ่มทั้ง

เหตุผลที่ตั้งชื่อเรื่องเช่นนั้น

6.2 เรื่องที่ครูให้อาสาสมัครคนที่ 1 เล่า

- ครูสังคมบอกฉันว่าปัญหาสังคมเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิภาพของมนุษย์ในสังคมมนุษย์ มีความคิดสอดคล้องกันว่าต้องหาทางแก้ไข เมื่อวานนี้นฉันพบเหตุการณ์อย่างหนึ่ง แต่ไม่มีเวลาคิดว่าเป็นปัญหาสังคมหรือไม่ฉันเองยังไม่สามารถที่จะรอตำรวจเพื่อที่จะรายงานเกี่ยวกับอุบัติเหตุนี้ได้ เมื่อฉันเห็นอุบัติเหตุฉันจะต้องรีบไปโรงพยาบาลให้เร็วที่สุดเท่าที่จะเร็วได้
- รถบรรทุกขนาดกลางวิ่งมาจากทางใต้และเลี้ยวขวาที่สี่แยกในขณะที่เดียวกันที่รถเก๋งสปอร์ตวิ่งมาจากทางเหนือเพื่อเลี้ยวซ้าย คนขับทั้งสองต่างรีบแย่งกันทั้งคู่ แต่ไม่ได้ลดความเร็วลงเลย เมื่อจะเลี้ยวที่จริงฉันก็รู้สึกว่ารถสปอร์ตจะเร่งความเร็วขึ้นอีกก่อนที่จะชนกัน

1. ความมุ่งหมาย

1.1 คำนเนื่อหา นักเรียนจะสามารถ

1.1.1 บอกสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้

1.1.2 บอกปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาในชุมชนได้

1.2 ค่านมุษยสัมพันธ์ นักเรียนจะสามารถ

1.2.1 ร่วมมือกันในการทำงาน

1.2.2 แสดงความคิดเห็นในกลุ่มได้

1.2.3 ปรึกษาหารือกันในการทำงานได้

1.2.4 แก้ปัญหาร่วมกันในกลุ่มได้

1.3 คำนการประยุกต์ใช้

1.3.1 เสนอแนะวิธีการในการแก้ปัญหาชุมชนได้

1.3.2 เสนอแนะการปรับปรุงข้อบกพร่องในการทำงานกลุ่มในชั่วโมงนี้ได้

2. ความคิดรวบยอด

- ปัญหาชุมชนเป็นปัญหาที่ใกล้ตัวสมาชิกในสังคม สมาชิกในสังคมควรหาทางแก้ปัญหาร่วมกัน

3. เนื้อหา

ปัญหาชุมชนเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิภาพของสมาชิกในชุมชนในการอยู่ร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสังคมกำลังอยู่ในระยะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่นสังคมไทย ย่อมมีมากขึ้นตามตัว ดังนั้นนักเรียนจึงต้องเข้าใจสภาพสังคมและสภาพของชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่ คอยกระตุ้นเตือนให้เจ้าหน้าที่รักษาหาทางแก้ไข หรือลดผลกระทบของปัญหาให้น้อยลง

- ปัญหาประชากร
- ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ
- ปัญหาการกตัญญูแรงงานและการเรียกร้องของกรรมกร
- ปัญหาการจราจร

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1 ขั้นนำ

- ครูให้นักเรียนบอกชื่อปัญหาที่นักเรียนพบเจอที่สุดในชีวิตประจำวัน
- ครูเขียนปัญหาเหล่านั้นลงบนกระดานดำ (ปัญหาที่นักเรียนบอก)
- ครูถามนักเรียนว่าเมื่อมีปัญหานักเรียนคิดว่านายกรัฐมนตรี จะช่วยได้หรือไม่
- ครูให้นักเรียนอ่านจดหมายจากเด็กถึงนายกรัฐมนตรี จากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ

4.2 ขั้นปฏิบัติ

- ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ แต่ละกลุ่มมีผู้สังเกตการณ์ 1 คน
- ให้นักเรียนเลือกเอาคำใดคำหนึ่งที่ครูเขียนไว้ในบัตรคำติดไว้บนกระดานดำ
- คำที่ครูเขียนลงในบัตรคำเป็นคำที่เกี่ยวข้องกับปัญหารุมชน เช่น ความยากจน สลัม โรคภัยไข้เจ็บ ขาดการศึกษา เป็นต้น
- ให้นักเรียนเลือกเอาปัญหาใดปัญหาหนึ่งแล้วเขียนเสนอเป็นจดหมายถึงนายกรัฐมนตรีโดยยึดรูปแบบการเขียนแบบเดียวกับจดหมายจากเด็กนายกรัฐมนตรี ฉบับวันอาทิตย์ หน้า 8 หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
- นักเรียนกลุ่มที่ทำงานเสร็จแล้วนำผลงานใบฝึกไว้บนบอร์ดหน้าชั้นเรียน

4.3 ขั้นวิเคราะห์ ครูนำการวิเคราะห์โดยใช้คำถามต่อไปนี้

ก. คำนึงเนื้อหา

- ปัญหาที่นักเรียนเลือกเขียนเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่หรือไม่
- ปัญหาใดอีกบ้างที่เกิดขึ้นในชุมชนที่นักเรียนอยู่อาศัย
- นักเรียนคิดว่าปัญหาเหล่านั้นเกิดจากสาเหตุอะไรบ้าง

ข. กำนมมนุษยสัมพันธ์

- ในการทำงานนักเรียนได้รับความร่วมมือจากสมาชิกทุกคนในกลุ่มเป็นอย่างดีหรือไม่
- ผู้ไม่ให้ความร่วมมือมีหรือไป ผู้ที่ไม่ให้ความร่วมมือมีเหตุผลอย่างไร
- ถ้าทุกคนไม่ให้ความร่วมมือจะทำให้งานเป็นอย่างไร
- ทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นหรือไม่
- มีผู้ผูกขาดในการแสดงความคิดเห็นหรือไม่
- ผู้ที่ไม่แสดงความคิดเห็นมีเหตุผลอย่างไร
- กลุ่มที่ทำงานเสร็จก่อนมีวิธีในการทำงานอย่างไร
- กลุ่มที่ทำงานเสร็จช้ามีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไร

4.4 ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ ครูนำการอภิปรายโดยใช้คำถามต่อไปนี้

- นักเรียนมีวิธีที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของนักเรียนได้อย่างไร
- นักเรียนมีข้อเสนอแนะอะไรบ้างในการปรับปรุงกิจกรรมกลุ่มในชั่วโมงนี้
- นักเรียนมีข้อเสนอแนะอะไรบ้างในการปรับปรุงกิจกรรมกลุ่มในชั่วโมงนี้

5. การประเมินผล

5.1 คำนึงเนื้อหา

- จากการตอบคำถาม
- จากผลงานของนักเรียน

5.2 ค่านมนุษย์สัมพันธ์

- ปฏิสัมพันธ์ขณะทำงานกลุ่ม
- การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และเสนอความคิดเห็น

5.3 ค่านการประยุกต์ใช้

- จากข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาชุมชน
- จากข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกระบวนการในการทำงานกลุ่ม

6. สื่อการเรียน

6.1 สื่อการเรียน

เกม "เขียนจดหมายถึงนายกรัฐมนตรี"

จุดมุ่งหมาย	- ฝึกการทำงานกลุ่ม
	- ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
ผู้เล่น	กลุ่มละ 5 คน
อุปกรณ์	- หนังสือพิมพ์ไทยรัฐฉบับวันอาทิตย์
	- กระดาษเขียนจดหมายสำหรับทุกกลุ่ม 1 แผ่น

คำอธิบาย

1. ให้แต่ละกลุ่มเลือกปัญหาใดปัญหาหนึ่งจากบัตรคำที่ครูติดไว้บนกระดานดำ
2. ภายในเวลา 15 นาที ให้นักเรียนช่วยกันแต่งเรื่อง ๆ หนึ่งที่เกี่ยวพันกับปัญหานั้นในรูปแบบเดียวกับจดหมายจากเด็กถึงนายกรัฐมนตรีที่นักเรียนได้อ่าน
3. นักเรียนกลุ่มที่ทำงานเสร็จก่อนให้นำผลงานไปติดไว้บนบอร์ดหน้าชั้นเรียน

6.2 แบบบันทึกการสังเกตการเฝ้า

แบบบันทึกการสังเกตการเฝ้าประเภทแผนการสอนที่ 17

การทำงานของกุ่มที่ .....

1. ในกลุ่มนี้ผู้ไม่แสดงความคิดเห็นเคยมีหรือไม่ ... ผู้ที่ไม่แสดงความคิดเห็น คือ
.....
2. คนที่ให้ข้อคิดที่น่าสนใจและมีเหตุผลมากที่สุดในกลุ่มนี้ คือ .....
3. คนที่มีลักษณะก้าวร้าวในกลุ่มนี้ คือ ... ..
4. ในกลุ่มมีการโต้เถียงกันหรือไม่ .....
5. เมื่อมีปัญหาสมาชิกแก้ปัญหาโดยการ .....
6. ข้อเสนอแนะในการทำงานของกลุ่มนี้ คือ .....

แผนการสอนที่ 18

ปัญหาอาชญากรรม

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เวลา 60 นาที

1. ความมุ่งหมาย

1.1 ด้านเนื้อหา นักเรียนจะสามารถ

1.1.1 ยกตัวอย่างและบอกสาเหตุที่เป็นปัญหาอาชญากรรม

1.1.2 จัดปัยนิเทศที่เกี่ยวกับปัญหาอาชญากรรมอย่างง่าย ๆ ได้

1.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์ นักเรียนจะสามารถ

1.2.1 วางแผนในการทำงานร่วมกันได้

1.2.2 แสดงความคิดเห็นได้

1.2.3 การร่วมมือกันในการทำงานได้

1.2.4 ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีของกลุ่ม

1.3 ด้านการประยุกต์ใช้

- บอกวิธีแก้ไขปัญหาอาชญากรรมได้

- ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการทำความผิดของกลุ่มได้

2. ความคิดรวบยอด

- ปัญหาอาชญากรรมเป็นปัญหาที่กระทบกระเทือนถึงสวัสดิภาพของคนในสังคม จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องหาแนวทางในการแก้ปัญหอาชญากรรม

3. เนื้อหา ปัญหาอาชญากรรมได้แก่ปัญหาต่อไปนี้ คือ

- การกระทำผิดของเด็กและเยาวชน
- สถิติอาชญากรรมในเมืองใหญ่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว
- ปัญหายาเสพติด
- ปัญหาโสเภณี

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1 ขั้นนา

- ครูให้นักเรียนดูภาพการเกิดขึ้นของอาชญากรรมจากหน้าหนังสือพิมพ์
- ให้นักเรียนช่วยกันสันนิษฐานว่าภาพเช่นนี้เกิดได้เพราะอะไร

4.2 ขั้นปฏิบัติ

- ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 6 คน แต่ละกลุ่มมีผู้สังเกตการณ์ 1 คน
- ให้ใบสั่งงานให้นักเรียนจัดป้ายนิเทศเรื่องปัญหาอาชญากรรม (รายละเอียดใบสั่งงานสื่อการเรียนรู้ข้อ 6.1)
- นักเรียนจัดบอร์ดกลุ่มละ 1 บอร์ด ตามคำสั่งในใบสั่งงาน

4.3 ขั้นวิเคราะห์ ทรูกาการวิเคราะห์โดยใช้คำถามต่อไปนี้ก้านเนื้อหา

ก. ก้านเนื้อหา

- จากรณีการของการของนักเรียนทำให้เรารู้ว่าเด็กและเยาวชนมักจะทำ ความผิดอะไรบ้าง
- อาชญากรรมประเภทใดที่กันส่วนมากกระทำกัน
- นักเรียนคิดว่าทำไมเมืองใหญ่จึงมีปัญหาอาชญากรรมมากที่สุด
- นักเรียนคิดว่าปัญหาโสเภณีมักจะเกิดจากสาเหตุใดบ้าง
- นักเรียนคิดว่าทำไมคนจึงคิดยาเสพติด

ข. ก้านความสัมพันธ์

- การทำงานของนักเรียนมีการวางแผนก่อนการทำงานหรือไม่
- ถ้าการทำงานไม่มีแผนจะทำให้งานนั้นเป็นอย่างไร
- ถ้าไม่ได้รับความร่วมมือจะทำให้การทำงานนั้นเป็นอย่างไร
- ในกลุ่มนักเรียนมีการแสดงความคิดเห็นขัดแย้งกันหรือไม่

- ความคิดเห็นที่มีลักษณะอย่างไรจึงจะเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม
- การที่มีสมาชิกบางคนของกลุ่มไม่พูดหรือแสดงความคิดเห็นเลยจะทำให้คนมีความรู้สึกอย่างไร
- ในกลุ่มของนักเรียนมีผู้มีส่วนให้การทำงานสำเร็จมากที่สุดหรือไม่
- บุคคลนั้นมีลักษณะอย่างไร
- มีผู้ที่มีลักษณะก้าวร้าวในกลุ่มหรือไม่
- ถ้าสมาชิกของกลุ่มไม่ให้ความร่วมมือจะทำให้การทำงานนั้นเป็นอย่างไร
- ผลงานครั้งนี้เป็นที่พอใจของนักเรียนหรือไม่อย่างไร

4.4 ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ ครูนำการอภิปรายโดยใช้คำถามต่อไปนี้

- นักเรียนคิดว่าเราควรจะมีวิธีในการแก้ปัญหาอาชญากรรมได้อย่างไร
- นักเรียนมีข้อเสนอแนะอะไรบ้างในการปรับปรุงการทำงานกลุ่มในชั่วโมงนี้

5. การประเมินผล

5.1 ด้านเนื้อหา

- จากการตอบคำถาม
- จากผลงานของนักเรียน

5.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์

- ปฏิสัมพันธ์ระหว่างทำงานกลุ่ม
- การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็น

5.3 ด้านการประยุกต์ใช้

- จากข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาอาชญากรรม
- จากข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการทำงานกลุ่ม

6. สื่อการเรียน

6.1 การจัดป้ายนิเทศเรื่อง "ปัญหาอาชญากรรม"

จุดมุ่งหมาย

อุปกรณ์

1. หนังสือพิมพ์ 3 - 4 ฉบับ สำหรับทุกกลุ่ม
2. กระดาษรองบอร์ดแผ่นใหญ่ กลุ่มละ 1 แผ่น
3. สีเมจิก
4. กระดาษวาดเขียนแผ่นเล็กกลุ่มละประมาณ 3 2 4 แผ่นสำหรับทุกกลุ่ม
5. กรรไกร กาว
6. ใบสั่งงาน

ใบสั่งงาน ให้นักเรียนปรึกษาคำแนะนำและทำงานต่อไปนี้ร่วมกัน

1. ช่วยกันอภิปรายถึงสาเหตุและวิธีการในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ต่อไปนี้คือ
  - ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน
  - การประกอบอาชญากรรมตามเมืองใหญ่
  - การศึกษาเล่าเรียน
  - การมีนิสัย
2. นำข้อตกลงที่ได้ไปจัดป้ายนิเทศโดยมีรูปภาพจากหนังสือพิมพ์หรือรูปภาพที่นักเรียนช่วยกันวาดขึ้นเองประกอบ
3. กลุ่มที่ทำงานเสร็จให้นำผลงานไปติดไว้บนบอร์ดหน้าชั้นเรียน

6.2 แบบบันทึกการสังเกตการณ์

แบบบันทึกการสังเกตการณ์ประกอบแผนการสอนที่ 18

ใบสังเกตการณ์กลุ่มที่ .....

1. มีการปรึกษาหารือกันภายในกลุ่มหรือไม่ .....
  2. ในกลุ่มมีการโต้เถียงกันหรือไม่ ....
  3. ผู้ที่มีส่วนช่วยให้งานของกลุ่มสำเร็จมากที่สุด คือ .....
  4. คนที่ไม่ร่วมงาน คือ .....
  5. กลุ่มนี้มีปัญหาในการทำงานหรือไม่ ..... สมาชิกของกลุ่มมี
วิธีการในการแก้ปัญหา คือ .....
  6. ข้อเสนอนะในการทำงานของกลุ่ม คือ .....
- .....

-
1. ความมุ่งหมาย
    - 1.1 คำนึงเนื้อหา นักเรียนจะสามารถ
      - 1.1.1 บอกสภาพปัญหาครอบครัวได้
      - 1.1.2 แสดงบทบาทสมมติได้
    - 1.2 คำนึงมนุษยสัมพันธ์ นักเรียนจะสามารถ
      - 1.2.1 ทำงานร่วมกันกับผู้อื่นได้
      - 1.2.2 แก้ปัญหาร่วมกันกับผู้อื่นได้
      - 1.2.3 แสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นได้
      - 1.2.4 แบ่งหน้าที่ในการทำงานได้
    - 1.3 คำนึงการประยุกต์ใช้
      - 1.3.1 เสนอแนะวิธีแก้ปัญหาคือครอบครัวได้
      - 1.3.2 เสนอแนะวิธีการปรับปรุงกระบวนการในการทำงานกลุ่มได้
  2. ความคิดรวบยอด ปัญหาครอบครัวเป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาได้มาก สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาร่วมกัน
  3. เนื้อหา ปัญหาครอบครัวเกี่ยวข้องกับปัญหาต่อไปนี้คือ
    - ปัญหาวัยรุ่น
    - ปัญหาการหย่าร้าง
    - ปัญหาคนชรา
    - ปัญหาคนทุพพลภาพ

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1 ขั้นนำ

- ครูหาภาพจากหนังสือพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการหย่าร้างมาให้ให้นักเรียนดู
- ถามนักเรียนว่าปัญหาที่นักเรียนพบในครอบครัวมีปัญหาอะไรบ้าง
- ครูให้นักเรียนบางคนเล่าปัญหาที่นักเรียนพบในครอบครัวของนักเรียนพบในครอบครัวอื่น

4.2 ขั้นปฏิบัติ

- ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ให้นักเรียนอาสาสมัครกลุ่มหนึ่งแสดงบทบาทสมมติเรื่อง "ความขมขื่นของครอบครัว"
- ครูเล่าเรื่องย่อให้กลุ่มอาสาสมัครฟังแล้วให้กลุ่มที่เป็นอาสาสมัครปรกษาหารือกันเพื่อแบ่งงานให้สมาชิกในแต่ละคนในกลุ่มสวมบทบาทที่ตนถนัด
- ครูให้นักเรียนกลุ่มที่เหลือเฝ้าสังเกตการณ์เพื่อทำงานดังต่อไปนี้
  1. จดบันทึกเรื่องที่กลุ่มอาสาสมัครแสดง
  2. ตั้งชื่อเรื่องที่กลุ่มอาสาสมัครแสดง
  3. หาวิธีการแก้ปัญหาของเรื่องนี้
- นักเรียนแต่ละกลุ่มรายงานผลหน้าชั้นเรียน

4.3 ขั้นวิเคราะห์

ก. ถิ่นเนื้อหา

- นักเรียนคิดว่ากลุ่มนี้กำลังเผชิญกับปัญหาอะไร
- นักเรียนคิดว่าคนในครอบครัวนี้กำลังเผชิญกับปัญหาอะไร
- คนในครอบครัวนี้ผู้ใดควรจะมีส่วนในการแก้ปัญหานี้มากที่สุด
- นักเรียนคิดว่านอกจากปัญหานี้ในครอบครัวของเราจะต้องพบกับปัญหาใดอีกบ้าง

ข. ค่านมุษยสัมพันธ์

- กลุ่มที่แสดงบทบาทสมมุติที่มีการแบ่งงานให้สมาชิกทำอย่างเหมาะสมหรือไม่
- ในการทำงานของนักเรียน นักเรียนที่เป็นสมาชิกทุกคนได้มีส่วนร่วมในการทำงานทุกคนหรือไม่
- ถ้ามีการแบ่งงานไม่เหมาะสมจะทำให้การทำงานเป็นอย่างไร
- มีปัญหาที่เกิดขึ้นขณะทำงานร่วมกันหรือไม่
- นักเรียนมีวิธีในการแก้ปัญหาอย่างไร
- ให้นักเรียนกลุ่มที่มีผลงานดีเล่าถึงวิธีในการทำงานของกลุ่ม

4.4 ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ ครูนำการอภิปรายโดยใช้คำถามต่อไปนี้

- นักเรียนคิดว่ามีวิธีการในการแก้ปัญหาคืออะไรบ้าง
- นักเรียนมีวิธีในการปรับปรุงกระบวนการในการทำงานกลุ่มให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร

5. การประเมินผล

5.1 ค่านเนื้อหา

- จากการตอบคำถาม
- จากผลงานของนักเรียน

5.2 ค่านมุษยสัมพันธ์

- ปฏิสัมพันธ์ระหว่างงานกลุ่ม
- การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และเสนอความคิดเห็น

5.3 ค่านการประยุกต์ใช้

- จากข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาคืออะไรบ้าง
- ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกระบวนการในการทำงานกลุ่ม

6. สื่อการเรียน

บทบาทสมมุติเรื่อง "ความขมขื่นของครอบครัว"

เหตุการณ์

ครอบครัวของข้าราชการชั้นผู้น้อยครอบครัวหนึ่ง หัวหน้าครอบครัวชอบทะเลาะวิวาทกับคนในครอบครัว เรื่องที่ทะเลาะกันส่วนมากก็เป็นปัญหาที่เกี่ยวกับเงินไม่พอใช้ในครอบครัว เพราะพ่อชอบดื่มเหล้าและเล่นการพนัน

วันนี้เป็นวันสิ้นเดือน พ่อและแม่ได้ทะเลาะกันเช่นเคย การทะเลาะกันถึงขั้นต่บตีกันและในที่สุดตกลงจะหย่าร้างกัน

ให้นักเรียนสวมบทบาทต่อไปนี้ให้สมจริงที่สุด

- บทบาทที่ 1 สมมุติให้คุณเป็นพ่อ ซึ่งเป็นหัวหน้าของครอบครัวนี้ คุณทำงานในหน่วยงานแห่งหนึ่ง ชอบดื่มเหล้าและเล่นการพนัน เมื่อเมาเหล้ากลับมากจะลงเสียงดังเอะอะโวยวายหาเรื่องคำลูก และทะเลาะเบาะแว้งกับภรรยาตลอด จนทำลายข้าวของเสียหาย
- บทบาทที่ 2 สมมุติให้คุณเป็นแม่ของครอบครัวนี้ คุณทำงานเป็นแม่ค้าหาบเร่ขายอาหารเลี้ยงลูก ๆ คุณเป็นคนปากร้ายแต่ใจดี คุณต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในครอบครัวทุกอย่างในขณะที่พ่อแม่ไม่เคยสนใจกับความเป็นอยู่ในครอบครัวเลย
- บทบาทที่ 3 สมมุติให้คุณเป็นลูกชายคนโตอายุประมาณ 20 ปี ไม่มีงานทำและกำลังเรียนเสกวิชาเลขาคิต - คุณมักจะเป็นสาเหตุหนึ่งให้พ่อแม่ทะเลาะกันเพราะแม่มักจะตามใจและให้ท้ายคุณเสมอ เมื่อมีการทะเลาะกันครั้งใดคุณมักจะเข้าข้างมารดา
- บทบาทที่ 4 สมมุติให้คุณเป็นลูกชายคนรองกำลังเรียนอยู่ชั้น ม.1 โรงเรียนรัฐบาลแห่งหนึ่ง คุณต้องหาเงินมาเลี้ยงครอบครัวและเป็นค่าเล่าเรียนด้วยการขายหนังสือพิมพ์และขายแว่นมาลัยในตอนหลังเลิกเรียน คุณมีความรู้สึกว่าคุณเองมีบมก้อยและน่าอายที่เกิกลมาจน

บทบาทที่ 5   สมมุติให้คุณเป็นเพื่อนบ้านที่ชอบสอกรู้อยู่เห็นและคอยเฝ้าซ้ำเติมกวนคำพูด
 ครอบครัวนั้นเสมอ   คุณชอบเอาเรื่องราวของครอบครัวนี้ไปพูดให้คนอื่น ๆ
 ฟัง   และวันนี้คุณได้มายืนฟังครอบครัวนี้ทะเลาะกันอีก

แผนการสอนที่ 20
แนวทางในการแก้ปัญหา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เวลา 60 นาที

---

1. ความมุ่งหมาย

1.1 คำนึงเนื้อหา นักเรียนจะสามารถ

1.1.1 วางแผนในการแก้ปัญหาสังคมที่เป็นระบบอย่างง่าย ๆ ได้

1.1.2 บอกวิธีการในการแก้ปัญหาสังคมได้

1.2 ถ้านมมุขสัมพันธ์ นักเรียนจะสามารถ

1.2.1 แก้ปัญหาร่วมกันในการทำงานได้

1.2.2 ร่วมมือกันในการทำงานได้

1.2.3 แสดงความคิดเห็นในกลุ่มได้

1.3 ด้านการประยุกต์ใช้

1.3.1 เสนอข้อคิดได้ว่าใครควรจะมีส่วนในการแก้ปัญหามากที่สุด

1.3.2 เสนอแนะเพื่อปรับปรุงการทำงานกลุ่มให้มีประสิทธิภาพ

2. ความคิดรวบยอด

- ปัญหาสังคมจะลดลงได้ถ้ารู้จักวิธีการในการแก้ปัญหา รู้จักต้นตอของปัญหา และที่สำคัญคือ ต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนในการแก้ไขปัญหา

3. เนื้อหา

สังคมทุกสังคมย่อมมีปัญหากการแก้ปัญหาสังคมจะต้องรู้จักต้นตอของปัญหา มีการวางแผนเพื่อแก้ปัญหา ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบค้นหาวิธีการหลาย ๆ วิธี ในการแก้ไขและวิธีการที่จะแก้ไชนั้นควรจะเป็นวิธีที่สอดคล้องกับสภาพของสังคมในระยะนั้นมากที่สุดโดยคำนึงถึงผลที่จะได้รับในระยะสั้นและในระยะยาว

4. การดำเนินกิจกรรม

4.1 ขั้นนำ

- ครูให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นว่าหลังจากได้เรียนปัญหาสังคมแล้ว เราควรจะมาหาวิธีการในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างเป็นระบบด้วยวิธีของเราเองหรือไม่
- ครูบอกนักเรียนว่ามีบุคคลผู้หนึ่งได้วางแผนในการแก้ปัญหาดังกล่าวอย่างหนึ่ง เขาได้เขียนแผนการของเขาไว้ นักเรียนอยากจะทำหรือไม่

4.2 ขั้นปฏิบัติ

- ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ แต่ละกลุ่มมีผู้สังเกตการณ์ 1 คน
- ครูให้นักเรียนอ่านตัวอย่างกรณีของ นาย ก.
- ครูให้นักเรียนช่วยกันวางแผนในการแก้ปัญหาดังกล่าวโดยมีกฎหมายหนึ่งโดยยึดวิธีในการแก้ปัญหามาจากตัวอย่างกรณีของ นาย ก. เป็นหลัก (รายละเอียดตัวอย่างกรณีของ นาย ก. อยู่ในสื่อการเรียน ข้อ 6.1)
- นักเรียนแต่ละกลุ่มนำผลงานส่งครู

4.3 ขั้นวิเคราะห์ ครูนำการวิเคราะห์โดยใช้คำถามต่อไปนี้

ก. คำนึงเนื้อหา

- นาย ก. ประสบกับปัญหาอะไร สภาพของปัญหานั้นเป็นอย่างไร
- เขาสันนิษฐานว่าปัญหาของเขาเกิดจากสาเหตุอะไรบ้าง
- นักเรียนคิดว่าสาเหตุใดควรได้รับการแก้ไขก่อนอื่น
- เขาสันนิษฐานสาเหตุของปัญหานั้นหรือไม่ เพราะเหตุใด
- ให้นักเรียนช่วยกันเรียบเรียงขั้นตอนในการแก้ปัญหานี้ของ นาย ก.
- ให้นักเรียนช่วยกันอภิปรายขั้นตอนในการแก้ปัญหาดังกล่าวควรจะเริ่มจากอะไรก่อน และถึงขั้นสุดท้ายคือการตรวจสอบว่าปัญหาดังกล่าวได้รับการแก้ไขแล้วหรือยัง

ข. ค่านมุษยสัมพันธ์

- ในการทำงานนักเรียนได้พบปัญหาอะไรบ้าง นักเรียนมีวิธีการในการแก้ปัญหาเหล่านั้นอย่างไร
- ในการทำงานนักเรียนได้รับความร่วมมือจากทุกคนเป็นอย่างดีหรือไม่
- ถ้ามีสมาชิกบางคนไม่ได้ให้ความร่วมมือจะทำให้งานนั้นเป็นอย่างไร
- กลุ่มที่ทำงานเสร็จเร็วมีวิธีในการทำงานอย่างไร
- กลุ่มที่ทำงานเสร็จช้าหรือไม่เสร็จมีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไร

4.4 ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ ครูนำการอภิปรายโดยใช้เวลาตามต่อไปนี้

- นักเรียนคิดว่าบุคคลต่อไปนี้ควรจะมีส่วนในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวมากที่สุด รัฐบาล ข้าราชการ หรือประชาชน เพราะเหตุใด
- นักเรียนคิดว่าเราควรจะมีปฏิบัติตัวอย่างใดบ้างเพื่อให้การทำงานกลุ่มเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

5. การประเมินผล

5.1 ก้านเนื้อหา

- จากการตอบคำถาม
- จากผลงานของนักเรียน

5.2 ค่านมุษยสัมพันธ์

- ปฏิสัมพันธ์ระหว่างงานกลุ่ม
- จากการมีส่วนร่วมในการอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

5.3 ค่านการประยุกต์ใช้

- จากการแสดงข้อคิดของนักเรียน
- จากข้อเสนอแนะถึงวิธีในการทำงานกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ

6. สื่อการเรียนรู้

6.1 ตัวอย่างกรณี นาย ก.

นาย ก. เป็นผู้มีอำนาจมากผู้หนึ่งในสังคมของมนุษย์เผ่าหนึ่ง จากการที่เขา
มีอำนาจมานาน เขาได้พบว่าคนในเผ่าของเขาได้ประกอบอาชญากรรมเพิ่มขึ้น คนในเผ่า
ของเขาที่เป็นคนสุจริตเกิดความไม่มั่นใจในความปยศักภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เขาจึงถูก
โจรปล้นจากประชาชนของเขา อยู่เสมอในฐานะที่เขาเป็นหน้าที่ดูแลสุขทุกข์ของคนในเผ่า เขาว่า
เขาปฏิบัติหน้าที่บกพร่อง เขาจึงคิดจะหาทางแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น

เขาคิดว่าคนในเผ่าของเขาประกอบอาชญากรรมมากขึ้นเพราะ

1. มีอบายมุขในเผ่าของเขามากเกินไป
2. ประชากรในเผ่าของเขาเพิ่มมากขึ้น

ดังนั้น เขาจึงวางแผนที่จะแก้ปัญหาทั้งในระยะสั้นและในระยะยาว โดยใน
ระยะสั้นเขาสั่งปิดสถานเริงรมย์ต่าง ๆ และยังสั่งห้ามไม่ให้มีการเล่นการพนันกันทุกชนิด
ในเผ่าของเขา หลังจากนั้นเพื่อเป็นการป้องกันปัญหาในระยะยาวของเขาจึงออกกฎหมาย
ให้ประชาชนมีบุตรได้ไม่เกิน 2 คน เพื่อลดปัญหาการเพิ่มขึ้นของประชากร

เขาคิดว่าอาชญากรรมในเผ่าของเขาคงจะลดลงในไม่ช้า

6.2 แบบบันทึกแผนการในการแก้ปัญหาของนักเรียน

แผนการแก้ปัญหาของกลุ่มที่ . . . . .

ชื่อปัญหา . . . . .

สภาพปัญหา . . . . .

. . . . .

สาเหตุของปัญหา . . . . .

. . . . .

วิธีการในการแก้ปัญหา .....
 .....
 ผลที่คาดว่าจะได้รับ .....
 .....

6.3 แบบบันทึกการสังเกตการณ์

กลุ่มที่ .....

1. ทุกคนในกลุ่มมีโอกาสแสดงความคิดเห็นหรือไม่ .....
 ผู้ที่ไม่แสดงความคิดเห็นเลยคือ .....
2. วิธีการทำงานของกลุ่มนี้ คือ .....
 .....
 .....
3. ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการทำงานของgruppenี้ .....
 .....
 .....